1. ULUSLARARASI SOSYAL VE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

1st INTERNATIONAL CONGRESS ON MULTIDISIPLINARY APPROACHES TO SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES

18-19 ŞUBAT 2023

1.ULUSLARARASI SOSYAL VE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

KONGRE BAŞKANI
Prof. Dr. Gülsen DEMİR

KONGRE EŞ BAŞKANLARI
Prof. Dr. Mustafa TALAS

KONGRE DÜZENLEME KURULU BAŞKANI
Prof. Dr. Michael KUYUCU

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları: 02/2023
15 MART 2023

Yayıncı Sertifika No: 52866
E-ISBN: 978-625-7367-83-7

Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları

Bu kongre kitabının her türlü yayın hakkı GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI'na aittir. Yayınevinin yazılı izni olmadan, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. ***Kitapta yer alan her bölüm ve makale/bildirilerin sorumluluğu, görseller, grafikler, direkt alıntılar ve etik kurul ve kurum iznine yönelik sorumluluk ilgili yazarlara aittir. Bu yönde Oluşabilecek Herhangi Hukuki bir olumsuzlukta Yayınevi başta olmak üzere kitabın hazırlanmasına destek sağlayan kurumlar, kitabın düzenlenmesi ve tasarımından sorumlular kurum(lar) ve kitap editörleri, hakemler, düzenleme kurulu, kongre kurulları, bilim kurulu ve diğer kurullar ile yayınevi hiçbir konuda "maddi ve manevi" bir yükümlülük ve hukuki sorumluluğu kabul etmez ve etmesi istenemez; hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her türlü hukuki yükümlülük ve sorumluluk "maddi ve manevi" yönden ilgili bölüm yazar(lar)ına aittir. Bu yöndeki haklarımızı maddi ve manevi yönden GÜVEN PULUS GRUP DANIŞMANLIK "YAYINCILIK"A.Ş. olarak ve kongre kurulları adına saklı tutarız. Herhangi bir hukuki sorunda/durumda İSTANBUL mahkemeleri yetkilidir.*** Güven Plus Grup Danışmanlık bünyesinde hazırlanan ve yayınlan bu eser ISO: 10002:2014-14001:2004-9001:2008-18001:2007 belgelerine sahiptir. Bu eser TPE "Türk Patent Enstitüsü" tarafından "Güven Plus Grup A.Ş.2016/73232" ve "2015/03940" nolu tescil numarası ile markalı bir eserdir. Bu bilimsel/ akademik kongre kitabı ulusal ve uluslararası nitelikte olup, ***"2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmekte"*** olup, akademik teşvik kriterlerini karşılamaktadır. Çok bölümlü ve yazarlı olan bu kongre kitabı E-ISBN'li olup Kültür Bakanlığı Milli Kütüphaneler tarafından ve 18 Farklı Dünya Ülkesiyle Anlaşmalı olan Milli Kütüphanenin E Erişim sistemi tarafından da taranmaktadır. Bu kitap maddi bir değer ile alınıp satılamaz. Kitap bölüm yazarlarından, destekleyenlerden, kitap emeği geçenlerden Güven Plus Grup A.Ş. Yayıncılık herhangi bir maddi bir gelir elde etmemiş ve talepte bulunmamıştır. Kitap yer alan bölüm, makalelerden alıntı yapmak ve ilgili bölüm ile makaleye atıf yapılmak koşulu ile kaynak gösterilmek üzere bilimsel ya da ilgili araştırmacılar tarafından kullanılabilir. ***Yayın evimiz ve kongre kurulları kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği kanunlarına uygun hareket eder. Kongre katılımcılarının da bu yönde hareket etmesini zorunlu kılar. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin olarak işbu kongre kitabına sahip olan bireylerin ilgili kanun, yönetmelik ve uygulamalara göre hareket etmesi bir zorunluluktur. Bunun aksi hareket edenler oluşan hukuki, maddi ve manevi sorun ile zorunlulukları peşinen kabul etmiş sayılır.***

Metin, Alan ve Dil Editörleri
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Prof. Dr. Michael KUYUCU
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Emre DÜNDER
Doç. Dr. Gökşen ARAS
Doç. Dr. Günce DEMİR
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR

Kapak ve Grafik Tasarım
Öğr. Gör. Ozan KARABAŞ
Ozan DÜZ

Sayfa Düzeni
Burhan MADEN

Baskı-Cilt
GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061- 62 Fax:+902128014063 Mobile:+9053331447861

KİTAP/DERGİ/KONGRE İMTİYAZ SAHİBİ
GÜVEN PLUS GRUP DANIŞMANLIK A.Ş. YAYINLARI®
Kayaşehir Mah. Başakşehir Emlak Konutları, Evliya Çelebi Cad. 1/A D Blok K4 D29 Başakşehir İstanbul Tel: +902128014061-62-63 - +905331447861 info@guvenplus.com.tr, www.guvenplus.com.tr

KONGRE KİMLİĞİ VE BİLGİLERİ

Kongre Adı	**1. Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimlere Multidisipliner Yaklaşımlar Kongresi**
Kongre Kitabı ISBN	**978-625-7367-83-7**
Kongre Web Sitesi	**https://www.smykongresi.org/**
Kongre Tarih	**18-19 Şubat 2023**
Kongre Yeri ve Şekli	**İstanbul – Zoom Online / İnternet Üzerinden / Çevrimiçi**
Kongre Başkanı	**Prof. Dr. Gülsen DEMİR gdemir@adu.edu.tr**
Kongre Eş Başkanı	**Prof. Dr. Mustafa TALAS mtalas@ohu.edu.tr**
Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı	**Prof. Dr. Michael KUYUCU michaelkuyucu@gmail.com**

DAVETLİ KONUŞMACILAR ÜLKE DAĞILIMLARI

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	Türkiye
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ	Türkiye
Prof. Dr. Michael E. NIELSEN	A.B.D.
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI	Pakistan
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN	Bangladeş
Prof. Dr. Muammer CENGİL	Türkiye
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA	Arjantin
Prof. Dr. Twinkle PRUSTY	Hindistan
Prof. Dr. Yudi FERNANDO	Malezya
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL	Türkiye
Doç. Dr. Gamze Ebru ÇİFTÇİ	Türkiye
Doç. Dr. Günce DEMİR	Türkiye
Doç. Dr. Gökşen ARAS	Türkiye
Doç. Dr. Rabia Hürrem ÖZDURAK	Türkiye
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR	Hindistan

Kongremize 15 davetli konuşmacı katılım sağlamıştır. Bu katılımcıların 7'u farklı dünya ülkelerinden olup, dağılımı ise 6 farklı ülkedir. Davetli konuşmacıların tamamı kongremize iştirak edip konuşmalarını kongre başkanının oturum başkanlığında sunmuşlardır.

BİLDİRİ SUNUM VE DAĞILIMLARI TÜRKİYE

SÖZEL SUNUM TÜRKİYE	38
POSTER SUNUM TÜRKİYE	06
TÜRKİYE TOPLAM BİLDİRİ SUNUMU	44

BİLDİRİ SUNUM VE DAĞILIMLARI ÜLKE DIŞI

SÖZEL SUNUM YURT DIŞI	49
YURT DIŞI ÜLKE DAĞILIMI	30 Farklı Ülke
TOPLAM YURT DIŞI BİLDİRİ SUNUMU	49

Kongremize toplam gelen bildiri sayısı 93 adettir. 49 adet bildiri ülke dışından olup tamamı sözel sunumdur. Bu sayı kongre toplam katılımın %52'si yabancı katılımcıdan oluşmaktadır. Türkiye'den katılım ise 38 sözel, 06 poster olmak üzere toplam 44 adettir. Türkiye dışı katılımcıların ülke dağılımları kitabın ikinci bölümünde yer alan özetlere ait bilgilerin içerisinde yer almaktadır.

Kongremiz iki gün sürmüş olup, ülke içi ve ülke dışından toplam dinleyici dahil katılımcı sayısı ülke dışından 271 kişi Türkiye'den ise 119 kişidir.

Kongremizde kabul edilen bildirilerinin tamamı kongre başkanı, düzenleme kurulu başkanı ve oturum başkanlarının yönetimi ile idaresi doğrultusunda yukarıdaki tablolarda beyan edildiği şekilde sunumu yapılmıştır.

Kongremiz 2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/01/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmektedir.

Yukarıdaki beyan edilen bilgilerin doğruluğunu denetleme kurulu ve kongre başkanı olarak kabul ve teyit eder saygılarımızı sunarız.

Prof. Dr. Mustafa TALAS
Kongre Eş Başkanı

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Kongre Başkanı

CONGRESS IDENTITY AND INFORMATION

Congress Name	**1st International Congress on Multidisciplinary Approaches to Social and Humanities Sciences**
Congress Book ISBN	**978-625-7367-83-7**
Congress Website	**https://www.smykongresi.org/eng/**
Congress Date	**18-19 February 2023**
Congress Place and Form	**Istanbul – Zoom Online / Online**
Congress Chair	**Prof. Dr. Gülsen DEMİR gdemir@adu.edu.tr**
Congress Co-Chair	**Prof. Dr. Mustafa TALAS mtalas@ohu.edu.tr**
Congress Organizing Committee Chairman	**Prof. Dr. Michael KUYUCU michaelkuyucu@gmail.com**

INVITED SPEAKERS COUNTRY DISTRIBUTIONS

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	Türkiye
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ	Türkiye
Prof. Dr. Michael E. NIELSEN	U.S.A.
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI	Pakistan
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN	Bangladesh
Prof. Dr. Muammer CENGİL	Türkiye
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA	Argentina
Prof. Dr. Twinkle PRUSTY	India
Prof. Dr. Yudi FERNANDO	Malaysia
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL	Türkiye
Assoc. Prof. Gamze Ebru ÇİFTÇİ	Türkiye
Assoc. Prof. Günce DEMİR	Türkiye
Assoc. Prof. Gökşen ARAS	Türkiye
Assoc. Prof. Rabia Hürrem ÖZDURAK	Türkiye
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR	India

15 invited speakers participated in our congress. 7 of these participants are from different countries of the world, and their distribution is 6 different countries. All of the invited speakers attended our congress and presented their speeches under the chairmanship of the congress president.

PRESENTATION AND DISTRIBUTIONS TÜRKİYE

VERBAL PRESENTATIONS TÜRKİYE	38
POSTER PRESENTATION TÜRKİYE	06
TOTAL PRESENTATION TÜRKİYE	44

PAPER PRESENTATIONS AND DISTRIBUTIONS OUT OF COUNTRY

ABROAD VERBAL PRESENTATIONS	49
ABROAD COUNTRY DISTRIBUTION	30 Different Country
TOTAL ABROAD PRESENTATIONS	49

The total number of papers submitted to our congress is 93. 49 papers are from abroad and all of them are verbal presentations. This number consists of foreign participants, 52% of the total participation in the congress. Participation from Türkiye is, 38 verbal and 06 posters a total of 44 papers. Türkiye distribution of out-of-country participants is included in the information on the abstracts in the second part of the book.

Our congress lasted for two days and the total number of participants, including the audience, from the country and abroad is 271 people from abroad and 119 people from Turkey.

All of the papers accepted at our congress were presented as stated in the tables above, in line with the management and administration of the congress chair, the organizing committee chair and the session chairmen.

Our congress is within the scope of the academic incentive criteria for 2019 and is evaluated within the scope of the relevant regulation in accordance with the Presidential Decision dated 16/01/2020 and numbered 2043 published in the Official Gazette dated 17/01/2020 and numbered 31011.

As the organizing committee and the congress president, we acknowledge and confirm the accuracy of the above-declared information and present our respects.

Prof. Dr. Mustafa TALAS
Congress Co-Chair

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Congress Chair

ORGANİZASYON FİRMASI

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

İçindekiler

DAVETLİ KONUŞMACILAR

DEPREMİN TOPLUM ÜZERİNDE PSİKOSOSYAL ETKİLERİ....2
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

6 ŞUBAT GAZİANTEP-KAHRAMANMARAŞ DEPREM'İ BAĞLAMINDA OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK....6
Prof. Dr. Muammer CENGİL

'DOOMSCROLLING' ÜZERİNE BİR İNCELEME....12
Doç. Dr. Gamze Ebru ÇİFTÇİ

TÜRKİYE'DE KAHRAMANMARAŞ PAZARCIK VE ELBİSTAN MERKEZLİ DEPREMLER SONRASI SPOR TESİSLERİNİN ÖNEMİ VE KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ....20
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL

YIKILAN HABİTUSLAR: DEPREM VE KENT....28
Doç. Dr. Günce DEMİR

TAM METİN SÖZEL SUNUMLAR

BRICS-T ÜLKELERİNİN RİSK YÜKLENİM KANALINI BELİRLEYEN BANKACILIK FAKTÖRLERİ KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ....33
Meltem TÜMERDEM GENÇAY, Nadir EROĞLU

KADIN BASKETBOLCULARDA PROSOSYAL VE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ İLE SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ....42
Coşkun YILMAZ

EDEBİYAT YOLUYLA HUKUK: BİR *İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ*....*50*
Can ŞAHİN

MERKEZİN TAŞRAYA YANSIMASI: İSTANBUL ŞEHZADE CAMİİ'NDEN GİRESUN SARAYBURNU CAMİİ'NE....56
Emriye BİLGİN

KATILIM FONU KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİN COVID-19 ÖNCESİ VE COVID-19 DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMASI....64
Mehmet TURSUN

MURRAY BOOKCHIN'İN EKOLOJİK DÜŞÜNCE YOLCULUĞU....70
Selcen ÖZKAN

AFETLERDE SOSYAL HİZMETİN YERİ....76
Kübra ARSLAN

İÇİNDEKİLER

ŞEHİRLEŞMEK DEĞİL ŞEHRE BENZEMEK: KÜÇÜK KENTLERİN ŞEHİRLEŞME ÇABASININ SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ....83
Gülsen DEMİR, Günce DEMİR

AFET SONRASINDA KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE "SİMGESEL ŞİDDET" BAĞLAMINDA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ....89
Dolunay ŞENOL, Günce DEMİR

BÖLGESEL DİRENÇ ANTRENMANLARI İLE GÖRÜLEN BÖLGESEL VÜCUT YAĞ DEĞİŞİMLERİ....97
Mustafa ÜNAL, Aziz GÜÇLÜÖVER

BYUNG-CHUL HAN'IN PÜRÜZSÜZLÜK İÇERİSİNDEKİ YALITILMIŞ ÖZNE ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME....104
Muammer AKTAY

TÜRKİYE'DE CEZA İNFAZ KURUMU HİZMETLERİNDE JANDARMA'NIN ROLÜ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ....109
Nurullah GÜNEŞ

REKREAKTİF SOSYAL YAŞAM MERKEZLERİNDEKİ KATILIMCILARININ FİZİKSEL AKTİVİTEDEN KAYN8AKLI İYİ OLUŞ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA....115
Murat Bekleyiş APAYDIN, Sedef HABİBOĞLU, Yaşar KÖROĞLU

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL AKTİVİTEYE KATILIMLARINI ENGELLEYİCİ FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI (KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)....120
Murat Bekleyiş APAYDIN

THE POLICIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TOWARDS THE ARCTIC REGION..126
Begüm ÖZEL, Murat YORULMAZ

BİREYSEL EĞİTİM PROGRAMLARI KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ.139
Caner SUNAY

ÖĞRETMEN ADAYLARININ OTANTİK LİDERLİK ALGISI İLE ÜNİVERSİTELERİNE DUYDUKLARI GÜVEN İLİŞKİSİ....144
Selçuk DEMİR

ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞİME AÇIKLIK TUTUMUNUN BAZI KİŞİSEL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ....149
Selçuk DEMİR

ÜTOPYA VE DİSTOPYALARDA KADININ TOPLUMDAKİ YERİ: DEVLET VE CESUR YENİ DÜNYA ÖRNEĞİ....154
Sonnur İRKİN

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI....159
Selin ULUĞBAY

İÇİNDEKİLER

MOBİLLEŞTİRİLMİŞ PSİKOMETRİ YÖNTEMİ İLE GELENEKSEL YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ 165
Oğuzhan AYDEMİR, Sude Cansu TURGUT

ACİL DURUM YÖNETİM SİSTEMİ ESAS ALINARAK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 174
Seda KAYAHakan AYKUL

BULUT TABANLI MUHASEBE UYGULAMALARINDA GÜVENLİK SORUNLARI: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI 181
Esin YELGEN

GREAT DISASTER EARTHQUAKE and HUMAN 188
Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

İŞÇİ MEMUR MAAŞLARINA YAPILAN ÜCRET ZAMLARININ TOPLUMSAL YANSIMASI 193
Murat KORKMAZ, Emre DÜNDER, Michael KUYUCU, Ayhan AYTAÇ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

GÜVENLİ DAVRANIŞ VE İŞ STRESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: AHŞAP VE MOBİLYA İMALATHANELERİNDE ÇALIŞANLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 198
Ahmet GÖKÇE

INFLUENCE OF SILICON DIOXIDE NANOPARTICLES (SİO2 NPS) ON THE BIOLOGY OF MODEL INSECT, GALLERIA MELLONELLA (L.) (LEPIDOPTERA: PYRALIDAE) 199
Ata ESKİN

THE POLICIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TOWARDS THE ARCTIC REGION .. 200
Begüm ÖZEL, Murat YORULMAZ

EDEBİYAT YOLUYLA HUKUK: BIR İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ 201
Can ŞAHİN

BİREYSEL EĞİTİM PROGRAMLARI KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ . 202
Caner SUNAY

THE EFFECT OF FRIEND, CELEBRITY AND SOCIAL MEDIA INFLUENCER ENDORSEMENTS ON CONSUMER-BRAND RELATIONSHIPS 203
Ceren HAYRAN

KADIN BASKETBOLCULARDA PROSOSYAL VE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ İLE SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ 204
Coşkun YILMAZ

BAZI SPOR BRANŞLARINDA TRAVMATİK BEYİN HASARININ ETKİLERİ 205
Damla Selin YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

AFET SONRASINDA KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE "SİMGESEL ŞİDDET" BAĞLAMINDA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ 206
Dolunay ŞENOL, Günce DEMİR

MERKEZİN TAŞRAYA YANSIMASI: İSTANBUL ŞEHZADE CAMİİ'NDEN GİRESUN SARAYBURNU CAMİİ'NE 207
Emriye BİLGİN

BULUT TABANLI MUHASEBE UYGULAMALARINDA GÜVENLİK SORUNLARI: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI 208
Esin YELGEN

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE ONTOLOJİK BİR TARTIŞMA: HAKİKAT ARAYIŞI 209
Fikret BAYKALI

ŞEHİRLEŞMEK DEĞİL ŞEHRE BENZEMEK: KÜÇÜK KENTLERİN ŞEHİRLEŞME ÇABASININ SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 210
Gülsen DEMİR, Günce DEMİR

TURİZM ALANINDA KONYA İLİ İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARA YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI 211
Hatice KARA

UZMAN ÖĞRETMEN VE BAŞÖĞRETMENLİK SİSTEMİNİN ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE İNCELENMESİ 212
Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR, Erdoğan AKIN, Taner FIRAT, Buket AÇIKSES FIRAT

AFETLERDE SOSYAL HİZMETİN YERİ 213
Kübra ARSLAN

AKADEMİSYENLERE YÖNELİK ÖĞRENCİ ZORBALIĞI VE NEZAKETSİZLİĞİ 214
Mahmure AYGÜN

KATILIM FONU KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİN COVİD-19 ÖNCESİ VE COVID-19 DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMASI 215
Mehmet TURSUN

BRICS-T ÜLKELERİNDE RİSK YÜKLENİM KANALININ BANKACILIK VERİLERİ KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ 216
Meltem TÜMERDEM GENÇAY, Nadir EROĞLU

CHARACTERISTICS OF SUSTAINABLE BUSINESSES WITHIN THE FRAMEWORK OF ORGANIZATIONAL ECOLOGY THEORY: AN ANALYSIS OF BUSINESSES REGISTERED WITH THE ISTANBUL CHAMBER OF COMMERCE AND OPERATED FROM 1923 TO 2023 217
Merve KOÇOĞLU SAZKAYA

BYUNG-CHUL HAN'IN PÜRÜZSÜZLÜK İÇERİSİNDEKİ YALITILMIŞ ÖZNE ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME 218
Muammer AKTAY

İÇİNDEKİLER

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL AKTİVİTEYE KATILIMLARINI ENGELLEYİCİ FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI (KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ) 219
Murat BEKLEYİŞ APAYDIN

REKREAKTİF SOSYAL YAŞAM MERKEZLERİNDEKİ KATILIMCILARININ FİZİKSEL AKTİVİTEDEN KAYNAKLI İYİ OLUŞ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA 220
Murat BEKLEYİŞ APAYDIN, Sedef HABİBOĞLU, Yaşar KÖROĞLU

İŞÇİ MEMUR MAAŞLARINA YAPILAN ÜCRET ZAMLARININ TOPLUMSAL YANSIMASI 221
Murat KORKMAZ, Emre DÜNDER, Michael KUYUCU, Ayhan AYTAÇ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR

BÖLGESEL DİRENÇ ANTRENMANLARI İLE GÖRÜLEN BÖLGESEL VÜCUT YAĞ DEĞİŞİMLERİ 222
Mustafa ÜNAL, Aziz GÜÇLÜÖVER

HOBBES'UN DÜŞÜNCESİNDE TOPLUM SÖZLEŞMESİ-ADÂLET İLİŞKİSİ 223
Mücella CAN

TÜRKİYE'DE CEZA İNFAZ KURUMU HİZMETLERİNDE JANDARMA'NIN ROLÜ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 225
Nurullah GÜNEŞ

MOBİLLEŞTİRİLMİŞ PSİKOMETRİ YÖNTEMİ İLE GELENEKSEL YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ 226
Oğuzhan AYDEMİR, Sude Cansu TURGUT

ACİL DURUM YÖNETİM SİSTEMİ ESAS ALINARAK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 227
Seda KAYA, Hakan AYKUL

MURRAY BOOKCHIN'İN EKOLOJİK DÜŞÜNCE YOLCULUĞU 228
Selcen ÖZKAN

ÖĞRETMEN ADAYLARININ OTANTİK LİDERLİK ALGISI İLE ÜNİVERSİTELERİNE DUYDUKLARI GÜVEN İLİŞKİSİ 229
Selçuk DEMİR

ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞİME AÇIKLIK TUTUMUNUN BAZI KİŞİSEL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 230
Selçuk DEMİR

10-12 YAŞ GRUBU YÜZÜCÜLER İLE SEDANTER BİREYLERİN REAKSİYON DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ 231
Serdar ÇEKİÇ, Kadir DİLER, Gamze ERİKOĞLU ÖRER

ÜTOPYA VE DİSTOPYALARDA KADININ TOPLUMDAKİ YERİ: DEVLET VE CESUR YENİ DÜNYA ÖRNEĞİ 232
Sonnur İRKİN

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİLERİN ETİK LİDERLİK VE ÖRGÜTSEL ADALET DAVRANIŞLARININ ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ 233
Zabit MÜRŞİL

KIYAMET KAYDIRMA (DOOMSCROLLİNG): TEORİK BİR BAKIŞ..... 234
Önder BALTACI

KAPLAN EBEVEYNLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 235
Önder BALTACI

GREAT DISASTER EARTHQUAKE AND HUMAN..... 236
Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

'BABİL'DE ÖLÜM İSTANBUL'DA AŞK'IN UKRAYNACAYA KAZANDIRILMA ÖZELLİKLERİ ... 237
Iryna PRUSHKOVSKA

SOCIAL VIOLENCE AND A STUDY ON AFGAN WOMEN EXPOSED TO VIOLENCE..... 238
Amail LOHARANI

RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATION AND CULTURE: A REVIEW ON DEVELOPMENT..... 239
Alawi NASRI, Khalida CHAOU

INDIVIDUAL PERCEPTION OF PHYSICAL DISABILITIES OF SELF ESTEEM AND OPTIMISM 240
Lukas ROTTENSTEINER, Vanessa LISA

SOCIAL PROBLEMS EXPERIENCED BY SYRIAN MIGRANTS: THE EUROPEAN EXAMPLE 241
Florian MATTES, Mathias KORMANN

THE EFFECT OF FREE ENTERPRISE AND ITS APPLIED POLICIES ON ECONOMIC SUSTAINABILITY..... 242
Nora MITCHELL, Colton WHITE

THE EFFECT OF INTERNATIONAL RELATIONSHIP ON ECONOMIC GROWTH 243
Joway CHAO, Lan YANG, Heng DONG

GLASS CEILING SYNDROME: AN EXAMPLE APPLICATION ON FEMALE EMPLOYEES 244
Niyazi GIORGIOU, Marcos MATSOUKA

CULTURAL INTERACTION AND REFLECTIONS OF THE SAME LANGUAGE FAMILY: A STUDY ON EGYPT..... 245
Omar TOMA, Hussein KANAAN, Nassor MANSOUR

THE RELATIONSHIP OF SOCIAL LIFE AND SOCIAL WORK IN ETHIOPIA: A RESEARCH FOR HIGH SCHOOL STUDENTS..... 246
Ephrem ALEMAYEHU, Tsega Aragie TKUYE

THE PROBLEM OF ADAPTATION AND THE RELATIONSHIP OF FORCED MIGRATION..... 247
Alexis MELEZAN, Vincent KOUYATÉ

CULTURAL OWNERSHIP AND SOCIETY IMPACT..... 248
Gabriele FIEDLER, Simone GOTTSCHALK, Kristin BUSCH

İÇİNDEKİLER

MIGRATION PROBLEM OF SYRIAN REFUGEES IN EUROPEAN UNION COUNTRIES.....249
Edith BAUMANN, Laura SCHUMACHER

THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE PROBLEM AND FORCED MIGRATION.....250
Felix SCHÖNWÄLDER, Elias LÖFFL

CHILD LABOR AND BULLYING IN GANA.....251
Ato BARNES, Amponnsah SANDRA, Agyapong QUARCOO

GREECE ECONOMIC REFLECTIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS 252
Christos NTOUVLIS

NEGATIVE EFFECTS OF FORCED MIGRATION ON SYRIAN REFUGEES 253
Dinos ANTONIOU, Nick VEIS

A COMPARISON ON MODELING OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND INDONESIA 254
Gajendra MASIH, Kuldeep VERMA

A RESEARCH ON THE ACQUISITION OF SOCIAL SKILLS OF SECONDARY STUDENTS: THE CASE OF INDONESIA.....255
Debora SELLO, Ika FUJIATI

THE RELATIONSHIP OF DEATH PENALTY AND CORRUPTION: THE CASE OF INDONESIA...256
Agus WIBOWO, Fauzi QOIRI

THE CONCEPT RELATIONSHIP OF LAW AND JUSTICE.....257
Erfan MOSHIRI, Kiarash MAHLOUJI

THE INTERNATIONAL REFLECTION OF MAHSA AMANI'S DEATH.....258
Ehsan HAMZEHE, Farzad FARHADIAN

FACTORS AFFECTING CONSUMER PREFERENCE IN HEALTH TOURISM.....259
Daniel D'AMICO, Emanuele GIUFFRIDA

APPLICATION EXAMPLES OF FACTORS AFFECTING INDIVIDUAL INVESTOR PREFERENCES 260
Akimitsu UEDA, Masahiro SAKATA

THE RELATIONSHIP OF THE EUROPEAN UNION AND KOSOVO 261
Bledar MJESHTRI, Arber SHEHU

SOME CRIMINOGENIC FACTORS AFFECTING THE APPEARANCE OF CORRUPTION: THE CASE OF KOSOVO.....262
Gredi TOLAJ, Aldo ZENELI

PUBLIC MANAGEMENT REFORM PRACTICES: A STUDY ON KOSOVO.....263
Aldi HALILAJ

INTERNATIONAL MARKETING TECHNIQUES AND CONSUMER PREFERENCES: THE CASE OF COCA-COLA.....264
Ahmad NAJEEB, Faraj ALASKAR

İÇİNDEKİLER

CONSUMER PREFERENCES AND ONLINE SHOPPING DURING THE COVID-19 PANDEMIC ... 265
Mateo RODRIGUEZ, Oscar RAMOS

UNIVERSITY STUDENTS' PARTICIPATION IN RISK MANAGEMENT IN THE COVID-19 PANDEMIC ... 266
Jonathan GUDIÑO

THE RELATIONSHIP OF NEPAL ECONOMY AND SEASONAL MIGRATION ... 267
Bhumika TAMANG, Rai ANITA

DETERMINING THE FACTORS AFFECTING FEMALE ENTREPRENEURS ... 268
Pieter-Jan KLAREN, Lennerd GIJSBERS

TRANSFORMATION IN HEALTH AND ITS EFFECTS: THE CASE OF NIGERIA ... 269
Oreoluwa FUWAPE, Adewumi BABALOLA

THE EFFECT OF DIFFERENTIATION OF NIGERIAN YOUTH'S DOMESTIC EDUCATION ON SOCIALIZATION ... 270
Ajanaku OLUWATOYIN, Azeez BUSHEEROH

CHALLENGES IN SOCIAL SERVICE PROVISION OF POLITICAL APPROACH IN NIGERIA ... 271
Olayemi IBIWOYE

SOCIAL WORK AND ITS SOCIAL REFLECTION IN NIGERIA ... 272
Mobolaji ADELEYE, Temitope Mobolanle AJIBADE

DOMESTIC VIOLENCE AND A STUDY ON PERUAN WOMEN ... 273
Feliciano Espinoza CONDESO, Neil Albornoz MACCHA

EXAMINATION OF ECONOMIC MATERIALS WITH MIND MAPPING METHOD ... 274
Anastasia DUMITRU, Andrei IGNAT, Madalina Ilie VINTILA

ERGOGENIC PRODUCT CONSUMPTION AND CONSUMER PERCEPTION ... 275
Claudia MĂLĂERU, Pirciu ALIN, Irina GENTARAU

PREFERENCES FOR SPORTS ACTIVITIES AND STUDENT PARTICIPATION IN UNIVERSITIES ... 276
Laura Maria VLADOIU, Dumitru ELEN

A REVIEW ON INNOVATIVE APPROACH AND CORPORATE BUSINESS ... 277
Jaehong SONG, Wonmo YANG

ACCEPTANCE OF DIGITAL MANAGEMENT BY INDIVIDUAL USERS ... 278
HeeHun KIM, Hongseok GOM

GLOBAL CLIMATE CHANGE AND INTERNATIONAL IMPLEMENTATIONS ... 279
Yannick PFISTER, Marcel HABEGGER

THE RELATIONSHIP OF HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AND DIGITALIZATION ... 280
Adrien STÄCHELI, Nicolas BERGER, Mattéo HUBER

İÇİNDEKİLER

MULTICULTURAL AND EDUCATIONAL ATTITUDE OF PARENTS 281
Lucas MORRIS, Brantley HALL

NEGATIVES OF CULTURAL CORRUPTION AND SOCIAL MEDIA RELATIONSHIP ON SOCIETY INDIVIDUALS 282
Travis LAMBERT, Diana CARTER

THE ECONOMY'S EFFECT ON SOCIAL AND CULTURAL DEVELOPMENT: THE CASE OF USA 283
Tobias PORTER, August FOSTER, Camila THOMPSON

DETERMINING THE CAUSES OF OBESITY IN TERMS OF INDIVIDUAL HEALTH 284
Rosalie MOORE, Daniel BROCK

A STUDY ON CYBER BULLYING AND HIGH SCHOOL STUDENTS: THE CASE OF ZIMBABVE 285
Dakarai MSHOPERI

POSTER ÖZET SUNUMLAR

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE BENLİK SAYGISI İLE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 287
Pelin Gönül ŞAHİN, Emel Aner AKTAN

DENTAL AKSİYETESİ OLAN BİREYLERDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI GRUP TERAPİSİ'NİN ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ 288
Salise CABBAR TOP, Devran TAN

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI 289
Selin ULUĞBAY

BRUKSİZMİN DUYGULARI TANIMA DÜZEYLERİ VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE İLİŞKİSİ .. 290
Sema SAÇLI, Devran TAN

DEPRESYON ALGISI YÜKSEK GÖNÜLLÜLERE UYGULANAN BDT (BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ)' NİN VE ÇÖZÜM ODAKLI TERAPİNİN KARŞILAŞTIRILMASI 291
İlayda ŞANLI, Devran TAN

BİPOLAR BOZUKLUK TANISI OLAN BİREYLERDE DANS VE HAREKET TEMELLİ ÇALIŞMANIN İŞLEVSELLİK, KAYGI DÜZEYLERİ VE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARINA ETKİSİ 292
Zilan KAKİ, Devran TAN

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Mustafa TALAS
Kongre Eş Başkanı

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Kongre Başkanı

Değerli bilim insanları,

18-19 ŞUBAT 2023 tarihlerinde UZAKTAN ERİŞİM sistemi ile birincisini İstanbul merkezli düzenlemiş olduğumuz Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimlere Multidisipliner Yaklaşımlar Kongresi'ne gösterilen ilgi ve katkılardan dolayı yürekten teşekkür ediyoruz.

Kongremizde birbirinden değerli çok sayıda bilim insanı aktif olarak görev almış ve sizlerle bir arada olmamızı sağlamıştır. Kongremize Türkiye başta olmak üzere farklı dünya ülkelerinden davetli konuşmacı olarak katılan; Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Türkiye), Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Türkiye), Prof. Dr. Michael E. NIELSEN (A.B.D.), Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Pakistan), Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN (Bangladeş), Prof. Dr. Muammer CENGİL (Türkiye), Prof. Dr. Sergio Ricardo QUİROGA (Arjantin), Prof. Dr. Twinkle PRUSTY (Hindistan), Prof. Dr. Yudi FERNANDO (Malezya), Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL (Türkiye), Doç. Dr. Gamze Ebru ÇİFTÇİ (Türkiye), Doç. Dr. Günce DEMİR (Türkiye), Doç. Dr. Gökşen ARAS (Türkiye), Doç. Dr. Rabia Hürrem ÖZDURAK SINGIN (Türkiye) ve Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR (Hindistan) olmak üzere tüm davetli konuşmacılarımıza teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Kongremizin başlangıç aşamasından kapanışına kadar bizleri yalnız bırakmayan ve her türlü teknik anlamda yanımızda olan ORP Danışmanlık'a, bilimsel anlamda desteğini esirgemeyen bilim kurulumuza ve düzenleme kurulu üyelerimize yürekten teşekkürlerimizi bir borç biliyoruz. Kendilerine gelecek hayatta da aynı başarılarının devamını temenni ediyoruz.

Kongremizde birbiriyle iç içe olan farklı disiplinlerin buluşması ve bu buluşma ile multidisipliner anlayış çerçevesinde bir birliktelik yaratılması planlanmıştır. Katılımcılarımızın organizasyona, davetli konuşmacılara ve genel anlamda sunulan bildirilerin niteliğine ve başarılı bir kongre düzenlediğimize ilişkin geri bildirimleri bizleri fazlasıyla mutlu etmiştir.

Farklı olsa da aynı düşünce ile birbirine bağlı olan disiplinlerin bir araya gelerek yeni yeni projeler üretmesine katkı sağlamış olmak da ayrıca bizleri gururlandırmıştır. Kongremize yaklaşık iki ay kala kamu ve özel sektör temsilcileri ile devlet yöneticilerimize yönelik davetlerimize de karşılık bulduk. Bu vesile ile devlet büyüklerimizin göndermiş olduğu mesajlar ve mesaj içerikleri, ilerleyen süreçlerde daha verimli çalışmalar yapmamız konusunda da teşvik edici olmuştur. Umut ediyoruz ki gelecek zaman içerisinde başta ülkemiz olmak üzere, birçok dünya ülkesinden bilim insanını bir araya toplamayı, ortak projeler ve ürünler ile birlikte çalışmayı başaracağız.

ÖNSÖZ

Değerli bilim insanları sevgili dostlar; kongremize göstermiş olduğunuz ilgi, destek ve katkılardan dolayı tüm organizasyon içerisinde yer alan çalışma arkadaşlarımızı yürekten tebrik ediyor teşekkürlerimizi sunuyoruz. Bir sonraki kongremizde görüşmek üzere hepinize sağlık, mutluluk, huzur ve güzel günler diliyoruz. ***Kongremiz 2019 yılı akademik teşvik kriterleri kapsamında olup, 17/01/2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 16/1/2020 tarihli ve 2043 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Uyarınca ilgili yayınlanan yönetmelik kapsamında değerlendirilmektedir.*** Katılımcı sayısının %52 ve üzeri yabancı katılımcılardan oluşup, ayrıca 6 farklı dünya ülkesinden 7 davetli konuşmacı olarak kongremize katılım sağlamıştır. Kongremize toplam 15 davetli konuşmacı iştirak etmiştir. Toplam bildirilerin %52'den fazlası yabancı ülke katılımcılarına aittir. Ülke içinden gelen toplam bildiri sayısı 44 farklı dünya ülkelerinden gelen bildiri sayısı ise 49 adettir.

Saygılarımızla…

PREFACE

Prof. Dr. Mustafa TALAS
Congress Co-Chair

Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Congress Chair

Dear scientists,

We sincerely thank you for the interest and contributions shown to the International Congress on Multidisciplinary Approaches to Social and Humanities Sciences, which we organized for the first time with the REMOTE ACCESS system on 18-19 FEBRUARY 2023, based in Istanbul.

Many valuable scientists took active part in our congress and enabled us to be together with you. We would like to thank all of our invited speakers participating from different countries of the world, particularly Türkiye including; Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Türkiye), Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Türkiye), Prof. Dr. Michael E. NIELSEN (U.S.A.), Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Pakistan), Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN (Bangladesh), Prof. Dr. Muammer CENGİL (Türkiye), Prof. Dr. Sergio Ricardo QUİROGA (Argentina), Prof. Dr. Twinkle PRUSTY (India), Prof. Dr. Yudi FERNANDO (Malaysia), Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL (Türkiye), Assoc. Prof. Gamze Ebru ÇİFTÇİ (Türkiye), Assoc. Prof. Günce DEMİR (Türkiye), Assoc. Prof. Gökşen ARAS (Türkiye), Assoc. Prof. Rabia Hürrem ÖZDURAK SINGIN (Türkiye) and Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR (India).

We are grateful to ORP Consulting, who did not leave us alone from the beginning to the end of the congress and stood by us in all technical terms, our scientific establishment and our organizing board members for their scientific support. We wish them the same success in the future life.

In our congress, it is planned to meet different disciplines intertwined with each other and to create a union within the framework of a multidisciplinary understanding with this meeting. The feedback of our participants to the organization, to the invited speakers, to the quality of the presentations presented in general, and to the fact that we have organized a successful congress, made us very happy.

It has also made us proud to have contributed to the creation of new projects by bringing together disciplines that are different but connected with the same thought. About two months before our congress, we also received our invitations to public and private sector representatives and state administrators. On this occasion, the messages and message contents sent by our elders have encouraged us to work more efficiently in the future. We hope that in the future, we will be able to gather scientists from many countries of the world, especially our country, and to work with joint projects and products.

Dear scientists, dear friends; We wholeheartedly congratulate our colleagues in the entire organization for your interest, support and contribution to our congress, and we present our gratitude. We wish you all

health, happiness, peace and good days to see you at our next congress. ***Our congress is within the scope of academic incentive criteria for 2019 and is evaluated within the scope of the relevant published regulation in accordance with the President's Decision No. 2043 dated 16/1/2020, published in the Official Gazette dated 17/01/2020 and numbered 31011.*** 52% and more of the participants consisted of foreign participants, and 7 speakers participated in our congress as invited speakers from 6 different world countries. A total of 15 invited speakers participated in our congress. More than 52% of the total papers belong to foreign participants. The total number of papers coming from within the country is 44 and the number of papers coming from different world countries is 49.

Regards…

KOMİTE VE KURULLAR

KONGRE BAŞKANI
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
(Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü "Emekli")

KONGRE EŞ BAŞKANI
Prof. Dr. Mustafa TALAS
(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi)

KONGRE DÜZENLEME KURULU BAŞKANI
Prof. Dr. Mihalis Michael KUYUCU
(Alanya HEP Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi)

KONGRE DÜZENLEME KURULU
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU
Prof. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Prof. Dr. Aigul ZABİROVA
Prof. Dr. Bünyamin AYHAN
Prof. Dr. Çetin YAMAN
Prof. Dr. E. Selcen DARÇIN
Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER
Prof. Dr. Kaya YILDIZ
Prof. Dr. Ketut ARDHANA
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Murat DARÇIN
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDİN
Prof. Dr. Mihalis Michael KUYUCU
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI
Prof. Dr. G. Muhiuddin CHİSHTY
Prof. Dr. Mourad MOULAİ
Prof. Dr. Norizan ABDUL GHANİ
Prof. Dr. Rosita HENRY
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA
Prof. Dr. Ümran SEVİL
Prof. Dr. Zeki ÇİZMECİOĞLU
Doç. Dr. Abdulkerim KARAASLAN
Doç. Dr. Adnan TAŞGIN
Doç. Dr. Ahmet Semih UZUNDUMLU
Doç. Dr. Ayşegül TÜRK
Doç. Dr. Glenn DAWES
Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA
Dr. Yekti MAUNATİ
Dr. Garry COVENTRY

KOMİTE VE KURULLAR

HUKUK DANIŞMANLARI

Av. Fevzi PAPAKÇI
Av. İbrahim DURSUN
Av. Hasan Basri KORUKLUOĞLU
Av. Mehmet AYDIN
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Av. Rozerin Seda KİP

KONGRE SEKRETERYA

Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL
Doç. Dr. Emre DÜNDER
Doç. Dr. Gökşen ARAS
Dr. Öğr. Üye. Ayça GÜRKAN
Dr. Öğr. Üye. Andi ASRIFAN
Dr. Öğr. Üye. Rommel TABULA
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR
Dr. Öğr. Üye. Zeynep YAMAN

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmed LALAOUI (University d'Oran)
Prof. Dr. Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU (Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Ashok JAMMI (Principal in Anurag College)
Prof. Dr. Ahmet AKIN (Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ (Trakya Üniversitesi)
Prof. Dr. Ayşe ÇEVİRME (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Aigul ZABIROVA (United Arab Emirates University)
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Bünyamin AYHAN (Selçuk Üniversitesi)
Prof. Dr. Clemens BEUNGKUM (Berlin School of Economics and Law)
Prof. Dr. Çetin YAMAN (Bayburt Üniversitesi)
Prof. Dr. E. Selcen DARÇIN (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Ekrem CAUSEVIC (Zagreb University)
Prof. Dr. Erdoğan GÜNEŞ (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatih ÇATIKKAŞ (Manisa Celal Bayar Üniversitesi)
Prof. Dr. Giray Saynur DERMAN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Gülsen DEMİR (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Gülten HERGÜNER (Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakkı ULUCAN (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Kaya YILDIZ (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
Prof. Dr. Ketut ARDHANA (University of Adayana)
Prof. Dr. Kutlu ÖNDER (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa TALAS (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat DARÇIN (Karatay Üniversitesi)
Prof. Dr. Muammer CENGİL (Hitit Üniversitesi)
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDİN (International Islamic University Chittagong)
Prof. Dr. Mihalis Michael KUYUCU (Alanya HEP Üniversitesi)
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Bahawalpur College)
Prof. Dr. Muhiuddin CHISHTY (University of Tabuk)
Prof. Dr. Mourad MOULAI (Moulay Ismaïl University)
Prof. Dr. Nil DUBAN (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Norizan ABDUL GHANI (University of Aberdeen)
Prof. Dr. Nurcan METİN (Trakya Üniversitesi)
Prof. Dr. Rosita HENRY (James Cook University)
Prof. Dr. Selçuk DUMAN (Giresun Üniversitesi)
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA (ICAES National San Luis University)
Prof. Dr. Tülin URAL (Yeditepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Tennur YERLİSU LAPA (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Ümran SEVİL (Hasan Kalyoncu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ünal ŞENTÜRK (İnönü Üniversitesi)
Prof. Dr. Yüksel SAVUCU (Fırat Üniversitesi)
Doç. Dr. Abdulkerim KARAASLAN (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL (Fırat Üniversitesi)
Doç. Dr. Adnan TAŞGIN (Atatürk Üniversitesi)

BİLİM KURULU

Doç. Dr. Ahmet Semih UZUNDUMLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Ayşegül TÜRK (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Doç. Dr. Bekir Barış CİHAN (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Doç. Dr. Emre DÜNDER (On Dokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Elşen BAĞIRZADE (Azerbaijan State University of Economy)
Doç. Dr. Emine YILDIZ KUYRUKÇU (Konya Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Ebru ILGAR (Yozgat Bozok Üniversitesi)
Doç. Dr. Gökşen ARAS (Atılım Üniversitesi)
Doç. Dr. Gültekin COŞKUN (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Glenn DAWES (James Cook University)
Doç. Dr. Hasan Hüseyin YILDIRIM (Balıkesir Üniversitesi)
Doç. Dr. İshak KOZİKOĞLU (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Doç. Dr. İlker CIRIK (Mimarsinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Doç. Dr. Mecit ASLAN (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Doç. Dr. Mükerrem ATALAY ORAL (Akdeniz Üniversitesi)
Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU (Gaziantep Üniversitesi)
Doç. Dr. Saliha ÖZPINAR (Alanya Alaattin Keykubat Üniversitesi)
Doç. Dr. Selvinaz SAÇAN (Aydın Adnan Menderes Üniversitesi)
Doç. Dr. Sevilay YILDIZ (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)
Doç. Dr. Tudora ARNAUT (Kiev International University)
Dr. Öğr. Üye. Ayça GÜRKAN (Ege Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üye. Andi ASRIFAN (University Muhammadiyah)
Dr. Öğr. Üye. Gönül GÖKÇAY (Kafkas Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üye. Mehmet Buğra ÖZHAN (Atatürk Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üye. Rommel TABULA (Rajamangala University)
Dr. Öğr. Üye. Senai YALÇINKAYA (Marmara Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üye. L. Santhosh KUMAR (Kristu Jayanti College)
Dr. Öğr. Üye. Zeynep YAMAN (Sakarrya Üniversitesi)
Dr. Yekti MAUNATI (Indonesian Institute of Sciences)
Dr. Garry COVENTRY (Cames Cook University)

ULUSLARARASI SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

INTERNATIONAL CONGRESS ON MULTIDISCIPLINARY APPROACHES TO SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES

KONFERANS PROGRAMI / CONFERENCE PROGRAM
AÇILIŞ / OPENING

18-19 ŞUBAT 2023 İSTANBUL / 18-19 FEBRUARY 2023 ISTANBUL

Açılış Konuşması / Opening Speech
PROF. DR. GÜLSEN DEMİR
PROF. DR. MUSTAFA TALAS

18 FEBRUARY 2023 ISTANBUL – SAAT: 10:00 TIME: 10:30 (GMT+3)
Konferans Başkanı (Chair of Conference)

DAVETLİ KONUŞMACILAR / KEYNOTE SPEAKERS
10:30 – 15:00 (GMT+3) (18 FEBRUARY 2022)

OTURUM BAŞKANI / HEAD OF SESSION
PROF. DR. GÜLSEN DEMİR
PROF. DR. MUSTAFA TALAS

KEYNOTE SPEAKERS

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Turkiye)
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ (Turkiye)
Prof. Dr. Michael E. NIELSEN (U.S.A)
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI (Pakistan)
Prof. Dr. Mohammad Nazim UDDIN (Bangladesh)
Prof. Dr. Muammer CENGİL (Turkiye)
Prof. Dr. Sergio Ricardo QUIROGA (Argentina)
Prof. Dr. Twinkle PRUSTY (India)
Prof. Dr. Yudi FERNANDO (Malaysia)
Assoc. Prof. Ali Serdar YÜCEL (Turkiye)
Assoc. Prof. Gamze Ebru ÇİFTÇİ (Turkiye)
Assoc. Prof. Günce DEMİR (Turkiye)
Assoc. Prof. Gökşen ARAS (Turkiye)
Assoc. Prof. Rabia Hürrem ÖZDURAK SINGIN (Turkiye)
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR (India)

BİLİMSEL PROGRAM

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 1
Tarih ve Saat / Date and Time : 18 FEBRUARY 2022 – 15:00 – 18:00 (GMT+3)
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Prof. Dr. Mustafa TALAS
Prof. Dr. Ayhan AYTAÇ
Admin

15:00	Gülsen DEMİR, Günce DEMİR	ŞEHİRLEŞMEK DEĞİL ŞEHRE BENZEMEK: KÜÇÜK KENTLERİN ŞEHİRLEŞME ÇABASININ SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ
15:10	Dolunay ŞENOL, Günce DEMİR	AFET SONRASINDA KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE "SİMGESEL ŞİDDET" BAĞLAMINDA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ
15:20	Ahmet GÖKÇE	GÜVENLİ DAVRANIŞ VE İŞ STRESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: AHŞAP VE MOBİLYA İMALATHANELERİNDE ÇALIŞANLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA
15:30	Ata ESKİN	INFLUENCE OF SILICON DIOXIDE NANOPARTICLES (SİO2 NPS) ON THE BIOLOGY OF MODEL INSECT, GALLERIA MELLONELLA (L.) (LEPIDOPTERA: PYRALIDAE)
15:40	Begüm ÖZEL, Murat YORULMAZ	THE POLICIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TOWARDS THE ARCTIC REGION
15:50	Can ŞAHİN	EDEBİYAT YOLUYLA HUKUK: BIR İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ
16:00	Caner SUNAY	BİREYSEL EĞİTİM PROGRAMLARI KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ
16:10	Ceren HAYRAN	THE EFFECT OF FRIEND, CELEBRITY AND SOCIAL MEDIA INFLUENCER ENDORSEMENTS ON CONSUMER-BRAND RELATIONSHIPS
16:20	Coşkun YILMAZ	KADIN BASKETBOLCULARDA PROSOSYAL VE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ İLE SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ
16:30	Damla Selin YILDIRIM	BAZI SPOR BRANŞLARINDA TRAVMATİK BEYİN HASARININ ETKİLERİ
16:40	Emriye BİLGİN	MERKEZİN TAŞRAYA YANSIMASI: İSTANBUL ŞEHZADE CAMİİ'NDEN GİRESUN SARAYBURNU CAMİİ'NE
16:50	Esin YELGEN	BULUT TABANLI MUHASEBE UYGULAMALARINDA GÜVENLİK SORUNLARI: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI
17:00	Fikret BAYKALI	ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE ONTOLOJİK BİR TARTIŞMA: HAKİKAT ARAYIŞI
17:10	Hatice KARA	TURİZM ALANINDA KONYA İLİ İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARA YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI
17:20	Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR, Erdoğan AKIN, Taner FIRAT, Buket AÇIKSES FIRAT	UZMAN ÖĞRETMEN VE BAŞÖĞRETMENLİK SİSTEMİNİN ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE İNCELENMESİ

17:30	Iryna PRUSHKOVSKA	'BABİL'DE ÖLÜM İSTANBUL'DA AŞK'IN UKRAYNACAYA KAZANDIRILMA ÖZELLİKLERİ
17:40	Kübra ARSLAN	AFETLERDE SOSYAL HİZMETİN YERİ
17:50	Mahmure AYGÜN	AKADEMİSYENLERE YÖNELİK ÖĞRENCİ ZORBALIĞI VE NEZAKETSİZLİĞİ

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 2
Tarih ve Saat / Date and Time : 19 FEBRUARY 2022 – 10:00 – 14:30 (GMT+3)
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Prof. Dr. Muammer CENGİL
Prof. Dr. Gülsen DEMİR
Assoc. Prof. Gamze Ebru ÇİFTÇİ
Admin

10:00	Mehmet TURSUN	KATILIM FONU KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİN COVID-19 ÖNCESİ VE COVID-19 DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMASI
10:10	Meltem TÜMERDEM GENÇAY, Nadir EROĞLU	BRICS-T ÜLKELERİNDE RİSK YÜKLENİM KANALININ BANKACILIK VERİLERİ KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ
10:20	Merve KOÇOĞLU SAZKAYA	CHARACTERISTICS OF SUSTAINABLE BUSINESSES WITHIN THE FRAMEWORK OF ORGANIZATIONAL ECOLOGY THEORY: AN ANALYSIS OF BUSINESSES REGISTERED WITH THE ISTANBUL CHAMBER OF COMMERCE AND OPERATED FROM 1923 TO 2023
10:30	Murat BEKLEYİŞ APAYDIN	LİSE ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL AKTİVİTEYE KATILIMLARINI ENGELLEYİCİ FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI (KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)
10:40	Murat BEKLEYİŞ APAYDIN, Sedef HABİBOĞLU, Yaşar KÖROĞLU	REKREAKTİF SOSYAL YAŞAM MERKEZLERİNDEKİ KATILIMCILARININ FİZİKSEL AKTİVİTEDEN KAYNAKLI İYİ OLUŞ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA
10:50	Mustafa ÜNAL, Aziz GÜÇLÜÖVER	BÖLGESEL DİRENÇ ANTRENMANLARI İLE GÖRÜLEN BÖLGESEL VÜCUT YAĞ DEĞİŞİMLERİ
11:00	Mücella CAN	HOBBES'UN DÜŞÜNCESİNDE TOPLUM SÖZLEŞMESİ-ADÂLET İLİŞKİSİ
11:10	Nurullah GÜNEŞ	TÜRKİYE'DE CEZA İNFAZ KURUMU HİZMETLERİNDE JANDARMA'NIN ROLÜ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
11:20	Oğuzhan AYDEMİR, Sude Cansu TURGUT	MOBİLLEŞTİRİLMİŞ PSİKOMETRİ YÖNTEMİ İLE GELENEKSEL YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ
11:30	Seda KAYA, Hakan AYKUL	ACİL DURUM YÖNETİM SİSTEMİ ESAS ALINARAK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
11:40	Selcen ÖZKAN	MURRAY BOOKCHIN'İN EKOLOJİK DÜŞÜNCE YOLCULUĞU
11:50	Selçuk DEMİR	ÖĞRETMEN ADAYLARININ OTANTİK LİDERLİK ALGISI İLE ÜNİVERSİTELERİNE DUYDUKLARI GÜVEN İLİŞKİSİ
12:00	Selçuk DEMİR	ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞİME AÇIKLIK TUTUMUNUN BAZI KİŞİSEL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

12:10	Serdar ÇEKİÇ, Kadir DİLER, Gamze ERİKOĞLU ÖRER	10-12 YAŞ GRUBU YÜZÜCÜLER İLE SEDANTER BİREYLERİN REAKSİYON DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ
12:20	Sonnur İRKİN	ÜTOPYA VE DİSTOPYALARDA KADININ TOPLUMDAKİ YERİ: DEVLET VE CESUR YENİ DÜNYA ÖRNEĞİ
12:30	Zabit MÜRŞİL	YÖNETİCİLERİN ETİK LİDERLİK VE ÖRGÜTSEL ADALET DAVRANIŞLARININ ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ
12:40	Önder BALTACI	KIYAMET KAYDIRMA (DOOMSCROLLİNG): TEORİK BİR BAKIŞ
12:50	Önder BALTACI	KAPLAN EBEVEYNLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
13:00	Muammer AKTAY	BYUNG-CHUL HAN'IN PÜRÜZSÜZLÜK İÇERİSİNDEKİ YALITILMIŞ ÖZNE ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME
13:10	Pelin Gönül ŞAHİN, Emel Aner AKTAN	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE BENLİK SAYGISI İLE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
13:20	Selin ULUĞBAY	AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI
13:30	Salise CABBAR TOP, Devran TAN	DENTAL AKSİYETESİ OLAN BİREYLERDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI GRUP TERAPİSİ'NİN ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ
13:40	Sema SAÇLI, Devran TAN	BRUKSİZMİN DUYGULARI TANIMA DÜZEYLERİ VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE İLİŞKİSİ
13:50	İlayda ŞANLI, Devran TAN	DEPRESYON ALGISI YÜKSEK GÖNÜLLÜLERE UYGULANAN BDT (BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ)' NİN VE ÇÖZÜM ODAKLI TERAPİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
14:00	Zilan KAKİ, Devran TAN	BİPOLAR BOZUKLUK TANISI OLAN BİREYLERDE DANS VE HAREKET TEMELLİ ÇALIŞMANIN İŞLEVSELLİK, KAYGI DÜZEYLERİ VE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARINA ETKİSİ
14:10	Murat KORKMAZ, Emre DÜNDER, Michael KUYUCU, Ayhan AYTAÇ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR	İŞÇİ MEMUR MAAŞLARINA YAPILAN ÜCRET ZAMLARININ TOPLUMSAL YANSIMASI
14:20	Hayrettin GÜMÜŞDAĞ	GREAT DISASTER EARTHQUAKE AND HUMAN

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 3
Tarih ve Saat / Date and Time : 18 FEBRUARY 2022 – 14:00 – 18:00 (GMT+3)
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ashok JAMMI
Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ
Assoc. Prof. Gökşen ARAS
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR
Admin

14:00	Amail LOHARANI	SOCIAL VIOLENCE AND A STUDY ON AFGAN WOMEN EXPOSED TO VIOLENCE
14:10	Alawi NASRI, Khalida CHAOU	RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATION AND CULTURE: A REVIEW ON DEVELOPMENT

14:20	Lukas ROTTENSTEINER, Vanessa LISA	INDIVIDUAL PERCEPTION OF PHYSICAL DISABILITIES OF SELF ESTEEM AND OPTIMISM
14:30	Florian MATTES, Mathias KORMANN	SOCIAL PROBLEMS EXPERIENCED BY SYRIAN MIGRANTS: THE EUROPEAN EXAMPLE
14:40	Nora MITCHELL, Colton WHITE	THE EFFECT OF FREE ENTERPRISE AND ITS APPLIED POLICIES ON ECONOMIC SUSTAINABILITY
14:50	Joway CHAO, Lan YANG, Heng DONG	THE EFFECT OF INTERNATIONAL RELATIONSHIP ON ECONOMIC GROWTH
15:00	Niyazi GIORGIOU, Marcos MATSOUKA	GLASS CEILING SYNDROME: AN EXAMPLE APPLICATION ON FEMALE EMPLOYEES
15:10	Omar TOMA, Hussein KANAAN, Nassor MANSOUR	CULTURAL INTERACTION AND REFLECTIONS OF THE SAME LANGUAGE FAMILY: A STUDY ON EGYPT
15:20	Ephrem ALEMAYEHU, Tsega Aragie TKUYE	THE RELATIONSHIP OF SOCIAL LIFE AND SOCIAL WORK IN ETHIOPIA: A RESEARCH FOR HIGH SCHOOL STUDENTS
15:30	Alexis MELEZAN, Vincent KOUYATÉ	THE PROBLEM OF ADAPTATION AND THE RELATIONSHIP OF FORCED MIGRATION
15:40	Gabriele FIEDLER, Simone GOTTSCHALK, Kristin BUSCH	CULTURAL OWNERSHIP AND SOCIETY IMPACT
15:50	Edith BAUMANN, Laura SCHUMACHER	MIGRATION PROBLEM OF SYRIAN REFUGEES IN EUROPEAN UNION COUNTRIES
16:00	Felix SCHÖNWÄLDER, Elias LÖFFL	THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE PROBLEM AND FORCED MIGRATION
16:10	Ato BARNES, Amponnsah SANDRA, Agyapong QUARCOO	CHILD LABOR AND BULLYING IN GANA
16:20	Christos NTOUVLIS	GREECE ECONOMIC REFLECTIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS
16:30	Dinos ANTONIOU, Nick VEIS	NEGATIVE EFFECTS OF FORCED MIGRATION ON SYRIAN REFUGEES
16:40	Gajendra MASIH, Kuldeep VERMA	A COMPARISON ON MODELING OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND INDONESIA
16:50	Debora SELLO, Ika FUJIATI	A RESEARCH ON THE ACQUISITION OF SOCIAL SKILLS OF SECONDARY STUDENTS: THE CASE OF INDONESIA
17:00	Agus WIBOWO, Fauzi QOIRI	THE RELATIONSHIP OF DEATH PENALTY AND CORRUPTION: THE CASE OF INDONESIA
17:10	Erfan MOSHIRI, Kiarash MAHLOUJI	THE CONCEPT RELATIONSHIP OF LAW AND JUSTICE
17:20	Ehsan HAMZEHE, Farzad FARHADIAN	THE INTERNATIONAL REFLECTION OF MAHSA AMANI'S DEATH
17:30	Daniel D'AMICO, Emanuele GIUFFRIDA	FACTORS AFFECTING CONSUMER PREFERENCE IN HEALTH TOURISM
17:40	Akimitsu UEDA, Masahiro SAKATA	APPLICATION EXAMPLES OF FACTORS AFFECTING INDIVIDUAL INVESTOR PREFERENCES

BİLİMSEL PROGRAM

SÖZEL - POSTER OTURUMLAR / ORAL PRESENTATIONS

OTURUM / SESSION : 4
Tarih ve Saat / Date and Time : 19 FEBRUARY 2022 – 10:00 – 14:30 (GMT+3)
Oturum Başkanı (Head of Session) : Prof. Dr. Ashok JAMMI
Prof. Dr. Muhammad SAFDAR BHATTI
Prof. Dr. Michael KUYUCU
Assoc. Prof. Ali SERDAR YÜCEL
Assist. Prof. L. Santhosh KUMAR
Admin

10:00	Bledar MJESHTRI, Arber SHEHU	THE RELATIONSHIP OF THE EUROPEAN UNION AND KOSOVO
10:10	Gredi TOLAJ, Aldo ZENELI	SOME CRIMINOGENIC FACTORS AFFECTING THE APPEARANCE OF CORRUPTION: THE CASE OF KOSOVO
10:20	Aldi HALILAJ	PUBLIC MANAGEMENT REFORM PRACTICES: A STUDY ON KOSOVO
10:30	Ahmad NAJEEB, Faraj ALASKAR	INTERNATIONAL MARKETING TECHNIQUES AND CONSUMER PREFERENCES: THE CASE OF COCA-COLA
10:40	Mateo RODRIGUEZ, Oscar RAMOS	CONSUMER PREFERENCES AND ONLINE SHOPPING DURING THE COVID-19 PANDEMIC
10:50	Jonathan GUDIÑO	UNIVERSITY STUDENTS' PARTICIPATION IN RISK MANAGEMENT IN THE COVID-19 PANDEMIC
11:00	Bhumika TAMANG, Rai ANITA	THE RELATIONSHIP OF NEPAL ECONOMY AND SEASONAL MIGRATION
11:10	Pieter-Jan KLAREN, Lennerd GIJSBERS	DETERMINING THE FACTORS AFFECTING FEMALE ENTREPRENEURS
11:20	Oreoluwa FUWAPE, Adewumi BABALOLA	TRANSFORMATION IN HEALTH AND ITS EFFECTS: THE CASE OF NIGERIA
11:30	Ajanaku OLUWATOYIN, Azeez BUSHEEROH	THE EFFECT OF DIFFERENTIATION OF NIGERIAN YOUTH'S DOMESTIC EDUCATION ON SOCIALIZATION
11:40	Olayemi IBIWOYE	CHALLENGES IN SOCIAL SERVICE PROVISION OF POLITICAL APPROACH IN NIGERIA
11:50	Mobolaji ADELEYE, Temitope Mobolanle AJIBADE	SOCIAL WORK AND ITS SOCIAL REFLECTION IN NIGERIA
12:00	Feliciano Espinoza CONDESO, Neil Albornoz MACCHA	DOMESTIC VIOLENCE AND A STUDY ON PERUAN WOMEN
12:10	Anastasia DUMITRU, Andrei IGNAT, Madalina Ilie VINTILA	EXAMINATION OF ECONOMIC MATERIALS WITH MIND MAPPING METHOD
12:20	Claudia MĂLĂERU, Pirciu ALIN, Irina GENTARAU	ERGOGENIC PRODUCT CONSUMPTION AND CONSUMER PERCEPTION
12:30	Laura Maria VLADOIU, Dumitru ELEN	PREFERENCES FOR SPORTS ACTIVITIES AND STUDENT PARTICIPATION IN UNIVERSITIES
12:40	Jaehong SONG, Wonmo YANG	A REVIEW ON INNOVATIVE APPROACH AND CORPORATE BUSINESS

12:50	HeeHun KIM, Hongseok GOM	ACCEPTANCE OF DIGITAL MANAGEMENT BY INDIVIDUAL USERS
13:00	Yannick PFISTER, Marcel HABEGGER	GLOBAL CLIMATE CHANGE AND INTERNATIONAL IMPLEMENTATIONS
13:10	Adrien STÄCHELI, Nicolas BERGER, Matéo HUBER	THE RELATIONSHIP OF HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AND DIGITALIZATION
13:20	Lucas MORRIS, Brantley HALL	MULTICULTURAL AND EDUCATIONAL ATTITUDE OF PARENTS
13:30	Travis LAMBERT, Diana CARTER	NEGATIVES OF CULTURAL CORRUPTION AND SOCIAL MEDIA RELATIONSHIP ON SOCIETY INDIVIDUALS
13:40	Tobias PORTER, August FOSTER, Camila THOMPSON	THE ECONOMY'S EFFECT ON SOCIAL AND CULTURAL DEVELOPMENT: THE CASE OF USA
13:50	Rosalie MOORE, Daniel BROCK	DETERMINING THE CAUSES OF OBESITY IN TERMS OF INDIVIDUAL HEALTH
14:00	Dakarai MSHOPERI	A STUDY ON CYBER BULLYING AND HIGH SCHOOL STUDENTS: THE CASE OF ZIMBABVE

1. ULUSLARARARASI SOSYAL VE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

DAVETLİ KONUŞMACILAR

DAVETLİ KONUŞMACILAR

DEPREMİN TOPLUM ÜZERİNDE PSİKOSOSYAL ETKİLERİ

Prof. Dr. Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

Yozgat Bozok Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Yozgat / Türkiye

Öz: En büyük afetlerden birisinin deprem olduğu bilinmektedir. Her yıl ülkemizde ve dünya genelinde çok veya az şiddetli birçok deprem meydana gelmektedir. Geçmişte ülkemizde ve dünya genelinde birçok yıkıcı deprem olduğu gibi şimdi ve gelecekte de birçok deprem olacağı bir gerçektir. İnsanlar bu olaylar sonucunda sadece fiziksel ve ekonomik olarak değil psikolojik olarak etkilenmektedirler. Deprem, dünyadaki en önemli ve yıkıcı doğal afetlerden biridir. Deprem oluştuğu şehirlerde yıkımlara neden olurken insan psikolojisini de yıkıma uğratan doğal bir afettir. Depremlerde diğer doğal afetler gibi travmaya neden olabilir ve insanlar duygu, düşünce ve davranışlarına göre çeşitli tepkiler verebilirler. Deprem sonrasında insan psikolojisi; şok, pasifleşme ve toparlanma olmak üzere üç aşama geçirmektedir. Depreme maruz kalan kişi psikolojik şok yaşamaktadır. Büyük felaketler bireyin sosyal ve psikolojik yapısının bozulmasına nedenlerinin en önemlilerindendir. Depremin doğal afet olması, bireyin kendi dışındaki etkileri ve kendi yaşantısını kontrol edebilme inançlarını sarsmaktadır. Depremin doğal afet olması, bireyin kendi dışındaki etkileri ve kendi yaşantısını kontrol edebilme inançlarını sarsmaktadır. Bilgi düzeyinin artması yani bireylerin deprem öncesi, deprem anı ve sonrasında neler yapılması gerektiğine sahip olması bireylere belirli ölçüde kontrol duygusu sağlayabilir. Bu da deprem olasılığına karşın alınan önlemler aracılığı ile gerçekleşir. Türkiye'nin Güney Doğu bölgesinde meydana gelen 7.7 ve 7.6 şiddetindeki depremin toplum üzerindeki psikososyal etkisini ortaya koymak için amacıyla bu çalışma hazırlanmıştır. Depremin meydana geldiği 11 şehirlerdeki felaketin psikolojik ve sosyal sonuçları şehirlerin birbirlerine komşu olması sebebiyle şehirlere göre bir farklılık göstermemektedir. Bu çalışmayla depremin psikososyal etkilerini çocuklar ve yetişkinler üzerinde ortaya çıkan etkilerini ortaya koyarak insanları bu konuda bilinçlendirmeyi ve eğitmeyi amaçladık.

***Anahtar Kelimeler**:* Deprem, İnsan, Psikoloji, Travma, Etki

KURAMSAL ÇERÇEVE ve GİRİŞ

En büyük afetlerden birisinin deprem olduğu bilinmektedir. Her yıl ülkemizde ve dünya genelinde çok veya az şiddetli birçok deprem meydana gelmektedir. Geçmişte ülkemizde ve dünya genelinde birçok yıkıcı deprem olduğu gibi şimdi ve gelecekte de birçok deprem olacağı bir gerçektir. İnsanlar bu olaylar sonucunda sadece fiziksel ve ekonomik olarak değil psikolojik olarak etkilenmektedirler. Yer kökenli doğal afetler dünyanın hemen hemen her yerinde görülen ve afet boyutuna gelebilen doğa olaylarıdır. Afet yaşandığı anda kişi, psikolojik şoka girmekte ve adeta dona kalmaktadır. Şok etkisi kişinin bütün bedenine yayılmaktadır. Bu şok etkisi bedenin psikolojik savunma mekanizmasıdır. Bazı bireylerde ise bu davranışın tam tersi görülmektedir. Kişi panik halinde ve durmadan hareket etmektedir. Doğal afet, ölüm, kaza, deprem, tsunami vb olaylar travmatik durumlar olarak adlandırılmaktadır (Çulfa, 2020). Deprem oluştuğu şehirlerde yıkımlara neden olurken insan psikolojisini de yıkıma uğratan doğal bir afettir. Depremlerde diğer doğal afetler gibi travmaya neden olabilir ve insanlar duygu, düşünce ve davranışlarına göre çeşitli tepkiler verebilirler. Ancak her insanın travmadan etkilenme düzeyi farklıdır. Örneğin, depremi yaşamış kişi depremden etkilenmiş olsa da kişide travma sonrası stres bozukluğu görülmeyebilir. Buna rağmen depremi hissetmemesine rağmen yalnızca iletişim araçlarından takip eden birçok kişide de travma sonrası stres bozukluğu görülebilir. Dolayısıyla depremin yaşanabilme olasılığı bile psikolojimize zarar verebiliyor.

Deprem sonrasında insan psikolojisi; şok, pasifleşme ve toparlanma olmak üzere üç aşama geçirmektedir. Depreme maruz kalan kişi psikolojik şok yaşamaktadır. Şok tepkisi, vücudun meydana getirdiği psikolojik bir savunma mekanizmasıdır. Depremin hemen ardından kişi kendini aşırı korkmuş hissetme, ne yaptığını bilemez halde hissetme, duygularını hissedememe, tepki verememe, bulunduğu ortamı ya da durumu tam algılayamama gibi belirtiler yaşayabilir. Kişiyi aniden etkisi altına alan ölüm korkusu kişide çaresizlik ve panik duygusu yaratabilir. Panik halindeki bazı kişiler depremden kurtulmak için bilinçsizce risk alabilirler. Örneğin, kendilerini yüksek kattan atarak yaralanabilirler ya da ölebilirler (Abalı, 2023).

Büyük felaketler bireyin sosyal ve psikolojik yapısının bozulmasına nedenlerinin en önemlilerindendir. Depremin doğal afet olması, bireyin kendi dışındaki etkileri ve kendi yaşantısını kontrol edebilme inançlarını sarsmaktadır. Depremin doğal afet olması, bireyin kendi dışındaki etkileri ve kendi yaşantısını kontrol edebilme inançlarını sarsmaktadır. Bilgi düzeyinin artması yani bireylerin deprem öncesi, deprem anı ve sonrasında neler yapılması gerektiğine sahip olması bireylere belirli ölçüde kontrol duygusu sağlayabilir. Bu da deprem olasılığına karşın alınan önlemler aracılığı ile gerçekleşir. Teknoloji tarafından saptanan fay hatlarına ev yapmama, deprem anında neler yapılmasına ilişkin bilgiler, deprem sonrası gerekli olan deneyimli insan gücü, çadır ve konteynırların anında müdahale edebilecekleri bir organizasyon olması konusunda toplumların hazır oluşluğu ile gerçekleşir (Çelen, 2023).

Şok, Pasifleşme ve Toparlanma olmak üzere deprem sonrası insan psikolojisinde 3 aşama yaşanır. Depremden etkilenen insanlar pasifleşmiş haldedir. Bu aşamada kişiler yaşadıkları travmatik durumun etkisinden kurtulmak adına çabalamalarına rağmen kendilerini güçsüz ve yorgun hissederler. Pasifleşmiş kişi çevreden gelen yardıma ihtiyaç duyar. Çevreden gördüğü destekle farkındalığı yükselir ve bilinçli hareket etmeye başlar. Depremin psikolojik yaralarının kabuk bağlamaya başladığı aşama ise toparlanma aşamasıdır. Her ne kadar toparlanma durumu olumlu olarak görülse de durum o kadar kolay değildir. Kişinin en yüksek seviyede kaygı duyduğu aşamadır. Kişide uykusuzluk, depremle ilgili kabus görme, olay anını rahatsız edici sıklıkla hatırlama, sürekli deprem olacağı korkusu yaşama, irkilme tepkileri, gelecekle ilgili plan yapamama, yabancılaşma, olay anını hatırlatan durumlardan kaçınma görülür. Bu belirtiler kişiden kişiye değişiklik gösterebilir. Kişi yaşamının eski haline döneceğine dair olan umudunu yitirirse kendisine zarar verebilir. Psikolojik sağlamlığını koruyabilen kişi ise bu durumu kısa süre içerisinde atlatabilir (Abalı, 2023).

Karşılaşılan yıkım ve kayıplar kolay üstesinden gelinecek bir durum değildir. Yaşanılan korku, kaygı ve stresin varlığı yaşam doyumunu ve yaşam enerjisini azaltmaktadır. Deprem deneyimi olanların çok yıllar sonra aynı korku ve stresi taşıdıkları izlenmiştir. Mesela Gölcük Depremi'nden sonra Uludağ Üniversitesi psikoloji / sosyoloji bölümlerini yaptığı çalışmada 2003 cinsiyet ve yaş değişkenleri nedeniyle farklı psikopatolojik semptomlara rastlandığını ortaya koymuştur. Örneğin somatizasyon, korku/kaygı, depresyon ve kızgınlığın kadınlar ve yaşlılar tarafından daha sık kullanıldığı, somatizasyon dışında tüm psikopatolojik semptomların yaş ilerledikçe azaldığı gibi."

Deprem anı ve sonrasının, yetişkenlerin yanı sıra çocuklar için de çok önemlidir, erken yaştaki çocuklar yıkıntı altında kaldıklarında olası sonuçların ne olduğunu bilmediklerinden sadece acı ve huzursuzluk hisseder. Yıkıntı olmasa bile evde sarsıntı yaşadığında durumun adını koyma ve çocukta korku /kaygı geliştirmede annenin tutumu çok önemlidir. Çocukların bir başka sorunu da ebeveynlerini kaybedenlerin bakım yurduna ya da koruyucu aileye verilmesi onların yaşantısında patolojik bazı izler oluşturabilir. Bu arada çocukların kaçırılma sorunları ve organ mafyasının eline düşmeleri de apayrı bir sorundur. Deprem yaşamayan çocukların TV'de o korkunç manzaralara şahit olması da çocukta yeme ve uyku bozukluğuna neden olabilir bu konu da ebeveynlerin dikkatli olması gerekir (Çelen, 2023).

Ergenler ise bilişsel yapıları geliştiği için deprem ve deprem sonrasında olabilecekleri düşünüp kaygı geliştirebilirler. Ergenin en büyük korkusu bedeninin hasar görmesi de bu olumsuz duruma eşlik edebilir. Bu semptomların yanı sıra ergenin ketlenmesi (dona kalım yaşaması) öfke ortaya çıkartır ve öfke saldırgan davranışa dönüşebilir. Konfor alanının yok olması, yiyecek yetersizliği, arkadaş kaybı, gelecek kaygısı bu dona kalıma verilebilecek örneklerdir. Duygu düzenleme ya da psikolojik sağlamlık yeterince gelişmediyse başkalarına zarar verdiği gibi intihar girişimleri de olabilir. Depremin bir diğer çıktısı da ego kimliğinin kaybıdır. Evin, mahallenin yıkılması, çocukluk anılanı hatırlatacak her şeyin kaybı 'ben kimim?' 'Ben neyim' sorularına cevap vermesini zorlaştırır. Bu durumu Erikson, 2. Dünya savaşında bomba ile yerle bir olan yerlerde yaşayanlarda fark etmiştir (Çelen, 2023).

Bu dönemde herkesin bir şekilde stresi deneyimlediğini, tüm bu psikolojik hasarlar deprem yaşayan bireylerin deprem sonrası psikolojik yardım alması, psikolojik sağlamlık programlarına katılması, okullarda okul rehberinin grup danışmanlığı yapması ile aza indirilebilir. Tabii en önemlisi bireyin olası depremle ilgili bilgi edinmesi gerekmektedir. Deprem olma olasılığı yüksek olan bölgelerde yaşayanlar hazırlık içinde olmaları gerekirken kesin bilgilere sahip değildirler. Depreme karşı hazırlık yapılması bilincinde olmalarına karşın yine de sorumluluğu kendilerinden çok Resmi kurumlardan ve yetkililerden bekledikleri görülmektedir.

Deprem sonrasında psikolojimizi korumak için yapabileceklerimiz;

Deprem anında yaşadıklarınızı konuşmaktan kaçınmayın.

Duygularınızı, düşüncelerinizi, üzüntünüzü bastırmayın.

Depremle ilgili duygu ve düşüncelerinizi yakınınızdakilerle paylaşın.

Hayatın anlamını düşünün ve gelecek planları yapmaya çalışın.

Yaşadıklarınız karşısında kendinizi çaresiz, hiçbir şey yapamayacak durumda hissedebilirsiniz. Deprem yaşamış kişilerde tüm bu belirtilerin görülmesi normaldir, doğaldır. Ancak bu yakınmalar azalmıyorsa, yaşamınızı güçleştiriyorsa, baş etmede zorlanıyorsanız bir uzmandan psikolojik destek alabilirsiniz (Abalı, 2023).

Afet sonrası yaşanan ilk psikolojik davranışlar akut durum olarak adlandırılmaktadır:

Birinci aşamada, insanlarda olayın şokuyla; mantıklı düşünme yetisinde azalma, yaşanan olaya inanamama, korku, öfke krizleri, güvensizlik gibi duygular ortaya çıkmaktadır. Davranışsal olarak; alkol ve sigara kullanımında artış, uykusuzluk veya aşırı uyuma, kabus görme, az veya aşırı yemek yeme, dikkat bozukluğu gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır.

İkinci aşama, tepki aşamasıdır. Bu aşamada afeti yaşayan insanlar, afeti hatırlatan her türlü durumdan kaçınmak istemektedir. Korku, endişe, huzursuzluk, depresyon, yalnızlık hissi gibi duygular gözlemlenmektedir.

Üçüncü aşama diye tabir edeceğimiz iyileşme aşamasında ise; afet sonrası verilen olumsuz tepkilerde azalma görülmektedir. Afeti yaşayan birey artık iyileşme belirtileri göstermekte ve hayata karşı ilgi duymaya, gelecek ile ilgili planlar kurmaya başlamaktadır. Afetzede artık kendini duygusal ve fiziksel açıdan toparlamaya başlamaktadır.

Deprem sonrası yaşanan ilk saatler panik ve keder yoğunluğu taşıyan dram yoğunluğu yüksek olan saatlerdir. İnsanlar büyük telaş içinde olmaktadır. Daha sonraki birkaç hafta içinde depremzedelerdeki psikoloji yerini bundan sonraki hayatının nasıl olacağı sorununu düşündürmektedir. İlk günlerdeki panik ve

çaresizlik yerini, yaşama yeniden nasıl başlanır arayışlarına bırakmaktadır. Yeniden evde yaşayabilme, yeniden işe dönme arzusu gibi düşünceler belirmeye başlamaktadır. Devlet ve yerel yönetimlerin, hasar onarımı ve yeniden eski hale dönüş çalışmalarına başladığı görülmektedir (Çulfa, 2020).

SONUÇ

Jeolojik kaynaklı bir felaket olan deprem, sonuçları itibarıyla sosyoloji ve psikolojiyi doğrudan ilgilendiren bir olaydır. Sevdiklerini kaybetme, sakat kalma, fakirleşme, altyapının yok olması gibi ağır sonuçları olan depremler, toplumda büyük bir tahribata sebep olmaktadır. Doğal afetler, yaşamı büyük ölçüde sekteye uğratan fiziksel, sosyal ve psikolojik kayıplara yol açarak dünyanın güvenilir bir yer olduğu konusunda inanç duygumuzu sarsan olaylardan oluşmaktadır. Psikolojik kayıplardan etkilenme durumu ise kişiden kişiye değişen bir kavramdır (Çulfa, 2020). Afetlerde psikolojik destek; afet sonrası ortaya çıkabilecek psikolojik bozuklukların önlenmesi, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması ve geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşamlarına geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri ve dayanma güçlenmelerinin sağlanması, toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet ve acil durumlarla başa çıkma becerilerinin artırılması, yardım çalışmalarının desteklenmesini içeren ve afet döngüsünün her aşamasında yürütülen çok disiplinli hizmetler bütünü olarak ifade edilmektedir. Afet sonrası oluşan olumsuz durumlarla başa çıkabilmenin temelinde, psikolojik destek çalışmaları büyük rol oynamaktadır. Psikolojik destek, afet yönetiminin iyileştirme safhasının en önemlisi safhasıdır. Psikolojik destek, afetzedeleri rahatlatmak, yönlendirmek, ortaya çıkan negatif durumlarla başa çıkma yöntemlerini öğretmekle toplumun eski psikososyal haline geri dönmesine yardımcı olmaktadır. Deprem afeti bütün insanları psikolojik olarak etkilemektedir. İnsanlar bu olumsuzluktan kurtulabilmek için kendi imkanlarını kullanmaktadır. Profesyonel destek alan insan sayısının az olması Türk halkının psikolojik destek alma konusundaki ön yargılarından kaynaklanmaktadır. Bu ön yargının oluşmaması için profesyonel destek verecek olan psikoloğun kişiye özel yaklaşımlarda bulunması ve davranması gerekmektedir (Çulfa, 2020).

KAYNAKÇA

Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nermin Çelen İstanbul Atlas Üniversitesi/İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi/Psikoloji Bölümü/Psikoloji Pr. https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/depremin-olasi-psikososyal-etkileri-neler-olacak-2051305

Abalı, Cansu. (2023). Depremin-psikolojik-etkileri, Medilife, psikoloji bl.

https://www.medilife.com.tr/85-saglik-rehberi/3087-depremin-psikolojik-etkileri/

Çulfa, Ekrem (2020). Deprem Gibi Büyük Afetlerin Toplum Üzerindeki Etkileri, İstiklal

https://www.istiklal.com.tr/kose-yazisi/deprem-gibi-buyuk-afetlerin-toplum-uzerindeki-etkileri/585023

6 ŞUBAT GAZİANTEP-KAHRAMANMARAŞ DEPREM'İ BAĞLAMINDA OLAĞANÜSTÜ DURUMLARDA MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK

Prof. Dr. Muammer CENGİL

Hitit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Çorum / Türkiye

Öz: Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş, Hatay, Malatya, Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye ve Şanlıurfa'da yıkıma neden olan iki deprem meydana gelmiştir. Bu depremlerden ilki yerel saat ile 04:17'de Gaziantep Şehitkamil ilçesinde ikincisi ise yerel saat ile 13:24'de Kahramanmaraş'ın Ekinözü ilçesinde meydana gelmiştir. Ülkemizde 10 ilde yıkıma neden olan bu deprem aynı zamanda Suriye, Lübnan, Kıbrıs, Irak, İsrail, Ürdün, İran ve Mısır'ında içinde bulunduğu çok geniş bir coğrafyada hissedilmiştir. Bu bildiriyi hazırlarken Mw=6.3 şiddetinde artçı şoklar olmaya devam etmektedir. Gerek depremi bizzat yaşayan gerekse basın yayın yoluyla depreme izleyen pek çok insanda akut stres bozukluğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca olağanüstü olaylar karşısında pek çok insanın yaptığı gibi bu deprem hadisesini anlamlandırmada dini referanslara başvurulmuştur. Biz bu bildiride depremzedelere manevi danışmanlık ve rehberlik bağlamında nasıl bir yol izleneceği konusunu ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Sel, Yangın, İnanç, Manevi Danışmanlık, Rehberlik, Din

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde Kandilli Rasathanesi verilerine göre Gaziantep Şehitkamil İlçesinde yerel saat ile 04:17'de aletsel büyüklüğü Mw=7.7 olan deprem ve 9 saat sonra Kahramanmaraş'ın Ekinözü ilçesinde yerel saat ile 13:24'de aletsel büyüklüğü Mw= 7.6 olan çok şiddetli iki deprem ve beraberinde yüzlerce artçı meydana gelmiştir.[1] Bu depremler ülkemizde pek çok ilde hissedilmiş olmakla birlikte Kahramanmaraş, Hatay, Malatya, Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye ve Şanlıurfa'da yıkıma neden olmuştur. Ülkemizde Gaziantep-Maraş depremleri olarak isimlendirilen ve bildiriyi sunduğumuz 18.02.2023 tarihi itibariyle resmi rakamlara göre 40 bin 642[2] (www.afad.gov.tr) kişinin yaşamını yitirmesine neden olan bu deprem Suriye'de de can kaybına neden olmuştur. Ayrıca meydana gelen ilk deprem Türkiye ve Suriye dışında Lübnan, Kıbrıs, Irak, İsrail, Ürdün, İran ve Mısır'ında içinde bulunduğu çok geniş bir coğrafyada hissedilmiştir. O yüzden yaşanan bu depremi Murat Bardakçı gibi bazı tarihçiler "Ortadoğu Depremi veya Mezopotamya Depremi" olarak da tanımlamaktadır.

Gaziantep'te meydana gelen ilk deprem Türkiye tarihinde 1668 Kuzey Anadolu depreminden sonra kaydedilen ikinci en büyük deprem ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde kaydedilen en büyük deprem olarak tarihe geçmiştir. 1999 Gölcük depreminin yaklaşık 2 katı büyüklüğe ve saldığı enerji miktarı bakımından ise yaklaşık 2.8 katı güce sahip olan Kahramanmaraş'ta meydana gelen ikinci deprem ise Türkiye tarihinde en büyük üçüncü depremi ve Türkiye'de en çok can kaybına neden olan üçüncü deprem oldu (https://tr.wikipedia.org/).

Yaşanılan bu depremden sonra pek çok kişi akut stres bozukluğu yaşamaktadır. Bazı kişiler yaşadıkları bu krizi kendi öz kaynaklarıyla aşarken bazılarında ise travma sonrası stres bozukluğu şeklinde devam edecek ve bu kişiler psikolojik ve manevi desteğe ihtiyaç duyabilecektir. Beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan kriz durumunu yaşayan bireylerde umutsuzluk, korku, çaresizlik gibi duygular ya da donup kalma gibi fizyolojik tepkilerin birkaçı ya da hepsi görülebilir (Hadgkinson, Stewart, 1998: 28). Yaşanılan

1 http://www.koeri.boun.edu.tr

2 Hayatını kaybeden insanımızın sayısının enkaz kaldırma çalışmaları sonuçlanıncaya kadar daha da artacağını tahmin etmekteyiz.

kaza, sel, yangın, deprem vb. travmatik yaşam deneyimlerinden sonra bu olayı anlamlandırmada dine de sıklıkla başvurulmaktadır. Biz bu bildiride akut dönemde ve sonrasında depremzedelere psikolojik ilk yardımda bulunulurken manevi danışmanlık ve rehberlik bağlamında nasıl bir yol izleneceği konusunu ele alacağız.

DEPREMİN ALGILANIŞI ve DİN

Travmatik olaylar yaşayan bazı bireyler yaşadıkları bu olayı anlamlandırırken dini referanslara başvururlar (Hood ve diğerleri, 1996: 377) . Nitekim ülkemizde 1999 yılında meydana gelen depremi yaşayan depremzedelerin depremi dini, bilimsel/doğal ve dini/bilimsel olmak üzere üç şekilde yorumladıkları görülmüştür (Köse, Küçükcan, 2000: 87). Yine 1999 depremiyle ilgili olarak Kula tarafından yapılan araştırmada bazı katılımcıların depremi yorumlarken dini atıflarda bulunduğu, Allah'ın cezalandırması olarak yorumladığı görülmüştür (Kula, 2002: 244). Depremzedelerin bir kısmının yaşadıkları bu olayı Allah'ın cezalandırması olarak yorumlamalarının bir yanılsama olduğunu, çocukluk döneminde yerleşen korkuya dayalı Allah inancı sonucunda ortaya çıktığını düşünmekteyiz. Yani yaramazlık yaptığında yapılan bu kötü davranış sonucunda Allah tarafından cezalandırılmakla korkutulan çocuk yetişkin bir birey olduğunda da başına kötü bir olay geldiğinde bunun işlemiş olduğu günahların bir cezası olarak Allah tarafından verilen bir ceza olarak yorumlamaktadır. O yüzden çocuklara sevgiye dayalı bir Allah inancının kazandırılması ileride O'nunla kuracağı ilişkinin sağlıklı bir şekilde gelişmesi açısından önem arzetmektedir.

DEPREMZEDELERLE YÜRÜTÜLECEK OLAN MANEVİ DANIŞMANLIK ve REHBERLİK HİZMETLERİ

Depreme maruz kalan herkes travma yaşayabilir ve deprem sonrasında ortaya çıkan ağlama, korkma, kaçma, uyku bozukluğu, yeme bozukluğu, kabuslar görme, travmayı tekrar yaşama vb. durumlar bizleri hayatın olağan akışından çıkaran anormal durumlara verdiğimiz normal tepkilerdir. Bir çok kişide zamanla yaşamış olduğu bu tepkiler ortadan kalkarken bazı kişilerde ise bu durum devam edebilir. Bu tepkilerin bir ay kadar devam ediyor olması "akut stres bozukluğu" olarak tanımlanırken daha uzun süreli (aylarca, yıllarca) olarak devam etmesi ise "travma sonrası stres bozukluğu" olarak tanımlanmaktadır.

Depremzedelere verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine geçmeden önce manevi danışmanlık ve rehberliğin ne olup olmadığını kısaca ifade etmek istiyoruz. Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki manevi danışmanlık ve rehberlik gerek dünyada gerekse ülkemizde resmi olarak tanınan saygın bir meslek ve bilimsel bir araştırma alanıdır. Literatürde farklı tanımları olmakla birlikte en yalın haliyle "manevi danışmanlık ve rehberlik danışanın kendi hayatında önem verdiği unsurları fark etmesi, kendi anlam kaynaklarını keşfetmesi ve inanç dünyasının hayatına etkilerini bilmesine yardımcı olma süreci" olarak tanımlanabilir (Düzgüner, Ayten, 2020: 41). Bu tanım ışığında manevi danışman bir psikoterapist değildir, yani manevi danışman terapi ya da psikolojik danışmanlık yapmaz. Manevi danışmanlar hizmet alanında görevini icra ederken karşılaşacağı psikopatolojik sorunları olan kişileri psikolojik sağlıkla ilgili profesyonellere yönlendirebilmek için psikopatoloji hakkında temel bilgilere sahip olmalıdır. Manevi danışman ve rehberler ayrıca sadece dini bilgi aktaran din görevlisi de değildir. Manevi danışman ve rehber hedef kitlenin halinden anlayan, onlarla duygu paylaşımında bulunan, başaçıkma süreçlerinde destek olan ve onlara rehberlik eden aynı zamanda hedef kitlenin talep etmesi durumunda ona sağlam kaynaklardan dini bilgiyi aktaran bir uzmandır (Düzgüner, Ayten, 2020: 51-52).

Bu kısa açıklamadan sonra depremzedelere verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri konusuna geçebiliriz. Verilecek bu hizmeti iki alt başlık altında ele almak gerekir. Bunlar;

a) Akut dönemde psikolojik ilk yardım (PİY) bağlamında verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti

b) Akut dönem sonrası verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti

a) Akut Dönemde Psikolojik İlk Yardım (PİY) Bağlamında Verilecek Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti

Psikolojik İlk Yardım (PİY) Sphere (2011) ve IASC'e (2007) göre "Acı çeken ya da desteğe ve yardıma ihtiyaç duyan kişiye sunulan insani ve destekleyici müdahale" olarak tanımlanmaktadır. Profesyonel psikolojik danışmanlık olmayan PİY sadece profesyonellerin yapacağı bir şey de değildir. Ayrıca kriz yaşayan herkes psikolojik ilk yardım istemeyebileceği için sadece yardım talep edenlere yapılan bir yardımı içermektedir (Erdur-Baker, 2014: 4-5). Bu dönemde normal zamanlarda yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde kullandığımız kader, ceza, sabır vb. hususlara değinmek doğru olmayacaktır. Bu bağlamda sahada görev alan manevi danışman ve rehberler de psikolojik ilk yardım (PİY) protokolü çerçevesinde deprem bölgesinde hizmet sunarken şu hususlara dikkat etmesi gerekir;

- Danışanı konuşmaya zorlamadan, yumuşak bir ses tonuyla, ne çok neşeli ne de çok acı aktaran bir tavır takınmadan merhametli ve şefkatli bir şekilde konuşmalı.
- Aktif dinleme yapmalı. Karşı tarafın cinsiyetini dikkate alarak kültüre uygun olacak şekilde göz teması kurarak, anlattıklarını anladığını belirtecek şekilde başı aşağı yukarı sallayarak ve "hı hı" şeklinde sözlü olarak geri bildirimlerde bulunmalı.
- Yaşadıklarından dolayı herkese hatta Allah'a karşı bile öfkeli olabilir, isyan edebilir. "Böyle deme günah", "Sakinleş" gibi dikte edici ifadeler kullanmadan, sessiz kalarak duygularını ifade etmesine müsaade etmeli.
- Dini konularda sorular sorarsa anlayacağı şekilde yalın bir dil kullanarak cevap verilmeli. Kısa ve sadece sorduğu sorulara cevap verilmeli. Sevgiye dayalı din dili kullanılmalı. Olumlu dini ve manevi başa çıkma sürecine destek olunmalı.
- Danışanı rahatlatmak için şu ifadeler kullanılmamalıdır; "Kaybettiğin kişiler şu anda cennette", "Ölen yakınının gitme vakti geldi ve gitti", "Allah'ın sevgili kuluymuşsun ki kurtuldun", "Beterin beteri var", "Gidenle gidilmiyor", "Allah'ın gücüne gider sakın ağlama", "Kader bu herkesin başına gelir", "Kendini toparlamalısın, geride çocukların var". Bu tür ifadeler danışan üzerinde "Ben şükretmiyor muyum?", "Günaha mı girdim", "Tefekkür edemiyor muyum" şeklinde düşüncelere ve beraberinde strese neden olur.

Ağlayan kişiye bu ifadeler yerine "Şu an çok üzgünsün", "İnsan böyle durumlarda çaresizlik hisseder", "Acını anlamaya çalışıyorum ve senin için buradayım" denebilir. Ayrıca danışanın gözlerinin içine bakmak, uzun uzun onu dinlemek, çok konuşmak değil sadece dinlemek, ellerinden tutmak, omzuna dokunmak, gözyaşlarını silmesi için peçete uzatmak, su vermek ve yanındayım demek ona çok daha iyi gelecek söz ve davranışlardır. Bunlar dışında herhangi bir müdahale yapmak bu dönem için doğru değildir. Patolojik bir durum söz konusuysa ya da farmakolojik bir müdahale gerekiyorsa mutlaka ruh sağlığı profesyonellerine yönlendirilmelidirler.

b) Akut Dönem Sonrası Verilecek Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti

Öncelikli olarak akut dönemde olduğu gibi danışanın patolojik bir durumu söz konusuysa danışan ruh sağlığı profesyonellerine yönlendirilmelidir. Bunun dışında danışan yaşadığı sorunla baş etmede dini ve manevi kaynaklarından güç almak amacıyla manevi danışman ve rehbere başvurmuşsa ya da ruh sağlığı uzmanının yapmış olduğu psikoterapiye veya tedaviye ek olarak destekleyici bir unsur olarak

ruh sağlığı uzmanı tarafından manevi danışman ve rehbere yönlendirmesi durumunda olağan manevi danışmanlık ve rehberlik süreci yürütülebilir.

Bu süreçte manevi danışman ve rehberlerin en fazla karşılaşacağı durumlar şunlardır;

a) Depremin Allah'ın Cezalandırılması Olarak Algılanması

b) Deprem-Kader İlişkisi

c) İnsanın Varoluşunun Anlamı Bağlamında Ölüm Gerçeği

d) Olumlu Dini Başa Çıkma Stratejileri Olarak Dua, İbadet ve Sabır

Bu konularda manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilirken ele alınabilecek hususları kısaca şu şekilde ele alabiliriz;

a) Depremin Allah'ın Bir Cezalandırılması Olup Olmadığı

Depremi cezalandırma şeklinde yorumlayan kişiler, Kur'an-ı Kerim'de helak edilen toplumları örnek göstererek dinin emir ve yasaklarına uymama, ahlâki bozulma vb. durumları depremin meydana gelmesine gerekçe olarak göstermekte (Kula, 2002: 252) ve bu şekilde günahkarlık ve suçluluk duygusu yaşamaktadırlar. Bu kişilere öncelikli olarak bu konudaki doğru dini bilgi aktarılmalıdır. Nitekim ilgili Kur'an-ı Kerim ayetleri ışığında toplu olarak helak edilen o toplumların ortak noktasının kendilerine gönderilen Peygamberleri inkar etmeleri, yalanlamaları ve onlara zarar vermeleri olduğu ve helak etmeden önce Allah'ın o toplulukları uyardığı ifade edilebilir. Bu bağlamda Enbiya Suresi 5-7. ayetler, Mü'minûn Suresi 23-31. ayetlerin mealleri ve konuyla ilgili diğer ayetler üzerinde bibliyoterapi uygulaması yapılabilir.

Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de helak edilen kavimlerle ilgili olarak, o medeniyeti temsil eden tüm insanların helak olduğu, yani helakın yaşandığı bölgede Allah'a ve Peygamberlerine iman eden kişiler dışında da kimsenin kurtulamadığı da ayetler ışığında açıklanarak depreme Allah'ın cezası olarak inanmanın Kur'an ile örtüşmediği belirtilebilir. Ayrıca Hz. Peygamber döneminin diğer dönemlerden farklı olduğu, kıyamete kadar artık peygamber gelmeyeceği için toptan helak olayının söz konusu olmayacağı da ifade edilebilir (Öztürk, 1999: 195-196).

Başta bizim peygamberimiz olmak üzere Kur'an-ı Kerim'de kıssaları anlatılan peygamberlerin çektikleri sıkıntılar ve üzüntülü olaylara dikkat çekilerek başa gelen bu gibi sıkıntıların Allah'ın cezalandırılması değil imtihan olgusu olduğu yönünde açıklamalar yapılabilir.

b) Deprem-Kader İlişkisi

Bazı depremzedeler yaşananları kadere bağlayarak Allah'a isyan edebilmekte, Allah benim kaderimi niçin böyle yarattı diyebilmektedir. Bu ifadeler kişinin dini açıdan doğru bir kader anlayışına sahip olmadığını göstermektedir. Konuyla ilgili olarak Peygamber efendimizin şu hadis'i üzerinde bibliyoterapi çalışması yapılabilir; "Bir adam, "Ey Allah'ın Resûlü! Devemi bağlayıp da mı Allah'a tevekkül edeyim, yoksa bağlamadan mı tevekkül edeyim?" diye sordu. Resûlullah (sav) "Önce onu bağla, sonra Allah'a tevekkül et" buyurdu" (T2517 Tirmizi, Sıfatü'l-Kıyâme, 60).

Deprem, yağmur vb. tabiat olaylarının Sünnetullah dairesinde cereyan eden tabiat olayları olduğu, bilim insanlarının uyarılarını dikkate almayarak fay hatlarının üzerine ya da uygun olmayan zeminlere evler yapılmasının depremlerde ölümlere, dere yataklarına evler yapılmasının sel baskınlarıyla can ve mal kaybına neden olduğu ve tüm bunların insanoğlunun kendi iradesinde gerçekleşen hadiseler olduğu, tüm

tedbirler alındıktan sonra başa gelen sıkıntıların kader olarak ifade edilebileceği açıklanarak doğru bir kader inancı oluşturma konusunda danışan desteklenebilir.

c) İnsanoğlunun Varoluşunun Anlamı Bağlamında Ölüm Gerçeği

İnsanoğlu varoluşunun anlamını kavradığı oranda hayata olumlu bakabilecektir. Manevi danışmanlık ve rehberlik sürecinde Kur'an ayetleri üzerinden bireye hayatın anlamını bulma noktasında destek olunabilir. İnsanoğlunun bu dünyaya geliş amacının Allah'a kulluk etmek olduğu, bu dünyanın bir imtihan yeri olduğu ve herkesin mutlaka ölümü tadacağı ve ölümün bu noktada hayatı tamamlayan son nokta olduğu fakat varlığın son noktası olmadığı ve inancımıza göre ahiret hayatında yaşamaya devam edeceğimiz konuları örnek olarak şu ayetler üzerinde danışanla konuşularak ele alınılabilir;

"Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğimizi mi sandınız?" (Mü'minûn Suresi, 115)

"İnsan kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?" (Kıyâme Suresi, 36)

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" (Zâriyât Suresi, 56)

"Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz. Ancak bize döndürüleceksiniz." (Enbiya Suresi, 35).

d) Olumlu Dini Başa Çıkma Stratejileri Olarak Dua, İbadet

Kriz zamanlarında insanların dine yönelmeleri pek çok farklı toplumda ve kültürde görülen evrensel bir olgudur (Turhan, 1959: 36) ve yine aynı şekilde insanoğlunun çaresiz kaldığı durumlarda kendisinden daha güçlü aşkın bir varlığa karşı duyduğu inanç da varoluşsal bir ihtiyaçtır (Geçtan, 1990: 122). Yapılan pek çok çalışma stresli durumlarda dua etme, dini törenlere katılma, kutsal metinleri okuma gibi olumlu dini başa çıkma davranışlarının yaşanan olayın atlatılmasında iyileştirici bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Pergament, 1990: 779).

Manevi danışman ve rehber danışana "Zor zamanlarda Allah'a dua etmek, onu anmak pek çok kişiyi rahatlatmaktadır. Sen de kendini stresli hissettiğin durumlarda dua ederek rahatlamak ister misin?" şeklinde ısrarcı olmadan nazikçe davette bulunabilir.

SONUÇ

Sonuç olarak depremzedelere verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik faaliyetlerinin iki ayrı kategoride ele alınması gerekmektedir. Bunlardan ilki depremin yaşandığı ilk anlarda yani akut dönemde psikolojik ilk yardım (PİY) bağlamında verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti oluşturmaktadır. Manevi danışmanlık ve rehberliğin bu aşamasında hiçbir şekilde hiçbir şeyi dikte etmeden sadece depremzedenin temel ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmalı, yaşamış olduğu zor süreçte ihtiyaç duyduğu anda yanında olduğumuzu ona hissettirmektir.

Depremzedelere verilecek manevi danışmanlık ve rehberliğin ikinci aşaması ise akut dönem sonrası verilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetidir. Bu dönemde de desteğe ihtiyaç duyan bireylere manevi danışmanlık ve rehberlik etik ilkeleri bağlamında gerekli desteğin verilmesi şeklindedir.

KAYNAKÇA

Erdur-Baker, Ö. (edt) (2014). *Psikolojik İlk Yardım: Saha Çalışanları İçin Rehber*, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği, Ankara.

Geçtan, E. (1990). *Psikanaliz ve Sonrası*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Hadgkinson, Peter E., Stewart, M. (1998). *Coping with Catastrophe, A Handbook of Post-Disaster Psychosocial Aftercare*, London.

Hood, R. W. ve diğerleri. (1996). *The Psychology of Religion: An Emprical Approach,* New York, Guilford Press.

Köse, A., Küçükcan, T. (2000). *Doğal Afetler ve Din, Marmara Depremi Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir İnceleme*. İSAM, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlan, Ankara.

Kula, N. (2002). "Deprem ve Dini Başa Çıkma", *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1.

Öztürk, Y. N. (1999). *Depremin Gösterdikleri*, Yeni Boyut Yayınları, İstanbul.

Pergament, K. I. ve diğ., (1990). God Help Me (1}: Religion Coping Efforts an Predictors of The Outcomes to Significant Negative Live Events, *American Journal of Community Psychology*, 118, 6.

Turhan, M. (1959). *Kültür Değişmeleri*, 2. Baskı, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

İNTERNET KAYNAKLARI

http://www.afad.gov.tr (Erişim Tarihi: 17.02.2023)

http://www.koeri.boun.edu.tr/ (Erişim Tarihi: 17.02.2023)

https://tr.wikipedia.org/ (Erişim tarihi: 17.02.2023)

‘DOOMSCROLLING’ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Doç. Dr. Gamze Ebru ÇİFTÇİ

Hitit Üniversitesi, Sungurlu MYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Çorum / Türkiye

Öz: Dünya özellikle 21. yüzyıl sonrasında artarak devam eden bir belirsizliğe doğru ilerlemektedir. Ne yazık ki bu belirsizliğin ana kaynağı her an dünyanın farklı bölgelerinden ve farklı ülkelerinden gelen felaket haberleri ve ekonomik kaoslardır. Bugün dünyanın en ücra köşesinde, sosyal veya doğal olarak gelişen her türlü felaket tüm dünyayı etkisine almaktadır. Nitekim 2020 yılının başlarında Çin’in Vuhan eyaletinde baş gösteren ve binlerce insanın ölümüne sebep olan korona virüsün dünyanın tüm bölgelerine hızlı bir şekilde yayıldığı bilinmektedir. Uluslararası sağlık örgütlerinin, hükümetlerin tüm çabalarına rağmen durdurulamayan bu virüsün insan hayatında ölümle sonuçlandıracak kadar etkili olması ise insanlarda aşırı derecede kaygı ve korku yaratmıştır. Bu korku ile başa çıkmaya çalışan insanlar, özellikle sosyal medya aracılığıyla kıyamet haberlerini bağımlı bir şekilde takip etme dürtüsüne kendilerini kaptırmıştır. Sonuç olarak, değiştirilemeyen olaylar üzerinde bilinçsizce gerçekleştirilen ve kontrol dürtüsü ile yapılan bu eylem, 2020 yılında yeni bir terim olarak kabul edilen “doomscrolling” yani kötü haber gezinti bağımlılığı kavramını da ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, insanların günlük yaşamını olumsuz bir şekilde etkilediği düşünülen doomscrolling yeni bir kavram olması bakımından alan yazında tartışılmaya açık bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada doomscrolling kavramının tanımı, nedenleri, etkileri ve önleme yöntemlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doomsrcolling, Kıyamet Sörfü, Kötü Haber Bağımlılığı, Felaket Gezintisi

GİRİŞ

21. yüzyılı diğer yüzyıllardan ayıran en önemli özellik artık teknolojinin getirdiği tüm yeniliklerin ve internetin hayatın her alanını ve her anını kapsamış olmasıdır. Bu öyle bir hal almıştır ki, artık insanlar sosyalleşebilmeyi bile internet aracığı ile sağlayarak, en yakınındaki insanlarla yüz yüze konuşmakta zorlanırken, aynı insanlarla sosyal medya aracılığı ile saatler süren sohbetleri yapabilir olmuştur. Yine dijital çağ denilen bu dönem, ekonomik yaşamı da büyük şekilde etkilemiş hem elektronik iş süreçlerinin hem de elektronik ticaret işlemlerinin gerçekleştiği, e-ticaret alışverişlerinin yapıldığı, ekonomik yatırım işlemlerin yürütüldüğü, belli şirketlerin güvencesinde sanal paraların alıp satıldığı dijital ekonomi ve dijital pazarlama gibi alanlarını doğurmuştur. Bu bağlamda, yoğun internet kullanımı git gide artmış, toplumun her kesimine sağladığı büyük kolaylıklarla insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası olmuştur.

2020 yılı itibari ile internetin yoğun kullanımı dünyanın içinde bulunduğu COVID 19 pandemisi ile daha geniş kapsama yayılmıştır. Eve kapanma zorunlulukları, sosyal mesafe kuralları ile çoğu insanın işlerini ev ortamında yürütmesi ve uzaktan eğitim mecburiyeti gibi gelişmeler beraberinde insanları internete ve sosyal medyaya daha çok bağımlı kılmış, insanlarda mekân ve zaman ayrımı kaybolmuştur. Bugün gelinen nokta da ise dijital bağımlılık diye adlandırılan ve kendi bağımlılığını yaratan insanoğlu yine bu bağımlılıktan kurtulmanın yollarını arar olmuştur.

Dijital teknolojiler, dünyanın her yerindeki insanlar için boş zamanın büyük ve artan bir kısmını işgal ettiği aşikardır. İnternet erişimi olan ortalama bir kişi her gün sosyal medyada 2 saat 27 dakika harcamakta ve şu anda 4,97 milyar internet, 4,62 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Bu dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 60’nın zaten çevrimiçi olduğunu göstermektedir (We Ara Social, 2022). Elde edilen verilerin büyüklüğü de göz önüne alınarak, bugün özellikle sosyal bilimciler yaptıkları çalışmalarla dijital bağımlılığın, aşırı sosyal medya kullanımının insan üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyarak toplumları uyarmaktadır.

Tüm bu gelişmelerin ışığında ilk olarak 2020 yılında yeni bir kavram ortaya atılmıştır. Bu kavram "doomscrolling" olarak adlandırılmaktadır ve dijital bağımlılıkla çok ilişkili olsa da içeriğinin farklı olması, süreli olarak olumsuz, kötü, kıyamet ve felaket olarak anlamlandırılan haberleri takip etme eylemi olması nedeni ile kavramın ayrı bir anlam taşıdığı görülmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada doomscrollig kavramının tanımı yapılarak, anlamı, kapsamı nedenleri ve olası sonuçları incelenmeye çalışılacaktır.

Doomscrolling Tanımı ve Kapsamı

Doomsrolling veya kıyamet sörfü, kötü haberler arasında gezinmeye devam etme eğilimine atıfta bulunan yeni bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır (Anad vd., 2022). Doomscrolling kavramının ilk ortaya çıkışı 2020 baharında, küresel salgının başlangıcında, haber sitesi Quartz'da küresel bir finans ve ekonomi muhabiri olan Karen K. Ho'nun takipçilerini kötü haberlerden uzaklaştırmak için attığı tweetlerle başlamaktadır. Karen K. Ho attığı tweetlerde kötü haber gezintisi yapan insanların kendilerini iyi hissettirecek hatırlatma yapması ana akım haber kuruluşlarının yanı sıra diğer sosyal medya kullanıcılarının da dikkatini çekmiş ve takip eden yılda, Ho'nun Twitter takibi iki katına çıkarak 44.000'den fazla olmuştur (Bushwick, 2021). Daha sonra aynı yılda Oxford Sözlüğü, " doomscrolling" kavramını "yılın yeni sözleri" olarak listelemiş ve "bu haber üzücü, cesaret kırıcı veya iç karartıcı olsa bile kötü haberlerde gezinmeye veya bu haberlerle ilgili ekran kaydırmaya devam etme eğilimi" olarak tanımlanmıştır (Fergen vd., 2021).

Doomscrolling, sosyal medya kullanıcılarının haber akışlarında sürekli olarak krizler, afetler ve trajediler hakkında olumsuz bilgilere dikkat ettikleri benzersiz bir medya alışkanlığını ifade eder (Sharma vd., 2022). Doomscrolling, korkunç haberleri inceleyen cihazlarda aşırı miktarda zaman harcamak anlamına gelmektedir (Nguyen, 2020). Özellikle, sonsuz kaydırma ekranı, sonsuz bir doomscrolling döngüsüne kapılmayı her zamankinden daha kolay hale getirmiştir (Chisholm ve Hartman-Caverly, 2022). Doomscrolling, olumsuz haberler arasında gezinmeye yönelik saplantılı dürtüyü tanımlayan yeni bir terimdir ve ruh halinizi düşürebilse ve kendinizi çaresiz hissetmenize neden olsa bile doomscrolling"i durdurmak zor görünmektedir (Delgado, 2022). Doomscrolling, kötü haberlerin saplantılı bir şekilde alınmasıdır ve kişiye devamlı bir kaygı ve endişe durumu yaratmaktadır. İnsanlar bu durumun nasıl hissettirdiğini bilmesine rağmen, kendilerini bu zehirli bilgiyi tüketmekten alıkoyamamaktadır (Rodrigues, 2022).

Sharma vd. (2022) göre doomscrolling, bu ilk açıklamalara dayalı bir biçimde tipik olarak olumsuz haberlerin aranmasını ve bunlara ilgi gösterilmesini motive edecek faktörler olan belirsizliğe karşı uyanık olma hali ve kaygı tarafından başlatılıyor gibi görünmektedir. Ancak her iki bireysel faktör tarafından da artırılabilir olmaktadır. Bunların ilki teknolojik imkânlar (sonsuz haber beslemeleri ve algoritmik öneriler) ve ikincisi ise sosyal bağlamlardır (siyasi karışıklık veya doğal afetler). Bu pekiştirme daha sonra yüzeysel tarama davranışlarını (yeniden) üretmektedir (Sharma vd., 2022). Neticede çok fazla doomscrolling yön eksikliği ve çaresizlik hissini artırır (Bushwick, 2021).

Chisholm ve Hartman-Caverly (2022) göre, dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar ve zorluklar, günümüzün geleneksel üniversite öğrencileri olan Z Kuşağı öğrencileri için özellikle daha derindir. 1990'ların ortasından 2010'ların başına kadar doğan bu kuşağın üyeleri, oluşum yıllarında zaten teknolojiyle benzersiz ilişkiler yaşamış olsalar da şimdi beliren yetişkinlikte benzeri görülmemiş bir teknoloji odaklı potansiyel ve bozulma yelpazesi sergilemektedirler. Zorlukları arasında yalnızlık, stres ve kendi gelecekleri üzerindeki kontrollerini kaybetme duygusu yer alır (Chisholm ve Hartman-Caverly, 2022). Bu nedenle doomscrolling eğiliminin gençlerdeki etkisi diğer yaş gruplarına göre oldukça fazladır (Sharma vd., 2020). Özellikle son on yılda özellikle genç yetişkinler arasında ruh sağlığı endişeleri artmaktadır. Gençlerin çoğu, kaygı ve depresyona maruz kalmakta ve zihinsel sağlık sorunları, tüm gelir dilimindeki genç yetişkinleri benzer oranlarda etkilemektedir. Yapılan bazı araştırmalar, Z Kuşağının en yalnız nesil

olduğunu ve bunun da üretkenliği olduğu kadar fiziksel ve duygusal sağlığı da olumsuz etkilediğini göstermektedir (Chisholm ve Hartman-Caverly, 2022).

Sosyal medyanın artan kullanımı da yine doomscrolling ile ilişkilendirilmektedir. Öyle ki sosyal medya platformun haber hikayelerini ve güncel olayları tüketmek için kullanılmaktadır ve facebook gibi sosyal ağ siteleri, seçim dönemlerinde belirli adaylara oy verme ve katılım dahil olmak üzere bir dizi sivil katılım faaliyetini istemek ve teşvik etmek için aktivizmin politik ağları kullanılmıştır (Fergen vd., 2021).

Doomscrolling Etkileri ve Nedenleri

Yıllardır insanlar twitter ve facebook gibi platformların net faydalarını sorguladılar ve bazı araştırmalar sosyal medyanın sorumlu bir şekilde kullanıldığında ruh sağlığı üzerinde olumlu etkileri olabileceği gibi aksi durumlarda da kaygı ve depresyona da yol açabileceğini belirtmişlerdir (Watercutter, 2020.) İnsanların doomscrolling yapmasının aslında geçerli bir sebebi bulunmaktadır. İnsan beyni, güvenliğe ve esenliğe yönelik tehditlere dikkat edecek şekilde programlanmıştır. Olumsuz bir durum hakkında ne kadar çok şey bilinirse, olacaklar için o kadar hazırlıklı olduğuna inanılır. Bu nedenle pek çok insan, kötü haberler üzerinde bir kontrol duygusu verdiği için doomscrolling eylemine çekilir, ancak bu durum çoğu zaman bireylerin kendilerini daha mutsuz hissetmesine neden olur (Allianzcare.com, t.y).

Kötü haber gezinti eğilimi üzerine Sharma vd. (2021) 502 kişi üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu çalışma da droomscrolling'in diğer dijital bağımlılıklardan ayrı bir kavram olarak ele alındığını ve çevrimiçi uyanıklık, internet ve sosyal medyanın problemli kullanımı ve bir şeyleri kaçırma korkusu (FOMO) ile yakından ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışma da aynı zamanda doomscrolling'in sosyal medya kullanımı, kaygı, zayıf öz kontrol ve çeşitli kişilik özellikleri ile bağlantılı olduğunu bulmuşlardır. Bu bağlamda, erkeklerin, genç yetişkinlerin ve siyasetle meşgul olanların doomscrolling yapma olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmacılar sonuç olarak doomscrolling eylemiyle güçlü bir şekilde ilişkili olan en yaygın dört davranışı şu şekilde belirlemişlerdir (Sharma vd., 2021);

- ✓ Kötü haber alma dürtüsüne sahip olmak,
- ✓ Kötü haber alırken zamanın izini kaybetmek,
- ✓ Bilinçsiz bir şekilde devamlı göz atmak,
- ✓ Olumsuz haberleri özlemek.

Doomscrolling'e neden olabilecek birkaç faktörü şu şekilde açıklamak mümkündür (Delgado, 2022);

***Olumsuzluk Önyargısı**:* Olumsuzluk önyargısı- olumsuz bilgilere dikkat etme, onlardan öğrenme veya kullanma eğilimi,
***Belirsizlik**:* Bir kişinin belirsiz veya birden fazla çelişkili bakış açısına sahip bir konu hakkında bilgi sahibi olması gerekliliği,
Anksiyete: Bazı kişiler kaygılarını yönetmek istemesi ve neticede alışkanlığı daha fazla kaygıya da neden olabilmesi,
Haberleri Kaçırma Korkusu (FOMO): Doomscrolling, FOMO ve bir bireyin önemli bir şeyi kaçırmamak için uyanık olması gerektiği inancıyla da ilişkilendirilebilir.

Doomscrooling bireylerin zihinsel sağlığını etkilemektedir. Araştırmalar, uzun süredir aşırı sosyal medya kullanımı ile artan depresyon ve yalnızlık duyguları arasındaki bağlantıları göstermiştir. Sağlık uzmanlarına göre, daha yakın tarihli kötü haber gezinti eğilimi olan doomscroolling ruh sağlığı üzerinde daha da olumsuz bir etki yaratarak belirsizlik, endişe, korku ve sıkıntı duygularına neden olmaktadır. Ayrıca insanların ruh halinizi ve esenlik duygusunu da etkileyebilir. Sonuç olarak doomscrolling'in insanlar üzerindeki etkilerinden bazıları şunlardır (Allianzcare.com, t.y);

- ✓ Endişe,
- ✓ Stres,
- ✓ Panik,
- ✓ Uyku bozukluğu veya uykusuzluk,
- ✓ Tecrit duyguları,
- ✓ Depresyon,

Doomscrolling'in ayrıca, belirsizlik, korku ve sıkıntı duygularına neden olduğu gösterilmiştir. Örneğin, COVID ile ilgili haberlerin artması ile azalan ruh sağlığı, daha yüksek kaygı ve artan depresyon seviyeleri ile ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte, negatif bilgilere odaklanmak aynı zamanda çalışma yeteneğini etkileyebileceği ve insanların arkadaşları ve ailesiyle geçirdiği zamanın kalitesini düşürebileceği bildirilmiştir (Delgado, 2022).

Doomscrolling Önleme Yöntemleri

COVID-19 ile ilgili haberleri okumak Mart 2020'den bu yana Google aramada en çok aranan etkinlikler arasında yer aldığı gibi, doomscroolling teknoloji kullanımında kesin bir artışa yol açmış gibi görünmektedir (Anad vd., 2022). Çünkü, doomscrolling insanlara bir kontrol altına alma hissi vermektedir. Belirsizlik ve kontrol edilemezlik zamanlarında, herhangi bir kontrol duygusu için can atan insanlar, haberler arasında durmadan gezindiğinde, kötü haber olsa bile, onlara bilgi toplama veya bir plan oluşturma hissini vermektedir (Jade Wu, 2020).

Doomscrolling insanlarda kaygı, endişe ve gündelik hayatın aksaması gibi önemli etkilere yol açtığı için önlenmesi gerektiği konusunda uzmanlar fikir birliğindedir. Jade Wu'nun (2020) ifade ettiği gibi burada amaç bir kaya'nın altına girip her şey yolundaymış gibi davranıp bir daha haberlere bakmamak değil, şimdi her zamankinden daha fazla katılımı gerektiren, sosyal ve politik olaylardan kopmak da değildir. Amaç insanları depresif ve komaya sokacak şekilde, aksine bilgilenmek ve sivil hayata katılarak yapabilmektir. Bu bağlamda insanlar için gündelik hayatı devam ettirebilmek, sosyal çevre ile etkileşim içinde kalabilmek oldukça önemlidir (Jade Wu, 2020).

Bu bağlamda doomscrolling'i önlemek için yapılacak eylemleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Jade Wu, 2020; Delgado, 2022).

Belirli bir amaçla haber kaynaklarına ve sosyal medyaya gidin; Çoğu insan, yapacak daha acil bir işi olmadığı için başparmakların sadece kaydırıldığı ve gözlerin sadece ekranı taradığı, kas hafızasının dışında sonsuz kaydırma moduna katılmaktadır. Bunun yerine, internet gezintisini bir amaca bağlamak oldukça önemlidir. Örneğin;

- ✓ Belirli bir politikacının kampanya mesajının ne olduğunu görmek için haber kaynaklarına girmek,
- ✓ Bahçıvanlık grubunuza en sevdikleri bitkileri sormak için facebook'a girmek,
- ✓ En sevdiğiniz bilim insanından en son bilim haberlerini görmek için twitter'a girmek,
- ✓ Arkadaşınızın yeni bebeğinin resimlerini görmek için instagram'a girmek gibi.

Ortalama olarak, Amerikalılar her gün sosyal medyada yaklaşık iki veya üç saat harcamaktadırlar. Facebook, twitter ve diğer sosyal medya arasında gezinirken zamanın nasıl geçtiği anlaşılmayabilir, bu nedenle haberleri kontrol etmek için günün belli bir saatini kapatmak faydalı olabilmektedir. Örneğin, haber tüketimini sabahları 20 dakika ve iş gününün sonunda 20 dakika ile sınırlamak denenebilir.

Bir zaman sınırı belirleyin ve günün bir saatini belirleyin; Yakın zamanda yapılan bir araştırma, 2,5 saatlik medya tüketiminin, hafif depresif belirtilerle orta düzeyde depresif belirtiler arasındaki eşik olduğunu (en azından Alman yetişkinler için) bulmuştur. Rus yetişkinlerle yapılan başka bir büyük ölçekli

çalışma, 30 dakikadan fazla koronavirüse özgü haber tüketiminin kaygıda önemli artışlara yol açtığı bulunmuştur. Bu sonuçlar bireylerin internet kullanımında bir zaman sınırı belirlemede yol göstericidir.

İnsanlarla bire bir bağlantı kurun; Kötü haberler ve bölücü yorumlar arasında gezinmek bunu elde etmenin çok etkili bir yolu olmasa da yapılan birçok doomscrolling, sosyal bağlantı dürtüsüne bir yanıttır. Daha iyi bir yol, eski moda bir sohbet etmek veya bir arkadaşlarla bire bir (ve elbette mesafeli) takılmaktır. Bu açıdan, bireylerin arkadaşları ile yüz yüze sohbet etmeleri, birer kahve molası vermeleri droomscrolling'i önleme açısından önemlidir.

Dışarı çıkın; Hiç ofiste (veya evde) geçen uzun bir günün ardından dışarı çıkıp, uzun, kafa karıştırıcı bir şekerlemeden sonra aniden uyanıyormuş gibi hissettiğiniz oldu mu? Bir bakıma durum böyledir. Işık gözünüze çarptığında, bu bilgi doğrudan beyne şu mesajla gönderilir: "Gündüz! Uyanık ve canlı olma zamanı!" Bu, beyninize birlikleri toplamasını ve size enerji artışı, uyanıklık ve hatta iyi bir ruh hali vermesini söyler. Aslında, ışık terapisi bazen depresyonu tedavi etmek için kullanılır.

Kendinizle temasa geçin; Doomscrolling zombilerinde eksik olan bir diğer şey de öz farkındalıktır. Bilinçsiz bir şekilde doomscrolling yapıldığında, fiziksel veya duygusal olarak nasıl hissedildiği bile fark edilmemektedir. İnsanlar aç olduğunu, rahatsız bir şekilde oturduklarını veya kendilerini yalnız hissettiklerini ve bir süredir aileleri ile konuşmadıklarını fark etmeyebilmektedir. Saplantılı bir şekilde doomscrolling, zihninizin bir boşluğu doldurmaya çalışma ve muhtemelen başarısız olma yolu olduğunun farkında bile olunmayabilir. Bu durumun panzehiri, dikkatli olmak için biraz zaman harcamaktır. Bu mutlaka meditasyon yapmak, bir uygulama indirmek veya bir yoga dersi almak anlamına gelmemektedir. Bunun yerine dikkatli olmak, basitçe burada ve şimdi de olmak demektir. Bu insanlara bedeni ve duygularıyla temasa geçme şansı verir, böylece gerçekten neye ihtiyaç olunduğu anlaşılmaktadır.

Yararlı uygulamaları indirin; Belirli bir süre sınırına bağlı kalamazsanız, yardım için bazı uygulamalardan bazılarını denemek yararlı olacaktır. Örneğin; Social Fever, sosyal medya kullanımını takip eder ve aşıldığında uyarı vererek günlük zaman sınırları belirlemenize olanak tanımaktadır. Hem akıllı telefonlarda hem de kişisel bilgisayarlarda kullanılabilen Stay Free, uygulaması ise kullanımları kısıtlamak için seçilen uygulamaları ve web sitelerini engelleyebilir.

Bir hobi edinin; İnsanlar can sıkıntısını hafifletmek için genellikle sosyal medyayı kullanır veya haber web sitelerini okurlar, bu da doomscrolling'e neden olabilir. Can sıkıntısında sık sık keyif alınan boş zaman aktivitelerini yapmayı denemek önemlidir, bu da can sıkıntısını azaltmaya yardımcı olur.

Egzersiz yapın; Koltukta oturmak veya yatakta uzanmak yerine, egzersiz yapmak için bilinçli bir seçimler yapmak gerekir. Haberleri kontrol ettikten sonra, birbiri ardına hikâye okumaya takılıp kalmamak için yürüyüşe çıkmayı denemek oldukça faydalı olacaktır. Egzersiz yapmak, insanların ruh halini iyileştirdiği için kötü haber gezintisi ile baş etmenin harika bir yoludur. Ayrıca zihni olumsuz düşünce döngüsünden uzaklaştırarak kaygıyı hafifletir ve kortizol ve adrenalin gibi stres hormonlarını azaltırken aynı zamanda endorfin adı verilen mutluluk hormonlarını da serbest bırakır. Uzmanlar, iyi bir zihinsel ve fiziksel sağlık için haftada yaklaşık 150 dakika orta yoğunlukta fiziksel aktivite önermektedir.

Daha olumlu hikayeler arayın; Güncel olaylar hakkında bilgi sahibi olmak için haberleri okumanın uygun olduğunu, ancak olumsuz hikayelere odaklanmanın tehlike ve felaket duygusunu yoğunlaştırabilecektir. Bu nedenle bu haberlere göz gezdirmede bir denge olması gerekmektedir. Durumların nasıl iyi gittiğini vurgulayan olumlu hikayeler veya bilgiler aramak, yalnızca olumsuz haberlere odaklanmaya yönelik zararlı eğilimi önleyebilir. İyi haber ağı veya olumlu haberler gibi olumlu hikayeleri bildirmeye adanmış çeşitli web sitelerini ziyaret edebilir.

Bu önlemlere ilave olarak şu eylemleri eklemek mümkündür (Allianzcare, t.y);

Push bildirimlerini kapatın; Hem sosyal medya uygulamaları hem de haber kaynakları için telefonunuzdaki anlık bildirimleri kapatarak başlayın, böylece her haber çıkışında uyarı almazsınız. Anlık bildirimler, daha önemli olarak yorumlanabilecekleri için, özellikle haber uygulamalarından endişe uyandırabilir ve tetikleyebilir.

Telefonunuzu yatak odanızdan uzak tutun; Akıllı telefonunuzu yatağınızın yanında prize takmak, genellikle karşı koyulması çok zor olan bir ayartmadır. Telefonunuzu ulaşamayacakları şekilde yatak odasının diğer tarafında tutun veya daha iyisi başka bir odada tutun. Yatmadan 30 dakika önce sosyal medyayı kullanmaktan kaçının, böylece zihninize rahatlama şansı verin. Uyumadan önce, haberlerde son bir kez gezinmek yerine bir kitap okuyun.

Elektronik cihazlarınızın fişini çekin; Her gün bilgisayar, tablet ve telefonlardan bir süreliğine tamamen çıkmak ruh sağlığınız için harikadır. Bunun yerine, kıyamet kaymasını azaltmada ve kaygıyı hafifletmede faydalı olabilecek sağlıklı, teknoloji dışı faaliyetlerle meşgul olun. Yürüyüşe çıkın veya koşun, biraz yoga yapın, bir arkadaşınızla kahve için veya köpeğinizle oynayın.

Farkındalık pratiği yapın; Farkındalık pratiği yapmak için her gün biraz zaman ayırın. Olumsuz bir haber makalesinin yanından geçerken hangi duyguları uyandırdığını düşünün. Bedeninizin nasıl hissettiğine ve zihninizin konuya verdiği tepkiye dikkat etmeye çalışın ve bunun sizi nasıl hissettirdiğini düşünün.

SONUÇ

Hem bilişsel hem de duygusal refah dahil olmak üzere ruh sağlığı, bilgi ve iletişim teknolojilerinden büyük oranda etkilenmektedir. Aynı zamanda internetin günlük hayatın her alanına entegrasyonu, genel olarak toplum ilişkilerini dönüştürmektedir. Özellikle 2020 yılından itibaren yaygın bir şekildi uzaktan eğitime, online çalışmaya ve çevrim içi sosyalleşmeye doğru olan bir ilerleme internete bağımlılığı fazlasıyla artırmıştır. Bir zamanlar zorunlu bağımlılığın merceğinden eleştirel olarak bakılan şey, zorla ayrılma zamanları hariç bağlantıda kalmak için gerekli hale gelir olmuştur. Araştırmacılar, sağlık ve teknoloji kullanımına yönelik yaklaşımlarında "dijital detoks"tan "sosyal mesafeyi korurken sosyal kalmaya" doğru hızla bir zihinsel değişimi benimsemek zorunda kalmışlardır (Chisholm ve Hartman-Caverly, 2022).

Teknolojinin insanların hayatının her alanında varlık göstermesine ek olarak, dünyada yaşanan ve artarak devam eden doğal felaketler, iç ve dış savaşlar, dünyayı etkise alan salgın hastalıklarla birlikte internetin en çok kullanım alanı olan sosyal medyayı önemli bir şekilde sarmalamıştır. Öyle ki sosyal medyalar aracılığı ile bireyden bireye toplumdan topluma felaket haberleri en ufak zaman diliminde tüm dünyaya iletilir duruma gelmiştir. Elbette küreselleşmenin de gereği kültürel arası iletişimin etkinliğine olan ihtiyaç ve insani gelişmişteki teknolojinin getirdiği yenilikleri yadsınamaz. Fakat insanın yaratılış olarak kendini güvende hissetme ve belirsizlikle mücadele etme iç güdüsü onu devamlı kötü haber alma, uyanık olma ve felaket haberlerden bilgi edinme eğilimine yöneltmiştir. Bununla birlikte birçok insanı da 2020'de bütün dünyaya yayılan ve çoğu insanın ölümüne neden olan korona virüs salgını da bu korku ve kaygıyı artırarak insanları kötü haberlerde gezinti yapma bağımlılığına sürüklemiştir. Böylece, dijital bağımlılıktan içerik olarak çok farklı bir yeri olan ve ilk kez 2020'de yeni bir kelime olarak kabul edilen doomscrolling kavramı, yeni bir kavram olarak dünya literatürüne girmiştir.

Heraklitos'un ifade ettiği gibi "değişmeyen tek şey değişimin kendisidir". Dünya da paralel olarak insanların yaşamları da durmadan değişmekte ve gelişmektedir. Özellikle teknoloji bu değişime hızlı bir

ivme kazandırmıştır. Bu değişimi yakalayabilmek ve uyum sağlayabilmek için bilgi edinmek, iletişimde ve etkileşimde olmak tüm insanlar için oldukça önemlidir. Sosyal medyanın kültürel ve bölgesel bağlantısal aracılığı da bu etkileşim ve iletişime önemli katkı sağlamaktadır. Fakat ne yazık ki, bu araçların bilinçsiz kullanımı, aşırı kontrolcü bakış açısı, kendini çaresiz hissetme ve kontrol etme iç güdüsü insanları büyük bir tehlike ile baş başa bırakmak üzeredir. Bu tehlikenin adı "doomscrolling" dir. Tehlike olmasının sebebi ise bireyin günlük aktivitesini ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemesidir.

Sonuç olarak asrın felaketi olarak adlandırılan Türkiye'nin 10 ilini etkileyen ve binlerce insanın ölümüne sebep olan 7.7 ve 7.6 şiddetli depremini yaşadığımız şu günlerde, sosyal medyanın hayat kurtardığına da bizzat şahit olmuş olmakla beraber, günlerdir internetin ve sosyal medyanın bağımlısı olduğumuz bu felaket günlerde de, acıların kabullenerek yaşama yeniden sarılabilmek, yaraları sarabilmek için de insanı görevlerin yerine getirilme zorunluluğunu da unutmamak gerekmektedir. Bu nedenle kötü, felaket, kıyamet adı ne olursa olsun haber alma eğiliminin bilinçli bir şekilde yapılıyor olması tüm insanların ruh sağlığı için oldukça önemlidir. Bu sebeple bu kavram konusunda daha çok araştırmalar yapılması ve önleme yöntemleri konusunda gerekli uygulamaların ortaya konularak insanlara bilinç kazandırılması tüm insanların geleceği açısından hayati öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Allianzcare.com (t.y). Doomscrolling and the effects of social media on the mind. https://www.allianzcare.com/en/about-us/blog/2022/09/doomscrolling-and-the-effects-of-social-media-on-the-mind.html (E.T. 07\02\2023).

Anand, N., Sharma, M. K., Thakur, P. C., Mondal, I., Sahu, M., Singh, P., ... & Singh, R. (2022). Doomsurfing and doomscrolling mediate psychological distress in COVID-19 lockdown: Implications for awareness of cognitive biases. *Perspectives in Psychiatric Care*, 58(1), 170-172.

Bushwick, S. (2021).How to Stop Doomscrolling News and Social Media. How to Stop Doomscrolling News and Social Media - Scientific American (E.T. 06\02\2023).

Chisholm, A. & Hartman-Caverly, S. (2022). Privacy Literacy: From doomscrolling to digital wellness. *Libraries and The Academy*, 22(1), 53-79.

Delgado, C. (2022). Why you can't stop doomscrolling and 5 tips to halt the vicious, Doomscrolling: Causes, Health Affects, How to Stop (insider.com), (E.T. 06\02\2023).

Fergen, J. T., Jacquet, J. B. & Shukla, R. (2021). Doomscrolling'in my backyard: Corrosive online communities and contested wind development in rural Ohio. *Energy Research & Social Science*, *80*, 102224.

Jade Wu (2020). Doomscrolling Is a global pastime. How can you stop? https://www.psychologytoday.com/intl/blog/the-savvy-psychologist/202009/doomscrolling-is-global-pastime-how-can-you-stop. (E.T. 06\02\2023).

Nguyen, N. (2020). Doomscrolling: Why we just can't look away. Wall Street Journal, Doomscrolling: Why We Just Can't Look Away - WSJ (E.T. 06\02\2023).

Sharma, B., Lee, S. S. & Johnson, B. K. (2022). The dark at the end of the tunnel: Doomscrolling on social media newsfeeds. *Technology, Mind, and Behavior*, 3(1),1-13.

Rodrigues, E. V. (2022). Doomscrolling–threat to mental health and well-being: A. 8(4), 127-130.

Watercutter, A. (2020). Doomscrolling is slowly eroding your mental Health. https://www. wired.com/story/stop-doomscrolling/.

We Ara Social, 2022, We Are Social 2022: Dünyada ve türkiye'de internet-sosyal medya kullanımı.

https://recrodigital.com/dunyada-ve-turkiyede-internet-sosyal-medya-kullanimi-2022/.(E.T. 06\02\2023).

TÜRKİYE'DE KAHRAMANMARAŞ PAZARCIK VE ELBİSTAN MERKEZLİ DEPREMLER SONRASI SPOR TESİSLERİNİN ÖNEMİ VE KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Ali Serdar YÜCEL

Fırat Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Türkiye / Elazığ

Öz: Türkiye önemli deprem kuşağı üzerinde yer almaktadır. Zaruri durumlarda afet sonrası kullanılabilecek mevcut tesis ve binaların ihtiyaca yönelik olarak kullanılması gerekmektedir. Türkiye 2011 yılı Van ve 2020 Elazığ depremlerinden sonra Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli büyük iki deprem yaşamış ve depremin yıkıcı etkileriyle karşı karşıya kalmıştır. Deprem öncesi hazırlıkların önemi kadar deprem esnasında ve sonrasında ki hazırlıklar ve çalışmalarda o kadar önemlidir. Özellikle depremzedeler için güvenlikli ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik toplanma alanlarının oluşturulması ve buraya sevki önemli konulardan biridir. Bu alanlar Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında tüm illerde İl Afet Müdahale Planında yer almaktadır. Bu alanlar içerisinde spor tesis ve alanlarının önemi yaşanan bu büyük depremde görülmüştür. Bu çalışmanın amacı afet sonrası kullanımı söz konusu olan spor tesis ve alanlarının önemine dikkat çekmek ve 6 Şubat 2023'te yaşanan deprem sonrası bu tesislerin kullanımını örneklendirerek açıklamaktır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Spor, Tesis, Yapı, Önem

GİRİŞ

Türkiye, bilinen tarihsel dönem deprem kayıtlarına göre M.Ö. 2000 yılından beri sürekli olarak hasar yapıcı ve yüzey faylanmasına neden olmuş büyük depremlere maruz kalmıştır.[1] Ülkemiz topraklarının 2/3'si hasar yapıcı şiddette deprem tehtidi altındadır. Türkiye'de son yüz yılda meydana gelmiş 193 adet yıkıcı depremde yaklaşık 100.000 kişi hayatını kaybetmiş, 495,000 bina yıkılmıştır.[2] Sonraki yıllarda meydana gelen 2011 yılı Van depremi, 2020 yılı Elazığ depremi ve 2023 yılında yaşanan Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremler büyük yıkımlara ve can kayıplarına neden olmuştur. Yaşanan depremler pekçok sıkıntıyı beraberinde getirmektedir. Ancak afet yönetimi içerisinde yer alan önemli konulardan biride toplanma alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşanan depremler sonrasında insanların kendilerini güvende ve tehlikeden uzak hissedebilecekleri toplanma alanları önem kazanmaktadır. Bu alanlar temel ihtiyaçlara yakın, ulaşılabilir, tahliyesi kolay güvenli alanlardır.

Toplanma alanları; Afet ve acil durumlar sonrasında geçici barınma merkezleri hazır olana kadar geçecek süre içerisinde yaşanacak paniği önlemek ve sağlıklı bilgi alışverişini sağlamak amacıyla halkın tehlikeli bölgeden uzaklaşarak toplanabileceği güvenli alanlar olarak tanımlanabilir.[3]

Bu alanlar; Nüfus yoğunluğu, Ulaşılabilirlik ve tahliye kolaylığı, Mümkün olduğunca engellilerin ve yaşlıların ulaşımına uygunluğu, Yangın, su taşkını, tsunami, altyapı ve benzerleri gibi ikincil tehlikeler ile deniz, akarsu kenarları, sıvılaşmadan etkilenmeyecek ve fay hatlarından uzak alanlar olması, Mümkün olduğunca engebesiz düz araziler olması, Konut alanlarına yakın ancak yapısal ve yapısal olmayan unsurlardan etkilenmemesi, Elektrik, su, tuvalet gibi temel ihtiyaçlar ve benzeri unsurların karşılanabileceği yapılara yakınlığı gibi, seçim kriterlerine dikkat edilerek ve mümkün olduğunca kamuya ait uy-

1 https://www.erbakan.edu.tr/storage/files/department/insaatmuhendisligi/editor/DersSayfalari/DepremMuhGir/t%C3%BCrkiyenin%20depremselli%C4%9Fi.pdf, Koroğlu, M.A., Türkiye'nin Sismotektoniği, E.T: 16.02.2023.

2 TUDAP., (2005). TÜRKİYE ULUSAL DEPREM ARAŞTIRMALARI PROGRAMI (2005-2014). https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/kamag/Turkiye_Ulusal_Deprem_Arastirmalari_Programi.pdf, E.T. 16.02.2023.

3 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39521/xfiles/toplanma_alanlari.pdf, E.T: 16.02.2023.

gun yerler seçilerek belirlenmekte ve Afet ve acil durum sonrası kullanılacak toplanma alanlarının tespiti ve mahallinde kontrolüne yönelik çalışmalar ilgili Belediye tarafından yürütülmektedir.[1]

Bu alanlar, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında ve 81 ilde İl Afet Müdahale Planında yer almakta ve Türkiye genelinde ise 18.910 toplanma alanı bulunmaktadır.[2] Bu kapsamda değerlendirilecek olursa spor tesisleri ve alanlarının deprem sonrası kullanımı önem arz etmektedir.

Acil toplanma alanlarının belirlenmesindeki kriterler oluşturulurken dikkate alınması gereken faktörler arasında; ulaşılabilirlik, yol aksları ve bağlantı, kullanılabilirlik ve çok fonksiyonluluk, mülkiyet ve alansal büyüklükler yer almaktadır (Aksoy vd., 2009; JICA, 2002; Tarabanis ve Tsionas, 1999'den akt: Çınar vd., 2018). Bu faktörler arasında yer alan kullanılabilirlik ve çok fonksiyonluluk faktörü içerisinde; mevcut aktif yeşil alanlardan çocuk oyun alanları, spor alanları, halı sahalar ve açık otoparkların toplanma alanları olarak önerilmektedir. Bu alanların 500 m^2 'den daha küçük olmaması da belirtilmektedir (JICA, 2002).

Bu kapsamda mülkiyet faktörü içerisinde kamusal alanların öncelikli tercih edilmesi noktasında kamu kurum ve kuruluşlarına ve Gençlik ve Spor Bakanlığına ait spor alan ve tesislerinin kullanımı ya da şahsa ait tesis ve tesislere ait otoparkların kullanımı önemlidir. Ulaşılabilirlik noktasında yerleşim yerlerine yakın spor tesis ve alanların kullanımı söz konusu olabileceği gibi stadyumlar da alansal büyüklük bakımından uygun yerler olarak değerlendirilebilir.

Spor tesisleri yer seçimi konusunda, nüfus yoğunluğu, pazara yakınlık ve ulaşım imkanları, alt yapı ve zemin özellikleri (elektrik, gaz, atık su, toprak direnci, tapografik, jeolojik ve sismolojik vb.) gibi pek çok unsur göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye'de de son yıllarda bu tür tesislerin sayılarının arttığı ve afet sonrasında kullanımlarının önem kazandığı söylenebilir. Özdemir (2004) çalışmasında geçici iskan olarak sadece çadırların anlaşılmaması gerektiğini ifade ederek bu alanlar içerisinde farklı yapılar dışında spor salonları, stadyumlar ve genel amaçlı salonlarında geçici iskan olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. 17 Ağustos Gölcük depreminde olimpik buz sporları tesisine cesetlerin yerleştirilmesi, Van depremi sonrası futbol sahasının çadırkent olarak kullanılması ve meydana gelen afetlerden sonra spor salonlarının barınma yeri olarak kullanılması bu tesislerin önemini ortaya koymaktadır (Akt: Atalı ve Sertbaş, 2014).

Amano (2012) Japonya'da 200 bin spor tesisi bulunduğunu ve bunların %25'inin kamu kuruluşlarına ait olduğunu ve 2011 yılında meydana gelen deprem sonrasında spor tesislerinin önemli rol oynadığını ifade etmiştir. Aynı çalışmada Kasırga, tsunami ve deprem gibi afetler üzerine yapılan araştırmalarda (Matheson & Baade 2006; Klein & Huang 2007; Yasui 2007) spor tesislerinin afet sonrası durumlarda önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Türkiye'de Spor Genel Müdürlüğü İşletme Yönetmeliği, Tesislerin tahsis şartları madde 9'da tesislerin zaruret duyulan her türlü kongre, toplantı ve faaliyetlere, tahsis edilebileceği belirtilmiştir.[3] Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan spor tesisleri sayısı 888'dir (Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 2005). SGM'nin 2012 yılı verilerine göre, Türkiye'de SGM'ye bağlı 81 ildeki elit spora ve sporcu yetiştirmeye yönelik toplam spor tesisi sayısı 2.421'dir.[4] Türkiye'de ki toplam tesis sayısı incelendiğinde; 2007 yılında 8.593, 2010 yılında 10.498, 2014 yılında, 13.211 ve 2018 yılında ise 15.828 olarak belirtilmiştir (Öztop ve Karalar, 2019). Türki-

1 https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39521/xfiles/toplanma_alanlari.pdf, E.T: 16.02.2023.
2 https://www.haberturk.com/deprem-acil-toplanma-alanlari-nasil-belirlenir-ve-kriterleri-nelerdir-3562837, Deprem Acil Toplanma Alanları nasıl belirlenir ve toplanma alanı nasıl öğrenilir? E.T: 16.02.2023.
3 https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=9656&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5, E.T. 16.02.2023.
4 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Plani-Spor-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Spor Özel ihtisas Komisyon Raporu, E.T. 16.02.2023.

ye'de ki spor tesis ve alanlarının sayısal artış göstermesi sadece spor alanındaki başarılar ve yatırımlar anlamında değerlendirmemeli, afetler sonrası kullanımı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu kapsamda bu çalışmada Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremler sonrası spor tesis ve alanlarının kullanımı örneklendirilerek verilmeye çalışılmıştır.

Yaşanan afetten sonra spor kulüpleri ile federasyonları, futbol statları, spor salonları ve tesislerini Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen vatandaşlar için yardım toplama merkezi olarak kullanmış ve spor kulüpleri, vatandaşlardan gıda, ısıtıcı, battaniye, bebek bezi, bebek maması, hijyen setleri, kışlık kıyafet, uyku tulumu, bot, powerbank, jeneratör, yağmurluk ve yatak gibi acil ihtiyaç maddelerinin statlara getirilmesini istemiştir. AFAD'ın başlattığı yardım kampanyası kapsamında spor kulüplerinin çağrısına kulak veren vatandaşlar, acil ihtiyaç listesindeki maddeleri İstanbul'da özellikle Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray'ın statları ile tesislerine götürmüştür.[1]

Resim 1. Spor tesislerinin yardım toplama merkezleri olarak kullanımı[2]

Resim 2. Vodafone arena'nın yardım toplama merkezi olarak kullanımı[3]

Konyaspor Kulübü Başkanı Fatih Özgökçen, stadyum localarını Kahramanmaraş merkezli meydana gelen ve 10 ili etkileyen depremden etkilenen vatandaşların konaklayabilecekleri şekilde düzenlediklerini bildirmiştir. Bununla beraber Trabzonspor'da barınma ihtiyacı olan çocukları Özkan Sümer Futbol Ak-

1 https://www.24saatgazetesi.com/spor-tesisleri-yardim-malzemeleriyle-doldu/, E.T. 16.02.2023.
2 https://www.24saatgazetesi.com/spor-tesisleri-yardim-malzemeleriyle-doldu/, E.T. 16.02.2023.
3 https://sputniknews.com.tr/20230210/spor-camiasindan-deprem-seferberligi-statlar-yardim-toplama-merkezi-oldu-1066850649.html, E.T. 16.02.2023.

ademisi ve Kadir Özcan Tesisleri'nde ağırlayacağını duyurmuştur. Ülker Stadyumu Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Spor Kompleksi ve Nef ststyumu'da battaniye, kazak, atkı, bere gibi kışlık malzemelerin yanı sıra temizlik ve erzak malzemeleri gibi temel ihtiyaçların toplanma merkezi olarak hizmet vermiştir.[1]

Afet bölgesinde bulunan ilçe stadı, spor salonu gibi birçok noktada vatandaşlara 24 saat barınma olanağı ve yiyecek-içecek ikramı yapılmıştır. **Adana'da;** Yeni Adana Stadyumu, Asım Savaş Spor Salonu, Serinevler Spor Salonu, Nihat Geven Spor Salonu, Menderes Spor Salonu, Atatürk Yüzme Havuzu, Adana Gençlik Merkezi, Çukurova Atletizm Pisti, Ceyhan Spor Salonu, **Adıyaman'da;** Yenimahalle Spor Salonu, Cumhuriyet Spor Salonu, Çok Amaçlı Spor Salonu, Besni İlçe Spor Salonu, Kahta İlçe Stadı, Atatürk Spor Salonu, Gazi Spor Salonu, Sincik Spor Salonu, **Diyarbakır'da,** Kayapınar Şehit Halit Gülser Spor Kompleksi, Diyarbakır Stadyumu, Köşkler Spor Kompleksi, Bağlar Gençlik Merkezi, Çınar Spor Salonu, Gaziantep'te; Olimpik Yüzme Havuzu, Gazikent Spor Salonu, Çok Amaçlı Spor Salonu, Şahinbey Spor Salonu, Kalyoncu Spor Salonu, Seyri Antep Gençlik Kampı, Islahiye Gençlik Merkezi, Oğuzeli Spor Salonu, Nizip Gençlik Merkezi, Nizip Stadı, Nizip Spor Salonu, Yavuzeli Spor Salonu, Araban Spor Salonu, Araban Gençlik Merkezi, **Hatay'da;** Merkez Spor Salonu, TOKİ Spor Salonu, Merkez Cimnastik Spor Salonu, Kırıkhan Gençlik Merkezi, Reyhanlı Gençlik Merkezi, İskenderun Gençlik Merkezi, Altınözü Gençlik Merkezi, Bayat Spor Salonu, İskenderun Spor Salonu, Dörtyol Spor Salonu, Kırıkhan Spor Salonu, Reyhanlı Spor Salonu, Altınözü Spor Salonu, **Kahramanmaraş'ta;** Merkez Spor Salonu, Batıpark Spor Salonu, 12 Şubat Stadı, **Kilis'te;** Kilis Gençlik Merkezi, Yüzme Havuzu, Çok Amaçlı Salon, Beşevler 2500 Kişilik Spor Salonu, Söğütlüdere Semt Sahası, 7 Aralık Semt Sahası, **Malatya'da;** Yeşilyurt Merkez Spor Salonu, Çok Amaçlı Spor Salonu, Olimpik Kapalı Yüzme Havuzu, Beydağı Gençlik Merkezi, Fırat Gençlik Merkezi, Cimnastik Salonu, Hanımın Çiftliği Gençlik Merkezi depremzedeler için tüm olanaklarını seferber etmiştir.[2]

Resim 3. Adana'da spor tesislerinin kullanımı[3]

1 https://bolgegazetesi.com.tr/spor-kuluplerinden-deprem-bolgesi-icin-seferberlik/, E.T. 16.02.2023.
2 https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.
3 https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

Resim 4. Adıyaman'da spor tesislerinin kullanımı[1]

Resim 5. Diyarbakır'da spor tesislerinin kullanımı[2]

1 https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

2 https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

Resim 6. Hatay'da spor tesislerinin kullanımı[1]

Deprem sonrası Gençlik ve Spor Bakanı Mehmet Muharrem Kasapoğlu, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımda deprem bölgelerinde vatandaşların hizmetinde olan bakanlığa ait tesisleri paylaşmıştır. Bu tesisler aşağıda verilmiştir.[2]

Resim 7. Deprem bölgelerinde hizmete sunulan tesisler

1 https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

2 https://sporsalonuna.com/deprem-bolgesinde-vatandaslarin-hizmetinde-olan-tesisler, E.T. 17.02.2023.

SONUÇ

Sonuç olarak çalışmada Türkiye'de Van ve Elazığ depreminden sonra Kahramanmaraş'ta yaşanan deprem sonrasında spor tesis ve alanlarının kullanımının önemi ortaya koyulmuştur. Türkiye'de tesis yatırımlarının sportif başarı, organizasyon ve yatırım boyutları dışında yaşanacak afetler sonrasında da ne kadar önemli olduğu örneklerle sunulmuştur. Spor tesis ve alanlarının işletme yönetmeliğine uygun, afet hizmetlerine yönelik planlanması ve afet sonrası kullanımı da göz önünde bulundurularak ve ülke genelinde bölgesel deprem risk haritaları da dikkate alınarak yapılması önem arz etmektedir. Spor tesisleri ve alanlarının afete yönelik kullanımı düşünüldüğünde bu tesislere yapılacak olan yatırımların bu açıdanda önemi değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Aksoy, Y., Turan, A.Y., Atalay, H. (2009). İstanbul Fatih İlçesi Yeşil Alan Yeterliliğinin Marmara Depremi Öncesi ve Sonrası Değerleri Kullanılarak İncelenmesi, Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, s. 137-150.

Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) (2002). Türkiye Cumhuriyeti İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması, Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul, Türkiye.

Tarabanis, K., Tsionas, I. (1999). Using Network Analysis for Emergency Planning in Case of Earthquake. Transactions in GIS, Vol.3-2: 187–197

Çınar, A.K., Akgün, Y., Maral, H. (2018). Afet Sonrası Acil Toplanma ve Geçici Barınma Alanlarının Planlanmasındaki Faktörlerin İncelenmesi: İzmir-Karşıyaka Örneği, Planlama, 28(2):179-200, doi: 10.14744/planlama.2018.07088

Özdemir, H. (2004) "Afete Hazırlık Çalışmalarında Geçici İskan Alanlarının Belirlenmesi", Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı 12, s. 239-256

Atalı, L., Sertbaş, K. (2014). Spor Tesisleri ve Alanlarının Deprem Sonrası Afet Hizmetlerine Yönelik Kullanımı, MEGARON, 9(1):14-18, DOI: 10.5505/MEGARON.2014.76486

Amano, K. (2012) "Crisis management for public sports facilitiesThe great East Japan earthquake example", 20th Europen Association For Sport Management Conference proceedings, 18-21 Sept. 2012, Aalborg, Denmark.

Klein, J.G., Huang, L. (2007). After all is lost: Meeting the Material Needs of adolescent disaster survivors. Journal of Public Policy & Marketing, Vol. 26, No. 2, 1-10.

Matheson, V. A., Baade, R. B. (2006). Can New Orleans play its way past Katrina?. International Journal of Sport Management and Marketing, Vol. 2, No.5/6, 541-554

Yasui, E. (2007). Community vulnerability and capacity in post-disaster recovery: the case of Mano and Mikura neighborhoods in the wake of the 1995 Kobe earthquake

Başbakanlık, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü., 67. Yılımızda Sayılarla Türkiye'de Spor ve Gençlik, Ankara, 2005.

Öztop, M., Karalar, F. (2019). "2007-2018 Yılları Arasında Türkiye'nin Sporda Dönemsel Değişimlerini İncelemeye Yönelik Bir Araştırma", International Social Sciences Studies Journal, 5(32): 1853-1863

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.erbakan.edu.tr/storage/files/department/insaatmuhendisligi/editor/DersSayfalari/Deprem-MuhGir/t%C3%BCrkiyenin%20depremselli%C4%9Fi.pdf, Koroğlu, M.A., Türkiye'nin Sismotektoniği, E.T: 16.02.2023.

TUDAP., (2005). TÜRKİYE ULUSAL DEPREM ARAŞTIRMALARI PROGRAMI (2005-2014). https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ARDEB/kamag/Turkiye_Ulusal_Deprem_Arastirmalari_Programi.pdf, E.T. 16.02.2023.

https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39521/xfiles/toplanma_alanlari.pdf, E.T: 16.02.2023.

https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39521/xfiles/toplanma_alanlari.pdf, E.T: 16.02.2023.

https://www.haberturk.com/deprem-acil-toplanma-alanlari-nasil-belirlenir-ve-kriterleri-nelerdir-3562837, Deprem Acil Toplanma Alanları nasıl belirlenir ve toplanma alanı nasıl öğrenilir? E.T: 16.02.2023.

https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=9656&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5, E.T. 16.02.2023.

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Plani-Spor-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Spor Özel ihtisas Komisyon Raporu, E.T. 16.02.2023.

https://www.24saatgazetesi.com/spor-tesisleri-yardim-malzemeleriyle-doldu/, E.T. 16.02.2023.

https://www.24saatgazetesi.com/spor-tesisleri-yardim-malzemeleriyle-doldu/, E.T. 16.02.2023.

https://sputniknews.com.tr/20230210/spor-camiasindan-deprem-seferberligi-statlar-yardim-toplama-merkezi-oldu-1066850649.html, E.T. 16.02.2023.

https://bolgegazetesi.com.tr/spor-kuluplerinden-deprem-bolgesi-icin-seferberlik/, E.T. 16.02.2023.

https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

https://www.sabah.com.tr/galeri/kahramanmaras-deprem/devlet-ve-ozel-sektor-kapilarini-depremzedelere-acti-biz-birlikte-gucluyuz/2, E.T. 16.02.2023.

https://sporsalonuna.com/deprem-bolgesinde-vatandaslarin-hizmetinde-olan-tesisler, E.T. 17.02.2023.

DAVETLİ KONUŞMACILAR

YIKILAN HABİTUSLAR: DEPREM VE KENT

Doç. Dr. Günce DEMİR

Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Depremler insanlık tarihi boyunca var olmuştur ve olacaktır. Yakın tarihte yaşamış olduğumuz büyük yıkımda ülkemizin deprem kuşağında olduğunu bize bir kez daha acı şekilde hatırlatmıştır. Depremler şiddetlerine göre arkalarında enkazlar bırakır. Bu enkazlar maalesef sadece mimari enkazlar değildir. Kayıplar yaşayan aileler hem can hem mal kayıpları için derin acılar duyarlar. Aslında depremlerle yıkılan bireylerin habituslarıdır da onların yaşam tarzlarını oluşturan gündelik hayatlarını şekillendiren içine dahil oldukları toplumun onlara sunduğu hayatları da enkaz altında kalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan, Tabiat, Deprem, Kent, Mimari, Sosyal Hayat, Yapı, Mimari, Değer

HABİTUS ve YAŞAM TARZI

Bourdieu uygulamalı teorisini inşa ederken temel kavramlarında biri habitus kavramıdır. Bourdieu'ye göre habitus; toplumsal yaşam, sosyal ve mimari yapılar, insan eylemleri ve tercihleri ile ortaya çıkan bir olgudur. Habitus hem toplumsal yapıyı şekillendirir hem de toplumsal yapı ile şekillenir. Bireysel eylemlerin hiçbiri sadece alışkanlıklarımızdan oluşmaz; kültürel yönelimler, kişisel tarih ve toplumsal etkileşim bu süreçte etkilidir. Bir diğer deyişle bireyler belirli bir yapısal doğaçlama eğilimindedirler ve Bourdieu bu yapısal doğaçlama yeteneğini "habitus" olarak adlandırır. Bu durum habitusun devamlılık ve aktarılabilir olma özelliğine vurgu yapar ve habitus kavramının biriktirmeyi de içerdiğine işaret eder (Durakbaşa, Karadağ, Özsan, 2008:38). Bourdieu bu durumu şöyle ifade eder: "*Tarihin ürünü olarak habitus, tarih tarafından oluşturulan düzenekler doğrultusunda bireysel ve kolektif eylemler üretir. Her organizmada algı, düşünce ve eylem düzenekleri olarak yer alan, eylemlerin 'doğruluğunu' ve zaman içerisinde istikrarlılığını güvence altına alan, tüm formel kurallardan ve belli normlardan daha sağlam olan geçmiş deneyimlerin etkin varlığını sağlar*" (Bourdieu, 2000: 54).

Habitusun oluşmasında bireyin yaşamın ilk yıllarında edindiği tecrübelerin yanı sıra okul hayatı, iş hayatı gibi pek çok faktör etkilidir (Cicourel, 1995: 90). Birey çocukluk çağında başkalarının eylemlerini taklit ettikçe ve onların davranış biçimleri anladıkça habitusu gelişir. Bu sebeple aslında habitus toplumsal bir kavramdır. Bireyin toplumla olan ilişkisi habitusun yapısını oluşturur. Akrabalık ilişkileri, yemek pişirme ve yeme adetleri, politika, mimari yapılar ve yaşam tarzı gibi alanların toplumla ilişkiler sonucunda habitusun birer unsuru olarak varlık gösterdiği bilinmektedir. İnsanlar yaşamları boyunca yeni koşullara uyum sağlamayı öğrenirler ve böylece habituslarını dönüştürürler (Scott ve Lopez 2000: 103). Habitus geçmiş ile bugünü şekillendirirken gelecek için bir devamlılık sağlamaktadır (Lienard ve Servais, 2000: 88). Kısaca habitus, yapı ve eylem, toplum ve bireyin dinamik bir bileşimidir (Postone, Li Puma ve Cahoun, 1995:4).

Habitusun yansıması olarak karşımıza çıkan önemli bir kavram yaşam tarzıdır. Yaşam tarzı kavramı sıklıkla birbirinden çok farklı çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır. Chaney yaşam tarzı kavramını şu şekilde ele almaktadır; insanların ne yaptığını ve bunu neden yaptığını belirleyen davranış kalıplarıdır. Bu davranış kalıpları bireylerin diğerleri ile olan benzerlik ve farklılıklarını oluşturur. Böylece insanların eylemlerinin kendileri ve başkaları için ne anlama geldiğini anlamlandırmaya yardımcı olmaktadır. Yaşam tarzı aslında onları uygulayanların belirlediği kategorilerdir. Yaşam tarzı kavramı günlük yaşamda kimlik ve ilişkilerle ilgili bireylerin kendini tanımlamak için kullandıkları bir olgudur (Chaney,1999:14). Modern dünya düzeni ile bireylere öğretilen tüketim davranışı aslında yaşam tarzı kavramıyla ilişkilidir.

Kent yaşamının sunduğu hayat tarzına uygun yaşamak belli ayrıcalıklar kazandırmakta ve olanakların kullanış şeklini yeniden üretmektedir. Toplumsal hayat kentleşme ile yeni bir yaşam tarzını oluşturmaktadır (Chaney,1999:24). Modern kentlerde yaşam tarzı, bireyin vücudunun, giysilerinin, konuşmasının, boş zaman değerlendirme şeklinin, evinin, yeme-içme tercihlerinin belirlenmesinde oldukça etkilidir. Bireysel zevkler gösterildikçe, tekrarlandıkça, tüketim biçimi haline geldikçe ve bunların tümü kişiye dair bir şeyler söyledikçe, 'yaşam tarzı' kavramının kullanımı da giderek daha yerine oturmaktadır (Featherstone, 1991:83). Bourdieu'ya göre, *"yaşam tarzı günümüzde, sembolik tezahürlerin ilk ve en temel olanıdır; nitekim ait olma ve dışlama mantığına uygun biçimde işleyen kılık kıyafet, ev içi dekorasyon gibi şeyler, sermaye konusunda farklılıklar açığa vurur."* Yaşam tarzı bireylerin kendilerini dış dünyaya sunuş şekilleridir ve habitus ile yakından ilişkilidir (Bourdieu, 1974).

Modern dünya düzenin baş aktörlerinden olan neoliberal politikalar bireylerin yaşam tarzlarını ve dolayısıyla habituslarını etkilemektedir. Türkiye'de de yerleşik orta sınıf kültürünü dönüştüren bu politikalar yeni bir orta sınıf kent habitusu açısından bir değişime rehberlik etmiştir. Bu yeni orta sınıf habitusu kimlik oluşturmada ve kendini ifade etmede yeni meta estetiği aracılığı ile kendini ortaya koymaya başlamıştır. Bu meta estetiği; konut, alışveriş, iyi yaşam koşulları tüketiminde ortaya çıkmaktadır ve genel olarak her ülkede orta sınıf ailelere özgü ideal bir eve sahip olma düşü vardır. Bu ideal eve sahip olabilme durumu Ayşe Öncü'ye göre küresel bir masalın yerel bir uyarlaması olarak İstanbul'da büyük inşaat firması reklamlarında şöyle karşımıza çıkmaktadır. "İstanbul'un dışında ama merkeze çok yakın", "çevre yollundan araba ile sadece birkaç dakika". Şehrin dışında, karmaşadan, trafikten uzak, çocuklar için güvenli bir ortam sağladığını dile getiren reklamlar yeni yaşam tarzının nasıl olması gerektiğini öğreten en temel kılavuz konumundadır. Bu durum Öncü'nün eserinde İstanbul açısından ele alınsa da günümüzde Türkiye'nin her köşesinde benzer reklamlar ile tanıtılan korumalı, şehir hayatına uzak kendine has bir ortam sunmayı vadeden yeni yapılaşma reklamları görmekteyiz (Öncü, 1997). 06 Şubat'ta yaşanan depremde Hatay'da reklamlarında "cennetten bir köşe" reklam sloganı ile satılan ve yaşanan büyük yıkım sonrasında haberlere konu olan evlerde işte yukarıda bahsettiğimiz yaşam tarzının bir göstergesi olarak ele alınmaktadır. O evlerde kendi habituslarına göre bir yaşam kuran bireyler için ideal evin sonu kelimenin tam anlamıyla bir yıkımla sonuçlanmıştır.

DEPREM ve TOPLUMSAL ETKİLERİ

Depremler insanlık tarihi boyunca birey, toplum ve eylemlerini etkileyen ön önemli faktörlerdendir. Ancak depremler hemen hemen her yerde meydana gelmekte ve yarattığı tahribat şiddetine ve bölgesine göre farklılık göstermektedir. Depremlerin meydana geldiği bölgeler, özellikle aktif fay hatları olarak bilinen belirli alanlardır (Şenol, 1999). Deprem bölgelerinde yer alan ülkeler için yapılabilecek en etkin çözüm, depremin yaratacağı zararları en aza indirmektir. Deprem zararlarını azaltmak için mevcut deprem tehlikelerinin doğru olarak tespit edilmesi oldukça önemlidir. Bu noktada aktif fay hatlarının belirlenmesi ve bu fay hatlarının yapısal özelliklerinin ortaya konulması elzemdir (Demirtaş ve Yılmaz, 1996). Daha çok jeofizik alanın konusu olan bu çalışmalar sonraki aşamalarda kentlerin kurulması ve kentleşmenin oluşmasında oldukça belirleyicidir. Tarih boyunca pek çok uygarlık deprem kuşağı olarak bilinen yerlerde kurulmuştur. Yaşanılan maddi ve manevi kayıplar sonrasında depreme karşı nasıl kentler kurulması gerektiği, yapılaşmanın nasıl olması gerektiği toplumlar tarafından öğrenilmeye çalışılmıştır (Şenol, 1999).

Depremler yarattıkları büyük yıkımlarla hem çok sayıda can kaybına hem ekonomik zararlara hem de sosyo-kültürel tahribatlara sebep olmaktadır. Özellikle şiddeti büyük depremler, seyrek tekrarlanmaları sebebi ile yaşandıkları dönemde konu olan ve sonra zaman içinde etkisi sadece yaşanılan bölgede izleri kalacak şekilde hissedilen doğal afetlerdir (Sucuoğlu, 1996: 26-27). Oysa bu depremler yaşandıkları

bölgede sadece mimari ya da ekonomik bir yıkım yaratmazlar, ayrıca toplumsal bir çöküşe de sebep olurlar. Bireylerin oluşturdukları habitusları da enkaz altında kalmaktadır.

SONUÇ

Modern dünya dediğimiz aydınlanma sonrası dönem, bireylerin kendilerini toplumla birlikte yeniden şekillendirdikleri ve yaşam alanlarını tekrar inşa ettikleri bir süreçtir. Pek çok akım etkisi ile dünya o günden beri kendini tekrar tekrar üretmektedir. Ekonomi, mimari, sanat, estetik gibi farklı alanlar bu yeniden üretimden etkilenmektedir. Modern dünya insana kendini diğerleri ile konumlama açısından yeni pencereler açmıştır. Toplumsal tabakalaşma ve sınıf konumları aydınlanma sonrasında bilimsel bir değerlendirmeye tabi olmuş, böylece bireylerin sahip oldukları habituslar onların diğerleri ile muhakeme edilebilmesinde bir barem olarak önem taşımaya başlamıştır. Habitusa göre yaşamak, ona göre hayat tercihleri yapmak bireyler için bir statü göstergesidir. Birey habitusuna göre bir hayat kurar, ona göre eğitim alır, işe girer, mahalle, ev, mobilya seçer. Ancak hayatın akışı içinde bir de kontrol edilemeyen durumlar vardır. Bunlardan birisi de depremdir. Deprem kuşağında yer alan ülkemizde pek çok kez deprem yaşamıştır. Yakın bir tarihte gerçekleşen 06 Şubat depremleri de bunlardandır. Maalesef henüz net sayıları bile belli olamayan can ve mal kayıpları yaşanmıştır. Toplumsal olarak bakıldığında yıkım yaşanan bölgeler başta olmak üzere tüm ülke ve hatta dünya genelinde bu depremlerin etkileri çok büyük olmuştur. Kaybedilen hayatlar, ekonomik zararlar, mimari enkazların yanı sıra sosyo-kültürel bağlamda yaşanan yıkımında oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Bourdieu, P. (1974). Outline of a Theory of Practice. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (2000). Pascalian Meditations. California: Stanford Universityn Press.

Chaney, D. (1999). Lifestyles. London: Routledge.

Cicourel, A. (1995). “Structural and Processual Epistemologies”, in C. Calhoun, E. Lipuma and M. Postone (Eds.) Bourdieu: Critical Perspectives. Cambridge: Polity Press.

Demirtaş, R., Yılmaz, R., (1996). Türkiye’nin Sismotektoniği, Ankara: T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yayınları.

Durakbaşa, A., Karadağ, M., & Özsan, G. (2008). Türkiye’de Taşra Burjuvazisinin Oluşum Sürecinde Yerel Eşrafın Rolü ve Taşra Kentlerinde Orta Sınıflar”. başlıklı TÜBİTAK destekli araştırma projesi raporu. Ankara: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı.

Featherstone, M. (2007). Consumer Culture and Postmodernism. London: Sage.

Lienard, G. And Servais, E., (2000). “Pierre Bourdieu”, in D. Robbins, Practical Sense, London: Sage Press.

Öncü, A. (1997), “The myth of the ‘ideal home’ travels across cultural borders to Istanbul”, in A. Öncü and P. Weyland (Eds.) Space, culture and power: new identities in globalizing cities. Atlantic Highlands, NJ, London: Zed Books.

Postone, M., Li Puma, E. & Calhoun, C., (1995). Bourdieu: Critical Perspectives. Calhoun,C. Li Puma E and Postane, M. (Ed.) Introduction: Bourdieu and Social Theory (1st. Ed., 1-13). Cambridge: Polity Press.

Scott, J., and Lopez, J., (2000). Social Structure. Buckingham: Open University Press.

Sucuoğlu, H., (1996). Yapılarda Deprem Kuvvetlerinin Oluşması, Deprem ve Sonrası, Edt: Erhan Karaesmen, Ankara: Türkiye Müteahhitler Birliği Yayınları, s. 26-42.

Şenol, D. (1999). Deprem, Dünya ve Türkiye, Ankara: Türk Yurdu, Kasım 1999, Cilt: 19, Sayı:147, s: 3-11.

1. ULUSLARARARASI SOSYAL VE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

TAM METİN SUNUMLAR

BRICS-T ÜLKELERİNİN RİSK YÜKLENİM KANALINI BELİRLEYEN BANKACILIK FAKTÖRLERİ KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ[1*]

Meltem TÜMERDEM GENÇAY[1], Nadir EROĞLU[2]

[1]Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul / Türkiye
[2]Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, İstanbul / Türkiye

Öz: Bu çalışmada, BRICS-T ülkelerinin bankacılık sektörlerine özgü seçili verilerdeki olası şokların risk yüklenim kanalı üzerindeki etkisi 2002-2020 dönemi için panel gecikmesi dağıtılmış otoregresif model (PARDL) ile analiz edilmiştir. Risk yüklenim kanalı göstergesi olarak takibe dönüşüm oranının bağımlı değişken; aktif karlılık, özsermaye karlılığı, kredilerin mevduata oranı ve özsermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranının ise bağımsız değişkenler olarak dikkate alındığı modelin analiz sonuçlarına göre uzun dönemde değişkenlerin tamamının risk yüklenimi üzerinde etkili olduğu, kısa dönemde ise bu etkilerin ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Analize ek olarak değişkenlerin risk yüklenim kanalı üzerindeki kısa dönem etkileri bu ülkeler kapsamında karşılaştırmalı olarak incelenmiş, her ülkenin olası şoklara farklı yanıt verdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: BRICS-T Bankacılık Sektörü, Risk Yüklenim Kanalı, Finansal İstikrar, Panel Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Model

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Merkez bankaları, kısa vadeli faiz oranında yapacakları değişikliklerle bankaların kredi arzını etkileyebildikleri gibi uzun vadeli iktisadi beklentileri de şekillendirebilmektedir. Risk yüklenim kanalı, merkez bankalarının uyguladıkları para politikaları ile finansal kuruluşların risk değerlendirmeleri ve kar arayışları üzerinden risk alma kararlarını etkiledikleri bir parasal aktarım mekanizması kanalıdır. Hyman Minsky'nin (1986) finansal istikrarsızlık hipotezinden geliştirilen risk yüklenim kanalı özellikle ekonomide uzun süreli istikrarın hakim olduğu ve genişletici para politikalarının uygulandığı dönemlerde daha etkin çalışmaktadır (Aklan, vd., 2014). Bunun nedeni, düşük faiz oranlarının genişletici ekonomik konjonktürü destekleyerek beklentileri iyimser yönde etkilemesi ile birlikte kar arayışı ve risk değerlemelerindeki değişiklikler yoluyla risk yüklenimini tetiklemesidir. Düşük faiz ortamında kredi ve mevduat faizi arasındaki daralma bankaları daha yoğun kar arayışında bulunmaya teşvik eden unsurlardan biridir. 1990'lı yıllardan itibaren yüksek seviyede kurumsallaşan finansal kuruluşlarda kar arayışını sürdürülebilir kılan faktörlerden en önemlisi fon yöneticilerine verilen teşviklerdir. Bonus ya da şirket hissesi gibi getiri bazlı teşvikler yöneticileri iyimser beklentilerin hakim olduğu konjonktürde risk seviyesi yüksek enstrümanlara yatırım yapmaya yönlendirmektedir.

Bankacılıkta risk yükleniminin bir parasal aktarım mekanizması olarak ele alınması 2008 finansal krizi ile gerçekleşmiştir. Varlık fiyatlarındaki artışın yanı sıra menkul kıymetleştirme ile bankaların tahsis ettikleri konut kredilerini ikincil piyasalarda satabilme olanakları kredi şartlarının gevşetilmesine ve risklerin yayılmasına neden olmuştur. Faiz oranlarının uzun süre düşük seviyede olduğu ekonomilerde aşırı risk yüklenen finansal kuruluşlar küresel boyutu olan ekonomik ve sosyal bir çöküşe neden olmuşlardır.

Finansal kriz şartlarında risk yüklenim kanalını bir parasal aktarım mekanizması olarak tanımlayan ilk

1 Bu çalışma, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Nadir Eroğlu danışmanlığında Meltem Tümerdem Gençay tarafından hazırlanan: "Bankacılık Sektöründe Risk Yüklenim Kanalının Makroekonomik ve Bankacılığa Özgü Belirleyicileri: Seçili Ülkeler Üzerine Bir Değerlendirme" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

çalışma Borio ve Zhu'ya (2008) aittir. Borio ve Zhu, merkez bankalarının risk yüklenimindeki rolü ile ilgili literatürdeki eksiklikten yola çıkarak risk yüklenim kanalını politika faizindeki değişikliklerin risk algısı ve toleransı üzerindeki etkisi olarak tanımlamışlardır (Borio ve Zhu, 2008).

2008 krizinden sonra risk yüklenim kanalı ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bunlardan Adrian ve Shin (2010), likidite fazlasının bilanço büyüklükleri üzerinde etkili olduğunu; faiz marjları daralırken finansal aracıların, artan varlık fiyatları ile bilançolarında oluşan fazladan sermayeyi kullanabilmek için kredi arzını artırarak zamanla risk primi daha yüksek olan müşterilere yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Bir başka çalışmada Suarez ve Aguado (2015), faiz oranlarındaki değişikliklerin şirket kaldıraçlarını etkilediğini, kısa dönemde hem faiz artışlarının hem de faiz düşüşlerinin toplam temerrüt oranını artırdığını, uzun dönemde ise yüksek faizin temerrüt oranlarını azalttığını tespit etmişlerdir.

Risk yüklenim kanalı ile ilgili Türkiye bankacılık sistemini inceleyen Akbostancı ve Özsuca (2012) düşük faiz oranlarının belirli bir orana kadar risk yüklenimini azalttığını, ancak bu oranın altındaki seviyelerde risk yükleniminin arttığını ifade etmişlerdir. Aklan, vd. (2014) benzer bir sonuca ulaşırken Kabak (2022) ise 2002-2018 dönemi içerisinde faiz oranının belirli bir oranın altına düşmesi durumunda risk yüklenim kanalının varlığını kanıtlayacak sonuçlara ulaşılamadığını ifade etmiştir.

BRICS ülkelerinde halka açık bankaları 2003-2014 dönemi için yasal sermaye, likidite ve risk yüklenimi verileri üzerinden inceleyen Umar vd. (2017) Basel III kurallarının getirmiş olduğu zorunlu yasal sermaye miktarındaki artışın bankaların yaratacağı likidite miktarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. İki aşamalı en küçük kareler regresyon modelinin kullanıldığı çalışmanın sonuçlarına göre yasal sermaye ile likidite arasındaki ters yönlü ilişki nedeniyle bu ülkelerde risk yüklenimini azaltmak ve likidite yaratmak arasında bir değiş-tokuşun (trade-off) ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

AMAÇ

BRICS birliği, yoğun nüfusu sayesinde sağladığı yüksek tüketici sayısı, zengin doğal kaynakları ve büyüme rakamları ile dünya ekonomisinde önemli bir konuma sahiptir. G7 birliğinin gelişmekte olan ülkelerdeki karşılığı olarak oluşturulan bu birlik Türkiye için de AB üyeliğine bir alternatif olarak görülmektedir. En güçlü gelişmekte olan ülkeler bloğu olarak görülmesinin yanısıra BRICS ülkelerinin Türkiye ile birlikte 2008 finansal krizinden gelişmiş ülkelere kıyasla daha az etkilenmiş olması bu ülkelerdeki bankacılık sektörlerinin dikkat çekmesine neden olmuştur. Yapılan literatür araştırmasında BRICS-T ülkelerinde risk yüklenim kanalının bankacılık verileri ile olan etkileşiminin karşılaştırmalı analizine rastlanmamıştır. Risk yüklenimi kanalının BRICS-T ülkelerindeki bankacılık verilerinden hangi yön ve şiddette etkilendiğine ilişkin gerçekleştirilen karşılaştırmalı analiz literatürdeki bu boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacaktır.

KAPSAM

Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'nın oluşturduğu BRICS ülkeleri ile Türkiye'nin 2002-2020 yılları arasındaki seçili yıllık bankacılık verilerinin bu ülkelerdeki risk yüklenim kanalına olan etkisinin incelenmesi bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışmada 2002-2020 döneminin seçilmesinin nedeni hem dahil edilen ülkelerin verilerine eksiksiz erişilebilmesi hem de dünya genelinde iktisadi genişleme konjonktürünü içermesidir.

YÖNTEM

Çalışmada, risk yüklenim kanalının modele dahil edilen değişkenlerden hem t zamanlı hem de gecikmeli değerlerden etkilenebileceğinden hareketle dinamik panel veri analizi uygulanmıştır. Yapılan testler neticesinde, değişkenlerin farklı durağanlık seviyelerine sahip olduğu görülmüş, bu nedenle panel oto-

regresif gecikmesi dağıtılmış (PARDL) model ile kısa ve uzun dönemli ilişkiler incelenmiştir.

Analizde takibe dönüşen toplam kredilerin brüt kredilere oranı (TDO) risk yüklenim kanalını tanımlayan bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir. Literatürdeki ampirik çalışmalarda risk yüklenim kanalı için TDO'nun yanı sıra Z skoru ve beklenen temerrüt sıklığının (EDF) kullanıldığı görülse de standart hesaplama formülüne sahip olması ve 2002-2020 dönemi için analize dahil edilen ülkelerin bankacılık verilerinde ulaşılabilir bir veri olması nedeniyle TDO bağımlı değişken olarak tercih edilmiştir.

Modelde risk yüklenimine bankacılık sektöründe en çok etki edebilecek değişkenler açıklayıcı değişken olarak seçilmiştir. Bu nedenle aktif karlılık oranı (ROA), banka özkaynak kârlılığı (ROE), banka kredilerinin banka mevduatlarına oranı (KREDİ/MEV) ve yasal sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı (SER) analize dahil edilmiştir. Modelde yer alan değişkenlerin tamamına ait veriler Dünya Bankası'ndan elde edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmada risk yüklenim kanalının bankacılık verilerinden nasıl etkilendiği sorusuna yanıt aranmıştır. Seçili bankacılık verilerinin risk yüklenim kanalı üzerindeki etkisi aşağıdaki denklemde ifade edilmiştir. Denklemden hareketle Tablo 1'de değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleri düzenlenmiştir.

$$TDO=f(ROA, ROE, KREDİ/MEV, SER)$$

Tablo 1. Bankacılık değişkenlerinin tanımlayıcı istatistikleri

	TDO	KREDİ/MED	ROA	ROE	SER
Ortalama	4.839	126.205	1.612105	18.19392	15.296
Medyan	3.500	110.250	1.530000	18.64000	14.975
Maksimum	26.000	342.440	4.780000	37.75000	30.900
Minimum	0.950	38.350	-0.390000	-5.160000	2.500
Std. Sapma	3.719	70.854	0.825095	7.763612	3.671
Çarpıklık	2.614	1.552	1.032659	-0.133672	0.755
Basıklık	13.046	4.316	5.364926	3.355177	7.270

Öncelikle birim etkisinden arınmaları ve durağanlıklarının sağlanması için her değişkenin doğal logaritması alınmıştır.[2] Yatay kesit bağımlılıklarının araştırılması neticesinde, aktif karlılık (ROA) değişkeni dışındaki değişkenlerin tamamında yatay-kesit bağımlılığı bulunduğu görülmüştür.

Tablo 2. Yatay kesit bağımlılığı test sonuçları

Değişken	Pesaran LM	Breusch-Pagan LM	Bias-corrected scaled LM
TDO	1.881 (0.059)	57.450 (0.000)*	7.803 (0.000)
KREDİ/MEV	2.146 (0.031)	76.738 (0.000)	11.105 (0.031)
ROA	1.426 (0.153)	22.813 (0.088)	1.259 (0.207)
ROE	2.325 (0.020)	27.738 (0.023)	52.159 (0.031)
SER	0.091 (0.927)	58.879 (0.000)	7.844 (0.000)

2 ROA ve ROE değişkenlerinde negatif değerler bulunduğundan değişkenlerin minimum değerleri eklenerek doğal logaritması alınmıştır.

*Parantez içindeki değerler olasılık değerleridir.

Değişkenlerin durağanlık seviyeleri Im vd. (2003) ve Pesaran'ın (2007) birim kök testleri ile analiz edilmiş, ROA ve SER'in düzeyde durağan iken diğer değişkenlerin tamamının birinci farklarının alınması neticesinde durağan oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Birim kök test sonuçları

Değişken	Düzey	Birinci Fark
TDO	-0.068 [-2.35]*	-2.513 [-2.36]
ROE	-0.855 [-1.96]	-9.691 [-1.96]
ROA	-2.073 [-2.35]	-4.372 [-2.36]
KREDİ/MEV	-13.785 [-2.90]	-4.125 [-1.96]
SER	-4.545 [-2.35]	-

*Köşeli parantez içindeki değerler tablo kritik değerleridir.

Panel eşbütünleşme testi ile (Pedroni, 2004) uzun dönemde değişkenlerin eşbütünleşik olduğu tespit edilmiştir.[3]

Tablo 4. Eşbütünleşme testi sonuçları

Grup içi eştümleşme	Model
Panel υ-istatistiği	-1.733 (0.041)*
Panel ρ-istatistiği	1.266 (0.102)
Panel PP-istatistiği	-0.179 (0.429)
Panel ADF-istatistiği	-0.026 (0.489)
Gruplar arası eştümleşme	Model
Grup ρ-istatistiği	2.159 (0.015)
Grup PP-istatistiği	0.019 (0.492)
Grup ADF-istatistiği	0.278 (0.390)

* Parantez içindeki değerler olasılık değerleridir.

Akaike bilgi kriteri kullanılarak uygun gecikme uzunlukları (3,1,1,1) olarak belirlenmiştir. Havuzlanmış ortalama grup tahmincisi (PMG) (Pesaran vd., 1999) tahmin yöntemi olarak kullanılmıştır. PMG metodu, kısa dönemde katsayılar ve hata varyansında heterojenliğe; uzun dönemde ise katsayılarda homojenliğe izin vermektedir (Lee ve Wang, 2015; Asteriou vd., 2021).

Modelin tahmin sonuçlarına göre, hata düzeltme mekanizmasının α=0.10 anlamlılık düzeyinde çalıştığı ve uzun dönemde tüm bankacılık değişken sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

3 Pedroni (1999) test istatistiklerinden grup ve panel ρ-istatistiği, eştümleşme için dikkate alınmıştır. Gutierrez (2003) ve Örsal (2007), Pedroni testi için en üstün test istatistiği olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5. Modelin tahmin sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık
	Uzun Dönem Katsayıları	
ROA	0.583042	0.0000
ROE	-1.046983	0.0000
SER	-1.064439	0.0000
KREDİ/MEV	-1.532873	0.0000
	Kısa Dönem Katsayıları	
ECT_{t-1}	-0.303618	0.0779
ΔTDO_{t-1}	0.379083	0.0026
ΔROA_{t}	0.184191	0.8466
ΔROA_{t-1}	0.055355	0.9290
ΔROE_{t}	-0.163935	0.8577
ΔROE_{t-1}	-0.070905	0.9179
ΔSER_{t}	0.174131	0.8048
ΔSER_{t-1}	-0.092862	0.8276
$\Delta KREDİ/MEV_{t}$	-0.927495	0.0194
$\Delta KREDİ/MEV_{t-1}$	-0.214953	0.8071
Sabit	4.357769	0.0750

Analiz sonuçlarına göre aktif karlılığının (ROA) risk yüklenimi üzerindeki etkisi literatürdeki çoğu çalışmaya aykırı şekilde pozitif, özsermaye karlılığı (ROE) ise literatüre paralel sonuç vermiştir. ROA'nın risk yüklenimi ile negatif yönlü ilişki içerisinde bulunması kar düzeyi yükselen bankaların kredi tahsisinde daha temkinli davranarak risk yüklenimlerini azaltacağı görüşünden doğmaktadır (Ghosh, 2015). Ancak uzun dönem itibarıyla BRICS-T'de karlı bankaların daha çok risk aldığı anlaşılmaktadır. Benzer bir sonuç Tunus bankacılık sektörünün 1995-2008 dönemi için uygulanan modelden de elde edilmiştir (Zribi ve Boujelbene, 2011).

Yasal sermayenin risk yüklenimini hangi yönde etkilediği konusunda tek bir görüş bulunmamaktadır. Risk yüklenimi ile yasal sermayenin pozitif yönlü ilişki içerisinde bulunmasını, bankaların daha yüksek sermaye ile daha fazla risk alabileceğine ilişkin motivasyonun yarattığı belirtilmektedir (Dell'Ariccia vd., 2010; Hunjra vd., 2020; Avdjiev ve Serena, 2020). Nitekim sermayesi güçlü olan bankaların piyasadan daha kolay borçlanabilme olanakları bulunmaktadır. Çalışmamızın sonucunda, yasal sermayenin risk yüklenimi üzerindeki etkisi negatif yönlü sonuç vermiştir. Bu sonuç ile bu ülkelerdeki regülasyonların bankaları daha az risk almaya teşvik ettiği anlaşılmaktadır. Mevcut sonuç, Iannidou vd. (2009), Delis vd. (2011) ve Aklan vd. (2014) çalışmalarının sonucu ile aynıdır.

Kredilerin birincil finansman kaynağı olan mevduatların kredilerin ne kadarını fonlayabildiği likidite riskinin değerlendirilebilmesi için önemlidir. Tsagkanos vd. (2014)'ün çalışmasında risk yüklenimi ile kredilerin mevduata oranı istatistiksel olarak anlamsız çıkarken, Anjom ve Karim'in (2016) çalışmasında ise negatif yönlü ilişki ortaya çıkmıştır. BRICS-T'de risk yüklenimi ile mevduatın krediye dönüşüm oranı arasında negatif yönlü ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonucun iki nedeninin olabileceği düşünülmektedir. Birincisi, mevduatın krediye dönüşüm oranı yükseldikçe fon bulmakta zorlanan ban-

kaların kredi tahsisinde daha kontrollü davranabilmesi, ikinci neden ise, kredilerin yüzdürülerek "donuk alacaklar" sınıfına alınmamaları olabilir, bu durumda kredi miktarı artsa da risk yüklenimi nisbi olarak azalmış görünebilir.[4]

Bankacılık verilerinin kısa dönemde risk yüklenimine etkisi ise istatistiksel olarak çoğunlukla anlamsız çıkmıştır. Bu sonucun tek istisnası risk yükleniminin kendi değeri ve kredilerin mevduata oranıdır. Risk yüklenimi kendi gecikmeli değerinden pozitif yönde etkilenirken kredilerin mevduata oranından negatif yönde etkilenmektedir.

BRICS-T ülkeleri bankacılık sektörünün her bir yatay kesit itibariyle kısa dönem katsayıları Tablo 6.1.'de yer alan model sonuçları itibarıyla analiz edilmiştir.

Tablo 6.1. Bankacılık verilerinin yatay kesit itibarıyla kısa dönem model sonuçları

Değişken	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık	Katsayı	Olasılık
	Brezilya		Çin Halk Cumh.		Hindistan		Rusya Fed.		Güney Afrika		Türkiye	
ECT_{t-1}	-0.206	0.000	-0.165	0.000	0.094	0.000	0.075	0.053	-0.863	0.000	-0.757	0.000
ΔTDO_{t-1}	-0.153	0.001	0.465	0.000	0.430	0.000	0.581	0.022	0.661	0.000	0.291	0.000
ΔROA_{t}	4.619	0.000	-1.175	0.591	-1.359	0.018	-0.392	0.089	0.750	0.055	-1.338	0.000
ΔROA_{t-1}	-2.233	0.005	1.215	0.381	-1.114	0.001	-0.193	0.203	1.636	0.082	1.021	0.000
ΔROE_{t}	-4.430	0.000	1.209	0.459	1.078	0.009	0.321	0.109	-0.644	0.043	1.483	0.000
ΔROE_{t-1}	2.611	0.005	-1.418	0.358	0.936	0.000	0.259	0.160	-1.812	0.004	-1.001	0.000
ΔSER_{t}	-1.525	0.023	-0.145	0.006	-1.064	0.010	2.563	0.005	-0.826	0.193	2.042	0.000
ΔSER_{t-1}	-0.978	0.009	-0.440	0.018	0.022	0.873	-1.339	0.093	0.839	0.301	1.339	0.000
ΔKREDİ/ MEV_{t}	-0.662	0.001	-0.015	0.985	-1.685	0.005	0.305	0.370	-1.658	0.151	-1.851	0.000
ΔKREDİ/ MEV_{t-1}	1.450	0.000	1.482	0.071	-2.702	0.006	0.108	0.865	-3.084	0.193	1.457	0.000
Sabit	2.833	0.030	2.431	0.055	-1.183	0.145	-1.064	0.849	12.364	0.075	10.765	0.000

Tablo 6.2. Özet gösterim

Ülkeler	ΔTDO_{t-1}	ΔROA_{t}	ΔROA_{t-1}	ΔROE_{t}	ΔROE_{t-1}	ΔSER_{t}	ΔSER_{t-1}	$\Delta KRD/MVD_{t}$	ΔKREDİ/ MEV_{t-1}
Brezilya	↓	↑	↓	↓	↑	↓	↓	↓	↑
Çin	↑	-	-	-	-	↓	↓	-	↑
Hindistan	↑	↓	↓	↑	↑	↓	-	↓	↓
Rusya	↑	↓	-	-	-	↑	↓	-	-
Güney Afrika	↑	↑	↑	↓	↓	-	-	-	-
Türkiye	↑	↓	↑	↑	↓	↑	↑	↓	↑

- Brezilya hariç tüm ülkelerde risk yükleniminin gecikmeli değeri risk yüklenimi ile pozitif yönlü ilişki içerisindedir.

4 Kredilerin donuk alacak sınıfına alınmaması durumuna örnek olarak Türkiye'de 2018 yılında yürürlüğe giren "Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar" ile geri ödeme sorunu yaşayan firmalara işletme kredilerinde 8 yıl, yatırım kredilerinde ise 13 yılı aşmamak suretiyle birden çok kez yeniden yapılandırma ve yeniden yapılandırma teklifi yapılmadan bu krediler ile ilgili yasal takip başlatılamayacağına ilişkin düzenleme verilebilir. Bu düzenleme ile birlikte geri ödenmeyen KGF kredileri için yeniden yapılandırılarak "donuk alacak" sınıfına alınmama olanağı doğmuştur.

- Aktif karlılığının (ROA) risk yüklenimi üzerindeki etkisi aynı dönem içerisinde Hindistan, Rusya ve Türkiye'de negatif; Brezilya ve Güney Afrika'da ise pozitif yönde etkilidir.

- Özsermaye karlılığının (ROE) risk yüklenimine etkisi Brezilya ve Güney Afrika'da aynı dönem içerisinde negatif; Türkiye ve Hindistan'da ise pozitif yönde olduğu görülmektedir. Gecikmeli döneme bakıldığında ROE'nin risk yüklenimini Hindistan ve Brezilya'da pozitif, Türkiye ve Güney Afrika'da ise negatif yönde etkilediği görülmüştür. ROE, literatürdeki çoğu çalışmanın sonuçlarına göre risk yüklenimini negatif yönde etkilemektedir (Tsagkanos, vd., 2014); ancak Hanifan vd. (2017) ile Vatanseven ve Hepşen'in (2013) çalışmalarında ROE'nin risk yüklenimini pozitif yönde etkilediği görülmüştür.

- Yasal sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı ile risk yüklenimi arasındaki ilişkinin yönü genel olarak Brezilya, Çin ve Hindistan'da negatif iken Türkiye'de ise pozitiftir. Bu durumda yasal sermayenin Türkiye bankacılık sektörü üzerindeki etkisi daha fazla risk yüklenimini getirirken, Brezilya, Çin ve Hindistan'da yasal regülasyonların risk yüklenimini sınırlandırmada daha başarılı olduğu söylenebilir.

- Kredilerin mevduata oranı risk yüklenimini aynı dönem içerisinde Brezilya, Hindistan ve Türkiye'de negatif yönlü etkilerken, önceki dönem değerleri Hindistan hariç tam tersi yönlü sonuç vermektedir.

SONUÇ

BRICS-T ülkelerinde seçili bankacılık verilerinin uzun dönemde risk yüklenimi üzerindeki tahmin sonuçları incelendiğinde, aktif karlılığı hariç yasal sermaye, kredilerin mevduata oranı ve özkaynak karlılığı verilerinin risk yüklenimini negatif yönde etkilediği görülmüştür. Kısa dönem tahmin sonuçlarının ise büyük çoğunluğu istatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır. Ülkeler arasında yapılan analiz neticesinde her ülkenin risk yüklenim kanalının değişkenlerdeki şoklara farklı tepki verdiği tespit edilmiştir. Türkiye ve Brezilya'da risk yüklenimi kanalının tüm bankacılık verilerinden etkilendiği fakat kredilerin mevduatlara oranı hariç diğer tüm değişkenlerin risk yüklenimi üzerinde birbirinin tersi yönünde tepkiler verdiği gözlemlenmiştir. Öte yandan başta Rusya olmak üzere Çin ve Güney Afrika'da risk yüklenimi ile bankacılık verilerinin arasındaki çoğu ilişkinin anlamsız çıktığı görülmektedir.

Çalışmamızın bir diğer önemli sonucu, bankacılık verilerinde risk yüklenimini etkileyecek bir şok olması durumunda sırasıyla Güney Afrika, Türkiye ve Brezilya'nın, Çin ve Rusya'ya kıyasla daha hızlı şekilde yeniden dengeye varmasıdır. Türkiye ve Güney Afrika'da risk yüklenim kanalı 1,5 yıldan az bir sürede yeniden dengeye ulaşmaktadır, Rusya ise en zor dengeye gelen ülke konumundadır.

Analizin bulgularından hareketle, BRICS-T ülkelerindeki finansal düzenlemelerle her ülkenin bankacılık sektörüne özgü değişkenlerin takibi yapılarak aşırı risk yükleniminin önlenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Adanur Aklan, N., Kanalıcı Akay, H. & Çınar, M. (2014). Türkiye'de para politikalarının bankaların risk yüklenimleri üzerindeki etkileri. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*,10, 1-17.

Adrian, T. & Shin, H. S. (2010). Financial intermediaries and monetary economics. *Federal Reserve Bank of New York Staff Reports*, No 398.

Aguado, C. G. & Suarez, J. (2015). Interest rates and credit risk. *Journal of Money, Credit and Banking*, 47(2/3), 445-480.

Asteriou, D., Pilbeam, K., & Pratiwi, C. E. (2021). Public debt and economic growth: Panel data evidence for Asian countries. *Journal of Economics and Finance*, 45(2), 270-287.

Avdjiev, S. & Serena, J. M. (2020). Regulatory capital, market capital and risk taking in international bank lending. *BIS Working Papers*, No 192.

Banerjee, R. & Vashisht, P. (2010). The financial crisis: Impact on BRIC and policy response, *MPRA Paper No. 38812*, 57-80.

Breusch, T. & A. Pagan. (1980). The lagrange multiplier test and its application to model specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.

Borio, C. & Zhu, H. (2008). Capital regulation, risk-taking and monetary policy: A missing link in the transmission mechanism?, *BIS Working Papers*, 268.

Delis, M. D. & Kouretas, G. (2011). Interest rates and bank risk-taking. *MPRA*, 20132.

Dell'Ariccia, G., Marquez, R. & Laeven, L. (2010). Monetary policy, leverage, and bank risk taking. *IMF Working Paper*, 276.

Ghosh, A. (2015). Banking-industry specific and regional economic determinants of non-performing loans: Evidence from US states. *Journal of Financial Stability*, 20, 93-104.

Gutierrez, L. (2003). On the power of panel cointegration tests: A monte carlo comparison. *Economics Letters*, 80(1), 105–111.

Hanifan F. & Umanto (2017). The impact of macroeconomic and bank-specific factors toward non-performing loan: evidence from Indonesian public banks. *Banks and Bank Systems*, 12(1).

Hunjra, A. I., Mehmood R. & Hanif, M. (2020). Diversification, corporate governance, regulation and bank risk taking. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 19(1), 92-108.

Im, K. S., Pesaran, M. H., & Shin, Y. (2003). Testing for unit roots in heterogeneous panels. *Journal of Econometrics*, 115(1), 53-74.

Kabak, H. (2022). Türkiye'de risk alma kanalına ilişkin bir analiz. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 33(123), 173-225.

Karim, A. M. (2016). Relationship between non-performing loans and macroeconomic factors with bank specific factors: A case study on loan portfolios – SAARC Countries Perspective. *Asia Pacific Journals of Finance and Risk Managment*, 15(3), 84-103.

Lee, Y. M., & Wang, K. M. (2015). Dynamic heterogeneous panel analysis of the correlation between stock prices and exchange rates. *Economic Research*, 28(1), 749-772.

Minsky, H. P. (1986). Stabilizing an unstable economy. Yale University Press, New Haven.

Örsal, D. D. K. (2007). Comparison of panel cointegration tests. *SFB 649 Discussion Papers*, 029.

Özsuca, E. A. & Akbostancı, E. (2012). An empirical analysis of the risk taking channel of monetary policy in Turkey. *ERC Working Papers in Economics*, 12(08).

Pedroni, P. (1999). Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors. *Oxford Bulletin of Economics & Statistics*, 61, 653–670.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & Smith, R. P. (1999). Pooled mean group estimation of dynamic heterogenous panels. *Journal of the American Statistical Association*, 94, 621–634.

Umar, M., Sun, G., Shahzad K. & Rao, Z. (2017). Bank regulatory capital and liquidity creation: evidence from BRICS countries. *International Journal of Emerging Markets,* 13(1).

Vatansever, M. & Hepşen A. (2013). Determining impacts on non-performing loan ratio in Turkey. *Journal of Finance and Investment Analysis*, 2(4), 119-129.

Tsagkanos, A. G., Makri, V. & Bellas, A. (2014). Determinants of non-performing loans: The case of Eurozone. *Panoeconomicus*, 2, 193-206.

Zribi, N. & Boujelbene, Y. (2011). The factors influencing bank credit risk: The case of Tunisia. *Journal of Accounting and Taxation*, 3(4), 70-78.

KADIN BASKETBOLCULARDA PROSOSYAL VE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ İLE SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Coşkun YILMAZ

Gümüşhane Üniversitesi Kelkit Aydın Doğan MYO, Gümüşhane / Türkiye

Öz: Çalışmanın amacı kadın basketbolcularda prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Kadın basketbolcuların prososyal ve antisosyal davranışlarını belirlemek için Kavussanu ve Boardley (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Sezen Balçıkanlı tarafından (2013) yapılan 4 boyutlu ve 20 maddeli ölçek olan sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeği (α:,738), fairplay davranış düzeylerini ölçmek için Vallerand ve ark. (1997) geliştirdiği ve Balçıkanlının (2009) Türkçe'ye çevirdiği "çok boyutlu sportmenlik yönelimi Ölçeği (α:,82)" kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22 paket programında yapılmıştır. Verilerin normal dağılımlarına kolmogorov-smirnov testi ile bakılmış ve normal dağılım gösterdiği hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki için pearson korelasyon analizi, iki veya daha fazla değişkenlerin karşılaştırılmasında OneWay ANOVA testi ve ölçeklerin geçerlilik ve güvenirliği için Cronbach's Alpha sayısına bakılmıştır. Çalışmamıza 43 Türkiye basketbol kadınlar süper lig (TKBSL), 46, Türkiye basketbol kadınlar ligi (TBKL), 89 bölgesel liglerde, 25 Amatör lig kadın basketbolcusu katılmıştır. Çalışmada kadın basketbolcularda Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki hesaplanmamıştır. Çalışmada Lig düzeyinin Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimlerini etkilemediği görüldü (p>0,05). Sonuç olarak, kadın basketbolcularda prososyal ve antisosyal davranışın sportmenlik yönelim düzeyleri ile ilişkisi yoktur. Lig düzeyinin de prososyal ve antisosyal davranışın sportmenlik yönelim düzeylerine etkisi yoktur.

***Anahtar Kelimeler**:* Kadın Basketbol, Prososyal ve Antisosyal Davranış, Sportmenlik Yönelimi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Son yıllarda, bilim ve teknolojinin gelişimi ile birlikte, spor bilimciler spor ahlakı ve spor ortamında sporcuların davranışları ile ilgili değerlendirmeleri üzerine çalışmalar artmaya başlamıştır. Prososyal ve antisosyal davranış temelde sosyal bilişsel teori rehber alınarak incelenmiştir (Bandura, 1991). Sosyal bilişsel kuram bağlamında Bandura'ya (1991) göre, birey davranışının kınanabilir olup olmadığını belirlemek için çok boyutlu kurallar veya standartlar bulunmaktadır.

Bandura (1999) ahlakın proaktif ve önleyici olarak iki yönüne de vurgu yapmıştır [3]. Proaktif ahlak; insancıl davranma gücünde kendini gösterirken, önleyici ahlak; insanlık dışı davranmaktan kaçınma gücüyle ifade edilir. Bu yönüyle, Bandura'nın (1991) ahlak kavramı ile ilgili önermesine bakıldığında "insanlar kötü şeyler yapmaktan kaçınmanın yanı sıra iyi şeyler yaparlar" olarak görülebilir. Böylece, olumlu sosyal davranışların sergilenmesi ve buna bağlı olarak olumsuz sosyal davranışlardan kaçınılması, ahlaki değerlerin insan davranışlarına olan etkisi açısından önemlidir. İnsan davranışları bulundukları ortam ve üstlenilen rollere göre de değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, spor ortamlarında rekabet, kazanma ve başarılı olma arzusu, takdir edilme gibi birçok etken aslında sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlar sergilemelerine neden olabilmektedir.

Kavussanu ve Boardley (2009) tarafından yapılan çalışmada; ahlaki açıdan sportif davranışları inceleyen çalışmalarında genellikle rakip oyuncuyu itmek veya provoke etmek gibi saldırgan veya diğer olumsuz sosyal davranış biçimlerini araştırarak önleyici ahlak üzerine yoğunlaşmışlardır. Shields ve arkadaşları (2007) çalışmalarında zayıf/kötü spor veya sporseverlik davranışlarını, yani saygı ve dürüst-

lük konularıyla ilişkisi nedeniyle ahlaki çağrışımlar taşıyan spor hareketlerini incelemişlerdir (Shields ve ark., 2007). Yapılan çalışmalar genel anlamıyla Sportmenlik kavramını kapsamaktadır (Kavussanu ve Boardley, 2009; Shields ve ark., 2007). Sportmenlik yani Fairplay, hakça, dürüst oyun, kurallara uyumlu, rakibe saygılı olma, haksız avantajları kabul etmeme, rakibin kazanmış olduğu haksız dezavantajlardan yararlanmamaya ve en önemlisi rakibi yenmekten değil de rakiple beraber oynadığı oyundan zevk almaya, rakibinin attığı gollerinde güzelliğini takdir etmek anlamına gelmektedir (Pehlivan, 2004). Genel olarak fairplay'i üç anlamda şekillendirebiliriz. İlk olarak "iyi oyun" anlamında kullanılmıştır. İkinci olarak ise "iyi oyunu ortaya koyacak ruh hali ve sporcuya yakışan davranış kalıbı" olarak kullanılmıştır. Son olarak "iyi oyunun meydana gelmesi için oyunda bulunan kişilerin yapmak zorunda oldukları davranış ve tutumlarının tümü" olarak kullanılmıştır (Erdemli, 1992).

AMAÇ

Kadın basketbolcularda psikolojik etmenler birçok çalışmada farklı boyutları ile incelenmiştir. Ancak, literatürde duygusal zeka ve sportmenlik yönelimleri açısında çalışmalara rastlanmamıştır. Dolayısıyla duygusal zekânın sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki tam olarak bilinmemektedir. Çalışmamızın amacı, kadın basketbolcularda duygusal zekânın sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

KAPSAM

Araştırmanın evreni 2022 yılında aktif olarak spor hayatına devam eden kadın basketbolculardan oluşmaktadır. Kadın basketbolculara öncelikle 6 sorudan oluşan tanımlayıcı anket, 20 maddelik Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği ve 20 maddelik Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeği uygulandı.

YÖNTEM

Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkisel tarama modeli ile tasarlanmıştır (Karasar, 2017).

Evren-Örneklem

Araştırma grubu belirlenirken "Kolaylıkla Bulunabileni Örnekleme" yönteminden yararlanıldı. Araştırmanın örneklem hacmini belirlenmesinde, kullanılan ölçeklerin maddelerinin 5 katı olmalı' önerisine göre hesaplanmıştır(Tavşancıl, 2014). Araştırmada kullanılan ölçeklere göre, 20 maddelik Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği ve 20 maddelik Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeğine göre minimum beş katı olan 200 katılımcı hesaplanmıştır. Olası problemleri ortadan kaldırmak için 210 kişiden veri toplanmış, eksik ve hatalı 7 veri çalışma dışında bırakıldı.

Veri Toplam Araçları

Çalışmaya katılan kadın basketbolculara öncelikle araştırmanın genel amacı, ölçek formlarının nasıl doldurulacağı hakkında bilgi verildi. Oyunculardan maç esnasındaki davranışlarını yansıtarak soruları dürüstçe ve bireysel olarak cevaplamaları istendi. Ayrıca anketten elde edilecek tüm verilerin gizli tutulacağı ve sadece araştırma amacıyla kullanılacağı bildirildi.

Kişisel Bilgi Formu: Çalışmamızda 6 sorudan oluşan ve yaş, boy, ağırlık, lig düzeyi, gelir durumu gibi soruları sorulmuştur.

Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği (SPADÖ): Kavussanu ve Boardley (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Sezen Balçıkanlı tarafından (2013) yapılan 4 boyutlu ve 20

maddeli bir ölçektir. Ölçek takım arkadaşına prososyal davranış (4 madde), rakip takım oyuncusuna prososyal davranış (3 madde), takım arkadaşına antisosyal davranış (5 madde) ve rakip takım oyuncusuna antisosyal davranış (8 madde) şeklindedir. Sezen-Balçıkanlı tarafından Türkçe 'ye uyarlanmış ölçeğin Cronbach alfa sayısı her bir alt boyut için 0,70 ile 0,75 arasında tespit edilmiştir. Çalışmamızda ölçeğin tamamı için Cronbach alfa sayısı; 0,738 çıkmıştır. Ölçek 5'li likert tipi ölçek olup 20 maddeden ve 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100 olarak belirlenmiştir.

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği: Kadın basketbolcularda fairplay davranışını ölçmek için Vallerand ve arkadaşlarının (1997) geliştirdiği ve Balçıkanlı (2010) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan "Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Balçıkanlı araştırmasında bu ölçeğin "sosyal normlara uyum (1-5)", "kurallar ve yönetime saygı (6-10)", "sporda sorumluluklara bağlılık (11-15)" ve "rakibe saygı (16-20)" alt boyutlarını ele almıştır. Ölçek Likert tipi (1=Hiçbir zaman, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Çoğu zaman, 5=Her zaman) beşli dereceden oluşmaktadır. Çalışmamızda ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik kat sayı değeri α=0.823 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS 21.0 istatistik paket programı kullanıldı. Değişkenler normallik, varyansların homojenliği ön şartlarının kontrolü yapıldıktan sonra Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirildi.

Tablo 1. Ölçeklerin normal dağılım, geçerlilik ve güvenirlik analizleri

	Kolmogorov-Smirnov	Madde sayısı	A	n.	p.	Çarpıklık	Basıklık
Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği (α:,82)	Sosyal normlara uyum	5	,711	203	,000	-1,359	,829
	Kurallar ve yönetime saygı	5	,723	203	,000	-,824	,548
	Sporda sorumluluklara bağlılık	5	,741	203	,000	-1,683	1,376
	Rakibe saygı	5	,732	203	,000	-,340	-,831
Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği (α:,738)	Takım arkadaşına prososyal davranış	4	,638	203	,000	-1,580	,340
	Rakip takım oyuncusuna prososyal davranış	3	,718	203	,000	-,628	-,004
	Takım arkadaşına antisosyal davranış	5	,711	203	,000	,553	-,432
	Rakip takım oyuncusuna antisosyal davranış	8	,812	203	,000	,872	,968

Tablo 1'de görüldüğü üzere katılımcıların Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranış Ölçeği, Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi ölçeklerinden aldıkları puanların normallikten sapmaların anlamlı düzeylerde olduğu gözlemlendi. Normal dağılım eğrilerine bakıldığında normallikten sapmaların ±2 aralığında olduğu görülmüştür. Literatürde bu değerlerin Büyüköztürk (2007) ±1, George ve Mellery (2016) ±2 aralığında yer almasının normallikten aşırı sapmalar olmaması şeklinde yorumlanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda, araştırmacı tarafından verilerin normal dağılım gösterdiğini kabul edilmiş ve normal dağılım testleri uygulanmıştır. Değişkenler ortalama ± standart sapma, yüzde ve frekans değerleri kullanılarak ifade edildi. İkili grupların analizinde T testi (bağımsız gruplarda), ölçekler arasındaki ilişkinin varlığı ile yönü ve şiddetini belirlemek için Pearson korelasyon analizleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Tanımlayıcı bilgiler

		Lig düzeyi				Toplam
		T. Bas. Kadınlar Süper lig	T. Bas. Kadınlar Ligi	Bölgesel Lig	Amatör lig	
Yaş	18-24	35	24	73	24	156
	25-29	8	22	16	1	47
Gelir durumu	Gelirim giderimden az	2	4	54	19	79
	Gelirim giderim eşit	16	25	27	6	74
	Gelirim giderimden fazla	25	17	8	0	50
Toplam		43	46	89	25	203

Çalışmamıza 43 Türkiye basketbol kadınlar süper lig (TKBSL), 46, Türkiye basketbol kadınlar ligi (TBKL), 89 bölgesel liglerde, 25 Amatör lig kadın basketbolcusu katılmıştır.

Tablo 3. Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki

		Takım prososyal	Rakip prososyal	Takım antisosyal	Rakip antisosyal	Toplam puan
Sosyal normlara uyum	r.	-,013	-,100	,103	,067	,048
	p.	,852	,157	,144	,339	,500
Kurallara yönetime	r.	,019	-,048	,008	-,012	-,017
	p.	,785	,494	,908	,867	,809
Spor sorumluluk bağlılık	r.	,114	-,031	,063	,031	,065
	p.	,106	,661	,369	,659	,357
Rakibe saygı	r.	-,051	-,010	,055	,017	,015
	p.	,466	,891	,439	,805	,830
	n.	203	203	203	203	203

Çalışmada kadın basketbolcularda Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki hesaplanmamıştır.

Tablo 4. Lig düzeyine göre Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimlerinin karşılaştırılması

			n.	X	S.S.	F	p.
Sporda Prososyal Ve Antisosyal Davranış Ölçeği	Takım prososyal	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	17,07	2,75	,209	,890
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	17,04	1,63		
		Bölgesel Lig	89	17,26	1,49		
		Amatör lig	25	17,28	1,51		
		Toplam	203	17,17	1,85		
	Rakip prososyal	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	11,42	2,45	1,211	,307
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	12,30	2,50		
		Bölgesel Lig	89	12,03	2,35		
		Amatör lig	25	11,64	2,20		
		Toplam	203	11,92	2,39		
	Takım antisosyal	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	9,40	2,77	2,490	,061
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	8,17	2,58		
		Bölgesel Lig	89	8,26	2,23		
		Amatör lig	25	8,76	2,60		
		Toplam	203	8,54	2,51		
	Rakip antisosyal	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	16,44	5,42	1,164	,325
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	16,09	5,15		
		Bölgesel Lig	89	14,90	4,67		
		Amatör lig	25	15,40	4,73		
		Toplam	203	15,56	4,96		
	Toplam puan	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	54,33	7,48	,781	,506
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	53,61	6,65		
		Bölgesel Lig	89	52,45	6,86		
		Amatör lig	25	53,08	6,74		
		Toplam	203	53,19	6,92		

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Sosyal normlara uyum	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	23,44	2,22	1,072	,362
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	22,59	3,03		
		Bölgesel Lig	89	23,26	2,61		
		Amatör lig	25	22,76	2,54		
		Toplam	203	23,08	2,63		
	Kurallara yönetime	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	21,91	1,85	1,986	,117
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	21,43	3,65		
		Bölgesel Lig	89	21,69	2,87		
		Amatör lig	25	20,28	2,25		
		Toplam	203	21,50	2,85		
	Spor sorumluluk bağlılık	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	23,70	1,74	,573	,633
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	23,65	1,93		
		Bölgesel Lig	89	23,99	1,81		
		Amatör lig	25	24,04	1,31		
		Toplam	203	23,86	1,77		
	Rakibe saygı	T. Bas. Kadınlar Süper lig	43	20,28	4,14	2,397	,069
		T. Bas. Kadınlar Ligi	46	20,46	3,87		
		Bölgesel Lig	89	19,66	4,16		
		Amatör lig	25	17,96	3,46		
		Toplam	203	19,76	4,05		

Çalışmada Lig düzeyinin Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimlerini etkilemediği görüldü (p>0,05). Çalışmada en düşük puanı alan alt boyut rakibe saygı boyutudur.

SONUÇ

Çalışmada kadın basketbolcularda Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki hesaplanmamıştır. Turkay (2021) yaptığı çalışmasında profesyonel futbolcuların sosyal kimlik düzeylerinin prososyal davranışlar ve Rakibe Karşı Antisosyal Davranış ile ilişkisi olduğunu, Takım Arkadaşına Karşı Antisosyal Davranış ile ilişkinin olmadığını bildirdi. Görgülü ve ark., (2018) yaptığı çalışmada Prososyal ve antisosyal davranış alt boyutlarının kendi aralarında ilişkili olduğunu, sporda kimliğinin prososyal davranışlar ile ilişkisi olduğunu antisosyal davranışlar ile ilişkisi olmadığını bildirdi. Yazıcı (2022) yaptığı araştırmada sporda saldırganlık ve öfke ile prososyal davranışlar arasında negatif, antisosyal davranışlar ile pozitif ilişkiler olduğunu bildirmiştir. Balçıkanlı ve ark., (2017) tekerlekli sandalye basketbolcuları ile yaptıkları çalışmada sporcuların empatik becerileri ile sporda prososyal davranış yönelimleri arasında düşük düzeyde, anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu, antisosyal davranış yönelimleri ile orta düzeyde, anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğunu bildirdi.

Prososyal ve antisosyal davranış üzerine yapılan çalışmalar genel olarak, futbol (Alemdağ, 2018; Yarayan ve ark., 2020; Turkay, 2021), takım sporları (Özdemir, 2019), salon hokeyciler (Balçıklı ve Yıldıran, 2018) , kadın voleybolcular (Polat ve Kaynak, 2022), Bocce (Varol ve Türkmen, 2021) gibi sporlar üzerindedir. Kadın basketbolcular üzerinde yapılmış çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmamızın literatüre bu konuda katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Kadınların erkeklere göre daha prososyal davranışlar sergilediği (Özdemir, 2019) bilinen bir olgudur. Kadın basketbolcuların antrenman, barınma, yemek

gibi ihtiyaçları genellikle kulüpler tarafından karşılanmaktadır. Bu da takım için birliği sağlamada ve davranışların düzenlenmesinde etken olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada Lig düzeyinin Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimlerini etkilemediği görüldü (p>0,05). Turkay (2021) yaptığı çalışmasında profesyonel futbolcuların lig statüsünün sporda prososyal ve antisosyal davranış ortalamalarını etkilediğini hesaplamıştır. Özsarı ve ark., (2018) yaptığı çalışmada kadın basketbolcuların sportmenlik yönelimlerinin lig düzeyine göre anlamlı farklılık olmadığını bildirmiştir. Acar ve ark., (2022) kadın ve erkek futbolcular üzerinde yaptığı çalışmada lig düzeyinin prososyal ve antisosyal davranış durumlarını etkilediğini ve en yüksek prososyal ve en düşük antisosyal davranış en üst lig düzeyinde olduğunu bildirmiştir. Sportmenlik yöneliminin incelendiği çalışmalarda rakibe saygı alt boyutunun ortalama puan açısından en düşük değere sahip olan boyut olduğu görülmektedir (Özsarı ve ark., 2018; Tazegül, 2018; Balçıkanlı ve ark., 2017; Gürpınar ve Kurşun, 2013).

Sonuç olarak, kadın basketbolcularda prososyal ve antisosyal davranışın sportmenlik yönelim düzeyleri ile ilişkisi yoktur. Lig düzeyinin de prososyal ve antisosyal davranışın sportmenlik yönelim düzeylerine etkisi yoktur.

KAYNAKÇA

Acar K., Mor H., Karakaş, F., Yılmaz, A. K., Arslanoglu, C., & Ahmet, M. O. R. (2022). Prosocial and antisocial behaviors in Turkish female and male football players. *Journal of Men's Health*, *18*(2): 27-37.

Alemdağ, S. (2018). Genç futbolcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi,* 9(2):102–109

Balçıkanlı, G.S. (2010). Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *15*(1): 1-10.

Balçıkanlı G.S. The Turkish adaptation of the prosocial and antisocial behavior in sport scale (PABSS), International Journal of Humanities and Social Science, 2013; 3 (18): 271-276.

Balçıkanlı, G.S., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Çelik, O. B., (2016). Tekerlekli Sandalye Basketbolcularının Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışları ile Empatik Beceri Düzeyleri. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, Türkiye.

Balçıkanlı, G.S., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., & Çelik, O. B., (2016). Tekerlekli Sandalye Basketbolcularının Sporda Prososyal ve Antisosyal Davranışları ile Empatik Beceri Düzeyleri. 14. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, Türkiye.

Balçıkanlı, G.S., & Yıldıran, İ. (2018). Elit salon hokeyi oyuncularında empatik beceri ile prososyal davranışlar arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *23*(1): 1-8.

Bandura A. (1991). Social cognitive theory of moral thought and action, In: Kurtines WM, Gewirtz JL, editors, Handbook of moral behavior and development: Theory, research, and applications, Hillsdale: NJ-Lawrence Erlbaum Associates.

Bandura A. (1999). Social cognitive theory of personality In: Pervin L, John O, editors, Handbook of personality, The coherence of personality. New York: Guilford Press.

Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı. 7. Baskı. Pegem A Yayıncılık.

George, D., ve Mallery, P. (2010) SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference (10. Baskı). GEN, Boston, MA: Pearson Education, Inc.

Görgülü, R., Adiloğulları, G. E., Tosun, Ö. M., & Adiloğulları, İ. (2018). Prososyal ve antisosyal davranış ile sporcu kimliğinin bazi değişkenlere göre incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, *9*(3):147-161.

Gürpınar, B., & Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, *3*(1):171-176.

Karasar, N. (2017) Bilimsel araştırma yöntemleri: Kavramlar, teknikler ve ilkeler. 27. Baskı. Nobel Yayınevi.

Kavussanu M, Boardley ID. The prosocial and antisocial behavior in sport scale, *Journal of Sport and Exercise Psychology,* 2009; (31): 97-117.

Özdemir, İ. (2019). Takım sporları ile uğraşan yetişkin sporcuların prososyal ve antisosyal davranışlarının belirlenmesinde mükemmeliyetçilik ve başarı (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Özsarı, A., Demirel, H., Altın, M., Yalçın, Y. G., & Demir, H. (2018). Kadın basketbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, *1*(2):66-71.

Polat, A., & Kaynak, K. (2022). Kadın Voleybolcuların Spora Bağlılıkları ile Prososyal ve Antisosyal Davranışları arasındaki ilişkinin İncelenmesi. *Ulusal Kinesyoloji Dergisi*, *3*(2): 38-47.

Shields D, LaVoi N, Bredemeier B, Power F. (2007). Predictors of poor sportspersonship in youth sports: Personal attitudes and social influences, *Journal of Sport and Exercise Psychology,* 29: 747-762.

Tavşancıl, E. (2014). Measuring attitudes and data analysis with SPSS. Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. (2. Baskı) Nobel Yayınları.

Tazegül Ü, (2018). The Determınatıon Of The Relatıonshıp Between The Levels Of Sportspersonshıp And Narcıssısm Of Athletes. *European Journal of Education Studies*, 4(1):13-21.

Turkay, H. (2021). Futbolcularda sosyal kimlik bağlamında prososyal ve antisosyal davranışlar. (1. Baskı), Akademisyen Kitabevi.

Vallerand RJ, Briere NM, Blanchard C, Provencher P. (1997). Development and Validation of the Multidimensional Sportspersonship Orientations Scale. *Journal of Sport & Exercise Psychology;* 19(2): 197-206.

Varol, S., & Türkmen, M. (2021). Bocce lig sporcularının antrenör ilişki düzeyi ile sporda prososyal ve antisosyal davranış düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *7*(1):19-34.

Yarayan, Y. E., Yıldız, A. B., Gülşen, D. B. A., & İlhan, L. (2020). Futbolculuk seviyesi prososyal ve antisosyal davranışların bir belirleyicisi midir?. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *18*(4):125-133.

Yazıcı, Ö. F. (2022). Rekabetçi saldırganlık ve öfkede prososyal ve antisosyal davranışların rolü. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi,* 13 (2): 117-132.

EDEBİYAT YOLUYLA HUKUK: BİR *İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ*

Can ŞAHİN

Erzincan Binali Yıdırım Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzincan / Türkiye

Öz: Hukuk ve edebiyat apriori uzak disiplinler olarak görünmektedir; ancak edebî kurgular hukukun işlevini ve işleyişini sorguladığında hukuk ve edebiyat disiplinleri birbirlerine yakınlaşırlar. Edebiyatta hukuk; edebiyatın hukuku nasıl tasvir ettiğine odaklanır ve hukukun edebiyattaki temsilini inceler. Toplumsal işlevinin bilinciyle toplumu dönüştürmenin bir aracı olmak isteyen edebiyat bu yönüyle hukuk üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Edebiyat, bir metni algılama yeteneğini arttırarak hukukî metinlerin yorumlanmasını ve kompozisyonunu geliştir. Dahası edebiyat, yargı kararlarının anlaşılması, yorumlanması, iyileştirilmesi ve şekillendirilmesine katkı sunar. Bu çalışmada, Victor Hugo'nun *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* adlı romanından hareketle edebiyat ve hukuk ilişkisini, ceza hukukunun konusu olan idam cezasının edebî eserlerde nasıl ele alındığını ve edebiyatın hukukî meselelerde kamuoyu oluşturma rolünü irdeleyeceğiz. Bir devletin bir suçun karşılığı olarak bir mahkûmun hayatına son vermesi olarak tanımlanan ölüm cezası ya da idam cezası tarihi çok eskilere dayanan ve geçmişten günümüze tartışılmaya devam eden bir ceza çeşididir. Günümüzde elli beş ülkede ölüm cezası yürürlüktedir. XIX. yüzyılda ceza kanunu ve sistemini açıktan hicveden edebî eserler kaleme alınmasına paralel olarak ölüm cezası kanunlardan çıkarılmaya başlanmıştır. Victor Hugo'nun tanık olduğu olaylardan hareketle 1829 yılında kaleme aldığı ve kendi adını açıklamadan yayınladığı *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* (Fr. *Le Dernier Jour d'un condamné*) adlı roman, bir idam mahkûmunun yargılanma safhasından infaz anına kadar yaşadıklarının günlük tarzında anlatımıdır. Bu roman ölüm cezasının yaygın olduğu XIX. yüzyıl Fransa'sının anlatıldığı, doğrudan ya da dolaylı olarak ölüm cezasının kaldırılması için yapılan bir söylev ve sanatsal bir başkaldırıdır. Modern edebiyatın ilk monologu sayılan bu romanda Hugo, bürokrasinin ölüm cezası karşısındaki yabancılaşmış ritüellerini ve trajikomik yanlarını gözler önüne sererek adeta zihinsel bir otopsi yapar. Bu romanın yayınlanmasından 152 yıl sonra Fransa'da idam cezası kaldırılmıştır. Hugo, kamu vicdanını etkilemeyi ve idam cezasına karşı bir protesto hareketi başlatmayı amaçlamış ve bunda başarılı da olmuştur. Bugün dünyanın birçok ülkesinde idam cezasının yürürlükten kaldırılmasında Victor Hugo'nun bu eserinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat ve Hukuk İlişkisi, Edebiyatta Hukuk, Ceza Kanunu, İdam Cezası, Victor Hugo, Bir İdam Mahkûmunun Son Günü

GİRİŞ

Hukuk ve edebiyatın bir dizi yakınlığı vardır: ikisinin de hammaddesi dildir, ikisi de metinlerle çalışır ve çeşitli metin türleri üretirler. Hukuk, insanların akıl ve vicdanına; edebiyat, insanların duygu, düşünce ve ruhuna hitap etmesi noktasında bu disiplinler ortak noktada buluşurlar. İnsan davranışlarını, karakterini, ruhunu, hareket biçimini ortaya koyan edebiyatın yönetim ve hukuk gibi disiplinlerden kopuk olduğu düşünülemez. Edebi metinler sadece dili en iyi biçimde kullanmakla kalmayıp meseleleri insani açıdan ele almalarıyla da önemlidir (Tosun, 2019: 305). Edebiyat, dün olduğu gibi bugün de kesinlikle hukuk üzerinde bir etkiye sahiptir. Edebiyatın hukuk düzeninin altında yatan adalet ve güç konularını nasıl ele aldığına bakan "edebiyatta hukuk" yaklaşımı, hukukun edebiyattaki temsilini inceler. Yasaların ve yasal kurumların edebi eserlerde büyük ölçüde adalet ve hakkaniyet merceğinden tasvir edilme biçimini belirlemeye ve değerlendirmeye odaklanır. Bu bağlamda hukuk, adalet her dönemde edebiyatın ana ilgi alanlarından biridir (Tosun, 2019: 305).

Ölüm Cezası: Dünü, Bugünü

Tarihi çok eskilere dayanan bir yaptırım türü olan ölüm cezası, bir devletin bir suçun karşılığı olarak bir mahkûmun hayatına son vermesidir. Ölüm cezası suçu cezalandırmak ve siyasi ve dinî ihtilafları bastırmak amacıyla geçmişte pek çok toplum tarafından uygulanmıştır. Ölüm cezasıyla ilgili kanunlara tarihte ilk kez M.Ö. XVIII. yüzyılda rastlanmaktadır. Hamurabi Kanunları'nda yirmi beş farklı suça ölüm cezası öngörülmüştür. Daha sonra M.Ö. XIV. yüzyılda Hitit Kanunları'nda ve M.Ö. VII. yüzyılda Yunanistan'da Drakon Kanunları'nda ölüm cezası yer almıştır (Aşkın, 2019: 37).

Sayısı azalsa da en büyük Batı demokrasisi kabul edilen Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok eyaleti dâhil dünyadaki ülkelerin yaklaşık üçte birinde ölüm cezası uygulanmaktadır.

Ölüm cezası, XVIII. yüzyılda birçok aydınlanma filozofu tarafından ele alınmış bir meseledir. XVIII. yüzyıl İtalyan filozofu Beccaria *Suçlar ve Cezalar Üzerine* adlı eserinde ölüm cezasına karşı nefretini beyan eder. Beccaria ölüm cezasının kaldırılmasında tüm selef ve halefleri için önemli bir ilham kaynağı olarak kabul edilir. Hukuk teorileri düzleminde ilk defa Beccaria tarafından ortaya atılan ölüm cezasının kaldırılması düşüncesi hemen uygulama alanı bulamamışsa da bu cezanın kaldırılmasını hedefleyen bir hareketin başlamasını sağlamıştır (Maşalı, 2007). Beccaria'nın çalışması, İsveç'te (1772) ve Fransa'da (1780 ve 1788) gerçekleştirilen ve işkencenin yasaklanmasını sağlayan yargı reformlarına ilham vermiştir.

XVIII. yüzyıldan XX. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa ülkelerinde savaşların ve siyasi rejimlerin etkisiyle ölüm cezasının uygulanması hususunda gelgitler yaşanmış, XX. yüzyılın ortalarından itibaren Batı Avrupa ülkelerinin genelinde ölüm cezası yasal olarak kaldırılmıştır (Maşalı).

Fransa'da 1789 burjuva devrimiyle özdeşleşen ve giyotinle sembolleşen halka açık infazlara karşı 1870'ten itibaren kamuoyu tepkisi oluşmaya başlamıştır. Daladier hükümeti, II. Dünya Savaşı'ndan hemen önce 24 Haziran 1939'da yayınladığı kararname ile halka açık infazlar dönemine son vermiştir. Böylelikle giyotin, ölüm cezasının kaldırıldığı 1981 yılına dek cezaevi duvarlarının arkasına çekilmiştir (Taïeb'den akt. Aşkın, 2019: 37).

İki yüz asır boyunca ölüm cezası hakkında politik, psikolojik, kriminolojik, dini ve felsefi alanda hatırı sayılır sayıda eser kaleme alınmıştır. Kuşkusuz bu yazarlar arasında en bilineni Fransız yazar, şair ve politikacı Victor Hugo'dur.

Victor Hugo ve Ölüm Cezası: Bir Ömür Boyu Sürdürülen Mücadele

Victor Hugo'nun yaşadığı dönemde ölüm cezası, Orta Çağ'dan beri tüm Avrupa'da yaygın olarak uygulanan bir cezalandırma usulüydü. Yazarlığı yanında siyasetçi kimliği de olan Victor Hugo, siyasi arenada ölüm cezasının kaldırılması için ömrü boyunca mücadele içinde olmuştur. Hugo, 1807'de, daha beş yaşındayken, insanların ağaçlara asılarak infaz edilmelerine tanıklık ettikten sonra fikirlerinin gelişim sürecini ve ölüm cezasına karşı verdiği mücadelede neden bu kadar kararlı olduğunu daha iyi anlıyoruz.

Giyotin uzun süreden beri, şairin ruh dünyasını hırpalayıp durmaktaydı; çocukluğundan başlayarak, kimi infazların dehşetini görüp irkilmişti (Tanilli, 2002: 77). Sefaletle ilgili sorunlar; cinayetler, onların cezalandırılması, özellikle de ölüm cezası ve kürek mahkûmları; fuhuş ve ona yol açan nedenler üzerinde, daha 1830'dan önce uzun uzun durmuştu. 1830 ile 1840 yılları arasında, birçok kez, şairin sosyal rolüne değinmiş; sosyal adaletsizliklere karşı çıkma görevinin altını çizmişti (Tanilli, 2002: 85).

Victor Hugo, roman, öykü, tiyatro, şiir, resim, ön söz, demeç, yasa değişikliği, dilekçe, temyiz, broşür gibi her araçla ölüm cezası aleyhine kararlı bir duruş sergilemiştir. Hugo'nun ilk romanlarından çizimlerine, şiirlerine ve politik demeçlerine değin tüm eserlerinde ölüm cezası aleyhtarlığını görmekteyiz.

1829'da isimsiz olarak yayımlanan *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* adlı romanından iki yıl sonra *Claude Gueux* adında bir başka roman yayımlamıştır. Ölüm cezasının kaldırılmasından yana mücadelesini hiç bırakmamış, 1848 gibi erken bir tarihte Kurucu Meclis'te, ardından 1850'de Yasama Meclisi'nde ve yine 1850'de tekrar Meclis'te ölüm cezasının kaldırılması ile alakalı konuşmalar yapmıştır.

1823 ile 1874 arasında yayınlanan edebi eserleri onun bu mücadelesini farklı derecelerde ifşa ediyor: *Le Dernier Jour d'un Condamné, Claude Gueux, Belle Époque, Han d'Islande, Quatre vingt-treize, Bug-Jargal, Notre-Dame de Paris, Les Misérables, L'Homme qui Rit* gibi birçok edebi eserinde ölüm cezası konusunu işlemiştir. Ayrıca *L'Echafaud* başlıklı şiiri de yine ölüm cezası hakkındadır.

Bazen resim sanatı veya çizimler yazılı metinlerden daha güçlü bir izlenim yaratırlar. Victor Hugo'nun 1854'te çizdiği "Ecce Lex" ve 1857'de çizdiği "Justita" resimleri ölüm cezasına karşı verdiği yorulmak bilmez mücadelesinin en simgesel çizimleri olarak kabul edilmektedir.

Fransa açısından ölüm cezasının yürürlükten kaldırılması, ancak *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* romanının yazılmasından 152 yıl sonra 1981 yılında Sosyalist Parti iktidarı zamanında gerçekleşmiştir. Victor Hugo, hararetli mücadelesine rağmen ölüm cezasının kaldırıldığına tanık olamamıştır.

***Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* Romanı**

Bir İdam Mahkûmunun Son Günü, ölüm cezası konusunda Fransa'nın durumunu semptomatik hale getirmek isteyen bir yazının ilk adımlarını oluşturur. Eser, doğrudan ya da dolaylı olarak, ölüm cezasının kaldırılması için yapılan bir söylevden başka bir şey değildir. Amacı, "devrimlerin yok edemediği kaide" diye nitelendirdiği giyotini ya da örtülü olarak bunun altında yatan "idam"ı ölüm cezasının kaldırılması lehine siyasi bir iddianame olacak bir roman yazmaktır.

Victor Hugo 1829 yılında yirmi yedi yaşındayken kurgusal bir günlük formatında kaleme aldığı kırk dokuz bölümden oluşan eserini ilk başta kendi adını açıklamadan yayımlamıştır. Romanın içinde tam bir tarih bilgisi verilmese de, olayların 1826-1828 yılları arasındaki bir zaman diliminde geçtiği anlaşılmaktadır.

Victor Hugo'nun insan hayatına değer veren ve infazların kaldırılması düşüncesi ilk başta okurlar tarafından tepki görür. Kendisi de bunun farkında olduğu için *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* romanına direkt başlamaz. Romanın başına *Bir Trajediyi Konu Alan Komedi* başlıklı kısa bir tiyatro metni ekleyerek infaz karşısında heyecanlanan, isterik tepkiler gösteren idam izleyicilerini/okurlarını romana hazırlar. Bu metinde okurların vereceği olası tepkilerin canlandırmasını yapar.

Romanda idam cezasına çarptırılan bir mahkûmun, infazından önce yaşadıklarını ölümsüzleştirebilmek için günlük tutmaya başlar. Mahkûmun ne ile suçlandığı gölgede bırakılmıştır. Victor Hugo, eserin etkili ve genel bir değere sahip olabilmesi adına, ana karakterinin olabildiğince sıradan olması, herhangi bir suçtan dolayı infaz edilmiş olmasını gerekli gördüğü için karakterini anonim ve belirsiz kılmıştır. Edebiyatta çok az ana karakter, Victor Hugo'nun hüküm giymiş adamı kadar gizemli kalır (Gautero, 2018:30). Eser, idam mahkûmunun son anlarına, manevi ve fiziksel ıstırabına, mahkûmların yaşam koşullarına ham bir tanıklık olarak sunulur.

1832 yılında *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* yayımlandığında, ölüm cezası Fransız toplumunda hala yaygın bir uygulamaydı. Victor Hugo, Ulbach'ın idamının ertesi günü, idamın kaldırılmasına katkıda bulunmaktan daha yüce, daha ulu başka bir hedef tanımadığı ifade ederek bu kitabı yazmaya koyulmuştur. Psikolojik yönleri olan bu roman, mahkûmun savunmasını kendi anlatımıyla yapması ve kendi kendisinin avukatı olması yönüyle özgün karakterler gösterir.

Bu kurgusal günlük, idam cezasının dehşetinin hissedilmesini ve saçmalığının anlaşılmasını amaçlamaktadır. Yazar, polemik söyleminin retoriğine girmeden okuyucuyu ikna etmeli; mahkûmun zihninde romantik bir alana dönüşen ve amacının okuyucunun ilgisini çekip onu harekete geçirmek olduğu alanı doldurmalıdır. Eserin yayımlanmasının ardından hem siyasi hem de edebi açıdan birçok tartışma ve polemiğe yol açması şaşırtıcı değildir.

Ölüm Cezasına Karşı Manifesto Niteliğinde Ön Söz

Bir İdam Mahkûmunun Son Günü iki ayrı bölümden oluşur. İlk bölüm, sonrasında Victor Hugo tarafından eklenmiş ölüm cezasına karşı manifesto niteliğinde ön sözdür ve ölüm cezasına karşı birçok argümanı ihtiva eder. İkinci bölüm, o sırada yazılmış bir metindir. Romanın ön sözü okuyucuyu dönemin siyasal, yasal ve ideolojik bağlamına sokması yönüyle oldukça önemlidir.

Victor Hugo, teorisini tartışmak, harekete geçirici bir özne olarak ölüm cezası sorununu dikkatleri çekmek ve okuyucuyu ölüm cezasının insanlık dışılığına ikna etmek için eserini birtakım tarihi ve ahlaki bağlamlara oturtuyor. Victor Hugo, eserin ön sözünde, aydınlanma ruhundan esinlenen İtalyan filozof ve hukukçu ve kölelik karşıtı tezin destekçisi Beccaria dâhil birçok kişiden alıntılar yapar. Hugo, ön sözde halk için idam cezasını kaldırmanın, siyasi bir çalışmadan ziyade bir sosyal bir çalışma olacağını belirtir. Yazarın burada toplumsal eşitsizliklerin farkına vardığı ve monarşizmden siyasal liberalizme doğru evirildiği açıktır. Ardından Victor Hugo, okuyucuyu kayıtsız bırakmayan infaz örneklerini aktarır ve bazı hükümlülerin nasıl acımasız ve insanlık dışı bir şekilde infaz edildiğini anlatır.

Victor Hugo romanın ön sözünde "*Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*, doğrudan ya da dolaylı olarak, ölüm cezasının kaldırılması için yapılan bir söylevden başka bir şey değildir." demek suretiyle romanın yazılış amacına dikkati çeker. Romanını "bugünkü ve gelecekteki tüm suçlular için geçerli olan genel ve sürekli bir davanın savunulması" olarak nitelendirir. Roman, "herhangi bir yargıca yöneltilmiştir" ve "devrimlerin bile yıkamadıkları bu yegâne ağacı, darağacını, devirmek için yıllardır çalışıp didinen ulusların bütün yüce gönüllü insanlarının dileklerini ve çabalarını bütün kalbiyle benimsemektedir."

Victor Hugo romanın ön sözünde idam cezasını savunan ve kaldırılmasına karşı çıkanların argümanlarına karşı itirazlarını sıralar. Birinci sebep, mahkûmun öldürülmesi gerekir; çünkü hayatta kalarak topluma zarar verir. Hugo, "sürekli hapis yeterli olacaktır" diyerek bu argümanı çürütür. İkinci sebep, toplum intikam almalı ve cezalandırmalıdır. Hugo bu argümana şöyle itiraz eder: "İntikam almak bireyseldir ve cezalandırmak Tanrıların işidir". Üçüncü sebep, "örnek alma teorisi", halkın dehşete kapılmış olması gerekir; ama Hugo'nun uyardığı gibi, "idam insanları eğitmek şöyle dursun, onların moralini bozar ve tüm hassasiyetleri yerle bir eder." Ardından, muhatapları duyarlı hale getiren yeni argümanları ileri sürer. Hükümlü bazen ailesi olmayan ve dolayısıyla eğitimsiz bir adam olabilir, öyleyse bu mahkûmun idam edilmesinin ne yararı var? Eğer, mahkûmun bir ailesi varsa, bu mahkûmun ölümü, artık geçinecek parası olmayan bütün bir ailenin de ölümüne neden olacaktır. Üçüncü önemli nokta, mahkûmun tamamen kaybolmuş olan ruhundan bahsediyor.

Yazara göre suça ceza verilmemelidir ve suçluyu cezalandırmak yerine onun rehabilite edilmesi gerekir. Hugo, ön sözünü, ölüm cezasının yerine Hıristiyan şefkatinin geçirilmesi gerektiğini açıkça söylediği bir Hıristiyan ilhamı imgesiyle sonlandırır.

Victor Hugo'nun Protestosunun Romana Yansımaları

Victor Hugo'nun bu romanı ölüm cezasının yaygın olduğu bir dönemde on dokuzuncu yüzyıl elitinin ahlaki vicdanını yansıtan sanatsal bir başkaldırı niteliğine sahiptir.

Hugo'ya göre ölüm cezası, suçla bozulan düzenin yeniden tesis edilmesine hizmet etmiyor: "Ölüm cezasının kaldırıldığı söz konusu durumlarda başlıca cinayetler, yıldan yıla artan bir azalış göstermektedir" (Hugo, 2013).

İdama mahkûm bir adamın altı haftaya yayılan günlüğünü okurken asıl suçlunun kim olduğuna karar verilememektedir. Asıl suçlu cinayeti işleyen katil midir yoksa idamı bir şölen gibi izlemek için can atan toplum mudur? *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü* bürokrasi ve din kurumlarının ölüm karşısındaki yabancılaşmış ritüellerini gösterir.

Victor Hugo'ya göre, suçlarla mücadelenin çözümü bellidir: Halkın eğitimi seviyesini yükseltmek ve toplumu aydınlatıp halka ahlaki sorumluluk bilincini aşılamak.

Romanda yargıçlar, jüri üyeleri, cezaevi personeli ve cellât değişen derece ve düzeylerde yargıyı temsil eder. İlk başta, infazı "muhtemelen kısa sürede bitirmenin sevincinden memnun görünen" yargıçların kayıtsızlığı dikkati çeker. "Mahkûmu darağacına göndermek olağan bir şey" idam cezası veren ve uygulayan adamların suratlarına duyarsızlık ve kanıksamışlık hali yansır. Bu yüzden kimisi "esniyor", kimisi güzel hanımlarla sohbet ediyor. İdam mahkûmunun avukatı, "doyurucu bir öğle yemeği yemiş ve iştahı yerinde" (bölüm II). XXII. bölümde hüküm giymiş adamın kaderine duyarlı olmaktansa tütününün kaybolmasından endişe duyan mübaşirin tutumu dikkatlere sunulur. Cellâda gelince, XLVIII. bölümde gömleğinin yakasını keserek onu incittiğini düşündüğünde hassas bir varlık olarak görünse de, XLIX. bölümde yalnızca teknik sorunlarla ilgilenir ve yağmurun giyotini paslandırmamasından endişe duyar.

Kilise mensuplarına gelince, eserde yer alan iki din görevlisi güvenilir insan profiline sahiptirler. Mahkûmumu teselli edeceği için rahibin varlığı önemlidir. Varlığı aynı zamanda ölümün yaklaştığını da işaret ettiği için temelde oldukça ıstırap verici olmaya devam etse bile manevi bir destektir. İlk rahip uğursuz bir adam olarak karşımıza çıkarken, papaz nazik, iyi ve saygın bir figürdür.

İnsanlık tarihinin büyük bölümünde infazlar halkın gözü önünde kentsel mekânlarda yapılmıştır ve ceza verenin gücünün zihinlerde kazınmasına, bir başka ifadeyle ibret olmasına hizmet eden gösteri biçimine bürünmüştür. Gösteriye katılanlar açısından kimi zaman adeta bir eğlence haline dönüşen infaz, özünde bir güç gösterisidir ve bu gösteri, infaz için seçilen mekânın merkeziliği ve taşıdığı sembolik anlamıyla da pekiştirilir (Aşkın, 2019: 37).

Toplumun başka bir temsilci olan halkın eserde oynadığı rol eleştirel bir tarzda dikkatlere sunulmuştur. I. bölümde, anlatıcının seyirciler hakkında verdiği imaj adeta dönemin karakteristiğidir. Halk bir cesedin etrafına üşüşen kargalara benzetiliyor. Yazara göre, bu kalabalık sadizmden çok cehaletten dolayı suçludur ve bir cinayetin barbarlığının ne olduğunu bilselerdi hemen dağılırlardı. Böylelikle tarihsel bağlamın, romanda yeniden yaratılan gerçek mekânların ve toplum temsilcilerinin okuyucuyu gerçekten var olan bir dünyaya taşımada ve vahşetin dehşetiyle iç içe yaşamasında ne denli önemli bir rol oynadığını gözler önüne serer.

Victor Hugo, ölüm cezasına çarptırılmış bir insanın son günlerini büyük bir ustalıkla anlatarak kamu vicdanını etkilemeyi ve bu anlamda idam cezasına karşı bir protesto hareketi başlatmayı amaçlamıştı ve bunda başarılı da olmuştur. Bugün dünyanın birçok ülkesinde idam cezası yürürlükten kaldırılmışsa, böylesi bir cezanın hem trajik hem de insanlık dışı yanını daha XIX. yüzyılın ilk yarısında gözler önüne seren Hugo'nun bunda hiç de azımsanmayacak bir payı olsa gerektir.

SONUÇ

Bir İdam Mahkûmunun Son Günü'nün okuyucuyu, hapishane dünyasına özgü özellikleriyle XIX. yüzyıl başlarının tarihsel bağlamına götürdüğünü söyleyebiliriz. Hugo bu eseriyle geriye, idam cezasının kal-

dırılması hakkında sert bir tanıklık, ileride dile getireceği siyasi söylemlerinin birçoğunun haberini çok önceden veren gerçek bir yurttaş iddianamesi bırakmıştır. Bu roman, idam cezası almış bir mahkûmun, cezasının infazına kadar geçen sürede yaşadıklarının ve duygu değişimlerinin anlatıldığı, böylelikle ölüm cezasının aslında ne denli korkunç bir ceza olduğunun okurlara gösterildiği önemli bir yapıttır. Victor Hugo, bu eseriyle idama mahkûm edilmiş bir insanın son günlerini büyük bir ustalıkla anlatarak kamu vicdanını etkilemeyi ve idam cezasına karşı bir protesto hareketi başlatmayı amaçlamış ve bugün dünyanın birçok ülkesinde idam cezasının yürürlükten kaldırılmasında etkili olmuştur. Trajik ve insanlık dışı olan idam cezasını XIX. yüzyılın ilk yarısında gözler önüne sererek insanlık tarihinde önemli bir yer edinmiştir.

KAYNAKÇA

Aşkın, A. C., (2019). "Bir İktidar Gösterisi Olarak Halka Açık İnfazlar", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, İleti-ş-im Özel Sayı: 4 - Zaman, Mekân ve Mecra: Gösterinin Gücü, Gücün Gösterisi, 35-48.

Gautero, J. (2018). "Victor Hugo et la peine de mort : une question de droit ?". *Revue Droit & Littérature*, 2, 29-36.

Gut, P. (2014). "À Propos du Dernier Jour d'un Condamné, Hugo et l'abolition de la Peine de Mort", http://philippegut.com/a-propos-du-dernier-jour-dun-condamne-hugo-et-labolition-de-la-peine-de-mort/ (19.02.2023).

Hugo, V. (2013). *Bir İdam Mahkûmunun Son Günü*, çev. Erhan Büyükancı, 10. bs, İstanbul: Can Yayınları.

Maşalı, M. (2007). "Ölüm Cezası", TDV İslam Ansiklopedisi, 34. Cilt, İstanbul: İsam İslam Araştırmaları Merkezi. https://islamansiklopedisi.org.tr/olum-cezasi (19.02.2023).

Tanilli, S. (2002). *Çağdaşımız Victor Hugo, Bir Dâhinin Portresi*, İstanbul: Adam Yayınları.

Tosun, N. (2019). *Edebiyat Atlası*, İstanbul: Dedalus Kitap.

MERKEZİN TAŞRAYA YANSIMASI: İSTANBUL ŞEHZADE CAMİİ'NDEN GİRESUN SARAYBURNU CAMİİ'NE

Emriye BİLGİN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun/ Türkiye

Öz: Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma Dönemi olarak da ifade edilen son döneminde başlayan cami mimarisindeki farklı arayışlar, Cumhuriyetin ilk yıllarında yerini, bir ölçüye kadar Osmanlı mimarisinin başarısız bir taklidine bırakmıştır. Zamanla modern tarzlarla birlikte, geleneğin başarılı yeniden üretimleri de denenmiştir. Cumhuriyet dönemi cami mimarisinin, gelenekle olan bağlantıları, geleneği bütünüyle taklit eden, gelenekten esinlenip modern bazı çizgiler taşıyan ve geleneği bütünüyle terk edip farklı arayışlara yönelen şeklinde üç farklı boyutu bulunmaktadır. Bu çalışmada, 1987 yılında yapımına başlanan, 2008 yılında ibadete açılan ve günümüzde yapımı hala devam eden, geleneğin izinde Cumhuriyet dönemi cami mimarisinin önemli temsilcilerinden olan, Giresun Bulancak'taki Sarayburnu Camii tanıtılıp, İstanbul Şehzade Camii ile arasında plan, mimari eleman, malzeme, süsleme ve üslup açısından bir karşılaştırma yapılacaktır. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ekonomik ve toplumsal sıkıntılar sonucunda cami mimarisinde nicelik ve nitelik açısından bir gerileme söz olmuştur. Cumhuriyet döneminde bir süre kesintiye uğrayan cami yapımı, 1950'lerden sonra halkın çabalarıyla tekrar başlamış, belli vakıf ve derneklerin bünyesinde cami yapımı devam etmiştir. Giresun'da, 1980'li yıllarda Mustafa Eren öncülüğünde yapımı başlatılan caminin, onun ölümünden sonra bir vakıf tarafından devam ettirilmesi bu konuya bir örnek oluşturması açısından önemli görülmektedir. Giresun Bulancak Sarayburnu Camii, Mimar Sinan'ın eseri olan Şehzade Camisi'ni mimari gelenek olarak günümüze aktarılması bakımından fazlaca önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Giresun, Cami Mimarisi, Gelenek, Taklit

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Son dönemin savaşlar, ekonomik ve toplumsal sorunlarla geçtiği Osmanlı Devleti'nde, mimarinin diğer türlerinde olduğu gibi, cami mimarisinde de bir gerileme olmuştur. Bu durum Cumhuriyet döneminde de bir süre devam etmiştir. 1950'lerden sonra halkın çabalarıyla başlayan cami inşa faaliyetleri, belli vakıf ve derneklerin katkılarıyla sürmüştür (Kutlu Diveli, 2021: 81). Cumhuriyet döneminde camilerin yaklaşık olarak %67'si doğrudan yöre halkı, %13'ü dernekler, %11'i şahıslar ve %1'nin de vakıflar tarafından yaptırıldığı görülmektedir (Onay, 2009: 43). Zaman zaman devletin doğrudan değilse de cami yapımında teşvik edici ve kolaylaştırıcı yönüyle katkıda bulunduğu görülmektedir (Gürkan, 1987. 10). Mimar Sinan ile başlayan Klasik Osmanlı Mimarisinden sonra, bir yandan gelenek sürdürülürken diğer taraftan da yeni arayışlara girilmiştir. Kaynaklarda batılılaşma olarak ifade edilen bu dönemde, bu akımın çizgilerinin, camilere yansıması da görülmektedir. Cumhuriyet döneminde de cami yapımında yeni arayışlar devam etmiştir (Pasic, 2013: 273-284; Miskiner vd.2019, s. 64-69). Bu arayışlarda geçmişte yapılan camilerin kötü taklitleri karşımıza çıkarken, günümüzde yapılan camileri geçmişle buluşturma çabası da görülmektedir (Özkurt vd. 2013: 524).

Cumhuriyet dönemi cami mimarisinde, özellikle taş malzeme kullanılarak yapılan örneklerde (Özçelik, 2021: 37). Giresun'daki yapılar, sanat tarihi çevrelerinde dikkatle takip edilmektedir. Bu ilde 1980'lerde başlayan ve günümüzde 3 yapıyla temsil edilen, Mimar Sinan'ın camileri esas alınarak günümüz imkânları ile cami inşa faaliyeti sürmektedir. Giresun ili Bulancak ilçesindeki Sarayburnu Camii, büyük oranda Kanuni Sultan Süleyman'ın, vefat eden oğlu Şehzade Mehmet için, Mimar Sinan'a 1544-48 yılları arasında yaptırdığı Şehzade Camii (Günay, 2002: 27) örnek alınarak, 1987 yılında yapımına başlan-

mıştır (Ekici, 2013 s. 509). Merhum Mustafa Eren tarafından yapımı başlatılan Sarayburnu Camii, 2017 yılında bizzat Cumhurbaşkanının katılımıyla resmi olarak ibadete açılmış ancak yapının kuzeyinde yer alması gereken avlu ve şadırvanı ile ilgili plan, Karadeniz Sahil Yolu'nun geçmesi dolayısıyla yapının güney kısmına alınmıştır.

Giresun'da Cumhuriyet dönemi cami mimarisinin gelişimine öncülük eden şahsiyet olarak Hacı Mustafa Eren'in hayatına kısaca yer vermek, mimari arayışı anlamak bakımından anlamlı olacaktır. Eren, Giresun ili Eynesil ilçesinin Ören Köyü'nde, 1926 yılında doğmuştur. 1952 tarihinde dini ilimler tahsiline başlamıştır. Kısa bir süre süre siyasetle ilgilenmiş daha sonra siyaset ve ticareti bırakarak kendini ilmi faaliyetlere vermiştir (Topal, 2013: 518). Mustafa Eren'in, Anadolu'daki tarihi camilerin yüzde ellisini gördüğü ve inşa malzemeleri hakkında bilgi sahibi olduğu çevresindekiler tarafından ifade edilir (Sipahi, 2021).

AMAÇ

Cumhuriyetin yaklaşık olarak ikinci çeyreğinde başlayan ve günümüzde hala devam etmekte olan cami mimarisinde form arayışları bağlamında, Geleneksel Osmanlı Cami Mimarisinden esinlenerek inşa edilen camilere en güzel örneklerden birinin, Giresun Bulancak Saray Burnu Camii olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yapı ile bu yapıya ilham kaynağı olan Şehzade Camii arasında yapılacak mukayese ile bu çalışma ile Anadolu'da mimaride geleneği sürdürme çabalarına bir katkı sunulmak istenmektedir.

Günümüzde özellikle deprem vb. doğal afetler karşısında, daha sağlıklı, daha uzun ömürlü yapılar üretebilmenin önem kazandığı bir süreçten geçildiği bir gerçektir. Şüphesiz her türlü tehlikeye karşı direnebilecek sağlamlıkta ve aynı zamanda genel estetik zevkine hitap edecek kalitede bir caminin inşasının getireceği maddi yük de ortadadır. İşte bu çalışma, bu sorun alanlarına cevap üretmeyi amaç edinmektedir.

KAPSAM

Bu çalışmada, Klasik Osmanlı döneminden Şehzade Camii ve Cumhuriyet dönemi cami mimarisinin iddialı örneklerinden Sarayburnu camileri mukayese edilmekle kalmayıp, geleneğin yeniden üretilmesi anlamında bazı çabalar da çalışmanın kapsamı dahiline alınmaktadır. Geleneğin yeniden üretilmesinin gerekip gerekmediği de bu kapsamda düşünülmelidir.

YÖNTEM

Her iki yapıya ait planlar ve fotoğraflar, inşa süreçlerine ait bilgiler ve bunların sanat tarihi disiplini bağlamında yorumlanması konunun anlaşılmasını sağlayacaktır. Osmanlı Klasik Dönemine ait literatürdeki yeterliğe karşın, Cumhuriyet dönemi cami mimarisi, özellikle de taş yapıya ilişkin mimari literatüründe görülen zayıflık, bu çalışmayı daha da anlamlı hale getirmektedir.

Osmanlı dönemi mimarisi, sanat tarihi çevrelerinde, genellikle a) Erken dönem b) Klasik dönem ve c) Batılılaşma (Son) dönemi olarak üç farklı döneme ayrılmaktadır. Bu makalede neden diğer dönemler değil de Klasik dönem ele alındığı akla gelebilecek bir konudur. Bu durum tamamen, makalede özne olan caminin banisinin, yaptıracağı caminin, Osmanlı Devletindeki en iddialı örneklerini arzulaması ile ilgilidir. Selimiye ve Süleymaniye'nin örnek alınmasının imkânsızlığı ortadadır.

BULGULAR

Giresun'da bir sivil toplum yapısının yöneticisi konumundaki Mustafa Eren, yaptığı incemeler sonucunda, bölgesinin tarihi camiler bakımından zayıf kaldığını görür. Bu noktadan hareketle, Klasik Osmanlı Dönemi eseri olan Şehzade Camii'nin bir benzerini, Bulancak ilçesinin sahil yolunun kenarında yapımı-

nı başlatır. Günümüzde de cami çevresinde külliye çalışmaları devam etmektedir. Caminin toplam alanı 8000 m^2, kapalı alanı 2268 metrekaredir (Ekici, 2013: 510).

Sarayburnu Camii, büyük ölçüde Şehzade Camii örnek alınarak inşa edilse de bazı değişikliklerin bulunduğu görülmektedir. Her iki caminin plan, mimari özellik, malzeme teknik, süsleme başlıkları altında mukayesede bulunulacaktır. Külliye yapısı olan Şehzade Camisi (Görsel 1) örnek alınarak yapılan Sarayburnu Camiinin (Görsel 2) önünden geçen Karadeniz Sahil Yolundan dolayı, kuzeyde planlanan avlu, caminin güneyine alınmış, külliyenin diğer birimlerinin yapımı ertelenmiştir.

Özellikle 1980'lerin Karadeniz Bölgesi sahil kesiminde, ülkeye dışarıdan gelen insanların, yol üzerinde mimarisi ve çevre düzenlemesi ile iddialı bir cami görmeleri arzusu bu yapının oluşmasından temel etkenlerden biridir. Bu anlamda estetiğin öne çıktığını söylemek mümkündür. Ancak çevresi ile birlikte ele alındığında, en azından o dönem için yoğun bir yerleşim olmayan bir noktada, bu denli maliyetli bir yapının inşa edilmesi fikri, şehirlerarası seyahat eden yolcuların ibadetini kolaylaştırma gibi bir fonksiyonu amaç edindiği de anlaşılmaktadır.

Sarayburnu Camii, büyük oranda Şehzade Camisini örnek almakla birlikte (Görsel 3), farklı dönemlere ait mimari yapı elemanlarına(Kuban, 2016: 254) da yer verilmiştir. Tamamen kesme taştan inşa edilen cami, kare mekânlı bir plan, 38 metre kubbe yüksekliği ve 19 metre kubbe çapına sahiptir (Görsel 4). Dört yarım kubbe ile desteklenen merkezi kubbe dört fil ayığına oturmaktadır. Caminin ikişer şerefeli minareleri yapının doğu ve batı cephesinin kuzey kısmına bitişmektedir. Caminin üç giriş kapısı bulunmaktadır. Caminin güney cephesinde üç sıra pencere düzenlemesi bulunmaktadır. Caminin kuzey cephede beş gözlü, üst örtüsü beş kubbeli son cemaat yeri bulunmaktadır. (Erzen, 1981: 6).

Kuzey cephede üç sıra pencere düzeni bulunmaktadır. Camiye Kuzeyden giriş çift taraflı merdivenlerle sağlanmaktadır. Merdivenlerin ve son Cemaat yerinin altında kalan kapalı kısmın içinde abdestlikler dış cephesinde de musluklar bulunmaktadır. Caminin doğu cephesinin orta kısmında bulunan kapı, Sivas Divriği Ulu Camii'nin kuzey taç kapısı örnek alınarak yapılmıştır (Kuban, 2016: 254). Büyük oranda süslemesi örnek alınarak yapılan kapının 15 m. yüksekliği 4 m. eni bulunmaktadır.

Caminin doğu cephesinde üç kat pencere düzeni bulunmaktadır. Batı cephesinin orta eksene konumlandırılan kapı ahşaptan tasarlanmış olup üç yönden çıkılan beş basamaklı merdiven düzenine sahiptir. Kapı, iki mermer sütunun taşıdığı sivri kemerli, tek kubbe ile örtülüdür. Cephe iki katlı pencere düzenine sahiptir. Dört fil ayağının taşıdığı merkezi kubbe, beyaz, mavi, kırmızı ve siyah renklerine ağırlık verildiği orta kısımda dairesel formda yazı kuşağı ve kalem işi süslemeler bulunmaktadır. Merkezi kubbeyi saran 24 adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin her birinin çerçeveleri alçı üzerine kalem işi süslemeli, vitraydandır. Merkezi kubbeyi destekleyen dört yarım kubbedeki 9 adet pencere, her birinin çerçevesi de alçı üzerine süslemeli merkezi kısmı yarım dairesel yazı kuşağı bulunmaktadır. Her yarım kubbenin ikişer çeyrek kubbeleri bulunmaktadır. Her birinde üçer olmak üzere biri sağır pencere yer almakta bunların da çerçeveleri alçı üzerine kalem işi sağır olan düzenleme hariç vitray süsleme düzenine sahiptir. Çeyrek kubbelerin merkezleri de diğer merkezi ve yarım kubbelerde olduğu gibi yazı kuşağı ve süsleme bulunmaktadır.

Caminin kıble duvarının orta ekseninde mermer malzemeden tasarlanmış mihrabı bulunmaktadır. Sarayburnu Camii, mihrap duvarının sağında ve güney doğu fil ayağına yaslı iki adet ahşap malzemeden yapılmış geometrik şekillerle tezyin edilmiş vaaz kürsüleri yer almaktadır. Mihrabın sağ tarafına konumlandırılan minber, mermer malzeme ile hazırlanmıştır. Caminin kuzeybatı ayağına yaslanmış olarak müezzin mahfili bulunmaktadır. Caminin batı duvarı, ortadaki kapı üzerinde mermer korkuluklu, küçük bir balkon bulunmaktadır. İkinci kat pencereler vitray süslemelidir. Doğu duvarın orta kısmına

konumlandırılmış ahşap kapı, çift kanatlıdır. Kapının üstüne gelecek bölümü mermer korkuluklu balkon şeklindedir. Balkonun arka kısmında kalan üçlü kemerli sağır bir düzenleme vardır. Kuzey duvarın ortasında bulunan kapının sağında ve solunda pencere önleri eyvan şeklinde düzenlenmiştir. İkinci pencere düzenlemesinin önünde mermer korkuluklu balkonlar bulunmaktadır. Caminin orta kısmında Osmanlı Dönemi'nde 1396-1400 yılları arasında inşa edilen (Aslanapa, 2004: 24), Bursa Ulu Camisi'nin mermerden yapılmış sekizgen formlu her cephesinin bitkisel formda süslendiği üç katlı tasarlanmış havuzu, belli bir oranda küçültülerek Sarayburnu Camiinde de uygulanmıştır. Caminin harim kısmının kuzey duvarının önündeki ve müezzin mahfiline kadar olan bölüm ahşap korkuluklarla ayrılarak kadınların ibadetlerine tahsis edilmiştir.

İki cami arasında benzerlik ve farklılıklar bağlamında yapılacak mukayesede şu özellikler öne çıkmaktadır: her iki yapı da dört fil ayağının taşıdığı merkezi kubbe ve dört yarım kubbenin desteklediği kare plan şemasına sahiptir. Şehzade Camisi'nin doğu ve batısında bulunan tonoz ve kubbe örtülü ikişer bölümlü revak ile revakların arasına denk gelen eyvan biçimli giriş kapıları Sarayburnu Camisi'nde uygulanmamıştır. Şehzade Camisi'nin doğu-batı revaklarının kuzeyindeki minareler (Görsel 5) ile revaklar bütünlük gösterirken; Sarayburnu Camisi'nin minareleri revakların olmaması nedeniyle plandaki ahengi bozmaktadır (Görsel 6).

Şehzade Camisi'nin cephelerinde, üst örtüde olduğu gibi piramidal kurguyu görmek mümkündür. Revaklardan itibaren kubbeye doğru çıktıkça piramidal kurguya uygun bir şekilde kademelenmeler görülmektedir. Sarayburnu Camii ile üst örtü aynı şekilde kurgulanmıştır yalnız Sarayburnu Camii'nde dış revaklar görülmemektedir. Sarayburnu Camisi'nin şadırvanı sekizgen baldaken formu haricinde Şehzade Camisi'nin şadırvanına benzer bir yanı bulunmamaktadır.

Sarayburnu Camisi'nin kuzeyindeki taç kapı; Şehzade Camisi'nin avludan harime geçişi sağlayan portalin bir benzeridir. Kitabelerdeki detay süslemeleri hariç büyük oranda her iki portal birbirine benzemektedir. İç mekânda, Şehzade Caminin tüm duvarlarındaki birinci kat pencerelerindeki kanatlar ve süslemeli pencere alınlıkları (Görsel 7) Sarayburnu Caminde görülmemektedir (Görsel 8). Şehzade Caminin ikinci kat pencerelerinde görülen vitray tekniği ile süslenen pencereler Sarayburnu Caminde de tekrarlanmıştır. Şehzade Caminin güney duvarındaki mermerden yapılmış mihrabı, Sarayburnu Caminde de bütünüyle aynı şekilde tasarlanmıştır.

İki camide de mermer malzemeden tasarlanmış minber Şehzade Cami Minberinin yan aynalığındaki renkli taş uygulaması bakımından farklı olup diğer bölümleriyle aynı formda örnek alınarak yapıldığı görülmektedir. Her iki camide de iki adet olan vaaz kürsüsünün formu, konumu ve malzemesi aynıdır. Şehzade Caminde toplam 36 metre olan merkezi kubbe yüksekliği, Sarayburnu Caminde 38 metredir. İki camide de merkezi kubbe, yarım kubbe ve çeyrek kubbe pencere sayıları ve formu aynı şekilde tasarlanmıştır. Şehzade Camisi'ndeki müezzin mahfilinin bir benzeri de Sarayburnu Camisi'nde başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Şehzade Camiinde inşa malzemesi küfeki kesme taş ve yığma tekniği kullanılmıştır. Bu yapı örnek alınarak inşa edilen Sarayburnu Camiinde ise yörede çıkarılan taşlarla birlikte Erzurum ve Bayburt'tan da getirilen kesme taştan ve aynı şekilde yığma tekniği ile yapılmıştır.

Her iki camide de mihrap, minber, müezzin mahfili, kapılar sütunlarda mermer malzeme kullanıldığı görülmektedir. Kapı kanatlarında ve vaaz kürsülerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Her iki camide ortak özelliklerden biri de pencere şebekelerinde alçı malzeme kullanımıdır. Mukayesede bulunduğumuz camilerin süslemesinde kalem işi, renkli taş, vitray, kündekâri, alçı süsleme gibi tezyinat görülmektedir. Geometrik, bitkisel süslemelerin yanı sıra, celi sülüs tarzda farklı yazı örnekleri de tezyinat repertuarı içinde yer almaktadır.

Şehzade Caminde mihrap ve minberde bulunan kazıma, oyma tekniği, geometrik süsleme ile altın yaldızla süsleme tekniği, Sarayburnu Caminde de görülmektedir. İki camide de aynı formdaki vaaz kürsülerinin geometrik ve sedef kakma tekniği ile süslemelerinin formu aynı şekilde tekrarlanmıştır. Bu anlamda iki yapı arasındaki iç mekan benzerliğini en çok besleyen ögeler arasında bu unsurların gösterilmesi mümkündür.

Dış cephede özellikle kubbe ve minareler iki yapıyı birbirine yaklaştıran unsurlar olarak görülmektedir. Minarelerdeki şerefe sayıları ve süsleme anlayışı da yine ortak yönler arasında sayılabilecek unsurlar arasında görülmektedir. Ancak Sarayburnu Camii örneğinde, avlu ve şadırvanın kuzey cephede bulunamaması, mimari mükemmelliğin tekrarlanmasını engellemiştir. Zira yapıya bir bütün halinde bakma ve görme imkanı ortadan kalkmıştır. Özellikle sahil yolunun doğu cepheye yaptığı vurgu ve yapıdaki en iddialı taçkapının bu cepheye uygulanması, örnek alınan v eörnek alan iki yapı arasındaki farklılığı büyüten unsurlar arasındadır.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin en güçlü olduğu dönemde, bizzat dönemin padişahının maddi yönden finanse ettiği ve mimarbaşısının inşa ettiği bir camiyi, 1980'ler Türkiye'sinde, mütevazı maddi imkanlar ve ustalık anlayışı ile üretilen bir yapı ile mukayese etmek güç bir durumdur. Ancak uzun süren bir sessizlik sonrasında, Cumhuriyet döneminde yeniden başlayan taş yapı arayışında, Sarayburnu Camii önemli bir dönüm noktasıdır.

Giresun'daki Sarayburnu Camii ile örnek alınan İstanbul Şehzade Camii'nin süsleme anlayışlarının ve plan şemasının ana kurguları bakımından tekrar edildiği görülmektedir. Sarayburnu Camii örneğinde Osmanlı dönemi taç kapıları yerine Selçuklu çağından Divriği Ulu Camisin taçkapısı uygulanmıştır. Bu durum Osmanlı dönemi camisinin kubbeyi önemseyen istifine karşı, taçkapı-kubbe yarışmasını ortaya çıkarmıştır.

Sarayburnu Camii'nde, cephe düzenlemesi, inşasında kullanılan taşın özelliği, süslemeler nedeniyle Şehzade Camisi'nden tamamen ayrılarak onun mütevazı bir örneği görünümü vermektedir. Zira farklı ocaklardan çıkarılan taşlarda kalite ve renk farkı bulunmaktadır.

Sarayburnu Camii, Giresun gibi cami mimarisinde Osmanlı dönemi geleneğinin bulunduğu bir şehirde olmasına rağmen, kendi yakın çevresindeki camilerde bulunan mimari kaliteyi taklit ederek daha ileriye taşımak yerine, alanın dev ustası, Mimar Sinan'ın anıt eserlerinden Şehzade Camisi'ni örnek alma yoluna gitmiştir. Yüzyıllık geçmişe ulaşan Cumhuriyetin üçüncü çeyreğinde, mimari geleneğin izinde yeni denemeler yapılmaya devam etmektedir. Giresun Bulancak Sarayburnu Camii, bu arayışın en başarılı örneği olarak karşımızda durmaktadır.

En büyük farklılık olarak da Şehzade Camii'nin bir selatin yapısı olması ve Sarayburnu Camii'nin halk tarafından yaptırılmış olması ve Cumhuriyet dönemi dolayısıyla Hünkâr Mahfilinin, ilk yapıda bulunup sonuncuda bulunmaması görülmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, M. - N. KARA Pilehvarian, (2019). "Türkiye'de Güncel Cami Mimarisi üzerine Bir Araştırma: İstanbul Esenler İlçesi Örneği", Yakın Mimarlık Dergisi, Nisan 2019 II/2: 63-89.

Aslanapa, O., (2004). Osmanlı Devri Mimarisi. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Diveli Kutlu, M. (2021) Camisini Arayan Metropol, İstanbul: Pınar Yayınları.

Ekici, C., (2013). "Eynesil'de Bir Haldi Şehri: Hacı Mustafa Eren", Geçmişten Günümüze Giresun'da Dini ve Kültürel Hayat I-II, (Ed. Mehmet Fatsa) Giresun İl Özel İdaresi Kültür Serisi 2: 502-510.

Erzen, J. N., (1981). Mimar Sinan Dönemi Cepheleri, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım.

Günay, R., (2002). Mimar Sinan, İstanbul: Yapı Yayınları.

Kuban, D., (2010). Cennetin Kapıları, İstanbul: Yem Yayınları.

Kuban, D., (2016). Osmanlı Mimarisi, İstanbul: Yem Yayınları.

Onay, A., (2009). "Osmanlı'dan Cumhuriyete Camilerin Finansmanı", Değerler Eğitim Dergisi, VII/8: 43-80.

Özçelik, Z. B., (2021). Geleneğin etkisi ve gelecek beklentileri bağlamında İstanbul'da üçüncü milenyum dönemi (2000-2020) camileri (Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilmler Enstitüsü, VAN.

Özkurt, K. - Erdem K., (2013). "Mimar Sinan'ın Cami Mimarisinin Giresun'daki İzdüşümleri", *Geçmişten Günümüze Giresun'da Dini ve Kültürel Hayat I-II*, (Ed. Mehmet Fatsa) İstanbul: Giresun İl Özel İdaresi Kültür Serisi 2: 524-538.

Pasic, A., (2013). "Modern Cami Tasarımında Gelenek Entegrasyonu: Bosna-Hersek Örneği, 1. Ulusal Cami Mimarisi Sempozyumu, Gelenekten Geleceğe Cami Mimarisinde Çağdaş Tasarım ve Teknolojiler, DİB, MSGSÜ: İstanbul 273-284.

Sipahi, Yusuf Ziya, Sarayburnu Camii Hayırlı Hizmetler Kültür ve Dayanışma Vakfı Başkanı, röportaj 28.11.2021.

Topal, Ş., (2013). "Giresun'da Klasik Mimarinin Dirilişi ve Dini Hayat", Geçmişten Günümüze Giresun'da Dini ve Kültürel Hayat I-II, (Ed. Mehmet Fatsa) İstanbul: Giresun İl Özel İdaresi Kültür Serisi 2: 517-523.

EKLER

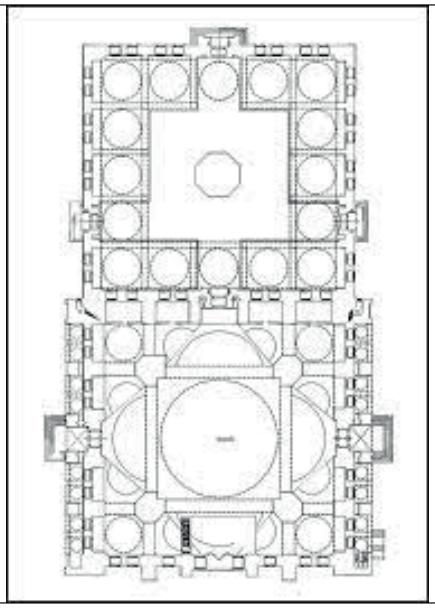

Görsel 1. Şehzade Camii Plan

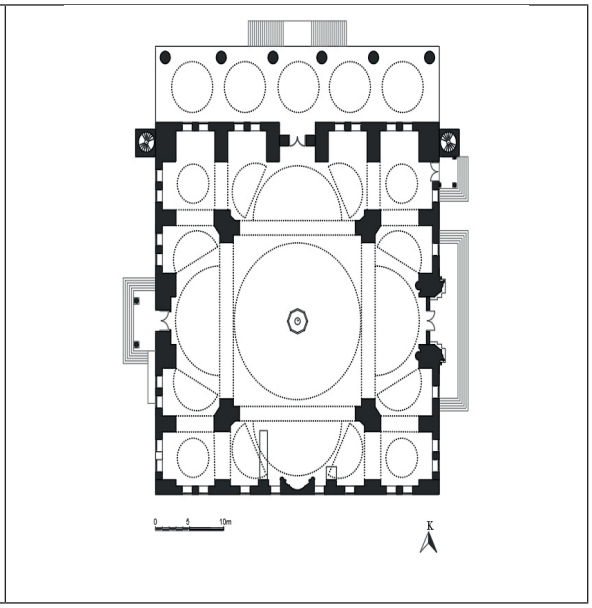

Görsel 2. Sarayburnu Camii Plan

Görsel 3. Şehzade Camii Genel Görünüm

Görsel 4. Sarayburnu Camii Genel görünüm

Görsel 5. Şehzade Camii Minare

Görsel 6. Sarayburnu Camii Minare

Görsel 7. Şehzade Camii Minaber

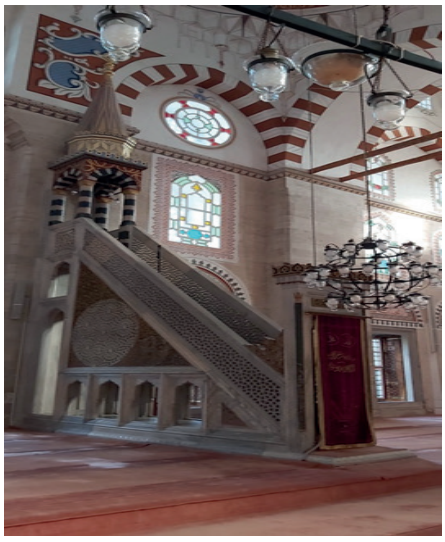

Görsel 8. Şehzade Camii Minber

KATILIM FONU KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİN COVID-19 ÖNCESİ VE COVID-19 DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMASI

Mehmet TURSUN

Adıyaman Üniversitesi, Kâhta Meslek Yüksekokulu, Adıyaman / Türkiye

Öz: 2019 yılının sonlarında Çin'de ortaya çıkan ve kısa bir zamanda dünyanın hemen hemen tüm ülkelerine yayılan COVİD-19 salgınının çok farklı etkileri olmuştur. Salgının en fazla etkilediği alanlardan birisi de ekonomidir. COVİD-19'un ekonomi üzerindeki etkileri ile ilgili pek çok araştırmanın yapıldığın görülmektedir. Literatürde COVİD-19'un ekonominin farklı alan ve sektörleri üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, genel olarak COVİD-19 salgınının ekonomi üzerinde negatif etkisinin bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte az da olsa salgın döneminde kendine avantaj sağlayan sektörler de bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, finansal bilgi yönetimi ve yönetim muhasebesi çerçevesinde katılım fonu karakteristiklerinin COVİD-19 öncesi ve COVİD-19 dönemi arasındaki farkın incelenmesidir. Bu amaçla Ocak 2018-Aralık 2021 tarihleri arasındaki kesintisiz 48 aylık bir dönemi kapsayan 15 farklı katılım fonunun karakteristik özellikleri, Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformu (TEFAS)'dan elde edilmiştir. Çalışmada katılım fonlarının karakteristik özellikleri olarak; fonların fiyatı, getirisi, tedavüldeki pay sayısı, kişi sayısı, toplam değeri ve riski analize dâhil edilmiştir. Çalışmada, Ocak-2018-Aralık 2019 dönemi COVİD-19 öncesi dönem, Ocak-2020-Aralık 2021 dönemi ise COVİD-19 dönemi olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre; incelenen fonların fiyat, tedavüldeki pay sayısı, yatırımda bulunan kişi sayısı ve fon toplam değerinin COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 sonrası dönem arasında anlamlı bir farklılığının bulunduğu görülmektedir. Analize dâhil edilen fonların; fon getirisi ve fon riskinin ise her iki dönem arasında herhangi bir farklılığın bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Fonu, COVİD-19, Finansal Bilgi Yönetimi, Yönetim Muhasebesi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Finansal bilgi, ekonomik kurum ve kuruluşların muhasebe ve finans alanlarında yürüttükleri işlemlerin sonucunda üretilen tüm bilgi ve belgeleri kapsamaktadır. Bu kapsamda düşünüldüğünde finansal bilgi yönetimi finansla veya ekonomik işlemler sonucunda üretilen veya elde edilen belgelerin kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi, raporlanması ve analiz edilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Dolayısıyla, işletmelere ait raporlanmış finansal bilgilerin analiz edilmesi finansal bilgi yönetimi kapsamına girmektedir. COVİD-19 salgını işletmeleri birçok yönden etkilemiştir. İşletmelerin faaliyet alanına göre değişmekle birlikte, bu etkinin yönü çoğu işletme için negatif olmuştur. Bununla birlikte salgının ekonomik üzerindeki etkisi bazı sektörlere pozitif yönlü olarak yansımıştır. Tüm bu gelişmeler araştırmalara konu olmuş ve günümüzde bu konuda önemli bir literatür oluşmuştur.

Katılım bankacılığı ve beraberinde gelişen katılım fonları birçok kişi ve ekonomik kuruluş için yatırım aracı olarak görülmektedir. Katılım bankaları, katılım fonlarını kullanarak kar-zarar paylaşımı esasına dayalı çalışan finansal kurumlardır. Literatürde katılım fonlarıyla ilgili yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Katılım fonlarıyla ilgili yapılan çalışmaların bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Güçlü (2022), katılım pay senedi fonlarının performansları ile geleneksel hisse senedi şemsiye fonları performanslarının karşılaştırılması amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu kapsamda 2019-2021 yılları arasında Türkiye'de işlem gören 3 katılım ve 39 konvansiyonel hisse senedi şemsiye fonu araştırmaya dâhil edilmiştir. Veri setindeki fon performansları, çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan gri iliş-

kisel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, katılım hisse senedi şemsiye fonlarının konvansiyonel hisse senedi şemsiye fonlarının önemli bir kısmından daha iyi risk-getiri performansına sahip olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, İslami hassasiyeti yüksek bireylerin getirilerinden taviz vermeden inançlarına uygun bir şeklide yatırım yapmalarının mümkün olduğu belirtilmiştir.

Özer ve Saygın (2022) çalışmalarında Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının 2011-2020 mali verilerinden hareketle Promethee yöntemini kullanarak finansal performans analizi yapmışlardır. Araştırma sonucunda, Kuveyt Türk, Türkiye Finans ve Vakıf Katılım bankalarının yüksek performans, Albaraka Türk, Bank Asya ve Emlak Katılım bankaları ise düşük performans gösterdikleri belirtilmiştir. Ayrıca, katılım bankaları için potansiyel yatırımcıların yatırım kararı vermeden önce bu bankaların performanslarını incelemelerinin yerinde olacağı ifade edilmiştir.

Şeker ve Çemberlitaş (2022), Türkiye'de katılım bankalarının karlılığı üzerinde etkili olan sektöre özgü içsel faktörleri ve dışsal makroekonomik faktörleri analiz etmişlerdir. Çalışmada 5 katılım bankasının 2016-2021 yılları arasındaki verilerin panel veri analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda, takipteki alacakların aktif karlılığı pozitif belirleyicilerinden olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, toplanan fonlar, takipteki alacaklar ve toplam aktiflerin karlılığın pozitif belirleyicileri olduğu, külçe altın satış fiyatının ise karlılığın negatif belirleyicileri olduğu ortaya konulmuştur.

Uysal ve Adalı (2018) yaptıkları çalışmada, 2014-2017 yılları arasında Türkiye'de 26 adet emeklilik yatırım fonunun performansı ve fon yöneticilerinin kabiliyeti ölçülmüştür. Sonrasında İslami emeklilik yatırım fonları ile konvansiyonel yatırım fonlarının performansları karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda, her iki fon grubunun genel olarak yüksek performans göstermekle birlikte, İslami emeklilik yatırım fonlarının konvansiyonel emeklilik fonlarına göre daha düşük performans gösterdiği belirtilmiştir.

Çakar (2022) çalışmasında, dünyada gün geçtikçe finansallaşan piyasalarda katılım endeksi ve gösterge geleneksel endeks performansları fiyat balonları açısından karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Çalışma konusu endeksler Genelleştirilmiş Eküs Arttırılmış Dickey-Fuller Testi ile analiz edilmiştir. Ekonomik kriz dönemine denk gelen 2019-2021 arasındaki günlük verilerinin kullanıldığı çalışmada; katılım endeksindeki fiyat balonlarının zaman aralıkları ve balon fiyatlama sayısının geleneksel endekslere göre daha az sayıda gerçekleşmiş olduğu ifade edilmiştir.

Biswas (2022) Hindistan yatırım fonu sektörünün uzun vadeli performans analizini yapmak amacıyla yaptığı çalışmada, aktif fon yöneticilerini, stratejik varlık tahsisini, menkul kıymet seçimi, piyasa zamanlaması gibi değişkenler aracılığıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda, seçilen programa göre uzun vadede yapılan kıyaslamaya göre yatırım fonlarının iyi performans gösterdiği, ancak yönetimsel performansının düşük olduğu belirtilmiştir.

Coşkun ve Zor (2021), fon karakteristiklerinin başarıları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Çalışmada fonlara ait çeşitli özelliklerin fon başarısını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Bu amaçlar 2016-2020 yılları arasında aktif olan 32 serbest yatırım fonunun verileri analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, serbest yatırım fonunun başarısında, çoklu yatırım stratejisi, long/short yatırım stratejisi ve performans ücretlerinin pozitif yönlü etkisinin, yönetim ücretlerinin ise negatif yönlü etkisinin bulunduğu belirtilmiştir.

Coşkun ve Zor (2022), 1999-2019 döneminde aktif olan hedge fonlarının verilerinden faydalanarak Calmar, Jensen'in alfası, m-kare, Sharpe, Sortino ve Sterling oranları hesaplanmış ve fonların performans ağırlıkları incelemişlerdir. Çok kriterli karar verme yöntemlerinden Entropi yönteminin kullanıldığı çalışmada; Sortino, Sterling ve Jensenin alfası oranlarının önem ağırlıklarının diğer oranlardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Mawikere (2022), çalışmasında, Endonezya'da 2015-2020 döneminde para piyasası yatırım fonları, sabit getirili yatırım fonları, karma yatırım fonları ve hisse senedi yatırım fonlarının performansını analiz etmiştir. Çalışmada performans ölçümü aracı olarak Sharpe's Measure, Treynor's Measure, Jensen's Measure ve Appraisal Ratio kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, Sonuçlar, sabit yatırım fonu performansını sürekli olarak iyi tutmanın kolay olmadığı ifade edilmiştir.

Diker ve Onay (2022) çalışmalarında, Türkiye'de Covid-19 sürecinde faaliyet gösteren katılım bankalarının performansları analiz edilmiştir. Çalışmada altı katılım bankasına ait fon rasyoları 2019 ve 2020 yılları için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Çalışma sonucunda, Covid-19 döneminde kamu sermayeli katılım bankalarının finansal performanslarında azalma olduğu ortaya konulmuştur.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, katılım fonu karakteristik özelliklerinin COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 dönemi arasında herhangi bir farkın olup olmadığının incelenmesidir. Günümüzde giderek yaygınlaşan katılım fonlarının, performanslarının ölçülmesi yatırımcılar ve işletme yöneticileri için önemlidir. Özellikle işletme yöneticilerinin firmanın değerini maksimize etmek için elindeki fonlarını etkin olarak değerlendirmeleri gerekmektedir. Bu çalışmada COVİD-19 döneminde katılım fonlarının önceki döneme göre nasıl bir değişim gösterdiği analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle bakıldığında çalışmanın yatırımcılar ve işletme yöneticileri için önemli olduğu değerlendirilmektedir.

KAPSAM

Çalışmada kullanılan ve Ocak 2018-Aralık 2021 tarihleri arasındaki kesintisiz 48 aylık bir dönemi kapsayan 15 farklı katılım fonunun karakteristik verileri, Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformu (TEFAS)'dan ve Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP)'tan elde edilmiştir. Çalışmada katılım fonlarının karakteristik özellikleri olarak; fonların fiyatı, getirisi, tedavüldeki pay sayısı, kişi sayısı, toplam değeri ve riski analize dâhil edilmiştir. Çalışmada, Ocak-2018-Aralık 2019 dönemi COVİD-19 öncesi dönem, Ocak-2020-Aralık 2021 dönemi ise COVİD-19 dönemi olarak belirlenmiştir. Çalışmada kullanılan veriler kamuya açık olup bu verilenin kullanımı için etik kurul iznine gerek bulunmamaktadır. Kullanılan katılım fonları şunlardır.

1-Ak Portföy Kira Sertifikaları Katılım Fonu

2-Deniz Portföy Kira Sertifikaları Katılım (TL) Fonu

3-Qinvest Portföy Birinci Katılım Fonu

4-Azimut Portföy Kira Sertifikaları (Sukuk) Katılım Fonu

5-Garanti Portföy Birinci Katılım Fonu

6-Ziraat Portföy Halkbank Kısa Vadeli Kira Sertifikaları Katılım (TL) Fonu

7-İş Portföy Kira Sertifikaları Katılım (TL) Fonu

8-Kt Portföy Birinci Katılım (TL) Fonu

9-Kt Portföy Kira Sertifikaları Katılım (TL) Fonu

10-Kt Portföy Kısa Vadeli Kira Sertifikaları Katılım (TL) Fonu

11-Ziraat Portföy İkinci Katılım Fonu

12-Teb Portföy Kira Sertifikaları (Döviz) Katılım Fonu

13-Ziraat Portföy Katılım Fonu (Döviz)

14-Ziraat Portföy Kira Sertifikaları (Sukuk) Katılım Fonu

15-Ziraat Portföy Kısa Vadeli Birinci Katılım (TL) Fonu

YÖNTEM

Çalışmada, 2018-2021 yılları arasında faaliyet gösteren 15 katılım fonunun verileri kullanılmıştır. Katılım fonlarının katılım payları, portföy değerleri, tedavüldeki pay sayıları, TEFAS'tan, yatırım stratejileri, fon yönetim ücretleri KAP'taki fon izahnamelerinden temin edilmiştir. Analizlerde Excel ve IBM SPSS Statistics 22 paket programları kullanılmıştır.

Çalışmada, katılım fonlarının fiyatı, getirileri tedavüldeki pay sayıları, yatırım yapan kişi sayısı, fon toplam değeri ve fon riski gibi fon karakteristikleri COVİD-19 öncesi ve COVİD-19 dönemi karşılaştırılarak aralarında istatistiksel olarak bir fark olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya dâhil edilen fonlara ilişkin karakteristik özelliklerin COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 dönemi arasındaki farkı inceleyen analiz sonuçları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılım fonlarının karakteristik özelliklerinin t testi sonuçları

Fon Karakteristiği	Dönem	N	Ortalama	SS	t	(p)
Fiyat	Covid-19 Öncesi	360	0,97115	0,71952	-6,073	0,000
	Covid-19 Dönemi	360	1,39904	1,12675		
Getiri	Covid-19 Öncesi	360	0,01383	0,03220	1,148	0,251
	Covid-19 Dönemi	360	0,01092	0,03588		
Tedavüldeki pay sayısı	Covid-19 Öncesi	360	570197803,0	1328080769,35	-5,027	0,000
	Covid-19 Dönemi	360	1301463221,0	2419520337,64		
Yatırım yapan kişi sayısı	Covid-19 Öncesi	360	5664	17521,04	-2,882	0,004
	Covid-19 Dönemi	360	11753	36045,11		
Toplam fon değeri	Covid-19 Öncesi	360	126035652,0	312964690,53	-4,522	0,000
	Covid-19 Dönemi	360	243176473,0	379027360,95		
Fon riski	Covid-19 Öncesi	360	0,00280	0,00529	-0,438	0,662
	Covid-19 Dönemi	360	0,00300	0,00700		

Yapılan analiz sonuçlarına göre; fonların fiyatının COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 dönemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunduğu görülmektedir ($t= -6,073$; $p<0,05$). COVİD-19 döneminde fon fiyatlarının COVİD-19 öncesi döneme göre yükseldiği belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre; fonların tedavüldeki pay sayısının COVİD-19 döneminde önceki döneme göre önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Dolayısıyla fonların pay sayısının COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 dönemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t= -5,027$; $p<0,05$).

Yapılan analiz ile ortaya çıkan bir diğer sonuç ise; katılım fonlarına yatırım yapan kişi sayısının da COVİD-19 dönemi ve COVİD-19 öncesi dönem arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (t= -2,882; p<0,005). Salgın döneminde katılım fonlarına daha fazla yatırım yapıldığı görülmektedir.

Çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan bir diğeri ise; katılım fonlarının toplam fon değerinin COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 dönemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmasıdır (t= -4,522;p<0,05). Salgın öncesi döneme göre, salgın döneminde katılım fonlarının toplam değerinin yaklaşık iki kat arttığı görülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre; fon getirisi ve fon riski için incelenen dönemler arasında herhangi bir fark bulunmamıştır.

SONUÇ

Yatırımcılar ve işletme yöneticileri için oldukça önemlidir. İşletmeler ve yatırımcılar için kriz dönelerinde fon yönetimi çok daha önemli hale gelmektedir. Bu çalışmada, COVİD-19 öncesi iki yıllık dönem ile COVİD-19'un ilk iki yıllık döneminde katılım fonlarının karakteristiklerinin değişip değişmediği, değişmişse nasıl bir değişimin olduğu incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, katılım fonlarının fiyat, tedavüldeki pay sayısı, yatırım yapan kişi sayısı ve fon toplam değerinin önceki döneme göre arttığı görülmektedir. Bir başka ifade ile katılım fonlarının fiyat, pay sayısı, kişi sayısı ve fon değeri yönünden COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 dönemi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Çalışma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, COVİD-19 döneminde işletme faaliyetlerinin sekteye uğramasıyla firma fon yöneticilerinin ve diğer yatırımcıların fonlarını değerlendirmek için alternatif yatırım olanaklarına yöneldiği değerlendirilmektedir. Bu alternatif yatırım araçları içerisinde katılım fonlarının giderek artan bir öneme ve hacme sahip olduğu görülmektedir. Çalışma, finansal bilgi yönetimi ve yönetim muhasebesi çerçevesinde değerlendirildiğinde, çalışmanın işletme yöneticileri, yatırımcılar, fon yöneticileri için önemli bir veri kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Güçlü, F., (2022). Katılım Hisse Senedi Şemsiye Fonlarının Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile İncelenmesi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(1): ss. 121-130.

Özer, K., Saygın, O., (2022). Katılım Bankacılığının Finansal Performans Analizi: Türkiye Uygulaması. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 7(1): ss. 257-273.

Şeker, K., Çemberlitaş, İ., (2022). Katılım Banklarında Karlılığı Etkileyen İçsel ve Dışsal Faktörlerin Panel Veri Yöntemi ile Analizi Türkiye Örneği (2016-2021). Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1): ss. 477-508.

Uysal, M., Adalı, Z., (2018). Türkiye'deki emeklilik yatırım fonlarının performans ölçümü: İslami emeklilik yatırım fonları ile geleneksel emeklilik yatırım fonlarının performans karşılaştırması. Fiscaoeconomia, 2(2): ss. 50-73.

Çakar, R., (2022). Katılım ve Konvansiyonel Endekslerin Fiyat Balonları Açısından Test Edilmesi: Kovid-19 Dönemi Türkiye'den Ampirik Kanıtlar. International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 8(1): ss. 106-122.

Biswas, D., (2022). Mutual Fund: Analysis the Performance in Long Term. Iconic Research and Engineering Journals, 6(2): ss. 1-9.

Coşkun, A., Zor, İ., (2021). Fon Karakteristiklerinin Başarılarına Etkisi: Serbest Yatırım Fonlarının Lojistik Regresyonla İncelenmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(4): ss. 3181-3193.

Coşkun, A., Zor, İ., (2022). Importance Weights of Performance Ratios: Analyzing Hedge Funds by Entropy Method. Maliye ve Finans Yazıları, (118): ss. 1-12.

Mawikere, J. C., (2022). Performance analysis of money market mutual funds, fixed income mutual funds, mixed mutual funds, and stock mutual funds in indonesia during the 2015-2020 period. International Journal of Economics, Business and Accounting Research (IJEBAR): ss. 5(4).

Diker, F., Onay, E., (2022) Covid-19 Pandemisi Sürecinde Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Analizi. GENERIC PAGE: ss. 328.

TAM METİN SUNUMLAR

MURRAY BOOKCHIN'İN EKOLOJİK DÜŞÜNCE YOLCULUĞU

Selcen ÖZKAN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara / Türkiye

Öz: "Toplumsal sorunları çözmeden ekolojik problemlerin çözülemeyeceğine inanan" Murray Bookchin, Çarlık dönemindeki Rus devrimci hareketleri içinde etkili roller üstlenmiş göçmen bir ailenin üyesi olarak 14 Ocak 1922'de New York City'de dünyaya gelmiştir. Çok küçük yaşlardan itibaren fırtınalı, ideolojik bir hayatın içinde bulunmuştur. Kendisinden büyük iki kardeşini İspanyol İç Savaşında kaybetmiştir. İkinci Dünya Savaşının başlarındaki Stalin ve Hitler arasındaki anlaşmaya kadar komünistlerle birlikte hareket etmiştir. İnsanın doğanın bir parçası ve var olan türlerden sadece biri olduğunu, doğanın insanlara hizmet etmek amacıyla yaratılmadığı görüşünü ileri süren, Derin Ekoloji Kuramı ile metafizik esasa dayandıran Mistik Ekolojinin ilkelerini pek çok bakımdan eleştiren Murray Bookchin, Toplumsal/Sosyal Ekolojinin fikir babasıdır. Sosyal Ekoloji, toplumla doğayı yüz yüze getiren sorunların, sosyal gelişmelerin doğal bir sonucu şeklinde değerlendirerek, siyasal ve sosyal problemlerin çözümü konusunda en dolaysız mesajı veren ekolojik düşünce olduğunu da göstermiştir. Murray Bookchin'e göre, doğanın sömürülmesi gereken bir meta şeklinde algılanmasının esas sebebi, sosyal tahakkümün sonucunda ortaya çıkan sınıf farkları, mülkiyet biçimleri ve hiyerarşidir. Liberalizmi, Marksizm ve muhafazakâr düşüncenin etkisiyle doğa üzerinde tahakküm kurma fikri, insanın insana yönelttiği tahakkümü de beraberinde getirmiştir. Ekolojik bunalımın kökeninde, hiyerarşi ve tahakkümü doğuran, toplumun derinlerindeki ahlaki ve ruhsal değişimlerin irdelenmesini teklif eden Murray Bookchin, doğa üzerindeki tahakkümün, insanın insan üzerinde, erkeğin kadın, yaşlıların gençler üzerinde, bir etnik grubun diğeri, devletin toplum, bürokrasinin birey, bir sınıfın diğer sınıflar, son olarak da sömürgeci güçlerin, sömürge durumuna düşürülmüş halklar üzerinde kurdukları tahakkümü doğurduğu görüşündedir. Bookchin, sınıf farklarının ortadan kalktığı, sömürünün olmadığı sınıfsız bir toplum yaratılsa bile tahakkümün ortadan kalkmayacağı inancındadır. Ayrıca hiyerarşi ve tahakkümün var olduğu sürece doğaya hükmetmenin önlenemeyeceğini de belirtir. Biz bu çalışmamızda diğer ekolojik akımları da dikkate almak suretiyle Murray Bookchin'in ortaya koyduğu sosyal ekolojinin temel prensipleri, insan-doğa ilişkilerine yaklaşımı ve ekolojik çözüm önerilerinin neler olduğunu değerlendirmeye çalışacağız. Ayrıca, Murray Bookchin'in çalkantılı hayatını, sosyal ve kültürel çevresini, onun fikirlerinin olgunlaşmasına yardımcı olan kişi ve olaylara da ışık tutacağız.

Anahtar Kelimeler: Murray Bookchin, Düşünce Dünyası, Sosyal Ekoloji

AMAÇ

Murray Bookchin Ekolojik düşünce tarihinde görüş ve önerileriyle dikkat çeken isimlerden biridir. Toplumsal/Sosyal Ekolojik Akımın kurucusu olan Murray Bookchin'in sıradışı, çalkantılarla dolu hayat serüveninde onun doğa korumacılığından çok farklı olarak doğa-insan ilişkileri, diğer ekolojik akımlara getirdiği eleştiriler, tahakkümün ve hiyerarşinin olmadığı bir toplum özlemi gibi düşüncelerinin oluşumunu etkileyen ailesi, sosyal, kültürel, ekolojik ve siyasal çevresini incelemek ve düşünce sistematiğinin olabildiğince arka planına ışık tutmaktır.

Kapsam ve Sınırlıklar: Bu çalışmamızda, pek çok eseri olan Murray Bookchin'in siyasi aktivist kişilik ve hareketten, sosyal ekolojistliğe evrilen düşünce dünyasında Derin, Mistik ve diğer ekolojik akımlara yönelttiği eleştirileri araştırmamızın dışında tuttuk. Hayata gözlerini açtığı ailenin fertlerinin Marksist olmasına rağmen, kendisinin zamanla hangi yönlerini geliştirerek veya değiştirerek görüşlerine yansıttığının analizini yaparken, Marksizm hakkında geniş bilgi vermedik. Konumuzu Bookchin'in görüşleriyle sınırlandırdık.

YÖNTEM

Biyografik ve kronolojik nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Ekolojik düşünce akımlarının önemli isimleri arasında Murray Bookchin'in seçkin bir yeri vardır. Onun, 1917 yılındaki sosyalist devrime rağmen Rusya toplumundaki hayatlarından hoşnut olmadıkları için 1920 yılında Amerika Birleşik Devletlerine göç eden Yahudi bir ailenin bireyi olarak dünyaya geldiğini görmekteyiz. Ailenin hayat çizgisi ve temel eğilimleri incelendiğinde, Doğu Avrupa'daki Polonya ve Belerusya sosyalist hareketlerine destek veren üyelerinin bulunduğuna tanık olmaktayız.[5] Bugünkü Polonya hudutları içinde doğan ve koyu bir Marksist olan babaannesinin Bookchin'in düşünce dünyasının teşekkülünde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Siyasi alandaki aktivitesi de bu nedenle çok küçük yaşlarda başlamıştır. Komünist bir gençlik örgütü olan Genç Öncülere (Young Pioneers) üye olduğunda o, dokuz yaşındadır. 1930'lu yıllarda New York'taki ilk gençlik döneminde Lev Troçki'nin teorik düşünceleriyle şekillenen romantik entelektüel bir zihni gelişim süreci yaşamıştır(Hyams, 2011: 3). Murray Bookchin, henüz on üç yaşındayken, 1934 yılında "Genç Komünistler Birliği"ne kaydolmuş, ancak çok genç olduğu gerekçesiyle İspanyol İç Savaşı'na katılmasına izin verilmemiştir. Ailesinin diğer bireyleri de bu tür politik mücadelelerin aktif katılımcısıdırlar. İki ağabeyi ise sözü geçen savaşta aktif olarak yer almış ve hayatlarını kaybetmişlerdir. Murray Bookchin'in hayatı, Amerikan siyasi kültürünün sol kanadına dair insan-doğa, toplum, yönetim, felsefe, ekonomik yapı, endüstrileşme ve teknoloji hakkında düşünce üretmekle geçmiştir. Onun, 1939 yılının Eylül ayına kadarki mücadelelerinde, yani Stalin ile Hitler arasındaki anlaşmaya kadar komünistlerle beraber hareket ettiğini söylemek mümkündür. Hatta o, Manhattan'ın güney doğu tarafında kalan Amerikan Komünist Partisinin de aktif bir üyesidir. Lev Troçki'nin 21 Ağustos 1940 tarihinde Meksika'daki suikastla öldürülmesinden sonra üyesi olduğu Amerikan Komünist Partisinin çizgisi değişmiştir. Troçkist-anarşist görüşleri sebebiyle onun komünist örgütlerden dışlandığı anlaşılmaktadır. Partinin yeni politikaları ve Bolşevist otoriter eğilimlerinden rahatsız olan Murray Bookchin, sözü geçen komünist hareketten uzaklaşmıştır(Bookchin, 1994, 11). Bookchin, bu sıralarda hayatının seyrini değiştirecek olan sürgündeki Alman Komünist Partisi Başkanı Josef Weber ile tanışmıştır(Hyams, 2011: 3).

Murray Bookchin, Amerika Birleşik Devletlerindeki askerlik görevini ikmal edip döndükten sonra, 1940'lı yıllarda otomobil işçilerinin örgütlenmesinde, Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası'nın kurucu olarak Newark ve New Jersey'de işe başlamıştır. Daha sonra ise Detroit ile Michigan'da Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası(UAW ve CIO)'nın üyesi olarak Walter Reuter'in göreve geldiği 1946 yılına kadar aktif şekilde çalışmalarını sürdürmüştür. Söz konusu sendikada görev aldığı yıllarda ve sonraki zamanlarda otomobil endüstrisindeki işçi sınıfının egemenlik rolünü irdeleyen yazılar kaleme almıştır. 1946 yılındaki General Motors grevinden sonra Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası(UAW ve CIO) lideri Walter Reuter'in "endüstriyel iş gücü"nün, "endüstriyel demokrasi hedefi" yerine kendi çıkarları için istismar ettiği gerekçesiyle New York'a dönmüştür. Aynı yıllarda New York'taki Alman sürgünleri ile beraber çalışırken, savunduğu görüşleri özgürlükçü sosyalist bir kimliğiyle şekillenmiştir. Weber'in koruması altında Bookchin, kendi tarzında bir zihinsel ve siyasi bir teorist olarak bir kariyer başlatmıştır(Hyams, 2011: 3-9).

"Weber tarafından belirli sürelerde yayına hazırlanan *Dinge der Zeit*,'te yazan Bookchin, soğuk savaşın ortaya çıkardığı gerçeklikleri ve sonuçları ile Amerikan devrimcilerinin destekleri ve başarılarıyla sağlanan ve ekonomik bir süper güç olarak görülen Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni oluşan durumunu analiz etmiştir. Weber, Bookchin'e aykırı (Orthodoks) Marxist-Leninist bir siyasi bakış açısı kazandırmıştır. Bu iki düşünür, sıklıkla diğerinin tezlerini eleştirmiş; Amerika Birleşik Devletlerinde

5 https://www. Bookchin Family History - ancestry.com

kapitalizmde geçerli bir siyasi ve ekonomik alternatif ileri sürmek ve yeni radikal bir ideoloji üretmek için birlikte çalışmışlardır. Josef Weber, bu proje tamamlanamadan ölmüştür. Bookchin, ise Amerikan kapitalizmine kendi yeni *Anarşizm Ötesi Darlık/Kıtlık* (PostScarcity Anarchism) adıyla kavramlaştırdığı alternatif devrimci görüşlerini kazandırmıştır (Hyams, 2011: 4-10, 53)".

Yine aynı yıllarda Amerika ve Almanya'da kendini hissettiren ekolojik mahiyetteki sorunlar konusundaki tartışmaların öncülüğünü yapmıştır. Bu dönemde kaleme aldığı yazılarında kimyasal ilaç kullanımı sonucunda tarım alanlarının çoraklaşmasına ve genel olarak da çevre kirliliğine dikkat çekmiştir. Böylece modern ekolojinin temellerini atmakla kalmamış; kimyasal tarımın alternatifi olmak üzere organik üretimin gerekliliğini gözler önüne sermiştir. Ayrıca Alman gıda reformuna da katkı sağlamıştır(Hyams, 2011: 5).

Murray Bookchin, 1960 yılından sonra sol fikir akımları içerisinde belirleyici rol oynayarak, ekoloji konusunda çok sayıda çalışmalar yayınlamak suretiyle sosyal ekoloji kuramının ortaya çıkmasına hizmet etmiştir. Bu alandaki görüşlerini anlatma platformu olarak Amerika'daki özgürlük taraftarı saydığı Alternatif Üniversitesi ile New York Şehir Üniversitesinde dersler vermiştir. Sosyal Ekoloji ekolünün kurucusu ve öncüsü sıfatıyla Sosyal Ekoloji Enstitüsünü kurmuş ve burada yönetici olarak görev almıştır(Bookchin, 1994:13).

Murray Bookchin, 1970'ten sonra tüm dünyada revaçta olan "yeşil hareket" içinde yer almış, özellikle yerel yönetimleri, liberter belediyecilik olarak adlandırdığı, şehir, kasaba, köy ve mahalle ölçeğindeki doğrudan demokrasiye dayanan halk meclislerinin oluşturulması fikrini savunmuştur. O, merkezi ulus devlet modeli yerine, konfederalizm temeline dayanan adem-i merkeziyetçi bir yapıyı teklif etmiştir (Bookchin, 1994:15). Mücadelelerle, inandığı ve kuram haline getirdiği fikirlerini yaymakla geçen fırtınalı ömrünü 30 Temmuz 2006'da noktalamıştır(Hyams, 2011: 5).

Murray Bookchin'in çocuk denecek yaşta bilfiil faaliyette bulunduğu renkli ve çalkantılı hayatı boyunca fikirleri de zamanla değişime uğrayarak gelişmiş, sonunda akılcı ve uygulanabilir forma sokulmuştur. Gerek Otomobil İşçileri Sendikası'nda görev aldığı İkinci Dünya Savaşı yıllarında; gerekse New York'taki Alman sürgünleri ile çalışırken görüşlerini yeniden gözden geçirmiş, en doğru yolu buluncaya kadar çabalamıştır. Amerika Birleşik Devletleri ile Almanya'daki ekolojik tartışmalarda öncülük etmiş, gıda ve ilaç kanunlarının yeniden düzenlenmesine de katkıda bulunmuştur. Felsefi görüşleri Hegel'e uzanmakla beraber, onun teolojik yaklaşımına mesafeli durduğu için kendisinin "diyalektik düşünce" yöntemini ondan farklı bir yaklaşım olarak görür ve "diyalektik doğacılık" adıyla nitelendirir. Murray Bookchin, anarşizm ile Marksizm'i yeterli ideolojiler olarak kabul etmez. Marksizm ile Marks'ın fikirleri arasındaki farkları ortaya koyar ve Marks'ın görüşlerini dikkate değer bulur. Ancak ona göre anarşizm ile Marksizm dünyada uygulanabilirliğini ve geçerliliğini yitirmiştir(Kayaoğlu, 2003:51).

Murray Bookchin'in düşünceleri; deneyimlerine, değişen şartlara ve kalıp düşüncelerin çağdaş dünyanın ihtiyaçlarına cevap verip vermemesine göre sürekli değişmekte, reformlarla olgunlaşmaktadır. Bu bakımdan 1930'lu yıllarda geleneksel bir Marksist iken, daha sonra liberal bir sol görüşün sahibine dönüşmüştür. Bu yönüyle o, "sol-liberter bir felsefi ve etik bakış açısından, adem-i merkeziyetçi, anti hiyerarşik ve popülist gelenekleri" ekoloji görüşleriyle birleştirerek anarşist geleneğe katkı sunmuştur(İmga, 2012, 142).

Murray Bookchin, doğaya hakim olma fikrinin temeline, insanın insana hakim olmasını yerleştirmesiyle ataerkil hayat tarzını ekolojik analizin içerisine dahil etmesiyle, kendi yaklaşımına radikal bir boyut kazandırmıştır. Çalışmalarında sınıf ve sömürü ilişkisini değerlendirme seviyesinde kalmayarak, hiyerarşi ve tahakküm ilişkilerini irdeleyerek sonuca varmaya çalışmıştır(Bookchin, 1994:14). Murray Bookchin'in ve sosyal ekolojinin doğa kavramını "var olan herşey"le açıklamak mümkün değildir. Ona

göre doğa, bir farklılaşma şeklinde değerlendirilmesi gereken sosyal bir formül sürecidir. "Yaşanan bu gelişme çizgisi ne kadar karmaşık olursa olsun; doğanın cansızdan canlıya ve nihayet sosyal alana doğru birikerek çoğalan evrimsel bir süreç olduğu ifade edilmektedir. Bu bakımdan, "doğanın biyolojik gelişimine paralel olarak toplumsal gelişimi de bünyesinde barındırdığını söylemek mümkündür(Bookchin, 1994: 31)". Murray Bookchin, bu gelişimleri, yaratıcı ve paylaşımcı biçimde değerlendirirken, doğa ile toplumun birbirine zıt toplumsal olgular gibi kabul edilmesinin ortadan kaldırılmasında, doğa ile toplumun sürekliliğini sağlamanın gerekliliğine dikkat çeker(Önder: 2003:192).

Murray Bookchin, toplumun ilkel dönemlerinin doğadan türediği tespitinden hareketle, birinci ve ikinci doğa ayrımını yaparken, ikinci doğayı birinci doğanın içinden çıkararak doğa ile toplum ikiliğini yaratması görüşünü reddetmiştir(Bookchin, 1999:39). Bookchin, ilkelci anarşistlerden pek çok bakımdan ayrı düşünmektedir. O, mizahi bir söylemle "çakmaktaşı araçlarla, takas ekonomisine dönmeyi arzu edenler" diye nitelendirdiği, ilkelci anarşistler gibi sorunların kaynağını teknolojinin gelişimine bağlamaz. Yani, Bookchin, teknolojik gelişimi, yararlı bir olgu olarak görür. Ona göre sorunların kaynağını, sosyal ilişkilerde, kapitalizmde ve tüm ilişkilerin metalaştırılmasında aranmalıdır. Eğer toplum insancıl ölçütlere göre örgütlenmiş olsaydı, teknoloji, sorunların en önemli çözüm yollarından biri olabilirdi(Özkan, 2022: 59).

Murray Bookchin ile ilkelci anarşistler arasında toplum ve insan merkezli olma bakımından farklı anlayışlar mevcuttur. İlkelciler, insanın değerini toplumun değerinden üstün tutarken, Bookchin, toplum olmadan insanın olamayacağı düşüncesini ifade eder. Bookchin'in temsil ettiği sosyal ekoloji, insanın insana yönelttiği tahakküme sebep olan sosyal ilişkilerden doğan olumsuzluklara dikkat çekerken, toplum-doğa ikiliğini (düalizmi) reddeder. Bu yönüyle Bookchin, tahakkümcü bir yaklaşım olduğu iddiasıyla toplumu doğanın içinde eriten ve insanı doğal evrimin en olağanüstü varlığı gören biyo-merkezci derin ekolojiye de karşı çıkmış olur(Önder, 2003: 195).

Murray Bookchin'e göre insanın gelişme seyrinde karşılaşılan en önemli sorunların kaynağında tahakküm ve hiyerarşi yatmaktadır. "Toplumun indirgenemez sorun alanları, sadece emek-sermaye arasındaki çatışmalarda değil, aile içerisindeki yaş grupları arasında, okullardaki hiyerarşik eğitim tarzında, gücün kentlerdeki bürokratik gaspında ve toplumdaki etnik bölünmelerde de aranmalıdır. Netice itibariyle tüm bu ilişkiler silsilesi bir emir-komuta zihniyetinin tezahürü olarak ortaya çıkmaktadır(Bookchin, 1996, 36; İmga, 2012: 144). Bookchin, doğa-toplum ilişkisiyle ilgili bütün sorunları ekonomiye indirgeyen Marks'tan da bu yönüyle farklı bir anlayışa sahip olduğunu göstermiştir.

Bookchin'e göre "hiyerarşi" insanın sosyalleştiği ikinci doğanın ürünü olan bir kavramdır(Bookchin, 2014: 47). Eski Yunanda rahip örgütlenmesi anlamına gelen bu kavram, komuta ve itaat sistemlerine işaret etmektedir. İnsanın doğaya hükmetmesi; insanın insan üzerindeki, devletin toplum üzerindeki kurduğu tahakkümden kaynaklanmaktadır(Bookchin, 1999: 74). Bookchin'e göre devlet kurmak, iktidarı halktan farklı bir yapı içerisinde kurumsallaştırmaktır. Ne kadar asgari olursa olsun, tarih boyunca hiçbir devlet varlığını ortadan kaldırmamış, zamanla bir suç örgütü haline gelmiştir. Oysa hiyerarşi ve tahakkümün ortadan kaldırılması ile ekolojik bir toplum var edilebilmesi için devletin dönüştürülmesi gerekmektedir(Bookchin, 1999, 16). İnsanlıkla doğa arasındaki süregelen çatışma, insanın insanla olan kavgasının bir yansımasıdır. Tahakkümle ilgili sorunlar çözülmedikçe, ekolojik bunalımın da ortadan kaldırılmasını ümit etmek hayal olacaktır. Bookchin'e göre "ekoloji hareketi kapsamlı bir reforma tabi tutulmadığı ve radikal devrimle yeniden gözden geçirilip gerekli düzenlemeler yapılmadığı takdirde "korumacı" ve "kirlenme"nin önlenmesi üzerinde duran sıradan bir "çevrecilik" çerçevesine takılıp kalacağı görüşündedir(Özkan, 2022: 97).

Bookchin'in devlet tahakkümünün ortadan kaldırılması yolundaki görüşlerine ilave olarak adem-i merkeziyetçi anlayışı da defalarca akıl süzgecinden geçirilmiş, ayağı yere basan uygulanabilir fikirlerdir. Tahakkümün kaynağı addettiği ve hiyararşiyi eleştiren bir yaklaşımın savunucusu olan Bookchin, seçim faaliyetini reddetmez. Özgürlükçü yerel yönetimleri, siyasetin bir figürü olarak telakki eder ve yerel seçimlere katılımı kabul eder (İdem, 2002).

Bookchin'e göre farklı ırktan ve etnik gruptan olanlarla, farklı yönelimleri olanları dışlama gibi riskleri bünyesinde taşımasına rağmen yerelleşme, insanın çevre üzerindeki tahribatının azaltması, insan ile doğa üzerindeki tahribatını azaltması, insan ile doğa arasındaki etkileşimi sağlaması bakımından önemlidir (Önder, 2003:207). Bu nedenle Bookchin, adem-i merkeziyete dayanan ekolojik toplumun yaratılması için liberter belediyeciliği tavsiye eder. Bunun gerçekleşmesini "halk meclisleri"nin yeniden canlandırılması, meclislerin konfederasyonu, gerçek yurttaşlığın okulu olarak komünal ve konfederal siyasetin yapılanması ve mülkiyetin belediyeleştirilmesi yoluyla yerel topluluğun ekonomik yetkiyle donatılması gibi ilkelere bağlamıştır (Önder, 2003: 201).

SONUÇ

Murray Bookchin'in "Sosyal Ekoloji" kuramı, basit bir çevrecilik hareketi içerisinde yorumlanamayacak bir toplum anlayışıdır. Bu, çevre korumacılığın çok ötesinde, bütün sosyal sorunlara çözüm aramayı da kapsamakla beraber, Bookchin'in ifadesiyle, tahakkümün ve hiyerarşinin olmadığı bir toplum yaratmayı isteyen ve dünyayı değiştirmek iddiası taşıyan bir harekettir. Bu hareketin öncüsü Bookchin'e göre, sosyal sorunların ortadan kaldırılması da çevrenin ve doğanın korunması da ancak tahakküm ilişkilerini ortadan kaldırdığı, ekolojik nitelikli organik bir toplumun varlığıyla mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

Bookchin, Murray, (1994). Özgürlüğün Ekolojisi Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü (Çeviren: Alev Türker). İsanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bookchin, Murray, (1996). Ekolojik Bir Topluma Doğru. Çev. A. Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bookchin, Murray, (2014). Toplumsal Ekolojinin Felsefesi: Diyalektik Doğacılık Üzerine. Çev. R.G. Öğdül, İstanbul: Sümer Yayınları.

Bookchin, Murray, (2015). Toplumsal Anarşizm mi Yaşamtarzı Anarşizm mi? Çev. D. Aytaş, İstanbul: Kaos Yayınları.

Hyams, Aaron David, (2011). *Fifty Years on the Fringe: Murray Bookchin and the American Revolutionary Tradition, 1921-1971,* The University of Montana, Graduate Student Theses, Dissertations, & Professional Papers. 446. https://scholarworks.umt.edu/etd/446

İdem, Ş. (2012). "Toplumsal Ekoloji ve Kömünalizm" O. İmga ve H. Olgun (Editörler). Yeşil ve Siyaset, Siyasal Ekoloji Üzerine Yazılar. Ankara: Lotus Yayınevi, S.152-178.

İmga, O., (2012). "Murray Bookchin ve Sosyal Ekoloji" O. İmga ve H. Olgun (Editörler). Yeşil ve Siyaset, Siyasal Ekoloji Üzerine Yazılar. Ankara: Lotus Yayınevi, S.136-151.

Kayaoğlu, M. (2003), "Politik Ekoloji ve Teorik Öncülleri" *Teori ve Politika*. Temmuz Eylül, Sayı 31, S. 5-54.

Önder, T. (2003). *Ekoloji, Toplum ve Siyaset*, Ankara: Odak Yayınları.

Özkan, Selcen, (2022), *Çevrenin Korunması ve Çevre Sorunlarının Azaltılmasında Ekolojik Akımların Rolü: Kamu Kurumları Örneği*, Çanakkale: Paradigma Yayınları

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www. Bookchin Family History - ancestry.com › Erişim Tarihi: 01.02.2023)

AFETLERDE SOSYAL HİZMETİN YERİ

Kübra ARSLAN

Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Afetler, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır. Afetler, yaygın yıkıma, manevi kayıplara, yaralanmalara ve toplumsal düzenin bozulmasına neden olan afetler; deprem, kasırga, hortum, fırtına, sel, volkanik patlama, orman yangını, çığ düşmesi gibi doğal; nükleer kazalar, kimyasal kirlilik gibi teknolojik ya da ulaşım kazaları, endüstriyel kazalar, yapı çökmeleri gibi insani kusur kaynaklı olabilmektedir. Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere karşı hazırlıklı olunması, afet anında hızlı ve etkili bir arama-kurtarma, ilk yardım, geçici barınma ve yeniden inşa çalışmalarının yürütülebilmesi için, mevcut bütün imkân ve kaynakların akılcı bir şekilde yönetilmesini gerektiren çok genel bir kavramdır. Afet yönetiminin tüm aşamaları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin en belirgin amacı, bireylerin ve tüm toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, korumak veya iyileştirmek amacıyla oluşturulmuş planlı değişme stratejileri yolu ile sosyal etkileşimlerini pozitif yönde geliştirerek, tatmin edici bir yaşam sürebilmelerine katkı sağlamaktır. Afetlerde sosyal hizmet; zarar gören kişilere, ailelere, gruplara ve topluma sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık kapsamında sunulan bütün hizmetleri ifade etmektedir. Sosyal yardımlar ve incinebilir gruplara sağlanan başta iyileştirme olmak üzere diğer hizmetler de bu kapsamdadır. Afetin ilk anlarında psikososyal destekle başlayan sosyal hizmetler, afetin ardından yıllar sonrasına uzanan bir süreci kapsamaktadır. Sosyal hizmetin mümkün olan en kapsayıcı biçimde sunulması hem afete dirençlilik hem de toplum nezdinde afet kültürü oluşturmanın anahtarları arasındadır. Bu çalışmanın amacı afetlerde sosyal hizmetin yeri üzerine durmaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afetler, Sosyal Hizmet, Afetlerde Sosyal Hizmet

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Afetler toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylar olarak tanımlanmaktadır. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur (AFAD, 2019). Doğal afetler kapsamında; deprem, dev dalgalar (tsunami), volkanik patlamalar, toprak kaymaları, tropikal siklonlar, sel, kuraklık, çevre kirlenmesi, ormanların yok edilmesi, çölleşme gibi afetler bulunmaktadır. Teknolojik afetler kapsamında; nükleer santral kazaları, kimyasal ve endüstriyel kazalar, uçak kazaları, demiryolu afetleri, gemi kazaları, terörizm ile ilgili eylemler bu sınıf içinde yer almaktadır. Teknolojik afetler kendi başına oluşabileceği gibi doğal bir afet tarafından da etkilenebilmektedir (Kadıoğlu, 2008).

Ülkemizde afet denildiğinde ilk akla gelen depremlerdir. Ancak afeti depremle sınırlandırmak doğru değildir. Oluştuğu bölgeye ve etkilerine göre farklı doğa olayları da afetlere yol açabilir. Ülkemiz, yakın tarih bakımında incelendiğinde çok sayıda yıkıcı depremler ve afetleri yaşamıştır. Çok yakın tarihimizde en çok etkileyen depremler, 1999 Gölcük ve Düzce depremleri ile 2011 yılında yaşanan Van depremi, büyük yıkımlar ve kayıplar yaratan en sarsıcı, toplumsal travma yaratan önemli örneklerdendir (Gülelçin, 2020). Ayrıca Şubat'ta yaşanan Kahramanmaraş deprem örneği de asrın felaketi olarak adlandırılan büyük bir travmaya yol açan bir afettir.

Afetlerden sonra profesyonel yardımlar ulaşıncaya kadar afetzedeler yalnızdır. Merkezi yönetim tarafından ilk haftayı kapsayan acil müdahale çalışmaları yasal olarak düzenlenmiştir. Ama afetzedelerin kurtarma, barınma, yemek gibi ihtiyaçlarının yanı sıra sosyal ve psikolojik yardıma da ihtiyacı vardır. Bu noktada Sosyal Hizmet en donanımlı ve en hazırlıklı mesleklerden biridir. Afetler sonrası insanların maddi ve manevi ihtiyaçlarının giderilmesi ve sağlıklı bir yaşam sürmelerini sağlamak acil sosyal hizmet uygulamalarını gerektirmektedir. Afetler toplumu büyük ölçüde etkiler ve sosyal hizmet disiplin ve mesleği, nedenleri ne olursa olsun, karmaşık durumdan kaynaklanan çeşitli ihtiyaçları, geniş bir kavrayışla ele almak ve bu zorlu süreci yönetmeyi başarmak zorundadır. Afetin ardından kurtarma ekipleri ivedilikle insanları kurtarmak için harekete geçerler ve görevlerini tamamladıktan sonra afet alanından ayrılırlar (Tuncay, 2004).

Afetler ortaya çıkardığı sorunlar nedeniyle sosyal hizmet mesleğinin bir alanı olmuştur. Sosyal hizmetin mesleki yaklaşım modelleri, kuram ve uygulamaları afet çalışmalarında önemli bir yere karşılık gelmektedir. Sistem yaklaşımı ve çevresi içinde birey yaklaşımının sosyal hizmet uzmanlarının afet sonrası çalışmalarını yönlendirmede önemli işlevleri bulunmaktadır (Yaman, 2015). Afetlerde sosyal hizmet; zarar gören kişilere, ailelere, gruplara ve topluma sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık kapsamında sunulan bütün hizmetleri ifade etmektedir. Sosyal yardımlar ve incinebilir gruplara sağlanan başta iyileştirme olmak üzere diğer hizmetler de bu kapsamdadır. Afetin ilk anlarında psikososyal destekle başlayan sosyal hizmetler, afetin ardından yıllar sonrasına uzanan bir süreci kapsamaktadır (Güllüoğlu, 2019). Bu kapsamda bu çalışmada afetlerde sosyal hizmetin yerine değinilecektir.

AMAÇ

Afetler dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de insanların büyük acılar yaşamasına neden olmaktadır. Yaşanan bu olaylardan sonra hem bireylerin hem de toplumun sosyo-kültürel yapısı etkilenmektedir. Bu çalışma ile afetlerden sonra birey, grup ve toplum ile çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görev ve sorumlulukları ve sosyal hizmet disiplininin önemine dikkat çekmek amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Afet sonrasında müdahale ve iyileştirme evresinde toplumun ve bireylerin içinde bulundukları kaos ortamını bir an önce atlatması ve toplumun normal yaşamına dönmesinde önemli rolü olan sosyal hizmet mesleğinin önemini ve iyileşme sürecindeki gerekliliğini teorik çerçevede ortaya koyan bir derleme çalışmasıdır.

YÖNTEM

Bu çalışma literatür taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup; afetler ve afet yönetimi konusu ve afetlerde sosyal hizmet uygulamaları teorik bir çerçevede sunulmuştur.

Afet, toplumun işleyişini ciddi şekilde bozan veya toplumda can kaybına, ekonomik, çevresel kayıplara yol açan, etkilenen alanların kendi kaynakları ile başa çıkma kapasitesini aşan bir olgudur. Afetler risk, incinebilirlik ve yetersiz kapasite veya yetersiz önlemlerin birleşimi sonucu ortaya çıkan bir durumdur. Afetlerin etkileri pek çok insan kaybı, yaralanma, hastalık ve insanların fiziksel durumları, ruh sağlığı, sosyal yaşamları, ekonomik ve çevre şartlarına dair olumsuz sonuçları içermektedir (UNISDR Terminology, 2009). Afetler doğal afet, insan kaynaklı afet ve teknolojik afet olarak üç başlık altında ele alınmaktadır.

Doğal Afetler

Doğal afetler; yavaş gelişen doğal afetler (şiddetli soğuklar, kuraklık, kıtlık vb.) ve ani gelişen doğal afetler (deprem, seller, su taşkınları, toprak kaymaları, kaya düşmeleri, çığ, fırtınalar, hortumlar volkanlar yangınlar vb.) olarak ele alınmaktadır (AFAD, 2023).

Deprem: Depremler tarihten bugüne insanoğlunun en sık karşılaştığı ve en çok zararı gördüğü doğa olaylarından biridir. "Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yer yüzeyini sarsma olayına "deprem" denir (Deprem Araştırma Enstitüsü, 2019). Ülkemiz coğrafi konumu nedeniyle büyük depremler oluşturan bir sistem üzerinde yar almaktadır. Oluşan depremin şiddeti ve büyüklüğü afetin boyutlarını da oluşturmaktadır. Depremin büyüklüğü, yerleşim yerine yakınlığı ve yeryüzüne yakınlığı yıkımın etkilerini de arttırmaktadır.

Sel: Yaşanan iklim değişiklikleri afetin türünü biçimini de değiştirmektedir. Dünyamızda yaşanan küresel ısınma ve iklim değişiklikleri öncelikli afeti deprem olmaktan uzaklaştırmış, sel ve su taşkınları, hortumlar ve günümüzde yaşanan yüksek ölçekli kasırgaları da dikkate alıp bu yönde önleyici politikalar geliştirmemiz gerektiğini göstermiştir.

Çığ: Çığ, insanları ve yapıları tehdit eden ve yıkıcı etkileri olan meteorolojik karakterli bir doğa kaynaklı afettir. Çığ düşmesi bakıldığında afet olarak adlandırılmayabilir fakat yüksek miktarda can kaybına yol açmasa da çığ düşmesi nedeniyle yollar kapanmakta ve yerel imkânların neredeyse baş edemeyeceği sonuçlara neden olmaktadır.

Heyelan: Türk Dil Kurumunun (TDK) güncel sözlüğünde "toprak kayması" olarak açıklanmaktadır. Heyelanlar, kaya, toprak veya diğer doğa kalıntılarının yer çekimi etkisiyle yamaç aşağıya kaymasıyla oluşmaktadır. Bu kaymalara, depremler, yangınlarla bitki örtüsünün tahribatı, insanların yer yüzeyinde yaptığı değişiklikler, volkan patlamaları, aşırı yağışlar ve deniz dalgaları neden olabilir.

İnsan Kaynaklı Afetler

İnsan kaynaklı afetler, doğa olayları olmaksızın insanların neden olduğu afetlerdir. Bu tür afetlere örnek olarak, büyük trafik kazaları, kimyasal ve nükleer kazalar, yangın, savaş, terör olayları ve salgın hastalıklar gösterilebilir. Özellikle günümüzde trafik kazaları ve iş kazaları en sık karşılaşılanlarındandır (Yavuz,2013).

Teknolojik Afetler

Teknolojik afetler aslında insan kaynaklı afetlerdir. İnsan eliyle üretilmiş endüstriyel mekanizmalarda yaşanan kazalar sonucunda kazanın meydana geldiği anda veya sonrasında insan sağlığını ciddi şekilde etkileyen olaylardır. Teknolojik afetlere, sanayi kazaları, ulaşım kazaları, maden kazaları veya kimyasal, biyolojik ve nükleer kazalar örnek gösterilebilir.

Afet Yönetimi

Afet yönetimi kavramı, sadece afetle ilgili kamu kurumlarını değil, yerel yönetimleri, üniversiteleri, STKları kısacası toplumun tümünü içeren bir eylem planıdır. İnsanların yaşadıkları çevrede meydana gelen doğal olaylardan haberdar olmaları, bunları nedenlerine kadar ayrıntısı ile tanımaları ve bu olayların tekrarı durumunda bunlardan hiç etkilenmeme veya en az oranda etkilenmelerine olanak tanıyan çalışmaların tümüne afet yönetimi denilmektedir (Kadıoğlu, 2008).

Afet yönetiminin tüm aşamaları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Çünkü afetlerin neden olduğu/olabileceği kayıplar sadece çevresel ya da yapısal kayıplarla sınırlı değildir. Ekonomik, sosyal, psikolojik ve manevi kayıplar da yapısal kayıplara sıklıkla eşlik etmektedir. Buradan hareketle, toplumun tüm kesimlerinin afet yönetiminde sorumluluk ve rol sahibi olduğu ve bireyden başlayarak toplumun genelinin afet yönetiminin bir paydaşı olduğu açıktır (Güllüoğlu,2019).

Afetlerde Sosyal Hizmet Uygulamaları

Özellikle 1900'lerden itibaren dünyada kendini göstermeye başlayan sosyal hizmet, her zaman birey ve toplum sorunlarına eğilmeyi, önlemeyi, insanlığın acılarını azaltmayı hedefleyen bir disiplin ve meslek olarak (Yolcuoğlu, 2017), afetlerle de aynı felsefe ve yaklaşımda bulunmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin en belirgin amacı, bireylerin ve tüm toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, korumak veya iyileştirmek amacıyla oluşturulmuş planlı değişme stratejileri yolu ile sosyal etkileşimlerini pozitif yönde geliştirerek, tatmin edici bir yaşam sürebilmelerine katkı sağlamaktır.

Afetler aciliyet, belirsizlik ve panik ile karakterizedir. Sağlamaları beklenen yardımcılar da dâhil olmak üzere herkesi etkilemektedir. Büyük ölçekli felaketlerde, bölgesel veya ulusal (devlet) kurumların kaynakların sağlanmasında ve karmaşık afet durum ve ortamının yönetilmesinde öncü bir rol üstlenmelidir. Sosyal hizmet uzmanlarının afet sonrası görevleri arasında; hizmet sağlama sorumluluğunu kabul etmek, diğer kurumlarla irtibat kurmak, neye ihtiyaç duyulduğunu planlamak ve planlamalar doğrultusunda ihtiyaç sahiplerinin belirlenerek gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak yer almaktadır. Böylece sosyal hizmet uzmanlarının profesyonel yardımların başladığı ve sonlandığı yerdir. Acil bir durumdaki temaslar, mağdurlara ve hayatta kalanlara yardım ederek, danışanla sosyal hizmet uzmanları arasında terapötik ilişkiye dönüşebilir. Bir afetten sonra, mağdurlar ve ailelerinde yoğun üzüntü, şok, dağınıklık, inkâr, depresyon, suçluluk, kaygı ve saldırganlık görülebilir. Bu noktada eğitimli ve deneyimli sosyal hizmet uzmanları bu duyguların farkındadır ve onları eyleme dönüştürebilir.

Afetlerde sosyal hizmet çalışması, afeti önleme konusundaki endişeleri, sosyal sorunlara genel bir yaklaşım ve kaynakların eşit dağılımı ile denktir. Önleme çalışmaları, ciddi psikososyal sorunları hafifletmek için bireylerin sosyal ve fiziksel çevrelerini anlamaya odaklanır. Sosyal hizmet çalışmalarındaki genel yaklaşımlar ve afetlerdeki uygulama, çok sayıda toplumsal sistem üzerindeki afet etkilerine yanıt vermek için farklı soyutlama aşamalarındaki müdahaleleri inceler. Önleme, sosyal hizmet mesleğinin misyonunun bir parçası olduğu gibi, afetlere yönelik çalışmaları, afetlerden sonra uzun vadeli sosyal ve sağlık sorunlarını engellemenin bir aracı olarak bireylerin ve grupların sosyal ve fiziksel çevrelerine müdahale etmekle ilgilidir (Gülelçin, 2020).

Afet çalışmalarında, sosyal hizmet uzmanları meslek rol, görev ve sorumluluklarını etkili kullanarak başarılı planlamalar yapabilirlerse, afetlere yönelik en etkili sosyal müdahaleyi gerçekleştireceklerdir. Bu mesleki çalışmalar sürecinde sosyal hizmet uzmanlarının sıklıkla kullanılan mesleki roller; bağlantı kuruculuk, muktedir kılıcı, kolaylaştırıcılık, savunuculuk, arabuluculuk ve toplumu bilgilendirme gibi unsurlardan oluşmaktadır (Tuncay, 2004**).**

Afetler oluşturduğu etki gereği aslında her insan için baş edebilmesi zor bir kriz halidir. Aslında her afetzede bu durumdan belirli ölçülerde etkilenir. Bu noktada sosyal hizmet uygulamasında sosyal hizmet mesleğinin yararlandığı yöntemlerin başında kriz müdahalesi gelir. Sosyal hizmet uzmanının kriz müdahalesini uygularken unutmaması gereken en önemli noktalardan biri müracaatçının sosyal hizmet uzmanının karşısında tamamen savunmasız olduğudur. Yaşadığı olay nedeniyle birçok konuda doğru davranışları oluşturamamaktadır. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanı uygulama aşamasında gücünün farkında olmalı ve müracaatçıya zarar vermeyecek şekilde yönlendirmelidir. Krize müdahale aşamasında belli temel ilkeleri göz ardı etmemek gerekir. Bunların başlıcaları, her toplumun, ailenin ya da bireyin

kendi gücü vardır, SHU müracaatçı iş birliği içindeyse onlara yardımcı olabilir, hastalıklar ve yaşanan travmalar müdahale fırsatlarını riske eder. Ayrıca müracaatçı bu süreçte kendine yardımcı olacak birine ihtiyaç duyar. Bu noktada uzmanın duygudaşlık yeteneği önemlidir. Müracaatçı onu anlayan, empatik bir ilişki kurabildiği, güvenebildiği birine ihtiyaç duyar. Onun güçlü yönlerini ortaya çıkaran, gerçekle bağlantı kurmasına yardımcı olmasını bekler. Barınma ihtiyacını karşılayan veya ekonomik olarak destek sağlayabileceği yardımlar ister. Ayrıca sürecin devamında çeşitli fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabileceği yardımları nereden sağlayabileceği konusunda doğru bilgilendirilmek ister. Sosyal hizmet uzmanı bu çalışma sürecinde kişinin ihtiyaçlarını tam olarak belirlemeli ve bu ihtiyaçları Sosyal Hizmet ilkeleri doğrultusunda uygun biçimde karşılamalıdır (Gülelçin, 2020).

Afetlerde sosyal hizmetler kapsamında afetten etkilenen bireylere yönelik mikro düzeyde yapılabilecek çalışmalar; sosyal inceleme yapılarak sorun ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi, danışmanlık, gerekli kaynaklarla bağlantı kurulması, bilgilendirme ve yönlendirme, vaka takibi yapılması, vaka savunuculuğu yapılması, güçlendirme ve kriz müdahalesi yapılması olarak sıralanabilir (Erdener, 2019).

Mezzo düzeyde ailelere yönelik ve çocuklar, ergenler, engelliler, kadınlar gibi benzer sorunlara sahip gruplara yönelik çalışmalar yapılabilir. Ailelere aile danışmanlığı hizmeti verilmesi, ailelerin parçalanmasının önlenmesi, aile bireyleri arasındaki iletişimin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Afet sonrası travma yaşayan bireylerle destek gruplarının yapılması, ihtiyaç duyulan konularda eğitimlerin verilmesi, çocuklar için yaş gruplarına göre etkinlik alanlarının oluşturulması, çocukların ve ergenlerin eğitime devamının sağlanması mezzo düzeyde yapılabilecek çalışmalara örnektir (Erdener, 2019).

Mezzo boyuttaki sosyal hizmet uygulaması grup odaklı çalışmalar yoluyla, ağırlıklı olarak afetzede ailelere yöneliktir. Grup çalışmasında amaç; benzer sorunlar yaşayan insanlar arasında bir sosyal destek sistemi oluşturarak, yalnız olmadıklarını hissettirmek sorunlar üzerine konuşarak yalnız olmadıklarını hissettirmek, grup içinde sosyal işlevsellikleri gelişen ve sorunlarla yüzleşen kişilerin toplumun diğer sosyal sistemleriyle ilişki kurmalarını kolaylaştırmaktır. Grup çalışmasına katılan bireyler bir yere ait olma duygusu, duygu ve düşüncelerini ifade etme, kendisi hakkında bilgi sahibi olması, güven duyma, sorumluluk alma gibi beceriler elde ederler. Ailelere yönelik sosyal hizmet müdahaleleri; afet sonrasında meydana gelen maddi ve manevi kayıplar karşısında ailelerin baş edebilme becerilerini arttırmayı ve aile sisteminin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Sosyal hizmet uzmanı bu noktada ailelerin kaynaklara ulaşmalarında bağlantı kurucu olarak hizmet verir. Geçici yerleşim yerlerine yerleştirilen ve acil ihtiyaçları karşılanan aileler için psiko-sosyal destek çalışmalarına başlar ve ailenin bozulan işlevselliğinin düzeltilmesi için gerekli müdahalelerde bulunur (Yaman, 2015).

Toplum organizasyonunun sağlanması, ihtiyaç duyulan konularda eğitim ve seminerlerin düzenlenmesi, toplumun kültürüne uygun sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, sorun ve ihtiyaçlara yönelik araştırmaların yapılması, sosyal projelerin gerçekleştirilmesi, afete hazırlık konusunda sosyal politikaların geliştirilmesi ise makro düzeyde yapılabilecek çalışmalara örnektir (Erdener, 2019).

Afetlerde sosyal hizmetler; afetten etkilenen bireylere, gruplara ve toplumlara eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarında sunulan bütün hizmetleri kapsar. Afet alanında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının pek çok görevi bulunmaktadır, bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Siporin, 1987; Soliman, 2000; Akt., Tuncay, 2004);

Afete hazırlık sürecinde toplumu bilgilendirmek ve eğitimler vermek

Afetten etkilenen bireylerin ve ailelerin temel ihtiyaçlarını tespit etmek

Bireylere ve ailelere yönelik bilgilendirme, yönlendirme ve havale etme, bireyle kaynak arasında bağlantı kurma, savunuculuk, ayni ve nakdi yardımların sağlanması işlevlerini yerine getirmek

Çocuklar, engelliler, yaşlılar, kronik hastalığı bulunan bireyler gibi özel ihtiyaç sahibi bireylere yönelik hizmetleri yürütmek

Afetlerde bireylere, ailelere ve gruplara yönelik psikososyal destek hizmetleri sağlamak

Afet çalışmalarında güçlendirme ve krize müdahale odaklı çalışmaların yapılmasında rol almak

Bireylerin ihtiyaçlarına yönelik sosyal projeler hayata geçirmek ve bireylerin de bu projelere aktif katılımını sağlamak

Afet bölgesinde çalışan profesyonellere yönelik eğitim, psikolojik bilgilendirme, grup çalışmaları gibi hizmetleri planlamak

Afet alanıyla ilgili araştırmalar yapmak

Afetlere yönelik koruyucu-önleyici sosyal politikaların geliştirilmesinde rol almak

SONUÇ

Odağı birey olan ve temel amacı bireyin iyilik halinin sağlanması olan sosyal hizmet mesleğinin afet durumlarında pek çok işlevi bulunmaktadır. Afetlerde sosyal hizmet; afet sonucu ortaya çıkan kayıplarda mikro boyutta afetzede, mezzo düzeyde afetzedenin ailesi ve benzer sorunları yaşayan gruplar, makro düzeyde afetin olduğu bölgede etkilenen tüm insanları hedef alarak hizmetler sunmayı amaçlayan sosyal hizmet alanıdır (Tuncay, 2004).

Sonuç olarak afetten sonraki dönemde ihtiyaçların belirlenmesi açısından yapılan ikametgâh ziyaretleri ve bireylerle görüşmeler, sosyal hizmet uzmanı ile afetzede ilişkisi anlamında olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Sosyal hizmet uzmanı topladığı bilgiler doğrultusunda gerginliği azaltmaya yardımcı olabilir, profesyonel müdahale yetisine sahiptir, öngörülemeyen reaksiyonlara karşı daha dikkatlidir. Afet alanında bilgi toplamak ve bu bilgileri değerlendirmek çok önemlidir. Sosyal hizmet uzmanı ihtiyaçları değerlendirir, bilgi alışverişinde bulunur, yönlendirmeler yapar ve öncelikli yardıma ihtiyacı olan kişilere yardım eder. Bununla beraber toplumun bilgilendirilmesi ve diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak afet öncesi toplumun bilinçlenmesinde, afet sonrasında ise afetzedelerin doğru ve gerekli yardımı almalarında katkı sağlamalıdır. Sosyal hizmet toplumun iyileşmesi sürecinde önemli bir roldedir.

KAYNAKÇA

Erdener, M. (2019). Afet alanında çalışan profesyonellerin psikolojik dayanıklılık ve ikincil travmatik stres düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Erkan E.A. (2010). Afet yönetiminde risk azaltma ve Türkiye'de yaşanan sorunlar. Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezleri, Ankara.

Gülelçin, N. (2020). Doğal afetlerde sosyal çalışmacının görevlerinin değerlendirmesi. Üsküdar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Güllüoğlu M. (2019). Afet Yönetim Sistemlerinde Sosyal Hizmet. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 52.

Kadıoğlu, M., (2008). Modern, bütünleşik afet yönetiminin temel ilkeleri, afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri. (Ed. Miktad K. ve Emin Ö.). Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları, 1-34.

Tuncay, T. (2004). Afetlerde sosyal hizmet 1999 yılı Marmara ve Bolu-Düzce depremleri sonrasında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamaları. Ankara: Özbay Ofset Matbaacılık.

UNISDR. (2009). Terminology on disaster risk reduction. Geneve, Switzerland.

Yaman M.Ö. (2015). Türkiye sosyal hizmet birikiminde doğal afetler. Açılım Kitap.

Yavuz Ö. (2014). Afetler sonrası yapılan yardımlar ve sosyal hizmetler. İdeal Kültür Yayıncılık

Yolcuoğlu G.İ. (2014). Sosyal hizmet/sosyal çalışma bilim ve mesleğe giriş. Nar Yayınevi.

İNTERNET KAYNAKLARI

AFAD. (2019). https://www.afad.gov.tr/tr/2235/AFAD-CalisanOdakli-Destek-Programi-Baslatti (E. T. 04.07.2019).

AFAD. (2023). https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler (E. T. 01.02. 2023).

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Deprem Dairesi Başkanlığı, https://deprem.afad.gov.tr/genelistatistikler (E. T. 02.02.2023).

Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü, http://www.koeri.boun.edu. (E.T. 10.11.2022).

ŞEHİRLEŞMEK DEĞİL ŞEHRE BENZEMEK: KÜÇÜK KENTLERİN ŞEHİRLEŞME ÇABASININ SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülsen DEMİR[1], Günce DEMİR[2]

[1]Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Aydın / Türkiye
[2]Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Şehir kavramı düşünürler tarafından derin anlamlar yüklenmiş bir konudur. Şehirler özellikle 20. yüzyıl itibari ile teknolojinin ve ekonominin merkezi olarak algılanmaya başlanmış ve bu durum şehirleri birer cazibe mekanına dönüştürmüştür. Ancak şehri cazip kılan pek çok özelliği toplumsal açıdan bakıldığında kültürel ayrımları, eşitsizlikleri ve marjinallikleri de içinde barındırmaktadır. Şehir sosyologlar için önemli bir özne olmuştur. Şehirleşme sürecini incelemek, orada yaşayan yöre insanının değişimlerine bakmak sosyologlar açısından son yıllarda yaygın bir çalışma konusu oluşturmuştur. Büyük kentler, metropoller, rezidanslar, alışveriş merkezleri gibi mekanlar "şehir" denildiğinde sosyologlar için büyük bir çalışma alanı yaratmıştır. Fakat tüm bu albenili kavramlar içinde karmaşa ve değişim sürecinde yaşanan bazı olumsuzluklara da sebep olmuştur. Şehir ve şehirle ilgili kavramlar önem kazandıkça şehirli olmak da bireyler için bir statü göstergesi haline dönüşmüştür. Bourdieu'nun belirttiği gibi köylüler, şehir kategorileri içselleştirildikçe kendi varlığını daha da köylüleşmiş görmeye başlarken, şehirden uzak konumlanmaktan ayrışabilmek adına şehre benzer bir yapılaşmayı hem mimaride hem de yaşam tarzlarında ortaya koyma eğilimine girmişlerdir (Bourdieu [1962] 2002, s. 126). Bu durum şehirli olmaya özgü bazı davranışların kır ya da köylerde de yansımalarını gösterirken, aslında şehirleşmemiş bu bölgelerin ve bölge insanının şehre benzer yapılar yaratmasına sebep olmaktadır. Şehre benzer tabiri, şehre öykünmeyi içinde barındırırken hem toplumsal yapı, hem mimari, hem de yöre insanının kültürel çeşitliliği açısından şehirleşememeyi ifade etmektedir. Kentlerin şehirleşememe hali ve bu duruma sosyolojik bir bakış, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şehir, Şehirleşme, Toplumsal Değişme

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Şehir ve Küçük Kent

Türkiye'de kent sosyolojisi ya da şehirleşme alanında yapılan çalışmalar genellikle ya köyler üzerine ya da büyük şehirler üzerine yoğunlaşmaktadır. Öte yandan küçük kentleri ya da taşra olarak tanımlanan, büyük şehirlerin dışında kalan yöreleri inceleyen çalışmalar nadirdir. Oysa Türkiye küçük kentlerin belirleyici etkisi olan bir ülkedir ve taşra olarak tanımlanan alanların toplumsal tabakalaşmanın oluşumunda ve irdelenmesinde büyük etkisi vardır. Özellikle taşradan bahsettiğimizde akla hemen merkez kavramı gelmektedir. Bunun temel sebebi taşra ve merkezin birbiriyle olan ilişkisidir. Taşranın şekillenmesinde merkez oldukça önemlidir. Taşranın örnek aldığı, çoğu zaman öykündüğü mekân merkezdir. Sosyal yapıyı anlamaya yönelik sosyolojik çalışmalar genellikle değişmeyi açıklayan ikili tipleştirmeler üzerine kurulmuştur. Bu ikili değerlendirmeler belli tipleştirmeler ile inşa olmaktadır. Toplumsal yapıları anlamlandırmada ve köy-kent, merkez-taşra dikotomileri tanımlayıcı kavramlar olarak bu tipleştirmelere örnektir. "Öteki" ile anlamı yoğunlaşan bu kavramlar şehirlerin yapısını anlamada üretim şekilleri, üretim ilişkileri ve nüfus yoğunluğu gibi toplumu tipleştiren özelliklerini gözler önüne serer ve sosyologlar bu özelliklere göre toplumu tipleştirmeye çalışırız. Genellikle tarımsal üretimden daha yüksek konumda bir üretim şeklini kalbinde taşıyan kentleşme/şehirleşme olgusu bir tarafa daha gelişmiş ekonomisi ile kentleri konumlarken öte tarafa tarımsal üretimin temelde yattığı köyleri yerleştirmektedir (Keleş, 1983:6). Günümüzde kent ve kırsal alan farkından söz ettiğimizde tek değişken tabi ki üretim

şekilleri değildir. Nüfus yoğunluğu, nüfus yoğunluğunun dağılımı, iş imkanları, sosyal imkanlar, konut yapısı gibi farklı değişkenleri içinde barındırmaktadır (Wirth, 1964). Kentler sosyal ve ekonomik imkanların yanı sıra kültürel olanaklara da sahiptir.

Taşra, bu çalışma dahilinde belli başlı büyük kentler dışında kalan alanları tanımlamak için kullanılmıştır. TDK'nın tanımı bu noktada temel alınmıştır. TDK'ya göre taşra, bir ülkenin başkenti ve önemli büyük şehirleri haricindeki tüm yerleri ifade etmek için kullanılmaktadır (TDK, 2005 s.658-659). Taşra kavramı, toplumsal alanda kullanımına bakıldığında kendine has yapısından dolayı belirttiği coğrafi alandan öte daha çok bir yaşam şekline işaret etmektedir. Coğrafi açıdan esnekliklere sahip bu kavram, köyleri de içine alan kırsal mekanlardan başlayarak, küçük şehirleri, kasaba ve ilçeleri de belirtmektedir (Çelik, 2017 s.37). Alver'e göre taşra var ile yok arasında bir yerdir. Bunun özünde yatan ise taşranın bireylerin zihinlerinde oluşan imgelerle belirlenmesidir (Alver, 2017 s.10). Taşra mekândan öte algı üzerine inşa olan bir kavramdır. Bazı büyük şehirler bile kendi içlerinde "taşra" olarak tanımlanmaktadır. Çünkü bu şehirlerde yaşayanlar kendilerini taşrada olarak hissetmekte ve bu şekilde hayatlarını kurmaktadırlar.

Giddens üçüncü dünya ülkelerini tasvir ederken bu ülkelerin kentlerinde daha iyi iş olanakları olması sebebiyle kırsal alanda yaşayanların kentlere geçici olarak göç ettiklerini ve kenti daha kısa süreli konaklanan bir mekan olarak ele aldıklarını ifade etmekte, ancak hayat şartlarının getirisi ile kente kısa süreli gelen pek çoklarının kentte yerleşik hayata geçmek durumunda kaldıklarını belirtmektedir (Giddens, 2000: 522-523). Ancak Giddens çalışmasında, önce geçici olarak kente gelip sonra elzem sebeplerle kalıcı olan bireylerin iki yapı arasında sıkışıp kaldıklarını ne şehre uyum sağlayabildiklerini ne de kırsal hayatı sürdürebildiklerini belirtmektedir ve bir arada kalma halinin ortaya çıktığını söyler. Mübeccel Kıray'ın da tampon mekanizmaların oluşumunun temelinde bu arada kalma haline işaret ettiği çalışmaları mevcuttur. Özellikle sosyal değişme üzerine yürütülen çalışmalarda değişimin daha kolay gözlenebileceği küçük kentleri incelemek sosyal değişmenin gözlemlenmesi açısından oldukça önemlidir (Oktik vd., 2004:8-10).

Toplumsal Değişim ve Şehir

Toplumsal değişme kavramı toplumların, toplulukların zaman ve süreç içinde yaşadıkları değişimleri anlamaya ve yorumlamaya yönelik bir kavramdır. Toplumsal yapılardaki değişimlere odaklanan bu kavram kültür, doğa, ekonomi, sosyal ilişkiler, insan davranışları gibi pek çok kavramının zaman ve mekân akışları içinde nasıl farklılaştığını inceler. Bu farklılaşmanın incelenmesi ile toplumların yaşadıkları değişim gözler önüne serilmeye çalışılır ve buradan hareketle toplumsal yapı çözümlemeleri yapılır. Şehirlerde toplumsal değişmeyi gözlemleme noktasında oldukça önemli bir alan sunar. Şehrin sınırları bellidir. İçinde yaşayan toplumların değişimlerini gözlemlemek olanaklıdır. Şehir içinde yaşayanların birbirleri ile ilişkileri toplumsal yapıyı gösterir ve bu sayede sosyolojik değerlendirmeler yapma olanakları artar. Lynch (2015), bir şehrin kendiliğinden deneyimlenemeyeceğinden söz eder, ona göre şehri anlamak için onun bağlam içindeki konumuna bakmak gerekir. Şehir öncelikle insanla, toplumla bağlıdır, kendini meydana getiren olaylar zinciri ile oluşur, geçmiş deneyimlerin izlerini taşır. Her şehirli şehrin en azından belli kısımları ile münasebet halindedir ve şehrin şekillenmesinde rol oynar.

Şehir kavramı her dönemde ve her coğrafyada varlık göstermiş dinamik bir kavramdır. Her ülke için şehir kavramı farklı anlamlar taşımaktadır. Günümüz dünya sistemlerine baktığımızda ülkelerin kendi yapılarına uygun kentleşme planları olduğu görülmektedir. Kimisi eyaletlerden oluşurken kimisi şehirlere ayrılır, bazı şehirler ilçelerden oluşurken bazıları bölgelere ayrılmaktadır. Bu durum her toplumun kendine has ayrışmalar göstermesinden meydana gelir. Eski Roma'da şehir devletlerinden bahsedilirken, Weber şehri modern kentin oluşumu üzerinden ele almaktadır (Weber, 2018). Marx açısından bak-

tığımızda ise şehirler ticari ilişkilerin ortaya konduğu, kapitalist eylemlerin en geçerli sahnesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden genel geçer bir şehir tanımı yapmak oldukça zordur. Aristo'nun milattan önce yaptığı şehir tanımlamasına bakarsak, bireylerin daha iyi bir yaşam sürmesi adına bir araya geldikleri alanlar olarak değerlendirilmiştir. Oysa bugün şehirden bahsettiğimizde nüfus yoğunluğu, iş imkânı, ekonomik ve kültürel yapı, boş zaman geçirme alanlarından söz edilmeye başlandığını görebiliriz. Marver'in şehir tanımına bakacak olursak, bir yerin duvarlarla çevrili olmasının ve insanların bu alanda yaşamasının tanımının iki temel unsuru olduğunu görürüz (Aslanoğlu, 1998). Bu iki temel unsur orta çağ toplumları için şehri betimlemede yeterli olmuştur. Dönem savaşlarını, dış tehlikelere karşı inşa edilen kaleleri ve toplumların var olma çabalarını düşündüğümüzde bu çok da yersiz bir tanım olarak görülmemektedir. Pirenne ise insanların hayatlarını geçirdikleri korumalı alandan öte şehir tanımı yaparken ekonomik varlık, ticaret ve sanayi ilişkilerinin de altını çizmektedir. Wirth şehri betimlerken üç dayanaktan söz eder, nüfus yoğunluğu, büyüklüğü ve heterojenliği. Bu üç kritere göre bir alan şehir olarak tanımlanır ya da tanımlanmaz (Wirth, 1964). Ünlü mimar Cengiz Bektaş ise şehri tanımlarken sadece mimarı yapıların yeterli olamayacağını toplumsal olana da bakmak gerektiğini belirtir "kent insanın, en insan olduğu yerdir…" diyerek bireylerin davranışlarının da kent üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Kenti kent yapan kentli gibi davranan, kentlileşebilen bireylerdir (Sezik, 2020). Şehirle ilgili bu kadar farklı yaklaşımların ortak noktası ise ekonomiden, siyasete, mimariden sosyolojiye pek çok disiplinin şehre dönük bakışını ortaya koymaktadır.

Keleş şehir, şehirleşme konularında yaşanan bazı problemlerin en temel kaynağını Bektaş'ın da belirttiği insan faktörüne dayandırmaktadır. Toplumlar şehirleşemeden şehirli gibi davrandıklarında şehre uyum sağlayamamakta, bu durum da sorunları doğurmaktadır. Şehir sadece coğrafi olarak, fiziki elemanları ile düşünülmemelidir. Kültür kavramı şehirlerin oluşmasında önemli bir dayanaktır (Keleş, 1983). Kültür tıpkı yaşayan bir organizma gibi şehrin sokaklarında varlık gösterir. Binaların yapısında, balkona asılan çamaşırda, camın önüne konulan saksıda, kapı önüne atılan bir iskemlede kendini gösterir. Şehir demek dile kolaydır ancak şehirleşmek, o kültürü de yansıtabilmek oldukça zor ve zaman alan bir süreçtir. Şehirler bir uyum alanı değil bir çatışma ortamıdır. Farklı işlerle uğraşan, farklı düşünen bireylerin biraradalığı ile kurulan alanlardır. Mekanik dayanışma hakimdir, uzmanlaşmadan söz edilir. Şehrin kendine has kültürü, herkesin "öteki" olabilme imkanını sunar. Bu durum şehirlerin kendine has yapılarını oluşturur. Şehirli olmak bu kendine has yapıya uyumlanmayı gerektirir. Uyumlanamama ise bireylerin şehre benzeyen ama şehirleşemeyen yapılarla ve kültürlerle sancılı bir ortam oluşturmalarına sebep olur.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı toplumsal değişmenin gözlendiği önemli bir alan olan şehir ve şehirleşme kavramları üzerinden bir değerlendirme yapmaktır. Toplumların yaşadıkları değişimler belli sınırlar ile belirlenen şehirlerde kendini açık şekilde göstermektedir. Ancak büyük şehirlerin dışında kalan alanlarda yaşayanlar için şehirli gibi olmak ya da şehre benzemek önemli bir gereklilik olarak düşünülmektedir. Özellikle son yıllarda kırsal alanlarda bile şehirli gibi davranma, şehir ile aynı olma eğilimi mevcuttur. Çeşitli saha araştırmaları sırasında ya da gündelik hayat içinde kırsal alanlara gidildiğinde burada yaşayan halkın genel söylemi "şehirde ne varsa burada da var.", "siz şehirde ne yapıyorsanız biz de onu yapıyoruz." şeklindedir. Bu söylemler şehre öykünmeyi ortaya koymaktadır. Bu noktadan hareketle toplumsal değişme bağlamında küçük kentlerin şehre benzeme çabaları üzerine bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

YÖNTEM

Çalışma kapsamında gözlem yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntem, yaşanan bir olayın, durumun, gerçeğin ya da nesnenin özelliklerini ve yapısını öğrenmek, bilmek amacı ile gözlenmesi ile meydana gelmekte-

dir. Gözlem yönteminin özenli, planlı ve dikkatli bir biçimde ele alınması, çalışmaya konu olan olgunun gözlemlenerek bu gözlemler hakkında bilgilerin, notların toplanması elzemdir. Bu çalışmada uzun yıllardır özellikle taşra, köy ve kırsal alanlar üzerine çalışmalar yapan iki sosyoloğun gözlem yöntemine dayanan alan notlarından faydalanılmıştır. Alanda farklı çalışmalar için yapılan görüşmeler esnasında ve gündelik hayatın olağan akışı içinde yaşanan deneyimlerin kayıt altına alınması ve hatta bazı durumlarda fotoğraflanması ile bu çalışmanın alanı inşa edilmiştir.

BULGULAR

Yukarıda yer alan pazaryeri fotoğrafında da görüldüğü üzere modern şehirde oluşan alışveriş mekanlarından oldukça farklı olan bu pazar alanında şehirde satılan ürünler ve/veya benzerlerinin satıldığı görülmektedir. Ancak her ne kadar şehirdeki ürünler gelmiş olsa da mekân hala kendi yapısını ortaya koymaktadır.

Mimari açıdan bakacak olursak, binaların çok katlıya dönmesi, bölgede yer alan yapı malzemeleri yerine modern mimari ürünlerinin tercih edilmesi, bina yapılarının şehirde gözlenen yapılara benzer şekilde yapılmaya çalışılması gibi örnekler sıralanabilir. Ayrıca kırsal alanlarda ihtiyaç olmamasına karşın yapılan göreli modern binaların yanlarına garaj yerlerinin ayrılması gibi bazı durumlar da bu değişimin göstergeleri olarak sıralanabilir. Aşağıda yer alan fotoğraflarda şehirde yer alan yapılara benzemeye çalışan evler bu duruma örnektir.

Toplumsal açıdan baktığımızda, bireylerin değişen hayat tarzları ile sosyo-ekonomik durumları, tüketim tercihleri ve ortaya koydukları mimari yapılar farklılaşmaktadır. Ancak bu yapıların kullanımları ve gündelik hayat alışkanlıkları açısından uygunluğu daha detaylı bir çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada gözlemler ışığında toplumsal değişimin şehirleşemeyen alanlardaki dışa vurumunun değerlendirmesi amaçlanmaktadır.

Şehre benzeme süreci toplumsal hayat üzerinde de büyük değişimler yaratmaktadır. Köksal Alver'in de dediği gibi şehir bireyin onu nasıl algıladığı ile şekillenen bir mekandır. Birey şehirli gibi davranmak şehirli gibi giyinmek ister. Gündelik kıyafetlerde olduğu kadar özel gün adetlerinde de bu tercihler açıkça gözlenmektedir.

Yukarıda yer alan iki fotoğraf günümüz ve geçmişteki gelin tercihleri ve düğün adetleri hakkında örnektir. Günümüzde hem gelin hem de düğüne katılan misafirler modern çizgiler taşıyan kıyafetler tercih etmektedir. Şehirli ve modern olarak tanımlanan bu ürünler düğün her ne kadar kırsalda da yapılsa daha çok talep görmektedir. Oysa geleneklere bağlı olanlar geçmişte gelinlerin ve düğüne katılanların kullandıkları çiçek süslemeleri ile kendini göstermektedir. Modern hayat ve şehre benzeme hali her alanda etkisini göstermektedir.

Şehre benzemek bireylerin her türlü tercihinde kendini gösterir. Bunun en temel sebebi bireylerin şehirli gibi davrandıklarında, giyindiklerinde, yaşadıklarında şehirli olduklarına inançlarıdır. Algıyı bu şekilde oluşturduklarında şehirleşmenin de gerçekleşeceğini düşünürler. Ancak alt yapı ve üst yapı uyumluluğu oluşmadan sadece algı oluşturacak göstermelik unsurlar ile şehirli olmak yeterli gelmemektedir.

SONUÇ

Şehir sosyoloji için önemli bir alandır. Sınırları, alanı belli olan bir yapı olması sebebi ile değişimin göreli kolay gözlenebildiği bir mekandır. Bu durum sosyolojik olarak şehirlerin önemli bir çalışma öznesi olmasına imkân sağlamaktadır. Şehir kimi zaman surlarla çevrelenen, kimi zaman nüfus yoğunluğu ile ayrışan kimi zaman da ticari faaliyetler ile diğer mekanlardan farklılaşan bir alandır. Ancak her durumda şehrin içinde yaşayanların kendilerini oraya ait hissetme ve şehrin bir parçası olmasına vurgu vardır. Şehri şehir yapan en çok da bireylerin onu şehir olarak konumlandırmasıdır.

Küçük kentlere baktığımızda genelde şehre bir özenme, şehirden etkilenme söz konusudur. Küçük kentlerde, taşrada ya da köylerde yaşayanlar genellikle şehirli olmanın avantajlarına odaklanmakta ve şehirli olmayı toplumsal sınıflar açısından bir statü konumu olarak ele almaktadırlar. Bu sebeple şehirli gibi mekanlar oluşturmak, şehirli gibi giyinmek, davranmak kısacası şehre ve şehirliye benzemek önemli bir statü basamağı olarak görülmektedir. Dışarıdan bakıldığında şehirdeki binalara benzeyen yapılar kurmak orada şehirli olmayı beraberinde getirir düşüncesinden hareket edilir. Fakat bu çoğu zaman gerçeklikten uzaktır. Şehirdeki binalardan yapılsa bile kırsal alanlardaki hayat bu yapılara uygun olmadığı için sadece şehre benzeyen ama şehir olmayan arada kalmış yapılar oluşmaktadır. Bu arada kalma hali bireysel açıdan da kendini göstermekte kırsalda olmalarına rağmen şehirli gibi davranan insanların kırsal alanla bağları koparken şehirli de olamamaktalar.

KAYNAKÇA

Aslanoğlu, R. A. (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme. Ezgi Kitabevi. Bursa

Bauman, Z. (2017). Akışkan Modernite. Can yayınları. Çev. Sinan Okan Çavuş

Duru, B. ve Alıcan, A., (2002) 20. Yüzyıl Kenti, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Ergin, B. N. (2019). Wacquant'la Bakmak ve Anlamak: Saha, Kavramlar ve –Kent- Sosyolojisi, İdeal kent, sayı:26, Cilt:10, Yıl2019-1., s:60-82.

Giddens, A., (2000) Sosyoloji, Ayraç Yayınevi. Ankara.

Keleş, Ruşen (1983) 100 Soruda Türkiye 'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, Gerçek Yayınları. İstanbul.

Oktik, N. Hız, K., Çimrin, F., Bozyer, Ü., Sezer, S. (2009). Küçük Kent Dinamikleri ve Muğla Örneği, Kentsel Araştırmalar Sempozyumu, Ankara. 243-257.

Oktik, N.; K. Hız; Ü. Bozyer ve S. Sezer (2004) Milas Araştırması 2003, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.

Pirenne, H. (1982). Orta çağ Kentleri, Kökenleri ve Ticaretin Canlanması. (çev. Ş. Karadeniz). Ankara. İletişim Yayınları.

Sezik, M.(2020). Güncel Kentsel Sorunlar, Bilsam Yayınları.

Wirth, L., (1964) Urbanism as W ay of Life, The University Chicago Press.

AFET SONRASINDA KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE "SİMGESEL ŞİDDET" BAĞLAMINDA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

Dolunay ŞENOL[1], Günce DEMİR[1]

[1]Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kırıkkale / Türkiye

Öz: Toplumlar, sosyal hayatlarını düzenleyebilmek için birtakım kurallar ortaya koymaktadırlar. Sonra da koymuş oldukları bu kurallara uyulması, dolayısı ile toplumsal düzenin sürdürülebilmesi için bireylerini sosyalizasyon sürecinden geçirmektedirler. Sosyalizasyon sürecini, bireylerin dahil oldukları gruba uyum sağlayabilmeleri için toplum tarafından kendilerine uygulanmış olan uyum programları olarak tanımlayabilmek mümkün. Bu uyum programları vasıtası ile bireylerin statülerine uygun davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Bireylerin içine doğmuş oldukları toplum tarafından kendilerine verili ve kazanılmış statüleri bulunmaktadır. Bu statüleri vasıtası ile sosyal hayatlarında neleri yapıp neleri yapmamaları gerektiği kendilerine süreç içinde öğretilmektedir. Bu öğrenme süreci, bir taraftan bireyin toplumsal hayata uyumunu sağladığı gibi diğer taraftan da kendileri olmalarını engelleyebilmektedir. Bu çalışmada Bourdieu'nun "simgesel şiddet" kavramı ile kadınların toplumsal cinsiyet rollerini devam ettirmelerinin gerekliliği, afet şartlarında dahi hem kendilerinin kendilerine hem de çevrelerindekilerin kendilerine ne şekilde kabul ettirildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Normal hayatın içinde toplumsal cinsiyet rollerini içselleştiren kadınların ve kadınların bu rolleri içselleştirmesini sağlayan sosyal çevrelerinin afet anlarında da bu beklentiyi nasıl sürdürdüğü 06.02.2023 tarihinde meydana gelen deprem sonrasında basında yer alan haberlerden örneklerle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Afet anları ve sonrasında olağanüstü şartların olmasına rağmen sosyal hayatın olağan zamandaki gibi devam etmesi gerektiğinin düşünülmesi ve bu yönde beklenti geliştirilmesi, toplumun cinsiyet temelli bilerek ve isteyerek baskı uyguladığını düşündürmektedir. Ancak bunu toplumsal bir baskı veya şiddet olarak değerlendirmek yerine Bourdieu'nun "simgesel şiddet" kavramı ile açıklanmasının insanların toplumun ne derece etkisi altında olduklarını, toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirdiklerini ve dolayısı ile bu durumu nasıl normalleştirdiklerini ortaya koyması açısından son derece önem arz etmektedir. Bu gerçek ortaya konulduğunda, toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal yapılanmadaki rolünün daha gerçekçi olarak algılanması, toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümünün bu bakış açısı ile ve bugünün şartlarına göre düzenlenmesinin öneminin çok daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Rolleri, Simgesel Şiddet, Afet Sosyolojisi, Afetlerde Kadın Olmak

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Cinsiyetin biyolojik yönünden farklı olarak biyolojik cinsiyete toplumun ve kültürün yüklemiş olduğu sorumlulukları ile kadın ve erkek olmayı öğrettiği süreç içerisinde toplumsal cinsiyet öğrenilmektedir. Toplumsal cinsiyet öğretilirken bir taraftan bireye topluma dahil olabilmesi için gerekli olan yüklemelerde bulunulmakta diğer taraftan da bu öğrenme sürecini başarı ile gerçekleştirmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. İnsan sosyal bir varlık olduğu ve toplum içinde var olmaktan, bir gruba ait olmaktan mutlu olduğu, hatta yalnız yaşayamayacağının da farkında olduğu için kendisine öğretilenleri öğrenme, uygulama ve var olan düzeni bozmaması gerektiği tehdidinin de farkına varmaktadır. Bu sebeple birey, toplumun kendi biyolojik cinsiyetine uygun olarak kendisine yüklemiş olduğu toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmesi gerektiğini de fark ederek bir kabullenme sürecine girer. Bourdieu'nun "simgesel şiddet" olarak tanımlamış olduğu kavram içerisinde de aslında toplumsal cinsiyet rollerinin bireye kazandırılması ve içselleştirilmesinin birey üzerindeki etkilerini ve süreci ele alınmaktadır. Ancak simgesel şiddeti açıklamadan önce simgesel şiddete araç olan toplumsal cinsiyet rollerini tanımlamakta fayda bulunmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rolleri

Toplumsal cinsiyet rollerini bireylerin, aynı cinsiyete sahip olan grupların ve toplumların biyolojik cinsiyetlerine, o toplumun uygun bulduğu duygu, düşünce, davranış vb. şeklinde ifade edebilmek mümkündür. O toplumun cinsiyetler arasındaki farklılığını toplumsal cinsiyet rolleri ortaya koyduğu gibi aynı zamanda da o toplumun cinsiyetler arasındaki farklılıkları ile ilgili inançlarına göre de belirlenmektedir (Blackstone, 2003: 335). Böylece birey, bir taraftan toplumsal cinsiyet rollerini öğrenirken bir taraftan da toplumun kendisine yap ve yapma dediklerini de öğrenmiş olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar üzerinde belirleyici olduğu ile ilgili genel kanı olmasına rağmen erkeklik çalışmalarının artması ile birlikte erkekler üzerinde de son derece belirleyici olduğu görülmektedir. Bu çalışma kadınlara uygulanılan simgesel şiddet ile ilgili olduğu için sadece toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar üzerindeki simgesel şiddet etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Toplumsal cinsiyet rolleri, çocuğun anne rahminde başlayan serüvenine kadar uzanmaktadır. Toplum, doğacak çocuğun cinsiyetinin öğrenilerek giyeceklerinin, kalacağı odanın renginin belirlenmesinden, oynayabileceği oyuncaklara kadar ön bir hazırlık sürecine girmektedir. Bu süreç doğduktan sonra da devam etmekte, cinsiyetine uygun giysiler giydirme, saç şekillerini, takıları, kullanılan oyuncakları ve dahi araçları belirleme, ev içi ve ev dışı işler ayrımını yaparak kadın ve erkek görevlerini belirlemeye kadar devam etmektedir (Keister ve Southgate: 2012). Böylece toplumsal cinsiyet rolleri birey ve toplum üzerindeki etkisini sürdürerek erkeğin ailenin malî ihtiyaçlarını karşılama, kadının da ev işleri, hasta ve çocuk bakımı gibi sorumlulukları üstlenmesinde etkili olmaktadır (Roy, Schumm ve Britt, 2013: 77). Kadının ev içinde görünmeyen işlerden sorumlu olması, erkeğin evin geçimini ve korunmasını sağlıyor olması erkeğin ilişkide daha öne geçmesinde belirleyici etken olmaktadır. Bu da kadın erkek arasındaki eşitsizliğin kaynağını oluşturmaktadır (Boslaugh, 2011: 647).

Simgesel Şiddet Kavramı

Simgesel şiddet kavramı, kuramsal yaklaşımlarda ortak olarak kullanılan bir fikir ve terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Klasik Marksist düşünceden yola çıkıldığında "yanlış bilinç" kavramından beslendiği düşünülmektedir. Bourdieu'nun toplumsal güç, baskı ve tahakkümün meşrulaşma ve bazı durumlar için doğal bir eylem sayılma hali üzerinden ele aldığı simgesel şiddet; semboller aracılığıyla iletişim ve biliş üzerinden çoğu zaman sadece hissetme yoluyla uygulanan bir şiddet biçimi olarak tanımlanmaktadır (Bourdieu, 2019: 37-39). Toplumlara veya toplumsal sınıflara "yasal olarak deneyimlenecek şekilde" dayatılan semboller ve anlam sistemleridir (Bourdieu; 2001:2). Toplum üyeleri gündelik hayat içinde farkına varmadan simgesel şiddetten etkilenmekte ve alınan pek çok kararı bu etki ile vermektedir.

Simgesel şiddet kavramı ele alındığında şiddet öğesi oldukça yumuşak ve gizlenmiş şekilde hissedilmektedir. Simgesel şiddetin temelinde fiziksel zorlama ya da fiziksel güç kullanımı somut şekilde ortaya konmamasına rağmen birey ya da toplum üzerinde baskının içsel şekilde hissedilmesi yatmaktadır. Ekonomik, maddi, ideolojik açıdan otoritenin baskın gücünün hissedilmesi, toplumsal değerler üzerinden itaat ve kontrolün sağlanması simgesel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Yaşça büyük insanların fikirlerine zaman zaman karşı olunsa dahi, "saygı" veya "saygısızlık" olarak damgalanma çekincesi ile istendik yönde davranışların geliştirilmesi toplum tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır. Toplumsal hayatta saygı olarak nitelendirilen eylemlerle, toplumsal hayatı düzenleyebilmek adına o toplumun anlam yüklemiş olduğu toplumsal kabullerin uygulanabilirliği arttırılmak istenmektedir. Toplumun sosyalizasyon sürecinden geçen her bir birey, toplumun kendisine yüklemeye çalıştığı toplumsal cinsiyet rollerini öğrenip uygulayarak toplum içinde kabul görebilmek ister. Toplumun belirlemiş olduğu kurallara uygun davranabilmek, dolayısı ile toplum ile uyumlu olabilmek için mümkün olduğu kadar itiraz etmeme

gayreti içinde olma, yapmak istediği bazı davranış, düşünce eylemlerden uzak durma çabası simgesel şiddetin önemli göstergeleri arasında değerlendirilmektedir.

Simgesel şiddetin önemli bir özelliği gücü elinde bulunduranların bu gücü titizlikle ve incelikle kullanmaları sonucunda mağdurların hallerine şükretmesi sağlanırken bulundukları yerin, yaşadıkları zorlukların kendilerine müstahak olduğu düşüncesinin gelişmesi sağlanarak itirazların en alt seviyeye indirilmesi, dolayısı ile de toplumsal düzenin ve devamlılığın sağlanması gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bu sayede, kaderci ve teslim olmuş bu tavır ile mağdurların ağır ağır ezilmelerine ortam oluşturulmaktadır. Tüm bu anlatılanlara dayanarak simgesel şiddetin düşmanca ortaya konulan açık bir şiddet türü olmadığını aksine daha çok göreli yardımsever, iyi gizlenmiş ve örtük bir şiddet türü olduğunu belirtmek gerekir.

Hiç farkında olmadan sosyalleşme sürecinde zihinlere kazınan normlar, değerler, davranış kodları, düşünce, hareket ve algılar şekillenmektedir. Simgesel şiddet ile farkında olarak ya da olmayarak gündelik hayatın her alanında karşılaşılmaktadır. Her birey yaşamı boyunca bazen uygulayan bazen maruz kalan olarak simgesel şiddete maruz kalmakta ya da maruz bırakmaktadır. Simgesel şiddetin oluşmasına neden olan tahakküm genellikle şiddeti belirleyenlerle bu baskının etkisinde kalan algı grupları arasındaki uyumla oluşmaktadır (Bourdieu ve Wacquant, 2003: 167).

Simgesel şiddetin, belirli bir güce hatta önemli bir güce sahip olduğunu bilmek ve bu gücü önemsemek gerekir. Bu güç ile toplumsal doğrular üzerinden bireyler arasında farklılaşma ve bundan doğan bir üstünlük durumu söz konusu olabilmektedir. Yaratılan üstünlük, bir taraftan bireyler arasında ayrımcı bir bakış açısı kazandırırken diğer taraftan karşı tarafın kendisini güçsüz hissetmesine ve simgesel şiddet uygulayanların toplumsal konumlarını tehdit edecek faaliyetlerden kaçınmalarına neden olabilmektedir. Kontrol, bilinçli şekilde rıza gösterme ve özgür seçimin sonucu olmadığı için 'şiddet' olarak kabul edilmektedir. Kontrolün arka planında tahakkümü elinde bulunduranların talep, istek ve tercihleri yatmaktadır. Ayrıca kontrol semboller üzerinden yaratıldığı için 'simgesel"dir. Simgesel şiddet üstü kapalı, örtük bir şekilde uygulanır ve bu yüzden ona karşı hiçbir isyan ortamı oluşmaz ve kolayca kabul edilir. Öyle ki bireylere yapmak istediklerini, kendileri için doğal olanı yaptıkları, tercihlerini yaşadıkları düşündürülür. Ancak çoğu zaman "doğal olan", "tercih edilen", olarak tanımlananların bireyler için toplumun belirlediği, oluşturduğu normlar ve değerler veya onların yönlendirdikleri olduğu görülmektedir.

"Simgesel şiddet" düşüncesindeki yenilik, gerçek bir şiddet, hatta tehdit olarak görülmemesine rağmen, bireylerin kendileri için aksini yaptıklarında iyi olmayacağı düşüncesini uyandırmaktadır. Böylece var olanın devamlılığının sağlanması önemsenmektedir. Simgesel şiddetin en önemli gücü toplum tarafından meşru olarak algılanıyor olmasıdır. Simgesel şiddet, toplumdaki hareketliliğin, sınıfların ve iktidar ilişkilerinin kuşaktan kuşağa yeniden üretiminin gücünü açıklar. Simgesel şiddet üretilir, yeniden üretilir ve herkesin mevcut habitusuna özgü olarak meşru kabul edilir (Bourdieu, 2002, s. 33). Bourdieu'nun çalışmalarına bakıldığında, toplumsal koşullar ve bu koşullarla nesnel olarak uyumlu hale getirilmiş şemalar, toplumun tüm üyelerinin eylemlerinin matrisleri olarak işlev görür; bedenlere, sembollere, yapılara, uzamlara hatta en kapsamlı hali ile bireylerin habituslarına işlenir. Bu durum bakış açısına göre tahakküm ilişkilerinin yapılarının "doğal" olarak tanımlanmasının ana kaynağını oluşturur (Bourdieu, 2021:460-463).

AMAÇ

Bu çalışma toplum tarafından bireylere kadın ve erkek olarak yüklenen rollerin afet şartlarında da bireyler üzerinde yarattıkları baskı üzerine inşa edilmektedir. Bourdieu'nun "simgesel şiddet" olarak tanımladığı olgu ile özellikle kadınların toplumsal cinsiyet rollerini afet şartlarında bile devam ettirmelerinin

gerekliliği düşüncesi bir arada değerlendirilecektir. Bunun temel sebebi toplumsal cinsiyet roller ile kadınların afet şartlarında dahi belli bir baskı ile karşılaşıyor olmalarıdır. Kadınlar yaşanılan bu zorlu süreçte, ailenin devamlılığını sağlamak adına, gündelik işlerin sorumluluğunu almakta ve bu durum onların üzerinde ekstra bir baskı yaratmaktadır. Bu sürecin irdelenmesi muhakkak ki daha geniş çalışmaların konusudur. Ancak bu çalışmada, yakın zamanda 06.02.2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında çıkan haberlerden seçilen görsel örnekler üzerinden sosyolojik bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada yöntem olarak içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu yöntem dahilinde belirli bir metin, görsel, haber vb. içerisinde yer alan anlamların keşfedilmesi amaçlanmaktadır. İçerik olarak incelenecek metin, haber, görsel vb. içerisinde yer alan sembol ve anlam barındıran öğeler bu analiz yönteminin öznesidir. Kelimeler, görseller, semboller, temalar belirli kategoriler oluşturularak irdelenir. Bu kategorilendirme sonucunda ortaya konulmak istenilen sembol ve anlamlar objektif ve sistematik olarak değerlendirilir. İçerik analiz ile genellemeler yerine ele alınan belgenin kültürel ögeleri ortaya konulur. Bu çalışmada normal hayatın akışında toplumsal cinsiyet rollerini içselleştiren kadınların ve kadınların bu rolleri içselleştirmesini sağlayan sosyal çevrelerinin afet anlarında bu rollere yükledikleri anlam irdelenecektir. 06.02.2023 tarihinde ülkemizde meydana gelen deprem sonrasında basında yer alan bazı haberler içerik analizi yöntemi ile toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında ele alınacaktır.

BULGULAR

Deprem Sonrasında Sosyal Hayatta Kadın

Depremler genellikle yerin yüzeyinde meydana gelen ani bir değişim olarak algılanmasına rağmen yeryüzündeki hareketliliğin sosyal hayata yansımasının oldukça büyük parametreleri bulunmaktadır. Depremler sonrasında insanların ve dolayısı ile toplumların psikolojileri, ekonomileri, sosyal ve kültürel hayatları ani ve önemli değişimlere sahne olmaktadır. Toplumların statükoyu korumayı önemsedikleri, ani ve hızlı değişimlerden hoşlanmadıkları, değişimin yavaş ve tüm kurumlarla uyum içinde gerçekleşmesinin gerekliliğine inandıkları bilinmektedir.

Depremler sonrasında toplumsal hayatın önemli değişimler yaşadığından ve bu değişimlerin çok farklı parametrelerinin olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada 06.02.2023 tarihinde Türkiye'nin 10 ilinde maddi ve manevi hasara sebebiyet veren depremde kadınların içselleştirmiş oldukları toplumsal cinsiyet rollerinin kendilerine bireysel düzeyde "simgesel şiddet" i nasıl uyguladığını basına yansıyan örnekler üzerinden değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Kadınlar Depremde de Annelik Görevlerinin Farkındalar: Hem yemek yapıyor hem dağıtıyor hem çocuklarının ve ihtiyacı olanların karnını doyurmaya hem de sosyal hayatı devam ettirmeye çalışıyorlar:

Resimlerden de anlaşılacağı gibi deprem sonrasında da kadınlar toplumsal cinsiyet rollerinin kendilerine öğretmiş olduğu rolleri yerine getirmek için olağanüstü bir çaba içine giriyorlar. Bazen bir araba kasasında bazen yıkıntıların arasında bazen boş buldukları bir yerde iki tuğlayı bir araya getirerek ocak yapıp, buldukları malzemelerle şartların zorluğuna bakmadan, çocukları ve aile fertleri hatta çevrede olup da onların yardımına ihtiyacı olduğunu düşündükleri herkese kendi sorumluluk alanları içinde kalarak ellerinden gelen desteği sağlamaya çalışıyorlar.

Kadınlar, içselleştirmiş oldukları toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak kendi üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerektiğini o derece kabullenmişler ki deprem bölgesinde olmayan kadınlar da bir kısmı bölgeye gelerek, bir kısmı bölgeye ulaştırılmak üzere depremzedelerin giyim, barınma, beslenme vb. en temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ellerinden gelen çabayı en üst düzeyde gerçekleştirmeye çalışıyorlar.

Fotoğraflar kadınların, toplumsal cinsiyet rollerini uygulamaya koyarken kendilerini sadece kendi aileleri ve yakın çevrelerinden değil ellerinin uzanabileceği tüm insanlardan sorumlu hissediyor olduklarını da ortaya koymaktadır. Eğitim seviyeleri, yaşları, yaşam şartları farklı olsa da tüm kadınların kendilerine öğretilen, kendilerinden beklenilen tüm sorumlulukları hissederek yerine getirmeye çalıştıkları da yine resimlerden anlaşılmaktadır.

Tuazon (2020:373) toplumsal cinsiyet rolleri arasında kadınların ev içi işleri, hasta ve çocuk bakımını üstleniyor olmalarının, ev içi düzeni ve akrabalık bağlarını sürdürmelerinde de etkili olduğunu belirtmektedir. Kadınların hayatlarının ilk evrelerinden itibaren öğrenmeye başladıkları toplumsal cinsiyet rollerinin, hayatlarının en zor zamanlarında dahi bu görevlerini sürdürmelerinde etkili olduğu 6 Şubat 2023 depreminde de dikkatleri çekti. Resimlerde de görüldüğü gibi kadınlar, çevrelerindeki diğer kadınlarla birlikte hareket ederek, toplumsal cinsiyet rollerini devam ettirmeye ve toplumun kendilerinden beklemiş olduğu sorumlulukları yerine getirmeye devam etmekte ve de bu eylemlerini sorgulamadan, kendi rızaları ile gerçekleştirmektedirler. Bu da kadınların, sosyalleşme süreci içinde kendilerine toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden yüklenilen sorumlulukları içselleştirerek yerine getirdiklerini ve bu durumu da olması gereken olarak kabullenip kendi sorgulamalarını yapma gereği duymadan, toplumun kendilerinden beklemiş olduğu görevleri yerine getirme konusunda son derece istekli davrandıklarını ortaya koymaktadır. Kadınların kendilerinden beklenilen eylemlerle ilgili sorgulamalarını yapmamalarının arkasında sadece öğrendiklerini uygulama istek ve refleksinin olmadığı, aksine ve belki de daha fazlası, beklentilere aykırı davranış sergilediklerinde karşılaşacak oldukları müeyyideler ve sonuçlarının olduğuna dikkat etmek gerekir. Ancak burada, kadınlara toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden uygulanılan simgesel şiddetten bahsederken, kadınların bu şiddetin farkında olmadan, aksine kendi tercihleri olarak düşündükleri eylemleri gerçekleştiriyor olduklarına, bu eylemlerinden ve sonuçlarından çoğu kez rahatsızlık duymadıklarına vurgu yapmakta da yarar bulunmaktadır.

SONUÇ

Sel, deprem gibi doğal afetlerden bütün insanlar olumsuz etkileniyor olmalarına rağmen kadınların etkilenme oranlarının çok daha yüksek olduğu kabul edilmektedir ("Poverty in Guatemala", 2004: 311). Kadınların hayatlarının büyük bir bölümünü evin içinde ve yakın çevrelerinde geçiriyor olmaları, etkileşim alanlarının erkeklere oranla daha fazla ev ve çevresinde gerçekleşiyor olması, bu etkilenmede önemli bir etken olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple olsa gerek kadınların deprem anı ve sonrasında aile içi işleyişi düzenleme ve sürdürme görevine devam etmiş oldukları (Watchendorf, Nelan ve Blinn-Pike, 2013: 292) araştırmalarla ortaya konulmuştur. Son depremde de aynı şekilde depremden etkilenen ve deprem bölgesine uzak olan kadınların önce kendi ailelerinin, ardından da çevredeki diğer bireylerin karınlarını doyurma, bakımlarını sağlama gibi faaliyetleri, içinde bulunulan şartların kısıtlı olmasına rağmen gerçekleştirmek için olağanüstü bir çaba içine girmiş oldukları dikkati çekmektedir.

Bourdieu Eril Tahakküm (2001) adlı eserinde, kadınların erkek egemenliği tarafından oluşturulan ve algılanan simgesel obje durumuna mahkûm edilmeleri halinde bu durumun kendilerini düzenli olarak fiziksel açıdan zayıf ve yetersiz hissetmelerine neden olduğundan bahseder. Bunun temel sebebi hassas, narin, kırılgan olarak tarif edilen kadınların aynı zamanda her an hoş, güzel, alımlı ve çekici olabilmek için durmadan çabalamak zorunda olmalarıdır. Ayrıca kadınlar, aileyi kuran düzenleyen ve ayakta tutandır. Yemeği pişiren, çocuğa bakan, evi çekip çevirendir. Tüm bu algı kadının toplumsal rolünün eril tahakküm tarafından çizilen ana hatlarıdır. Kadınlar kendilerine çizilen bu sınırlar içinde kaldıkları süre içinde toplum tarafından onaylanmaktadırlar. Kendilerine toplumun çizmiş olduğu sınırlar içinde kaldıkları süre boyunca bir taraftan toplumun kendileri ile ilgili onayı, onlar için motivasyon kaynağı olurken diğer bir taraftan da toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmiş olmanın hazzı ile kendilerini mutlu hissetmekte, toplumun kendilerine biçmiş olduğu rolü yerine getirmiş olmanın hazzını yaşamaktadırlar.

Depremlerde kadınların arama kurtarma görevlerinde de yer alıyor olmalarına rağmen kadın nüfusu içinde bu oranın genellikle sınırlı kaldığı, onun yerine kurtarılanların maddî ve manevî her türlü ihtiyaçlarının giderilmeye çalışılması, rehabilitasyon, afetzedelere ve yardım gruplarına destek ve bunların organizasyonlarında son derece etkili oldukları dikkati çekmektedir. Aslında tüm bu anlatılanlara bakıldığında, kadınlara toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı uygulanılan simgesel şiddetin yansımaları görülmektedir. Kadınlar, güç kuvvet gerektiren ve evin uzağında olan faaliyetlere katılmak yerine, hayatlarının en erken evrelerinden itibaren kendilerine öğretilen davranış şekillerini yerine getirmeyi görev olarak algılamakta ve kendilerine çizilen bu sınırlar içinde kalmayı güvenlikli alan olarak kabul etmektedirler. Dışarıdan görülmeyen, ancak dışına çıkma ihtimali ortaya çıktığında kendilerini güvende hissedememe, suçluluk duyma şeklinde tezahür eden bu görünmez engeller, kadınların hem kendilerinin kendilerine hem de toplumun kendilerine çeşitli uyarılarla uygulamış olduğu bir şiddet türü olarak ortaya çıkmaktadır. İnsanların fiziki şiddet ile mücadele yöntemlerine karşı son dönemlerde farkındalık seviyelerinin oldukça arttığı bilinmektedir. Ancak fark edilmesi, belirli bir farkındalık seviyesini gerektiren simgesel şiddet ile mücadele için bir süre daha zamanın geçmesi ve bu süreçte etkin mücadelelerin gerçekleşmesinin önemli olduğu açıkça görülmektedir.

KAYNAKÇA

Blackstone, A. (2003). Gender Roles and Society. J. R. Miller, R. M. Lerner ve L. B. Schiamberg (Ed.), *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments* içinde (ss. 335–338). Santa Barbara: ABC-CLIO.

Boslaugh, S. (2011). Grenada. M. Z. Stange, C. K. Oyster ve J. E. Sloan (Ed.), *Encyclopedia of Women in Today's World* içinde (s. 647). Los Angeles: SAGE Publications.

Bourdieu, P., (2001). Masculine Domination. Cambridge: Polity Press.

Bourdieu, P., (2002). Language and Symbolic Power. Cambridge: Polity Press.

Bourdieu, P., (2019). Televizyon üzerine, İstanbul: Sel yayınevi.

Bourdieu, P., (2021). Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi, İstanbul: Nika Yayıncılık.

Bourdieu, P. ve Wacquant, L., (2003). Düşünümsel Sosyolojiye Davet, İstanbul: İletişim Yayınları.

Keister, L. A. ve Southgate, D. E. (2012). *Inequality: A Contemporary Approach to Race, Class, and Gender*. Cambridge University Press.

Poverty in Guatemala. (2004).*World Bank Publications*.

Roy, R. N., Schumm, W. R. ve Britt, S. L. (2013). *Transition to Parenthood*. Berlin: Springer Science & Business Media

Tuazon, N. (2020). People of Filipino Heritage. L. D. Purnell ve E. A. Fenkl (Ed.), *Textbook for Transcultural Health Care: A Population Approach: Cultural Competence Concepts in Nursing Care* içinde (ss. 365-394). London: Springer Nature.

Watchendorf, T., Nelan, M. M. ve Blinn-Pike, L. (2013). Households and Families. D. S. K. Thomas, B. D. Philips, W. E. Lovekamp ve A. Fothergill (Ed.), *Social Vulnerability to Disasters* içinde (ss. 281-310). Florida: CRC Press.

BÖLGESEL DİRENÇ ANTRENMANLARI İLE GÖRÜLEN BÖLGESEL VÜCUT YAĞ DEĞİŞİMLERİ

Mustafa ÜNAL[1], Aziz GÜÇLÜÖVER[2]

[1]Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kırıkkale / Türkiye
[2]Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Kırıkkale / Türkiye

Öz: İnsan vücudu morfolojisinde aerobik ve anaerobik yollarla vücut yağ değişimleri gerçekleşir. Bu bağlamda araştırmada birincil amaç bölgesel çalışan antrenman gruplarının kendi içinde vücut yağ değişimlerinin olup olmadığı, ikincil amaç ise farklı antrenman grubu bölgelerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmaya deney; (erkek, yaş=25±3.05, n=20; kadın, yaş=26±2.87, n=20) kontrol; (erkek, yaş=26 ±3,12, n= 10; kadın, yaş= 25±2,80, n=10) olmak üzere toplam 60 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desenli araştırmadır. Vücut yağ ölçümleri Jackson-Pollock yöntemiyle belirlenmiştir. Randomize kontrollü yöntemle belirlenmiş katılımcılar, kuvvet ve aerobik direnç egzersizlerini kapsayan 12 haftalık antrenman programını sürdürdüler. Verilerin analizinde grup içi karşılaştırmalarda parametrik testlerden bağımlı örneklem t testi, gruplar arası karşılaştırmalarda ise bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek grubunun bölgesel direnç antrenmanlarında vücut yağ değişimi öntest-sontest değerlerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. ($p=0.000<\alpha=0.05$, $p=0.000<\alpha=0.05$). Kadın grubu değerlendirildiğinde de öntest-sontest sonuçlarında anlamlı farklılıklar gözlemlendi. ($p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.000 < \alpha=0.05$). Bölgesel düzeyde üst ve alt bölge antrenman gruplarının sonuçları karşılaştırıldığında erkeklerde, üst bölgede alt bölgeye kıyasla anlamlı düzeyde vücut yağ yakımı gerçekleşmiştir. ($p=0.014 < \alpha=0.05$, $p=0.003 < \alpha=0.05$) Kadın gruplarında ise bölgesel düzeyde üst ve alt bölge karşılaştırma sonuçlarında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda bölgesel düzeyde yapılan direnç antrenmanlarının özellikle erkek grupların üst bölge değerlerinde diğer bölgelere kıyasla anlamlı hızlı yağ değişimleri olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Direnç Antrenmanı, Vücut Yağ Değişimi

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Vücut yağ dokusunun artması, vücuda alınan besin miktarının enerji üretme yoluyla harcanandan daha fazla olması olarak tanımlanan obezite, çağımızın önemli problemlerinden biridir. Dengesiz ve kötü diye nitelendirilen beslenme sonucu ortaya çıkan vücut yağının artış göstermesi birçok sağlık sorununu da beraberinde getirmektedir (Aydın ve Bulut, 2014). Bu bağlamda yağ yakımına dikkat çeken bu çalışmada bölgesel egzersizler yaparak vücudun tepkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Antrenmanın organizmada fonksiyonel ve biçimsel değişimler gösterdiği bilinmektedir (Sevim, 2002). Ayrıca tüm vücut için yapılan direnç antrenmanlarının ve orta şiddetli koşuların vücut ağırlığı, beden kütle indeksi ve yağ oranında olumlu değişimler gösterdiği ortaya konmuştur (Kafkas ve Ark., 2009). Çeşitli antrenman yöntemlerinin yağ yakımı üzerine etkilerini inceleyen birçok örnek mevcuttur (Karayiğit ve Ark., 2020). Dayanıklılık antrenmanlarının, yağ yakımı ve vücut kompozisyonu üzerine olumlu etkisi olduğu bilinmektedir (Gökdemir ve ark., 2007; Patlar ve ark., 2003; Trapp ve ark., 2008). Ayrıca direnç antrenmanlarının kuvvet artışı ve hipertrofiyi arttırdığı ortaya konmuştur (Marques, 2010). Çalışmada direnç antrenmanlarının bölgesel olarak yağ yakımına etkisi incelenirken, dayanıklılık antrenmanı ile tüm vücudu aktif ederek yağ yakımının bölgesel olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu konudaki bazı araştırmalara bakıldığında bölgesel direnç antrenmanının tek bölgeye uygulandığı ve genel vücut yağının azalmasına karşın direnç antrenmanı uygulanan bölgede yağ yakımının olmadığı ortaya konmuştur (Campillo ve ark.). Bu araştırmaların daha geniş kapsamlı ve farklı bölgeleri de dahil ederek

yapılması bölgesel direnç antrenmanının yağ yakımına etkilerini incelemek adına önemli görülmektedir. Ulaşılan sonuçların genel olarak spora katılan bireylerin bilinen antrenman rutinini değiştirerek daha kısa zamanda daha verimli sonuçlar almasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı dev set antrenman modelinin bölgesel olarak çalışılarak, çalışılan bölgedeki yağ değişiminin tespit edilip incelenmesidir. Böylelikle bireylerin daha etkili antrenman teknikleriyle hem zamandan hem de fiziksel efordan fayda sağlaması ve en etkili şekilde çalışabilmesi hedeflenmektedir.

AMAÇ

İnsan vücudu morfolojisinde aerobik ve anaerobik yollarla vücut yağ değişimleri gerçekleşir. Bu bağlamda araştırmada birincil amaç bölgesel çalışan antrenman gruplarının kendi içinde vücut yağ değişimlerinin olup olmadığı, ikincil amaç ise farklı antrenman grubu bölgelerinin karşılaştırılmasıdır.

KAPSAM

Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde faaliyet gösteren özel spor merkezi işletmelerinden deney; (erkek, yaş=25±3.05, n=20; kadın, yaş=26±2.87, n=20) kontrol; (erkek, yaş=26 ±3,12, n= 10; kadın, yaş= 25±2,80, n=10) olmak üzere toplam 60 katılımcı randomize yöntemle oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklem büyüklü G.power analizi ile belirlendi. Araştırma için ‘’Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul (Karar No: 2022.11.01) ’’ onayı alınmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desendir.

Antropometrik Ölçümler

Bütün gruplar için belirli 8 bölgeden skinfold ölçümleri (triceps, biceps, supscapular, midaxillary, suprailiac, abdominal, medium-thigh, medial-calf) ve 6 bölgeden (omuz, kol, göğüs, bel, kalça, bacak) çelik mezura ile çevre ölçümü yapılmıştır. Bölgesel gözlem dışında J-P (Jacksson-Pollock) yöntemi ile toplam vücut yağ oranı kayıt altına alınmıştır.(Roche ve Ark., 1996) Araştırmaya katılan kişilerin boy uzunlukları ± 1mm hassasiyetle ölçüm yapan bir stadiometre ile vücut ağırlıkları da ± 100g hassasiyetle ölçüm yapan bir baskül ile ölçülmüştür.

Egzersiz Protokolü

Katılımcılar 12 hafta boyunca haftada 3 gün hazırlanan egzersiz programını uygulamıştır. Bir egzersiz gününde üst bölge (8 hareket) ve alt bölge (7 hareket) antrenmanı belirlenen gruplara verilmiştir. Direnç antrenmanına başlamadan önce olası sakatlığı önlemek ve egzersize hazırlık için katılımcılara gerekli ısınma ve germe hareketleri gösterilmiştir. Egzersizlerde antrenman yoğunluğunu dev set (giant set) modeli uygulanmıştır (Türkay, 2018). Egzersizler için şiddet (1RM %40 x 20reps x 3) olarak belirlenmiştir. Her bir hareket bitiminde dinlenme yapılmaksızın sıradaki harekete geçilip, bütün egzersizler bittiğinde 1 set tamamlanmış olacaktır. Katılımcılardan 1 egzersiz gününde toplamda 3 set programı uygulamaları istenmiştir. Set arası dinlenme 3dk olarak belirlenmiştir. Daha fazla dinlenme süresinin (5dk) tekrar sayısında artış gösterdiği bilinse de (Balcı ve Özdemir, 2020) bu dinlenme süresinin (3dk), antrenman şiddetini (orta şiddet) göz önüne alarak bir sonraki set için performansı sürdürmede yeterli olduğu düşünülmektedir. Her bir egzersiz sonunda katılımcılardan 40dk boyunca yağ yakımı için koşu bandında yürüyüş yapmaları istenmiştir. Bu sayede orta şiddetli kardiyovasküler egzersiz ile yağ yakımı desteklenmiştir. Orta şiddetli kardiyovasküler egzersiz için, maksimal kalp atım sayısı (MKAS) dikkate alınarak karvonen formülü ile hesaplanmıştır. Karvonen formülü 220- yaş, Hedef Kalp Atım Sayısı =

(MKAS-İstirahat Kalp Atım Hızı) x (%60-70) + İstirahat Kalp Atım Sayısı (Fox ve Ark., 1999). Böylelikle her bir katılımcı için hedef kalp atım aralıkları belirlenerek egzersizler yağ yakımına yönelik gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların egzersiz boyunca hedef kalp atım aralıklarını belirlemek için 'RS 400' model polar saat kullanılmıştır. Grupların, verilen antrenman programları haricinde beslenme düzenleri ve sirkadian ritimlerinin (uyku düzeni) dışına çıkmamaları yönünde sözlü ve yazılı beyanları her antrenman öncesi teyit edilmiş ve ilgili tavsiyelere 12 hafta boyunca uymaları sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma grubundan elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistikleri ile birlikte grup içi ve gruplar arası öntest-sontest karşılaştırmalı analizleri değerlendirilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir. Katılımcıların vücut yağ yüzdeleri hesaplanmıştır. Değişkenlerin normallik varsayımları Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Değişkenler normal dağılımdan geldiğinden dolayı, analizlerde parametrik testlerden grup içi karşılaştırmalarda bağımlı örneklem t testi ve gruplar arası karşılaştırmalarda ise bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Tüm analizler IBM-SPSS 21 programında yapılmıştır.

Bulgular:

Tablo 1. Sürekli değişkenlerin istatistiksel özellikleri

Deney	Değişken	Ortalama	Standart sapma	Min	Max
Erkek Antrenman Grubu	Yaş	25,25	3,05	20,00	30,00
	Boy	174,85	6,05	164,00	185,00
	Kilo	86,95	10,41	63,00	114,00
	BMI	23,47	5,06	14,57	37,58
Kadın Antrenman Grubu	Yaş	26,05	2,87	20,00	30,00
	boy	163,10	4,50	157,00	173,00
	kilo	62,57	7,30	47,90	77,30
	BMI	27,84	5,96	14,03	42,34
Kontrol Grubu	Değişken	Ortalama	Standart sapma	Min	Max
Erkek	Yaş	26,10	3,12	20,00	30,00
	Boy	179,30	8,18	168,00	196,00
	Kilo	81,52	10,92	68,90	96,50
	BMI	24,53	6,06	15,47	38,48
Kadın	Yaş	25,10	2,80	21,00	29,00
	Boy	162,40	5,91	154,00	175,00
	Kilo	60,09	10,47	47,30	85,20
	BMI	28,88	6,63	15,34	43,56

Tablo 2. Erkekler tüm gruplar için t-testi analiz sonuçları

Değişken	Test	Ortalama	Standart sapma	Test İstatistiği	p değeri
Üst Bölge Antrenman Kaliper Toplamı	Ön	77,13	27,09	5,188	0,000*
	Son	66,20	21,41		
Alt Bölge Antrenman Kaliper Toplamı	Ön	115,83	30,51	5,829	0,000*
	Son	101,35	26,69		
Üst Bölge Antrenman Mezura Toplamı	Ön	261,72	18,82	1,868	0,072
	Son	258,18	16,00		
Alt Bölge Antrenman Mezura Toplamı	Ön	303,38	28,18	3,303	0,003*
	Son	293,65	20,01		

Erkekler için tüm gruplarda yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, Üst kaliper, alt kaliper ve alt mezura değişkenlerinin ön-son testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuşken ($p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.003 < \alpha=0.05$), üst mezura değişkeninin ön-son testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0.072 > \alpha=0.05$).

Tablo 3. Kadınlar gruplar için t-testi analiz sonuçları

Değişken	Test	Ortalama	Standart sapma	Test İstatistiği	p değeri
Üst Bölge Antrenman Kaliper Toplamı	Ön	71,67	20,44	8,178	0,000*
	Son	60,65	20,51		
Alt Bölge Antrenman Kaliper Toplamı	Ön	116,08	25,19	9,198	0,000*
	Son	100,92	27,74		
Üst Bölge Antrenman Mezura Toplamı	Ön	221,40	12,50	3,216	0,003*
	Son	219,68	11,98		
Alt Bölge Antrenman Mezura	Ön	280,00	20,18	4,680	0,000*
	Son	273,73	21,01		

Kadınların tüm gruplar için yapılan analiz sonuçlarına bakıldığında, tüm değişkenlerinin ön-son testleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.003 < \alpha=0.05$, $p=0.000 < \alpha=0.05$).

Tablo 4. Erkekler antrenman gruplarında bölgesel t-testi analiz sonuçları

Değişken	Antrenman Grubu	Ortalama	Standart sapma	t	p
Üst Bölge Antrenman Kaliper Toplamı	Üst bölge	66,95	17,16	-2,584	0,014*
	Alt bölge	86,98	30,10		
Alt Bölge Antrenman Kaliper Toplamı	Üst bölge	101,15	20,60	-3,141	0,003*
	Alt bölge	127,08	30,63		
Üst Bölge Antrenman Mezura Toplamı	Üst bölge	257,13	15,34	-1,811	0,078
	Alt bölge	265,68	14,50		
Alt Bölge Antrenman Mezura Toplamı	Üst bölge	293,88	14,64	-2,567	0,014*
	Alt bölge	310,45	24,89		

Erkekler için antrenman grupları ile üst kaliper, alt kaliper, üst mezura ve alt mezura arasında yapılan Bağımsız örneklem t testi analiz sonuçlarına bakıldığında, üst mezura değişkeni hariç diğer değişkenler ile antrenman grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0.014 < \alpha=0.05$, $p=0.003 < \alpha=0.05$, $p=0.014 < \alpha=0.05$).

Tablo 5. Kadınlar antrenman gruplarında bölgesel t-testi analiz sonuçları

Değişken	Antrenman Grubu	Ortalama	Standart sapma	t	P
Üst Bölge Antrenman Kaliper	Üst bölge	67,30	19,47	0,796	0,431
	Alt bölge	62,40	19,47		
Alt Bölge Antrenman Kaliper	Üst bölge	108,65	27,90	0,600	0,552
	Alt bölge	103,63	25,03		
Üst Bölge Antrenman Mezura	Üst bölge	219,65	7,94	-1,175	0,247
	Alt bölge	223,63	12,88		
Alt Bölge Antrenman Mezura	Üst bölge	274,98	14,43	-0,855	0,398
	Alt bölge	280,23	23,37		

Kadınlar için antrenman grupları ile üst kaliper, alt kaliper, üst mezura ve alt mezura arasında yapılan bağımsız örnekler t-testi analiz sonuçlarına bakıldığında, hiçbir değişken ile antrenman grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0.431 > \alpha=0.05$, $p=0.552 > \alpha=0.05$, $p=0.247 < \alpha=0.05$, $p=0.398 > \alpha=0.05$).

SONUÇ

Araştırmanın sonucunda egzersiz programı tüm gruplar içinde farklı oranlarda vücut yağ yüzdelerinde olumlu değişimler göstermiştir. Üst grup antrenman yapan erkek grup diğer tüm gruplara göre aynı bölgede çok daha hızlı vücut yağ değişimi göstermiştir. Kadın gruplarının özellikle üst bölgede erkeklerden

daha az yağ yakımı gerçekleştirdiği sonucu düşünüldüğünde, genel anlamda kadınların vücut yağ yüzdelerinin erkeklere göre % 8 – 10 daha fazla olması ve bu farklılığın egzersizde de kendini hissettirdiği söylenebilir. Yağ oranı östrojenle doğrudan bağlantılıdır (Açıkada ve Ergen 1990). Vücut yağ oranıyla kuvvet ve dayanıklılık arasında ilişki olduğu için bu durum kadın ve erkek arasındaki performansı da etkiler (Kalyon 1994). Bu bilgiler erkeklerdeki hızlı yağ yakımının nedenini anlamamız için çalışmaya ışık tutmaktadır. Hormonal dengelerin farklı olduğu gerçeği ele alınarak farklı antrenman tekniklerinin sonraki çalışmalarda uygulanabilirliği tartışılmalıdır.

Araştırma sonucunda erkek grubunun bölgesel direnç antrenmanlarında vücut yağ değişimi öntest-sontest değerlerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. ($p=0.000<\alpha=0.05$, $p=0.000<\alpha=0.05$). Kadın grubu değerlendirildiğinde de öntest-sontest sonuçlarında anlamlı farklılıklar gözlemlendi. ($p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.000 < \alpha=0.05$). Bölgesel düzeyde üst ve alt bölge antrenman gruplarının sonuçları karşılaştırıldığında erkeklerde, üst bölgede alt bölgeye kıyasla anlamlı düzeyde vücut yağ yakımı gerçekleşmiştir. ($p=0.014 < \alpha=0.05$, $p=0.003 < \alpha=0.05$) Kadın gruplarında ise bölgesel düzeyde üst ve alt bölge karşılaştırma sonuçlarında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda bölgesel düzeyde yapılan direnç antrenmanlarının özellikle erkek grupların üst bölge değerlerinde diğer bölgelere kıyasla anlamlı hızlı yağ değişimleri olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

Açıkada C., Ergen E.(1990) Bilim ve Spor, Ankara, Tek Ofset Matbaacılık.

Aydın E., Bulut H. (2014) Nursing care in bariatric surgery. TAF Preventive Medicine Bulletin. 13: 77-82.

Balcı Ş. S., Özdemir H. (2020) Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri Dergisi. 12(1): 23-32.

Campillo R.R., Andrade D.C., Jara C.C., Olguin C.H., Lepin C.A., Izquıerdo M. (2013) Journal of Strength and Conditioning Research. 27(8)/2219–2224.

Gökdemir K., Koç H., Yüksel O. (2007). Aerobik antrenman programının üniversite öğrencilerinin bazı solunum ve dolaşım parametreleri ile vücut yağ oranı üzerine etkisi. SDÜ Egzersiz, 1(1).

Kafkas, M. E., Açak, M., Karademir, T.(2009) 12 Haftalık Düzenli Aerobik ve Direnç Egzersizlerinin Orta Yaş Erkek ve Kadınların Vücut Kompozisyonları Üzerine Etkisi. Cilt:3 Sayı:3 178-183.

Kalyon TA. (1994) Spor Hekimliği, Sporcu Sağlığı ve Spor Sakatlıkları, Ankara; 2: 1 -3.

Karayiğit, R., Sarı, C., Önal, A., Durmuş, T., Büyükçelebi, H. (2020) Spormetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences, 18(4), 1-13

Marques, M. A. C. (2010). Strength in power events: Theory and practice, Journal of human sport & Exercise, Vol V, No II, sf: 214-225.

Patlar S., Sanioğlu A., Kaplan T., Polat Y. (2003). Futbolcularda sürekli koşular metodu ile oyun formu metodunun dayanıklılık parametreleri üzerine etkisi. SÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 5(1–2), 10–17.

Roche A., Heymsfield S.B., Lohman T.E., (1996) Body Composition. Champaign, Ill, Human Kinetics.

Sevim, Y. (2002) Antrenman Bilgisi, Nobel Yayınevi, Ankara.

Türkay, İ.K. (2018). “Vücut Geliştirme Sporunda En Çok Uygulanan Antrenman Sistemleri”

Trapp E. G., Chisholm D.J., Freund J., Boutcher, S. H. (2008). The effects of high– ıntensity ıntermittent exercise training on fat loss and fasting ınsulin levels of young women. International Journal of Obesity, 32, 684–691.

BYUNG-CHUL HAN'IN PÜRÜZSÜZLÜK İÇERİSİNDEKİ YALITILMIŞ ÖZNE ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Muammer AKTAY

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü, Sivas / Türkiye

Öz: Byung-Chul Han'a göre, küreselleşme ve iletişim çağında karakter yerine pürüzsüzlüğün egemen olduğu tavırsızlık söz konusudur. Özgürlüğün tecrübesini anlamsız kılan olumluluğun, güvenliğin ve denetimin egemen olduğu ilişki biçimleri vardır. Bu durumda konfor üzerinden oluşturulan kurban ve mahkum özne anlayışları ön plana çıkmaktadır. Mutlu olmak zorunda olan bu özneler, riskin yerine hızı ve heyecanı tercih ederler. Coşku ve heyecan, öznenin sakinlik içerisindeki tecrübesini yok etmiştir. Tecrübeyi oluşturan karakterli bir duruş, liberalizm pazarında tüketilmesi gereken bir üründür. Karakteri yok eden yalıtılmışlık, pürüzsüzlük bataklığının temeli haline gelmiştir. Bu açıdan "dijital güzellik" üzerinden öznenin anlamı kendini teşhir etmektedir. Bununla birlikte, öznenin ilişkilerindeki, "pürüzsüz iletişim", "yüzünü" ortadan kaldırarak "yüzeysel beğeni" olanağını yüceltmektedir. Bu pürüzsüzlük durumu, her şeyi benzerlik adı altında belirli bir "çıkıntısız" aynılığa indirgeyebilir. Postmodern özne, pürüzsüz bir yaşam açısından bütün "çıkıntı"ları yok ettiği için geleceksiz bir dolayım ortaya çıkabilir. Öznenin uzaklık, çelişki, yabancılık, başkalık, farklılık, acı, şiddet, dehşet yerine oto-erotik bir yönelimle aynılık tecrübeleri söz konusu olur. Sonuç olarak Han'a göre, pürüzsüz bir gelecek yerine tekrar mücadeleden doğan bir yeniden icat edilmesi gereken tecrübelere ihtiyacımız vardır. Bu tecrübe, pürüzsüzlüğün temelindeki yüzeysel beğeniye ve yalıtılmışlığa karşı olarak hiper-mükemmelliğin yerinden edilmesi ile oluşabilir. Bu tecrübenin yozlaşmaması, kırılgan hale gelmemesi için sadakat ve bağlılık kavramlarına ihtiyaç vardır. Bu noktada pürüzsüzlüğe karşı bu bağlılığın nasıl olanaklı olacağı, yalıtılmışlığın içerisinde öznenin neye bağlı kalacağı gibi problemler açığa çıkmaktadır. Nihayetinde amacımız bu problemler üzerinden bir tartışma olanağı yaratmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pürüzsüzlük, Yalıtılmışlık, Yüzeysel Beğeni, Aynılık, Bağlılık

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Han'a göre, günümüzde hayatın anlamı ve önemi üzerine felsefi bir araştırma yaparken, acısız bir varoluş ya da radikal olumluluk çerçevesi bakımından bir problem alanı karşımıza çıkmaktadır. Bunun kökeninde, pozitif bir anlam açısından "beğendim toplumu" ifadesi üzerinden öznenin şekillendirilmesi söz konusudur. Beğendim toplumu ifadesi, kapitalizmin anestezik ya da uyuşturmaya dayalı güvenlik, denetim, ve olumlu açıdan araçların özneler tarafından kabul edilmesidir. Bu araçlarla özne bir alan, zemin kurmak için mağaraya ihtiyaç duymaktadır. Bu mağaranın içerisinde, her kavram belirli tüketim araçlarını ifade etmektedir. Tüketimin ağı ya da zinciri içerisinde olmayan her ifade birer anlamsızlık barındırmaktadır. Bununla birlikte etik ilişki durumları tüketimin içerisindeki sömürüye indirgenmektedir. Bu noktada öznenin kendini gerçekleştirmesi yalnızca hayatta kalmaya yönelik bir esneklik ile ilgilidir. Yani iyi hayat arayışı, hayatta kalmayı ifade etmektedir. Bu hayatta kalma anlayışı, iyi, değer, anlam gibi ifadeleri tümüyle silikleştirmektedir (Han, 2022: 25-26). Hayatta kalma öznenin yalnızca amacı olmaya başlayınca sonluluk, acı, keder, dehşet, çelişki gibi kavramlar anlamını yitirir. Karşımızda narsist, konformist olanakları yücelten ancak hayatın içini boşaltan bir özne durmaktadır. Bu özne, hayatta kalma dışındaki her "çıkıntı"yı birer "öteki" görerek pürüzsüz (smooth) hayat olanağı aramaktadır. Han pürüzsüzlük alanını şöyle açıklamaktadır: "İçinde acının, yaranın, kabahatin olmadığı kuliner (lezzetle ilgili) bir dünyadır, saf pozitifliğin dünyasıdır" (Han, 2018: 7). Günümüz dünyasında her türlü olumsuzluk yerine olumlu olmaya çalışmak temel olduğu için onu en iyi ifade edecek kavram pürüzsüzlüktür. Ona göre pürüzsüzlük karşıtını yok eder, Fransızca olan "objection" sözcüğü nasıl "itiraz"

anlamına geliyorsa, pürüzsüz olan ise yalnızca ayartıcı ve okşayıcıdır (Han, 2021: 59-60). Bu noktada pürüzsüzlüğün farklı bağlanmalarını analiz ederek yalıtılmış özne üzerinde değerlendirmeler yapmaya çalışacağım.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, görünürlüğün, yüzeysel beğeni durumlarının ikonik bir hale geldiği çağımızda pürüzsüzlüğün önemine değinmektir. Bunu gerçekleştirmek için estetik ve etik bağlamlarda bazı problemleri ön plana almamız gerekir. Estetik derinlik, anlam ortadan kalkarken, pürüzsüzlüğün nasıl etkinliğini arttırdığını vurgulamaya çalışacağız. Etik tavır açısından yalıtılmış öznelerin karakterlerinin nasıl uyuşturulduğunu ele alacağız. Daha sonra pürüzsüzlüğün yarattığı kriz durumuna karşı nasıl bir arayış ortaya çıkarılabileceğini tartışacağız.

KAPSAM

Bu çalışmanın kapsamı açısından Han'ın eserlerinden hareketle, pürüzsüzlük kavramını felsefi bir açıdan değerlendirmek temel olmaktadır. Bu pürüzsüzlük kavramının çerçevesi ön plana alınarak, yalıtılmış özne ile ilişkisi önemlidir. Bununla birlikte, pürüzlük, Han'ın beğendim toplumu, olumluluk toplumu gibi anlayışlarla nasıl bir genişleme gösterdiğine değinmek gerekir. Onun pürüzsüzlüğe ilişkin en önemli tespiti, öznelerin tüketim toplumu içerisinde değer yerine gösterge değerine ihtiyaçları olmasıdır. Bu gösterge değerini oluşturmak için pürüzsüz bir alan yaratılması gerekir. Nihayetinde çalışmamızın kapsamı, Han'ın pürüzsüzlük anlayışı çerçevesinden olumluluk, aynılık, yalıtılmışlık gibi ön plana çıkan kavramlardan hareketle analizler yapılacaktır.

YÖNTEM

Çalışmamızın yöntemi, çağdaş filozof Han'ın farklı veya özgün açılardan kullandığı kavramları, pürüzsüzlük problemiyle ilişkili olarak açımlamaya çalışarak oluşacaktır. Pürüzsüzlük problemini felsefi açıdan anlaşılır olarak estetik tecrübe ve etik ilişki bağlamlarında açıklamaya önem verilecektir. Ancak belirli sınırları olan bir tam metin çalışması olmasından dolayı, daha anlaşılır ve uyumlu kavramlarla anlatmaya ve aktarmaya çalışılacaktır.

Pürüzsüzlük Dünyasının Genişleyerek Öznenin Yalıtılması

Han'ın "pürüzsüzlük çağımızın alametidir" ifadesi, adeta bize musallat olmuş bir durumu ifade eder (Han, 2018:3). Bu musallat olma durumu daha da ilerleyerek, insan olma değerimizin ele geçirilmesi tehlikesini ön plana çıkarmaktadır. Bizim açımızdan en trajik olan ise konformist özneden kendi konforunu yıkacak bir mücadele beklenilmektedir. Konfor öznenin pürüzsüzlüğünün en temelinde yer alır. Konfor, olumluluk, yüzeysel beğeni, şeffaflık pürüzsüzlüğün anestezik araçlarıdır. Pürüzsüzlük, direnci, direnişi, diyalektik olanı bu araçlarla ortadan kaldırmaktadır. Artık karşımızda, direnişi hiper-iletişim gören bir özne vardır. Bu noktada pürüzsüzlük, mükemmellik veya kusursuzluk, tüketim toplumunun devam etmesini sağlayan önemli etkenlerdir. Kapitalizm bu etkenlerle, öznenin estetik ve etik tavırlarının olumsuzluktan ve acıdan tam olarak yalıtılması için çabalamaktadır.

Han, öncelikle pürüzsüzlüğü öznenin estetik duruşu ya da tavrını ortadan kaldırması olarak ele alır. Ona göre felsefi açıdan, estetik tavrın güzel üzerinden anlamsızlaşması, çağdaş dönemde, güzelin karşısına yücenin farklı bir boyut olarak çıkarılmasıdır. Örneğin Burke, Kant gibi düşünür ve filozoflar güzeli pozitif, olumlu yüzeysel bir anlama hapsederek, yüceyi derinlik olarak ele almışlardır (Han, 2018: 9). Güzel artık pürüzsüzlük içerisinde yüzeysel bir beğeniye hapsedilmektedir. Öznenin derinliği ile bağı olan güzel ifadesi yüzeysel haz, tutkuya yönelirken, derinlikte gizli olan "öteki" ile anlam bağı kopmaktadır. Postmodern özne, yüzeysel hoşnutluklar ile kendi kendisine duyduğu hoşnutluk kadar güzeldir.

Bu hoşnutların, yüzeysel beğenilerin güzeli esaret altına alması durumu vardır. Džalto'ya göre, bunun sebebi tüketim toplumu içerisindeki reklam panolarında, bilgisayar oyunlarında ve video kliplerdeki estetik değerin öznenin güzel tecrübesini yok etmesidir (Džalto, 2012: 279-280). Bu açıdan güzel artık oto-erotik bir deneyimlere indirgenen bir hissediş kadardır. Güzelin hakikat ifade edecek kadar gizemli bir yönü kalmamıştır. Çünkü güzel, hesaplanabilir belirli bir oto-erotik öznenin bedenine, bakış açılara yön vermektedir. Böylelikle, pürüzsüzlük, estetik açıdan basit görünümleri ön plana çıkarırken, estetiğin yıkıcılık, altüst ediş gibi yeniden anlamı inşa edecek yapılarını yok etmiştir. Geldiğimiz noktada, Han'a göre genel anlamda sanata baktığımızda, pürüzsüzlüğün "beğendim" algısı üzerinden yayıldığı görülmektedir. Sanatın vermesi gereken huzursuzluk, itaatsizlik anlamları "beğendim" algısı açısından yerinden edilmektedir. Han, bu durumun temelini sanatın ve tüketim alanlarının iç içe geçmesinden dolayı beğendim ve sıradanlık kavramlarının her alana yayılması olarak belirtmektedir (Han, 2022: 15-16). Bu sıradanlığın anlamı estetik tecrübe, derinlik, sanatsal özgürlük üzerinde adeta anestezik etki yapmaktadır. Örneğin Han'a göre sanatsal bir fotoğrafın anlamı, derinlik değil tekdüze olarak hoşlanma uyandırmasıdır. Özneler fotoğraf için studium ya da ortak bir hoşlanma duymaları gerekir. Han, fotoğraf açısından olması gereken güzel tecrübesinin, punctum ya da duygular için yarık, delik açılmasının önemli olduğunu belirtir (Han, 2017: 42-43). Ancak pürüzsüzlük içerisinde olumsuzluğa karşı yalıtılmış özne, sertlik, tutku, belirsizlik yerine şeffaf, gizlenmeyen anlamlara yönelirler.

Pürüzsüzlük, öznenin sanatsal yeniden icat etme mücadelesini yok ederken aynı zamanda anlam arayışı açısından derinlik ve yüzeysellik arasındaki bağı da ortadan kaldırır. Bundan dolayı öznenin kendine özgü varlığı yoktur; çünkü, o dışsallık veya içsellik arasındaki hiçbir ayrımın; "çıkıntı"ların, çeşitliliklerin, yabancılıkların farkında değildir. Bunun sebebi, öznenin anlamının, bedenselliğin yüzeysel hazlarının basit anlamlarına sahip olmasıdır. Yani özne varlığının pürüzsüz yapısı içinde, "çıkıntı"larından arınmaya çalışırken, kendi yönelimsel yüzünün kıvrımlarını da unutmuştur. Özne öyküsünü unuttuğu için, anlatısını belirli bir bakış açısı ile ifade edememektedir. Bu durum "öteki"nin yüzü veya anlatısı ifadeleri ile ilgili değildir; çünkü, oto-erotik durumda özne narsistlik içinde kendi yüzünün ifadesiz boşluğudur. Çünkü özne zaten "öteki"den yalıtılmış bir anlamdayken, oto-erotik durumda, kendi acılarından anlatımlarından da yalıtılmaya başlanmıştır. Artık varlığın estetiği, bir boşluk olarak karşımızda durmaktadır. Süreklilik gösteren varlığın özerkliği kayboldukça, boşluk biçimlerini görüntü olarak yakın bir anlamda sergilemeye çalışır. Han'a göre, bu boşluk üretme ve sergileme biçimlerinin en önemli örneği, selfie olarak görünmektedir (Han, 2018: 14). Özne için bir gizem, derinlik olmadığından sergilenecek görüntü olarak bir boşluk durumu kalmıştır. Sergilenecek "ben", "öteki" yoktur, görüntü değeri vardır. Han özne için pürüzsüz açıdan kendini sergilemeyi belirli bir inanç açısından ele alırken, dijitalleşmenin bu inancın toplantı yeri olduğunu belirtir (Han, 2019: 22). Bu toplantı yeri, öznenin artık kendini muhafaza ettiği değil ifşa ettiği bir alandır. Özne yalnızca gerçekliğini, acılarını unuturken, olumluluğu yüceltir. Bu durumda herkes herkesi teşhir ederek, belirli bir ataraxia, rahatlama ortaya çıkarırlar. Teşhir ettiğin, kendini sergilediğin, güzelin tecrübesini, derinliğini yok ettiğin kadar rahatlama durumu anlam kazanır. Bu rahatlamanın sebebi, her şeyin pürüzsüz, her şeyin teşhir edilebileceği dijitalliğin varlığıdır. Zizek'e göre de, yalıtılmışlığın ve akışın pürüzsüz ara yüzü küreselleşerek, sürekli etkileşim ile devam eder (Zizek, 2022: 20-21). Artık yalıtılmış öznenin, varoluşu, pürüzsüzlüğün toplanma yeri olan dijitalliğin varlığında anlam kazanır. Olumsuz duygu durumlarından kendini yalıtmış özne, artık dijitallik üzerinden, ayrım, başkalık yerine pürüzsüz bir dünyaya girer. Ancak bu pürüzsüzlük zemininde, varoluş, anlam arayışı yerini depresif, psikoz gibi anlamlara bırakır. Çünkü Han'a göre, olanakların sınırsız olduğu pürüzsüzlük zemininde, estetik tecrübe, anlam arayışı yok olurken varoluşu olanaklı kılan seçeneklere yönelme amacı ortadan kalkmıştır.

Pürüzsüzlük durumunda, her türlü "çıkıntı"lardan arınmış özne için estetik ve anlam arayışı ile birlikte etik olarak bir problem de karşımızda durmaktadır. Etik açıdan pürüzlüğün en büyük çıkmazı, çabanın sürekliliğinin reddedilmesidir. Çünkü pürüzsüzlük, erdem, değer olarak öznenin devamlılık ve sürekli-

lik mücadelesine karşı bir anlama dayanır (Han, 2018: 51). Pürüzsüzlük anlayışı, popülizmin iletkenliği kadar, tüketimin değişkenliğine aittir. Bu noktada tüketim, olumluluk içerisinde geçicilik barındırdığı için karaktere karşıt bir anlam ifade eder. Karakter, şekil, form, ilkeye yönelik tavırları açığa çıkarmasından dolayı pürüzsüzlüğü yerinden edeceği için karaktersizlik pürüzsüzlüğün asli ilkelerinden biridir. Pürüzsüz öznelerin oluşturacağı yığınlar, aynılığı artıracağından etik yargı olanaksız hale gelir. Etik tavır, pürüzsüzlüğün bütünselliğine, tüketimin nesnelerine feda edilir. Han'a göre, her şey pürüzsüzleştirilerek ve düzleştirilerek tüketim nesnesine indirgenir (Han, 2019b: 10). Bu noktada adeta okyanusun gelgit durumu gibi arzu tamamen geri çekilir. Yani pürüzsüzleşmeye başlayan öznenin isteği ortadan kalkar. Ne istediğini bilmeyen özne, narsizm içerisinde kendi gölgesinin peşine düşer. Bununla birlikte bu özne için "öteki" ve "başkalık" anlamları kaybolmaya başlar. Han'a göre, tüketim toplumunda kendini sömürmeye başlayan öznenin dünyası aynılık ile oluşur. Yani yalıtılmış öznenin "öteki" ile ilgili söyleyecek belirli bir deneyimi olmadığı için anlatısı da oluşmamaktadır. Özne bu durumda özgürlük deneyimini nasıl elde edebilir? Han'a göre, bu aynılık içindeki olumsuz duygu durumlarından yalıtılmış özne, ayrım ve başkalık üzerinden değil, farklılık üzerinden özgürlük deneyimi yaşar. Aynılık içindeki farklılık deneyimi ise çeşitli yüzeysel haz etkilenişleri yaşamak demektir. Nihayetinde, estetik güzel, varlığın anlamı, etik tavır gibi ifadeler pozitif toplumun anestezileri ile birlikte anlamlarını kaybederler. Bu durumda geriye kalan tortular, adeta mükemmelliğe yönelik anlamlar açısından ön plana çıkarlar.

Pürüzsüz olmaya çalışan özne için mükemmelliğin anlamı, ne özgürlük ne mücadele ne de arzuya dönük bir yaşamdır. Bu öznenin mükemmelliğinin temelini oluşturmak açısından yeni bir alan açmak ya da yapıları yıkmaya çalışmak için mücadelesi yoktur. Çünkü "çıkıntı"larını yok etmiş, "öteki"lik anlamını bilmeyen bir özne için mükemmellik, kendi gölgesine âşık olmaktır. Artık estetik bir güzel yönü, yüzü olan bir bedensel imgesi ve etik bir duruşu yoktur, nihayetinde "hiç kimse" haline gelmiştir. Han, "hiç kimse"nin kendine özgü bir hissi, belirli bir karakteri, hatta bedeni olmadığı için yığından ayrılarak çıplak kalmaya cesaret edebilecek bir tavrının olamayacağını belirtir (Han, 2018: 69). Çünkü özne etrafını pürüzsüzleştirirken, kendi varlık olanaklarını yok ettiğinin ve "hiç kimse" olduğunun farkında bile değildir. Bu "hiç kimse", pürüzsüzlük yani acısızlık içeren konfor alanını oluşturduğunu düşündüğü an, gerçeklerden kaçındığını görememektedir. Bu açıdan "hiç kimse" aslında "şeyleşmiş" ve hiçbir "pürüzsüz akıntı"ya karşı koyamamaktadır. Yani o, yaşam dünyasına yönelik ne bir alan açmış ne bir anlam yaratmaktadır. Aslında yalnızca yaşam olanaklarını yok eden, bir hapishane inşa etmektedir. Yaşam olanaklarını pürüzsüz hale getirdiğini zannederken, gerçeklere gözünü kapayan narsizm iğnesini kendisine enjekte etmektedir. Bu yalıtılmış öznenin mağarası, oto-erotik olarak kendisini gösterir. Han'a göre oto-erotik, kendi kendine yönelik bir histir (Han, 2018: 22). Oto-erotiğe yönelen kendi içerisine hapsolmuş özne için umut bir anlam ifade etmemektedir. Kapalılık birer karakter haline gelirken, merak ve hayret gibi duygular anlamlarını kaybederler. Bu noktada ona göre, olumsuzluklara karşı olumlu, apaçık gibi toplumsal yapılar içinde yalıtılmış öznenin en dikkat çekici özelliği burasıdır. Çünkü geldiğimiz noktada özne yalıtılmıştır ancak neden yalıtılmıştır sorusu önemlidir. Özne diğer öznelere veya topluma değil, öncelikle olumsuzluklara, "çıkıntı"lara karşı bir yalıtılmışlık sergilemektedir. Bundan dolayı olumsuzluklar, acılara karşı yalıtılmış özne "hiç kimse" haline gelmektedir. Ona göre tam olarak yalıtılmış öznelerin varlıklarının bir tarzı değil neredeyse bütün tarzları silikleşmiştir. Artık anlamsızca, amaçsızca dönüp duran olumsuzluktan yalıtılmış "hiç kimse"ler gittikçe çoğalmakta bütün alanları ele geçirmektedir. Yalıtılmışlık, pürüzsüzlük bize musallat olmaktadır, çünkü özne için zamanın derinliği koparılmakta, düzleştirilmektedir (Han, 2018b: 29). Han'a göre zaman insanları belirli dayanaklara bağlar, ancak çağımızda bu dayanaklar yok olmaktadır. Toplumun anlatısı, zamanın anlatısı nihayetinde yalıtılmış öznenin çekim merkezi kaybolmuştur.

SONUÇ

Sonuç olarak Han, oto-erotik durumdan çıkışın özne için çok zor bir durum olduğunun farkındadır. Kendi içine hapsolmuş oto-erotiğe yönelerek diğer olanaklardan yalıtılmış özne için çıkış olarak pürüzsüzlüğün ortadan kaldırılması çok zordur. Ancak o, estetik açıdan güzelin tecrübesinin sadakat ve bağlayıcılık sayesinde ürün olmamasının engellenebileceğini belirtir. Bununla birlikte bu bağlayıcılığın sadakati ön plana alarak, radikal olumsallığa karşı belirli bir aşkınsallığı sağlayabileceğini ortaya koyar. Yani bağlayıcılık açısından anlamın yüceltilmesi, anlık olan yüzeysel beğenilerin ötesine geçmeyi olanaklı kılabilir. Bunun sağlanmasının yolunun çağdaş estetik bakış açılarının yüce ve güzeli ayırmasının reddedilerek, bu iki kavramın birlikte ele alınması gerektiğini belirtir. Yüce ve güzeli karşıt bir anlamda ele almadan, bu ayrımın sonlandırılarak, güzelliğin kaybolan derinliği anlamlı hale getirilebilir. Yine de, estetik açıdan pürüzsüzlüğe karşı olarak, yüce ve güzel ayrımını sonlandırmaya çalışsa da, aynı zamanda yalıtılmış öznenin bu iki kavramında dışına çıkıp çıkmayacağı tartışılabilir. Çünkü pürüzsüz açıdan yüzeysel beğeni durumundaki özne için mücadele olanağı eksiktir. Kendi içinde kapalı kalan oto-erotik özne için yeni bir alan açma arayışı yoktur. Bundan dolayı, estetik açıdan güzelin derinliğini anlamlı hale getirip adeta onu kurtarmaya çalışması için duyacağı bir bağlılığı olamamaktadır. Bu durumda Han'a göre yalıtılmış öznenin anlam arayışı yönünden bağlılık veya etik tavrı açısından özgün ilişki olanakları yerine bağışıklık kazanma amacı vardır. Bu özne bir anlamda pürüzlü, "çıkıntı"lı, olumsuz ilişki biçimlerinden bağışık olarak optimize edilmeyi talep eder. Bu talep aynı zamanda, düzene, kontrol edilmeye tabi olmayı ifade eder. Han, bu kontrol ve denetlenebilirliğe karşı mücadele olanağının çok zor olduğunu belirtir. Çünkü pürüzsüzlük ilişkisi içerisinde özne hayatta kalmaya yönelirken, insan kalmayı unutmaktadır. Nihayetinde, Han, hayatta kalmayı ön plana alan yalıtılmış öznenin nasıl bir mücadele olanağı geliştireceğini ele almaktadır. Ancak, hayatta kalmanın insani bir hayat olmadığını ortaya koymaktadır. Yalıtılmış özne, hayatı pürüzsüz, kusursuz ve mükemmel hale getirmeye çalıştıkça, "hayat pahasına" hayatı kaybetmektedir.

KAYNAKÇA

Džalto, Davor (2012). "Beauty Will Destroy the World? An Aesthetics of the Cross", *Beauty and the Beautiful in Eastern Christian Culture. Sophia Studies in Orthodox Theology*, (Edited by Natalia Ermolaev). Theotokos Press, Vol. 6, New York, pp. 279-291.

Han, Byung-Chul (2017). *Şeffaflık Toplumu*, Çev. Haluk Barışcan, Metis Yayınları, İstanbul.

Han, Byung-Chul (2018). *Güzeli Kurtarmak*, Çev. Kadir Filiz, İnsan Yayınları, İstanbul.

Han, Byung-Chul, (2018b). *Zamanın Kokusu*, Çev. Şeyda Öztürk, Metis Yayınları, İstanbul.

Han, Byung-Chul (2019b). *Eros'un Izdırabı*, Çev. Şeyda Öztürk, Metis Yayınları, İstanbul.

Han, Byung-Chul (2019). *Psikopolitika: Neoliberalizm ve Yeni İktidar Teknikleri*, Çev. Haluk Barışcan, Metis Yayınları, İstanbul.

Han, Byung-Chul (2021). *Kapitalizm ve Ölüm Dürtüsü*, Çev. Çağlar Tanyeri, İnka Yayınları, İstanbul.

Han, Byung-Chul (2022). *Palyatif Toplum: Günümüzde Acı*, Çev. Haluk Barışcan, Metis Yayınları, İstanbul.

Zizek, Slavoj (2022). *Cennette Bela: Tarihin Sonundan Kapitalizmin Sonuna*, Çev. Onur Gayretli, MonoKL Yayınları, İstanbul.

TÜRKİYE'DE CEZA İNFAZ KURUMU HİZMETLERİNDE JANDARMA'NIN ROLÜ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Nurullah GÜNEŞ

Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş / Türkiye

Öz: İnsanoğlunun var olduğu andan itibaren yaşamı boyunca boyutları ve sonuçları farklı olsa da suç kavramıyla karşı karşıya gelmektedir. Suç kavramı da zaman ve mekân değişikliğinden etkilenmekte ve farklı formlarda ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple tarih boyunca suçun tanımını yapmak mümkün olmamış ve son zamanlarda meydana gelen teknolojik gelişimlerle beraber suç kavramının dinamizmi artmıştır. Çeşitli düşünce okulları ve teoriler, suç ve suça neden olan unsurları ortaya koymaya çalışmışlar ama disiplinler arası tanım gerektiren kavram olarak suçu açıklamada yeterli olmamışlardır. Ceza kavramı ise suç kavramıyla bütünleşik olarak gelişim ve değişim göstermiştir. Ceza uygulamalarının yelpazesi gaddar ve acımasız uygulamalardan, insan haklarını merkeze alan uygulamalar kadar çeşitlilik göstermiştir. Ceza kavramını açıklamaya çalışan teorilerin tartışma konusu ise cezanın amacı üzerine olmuştur. Cezanın amaçları; suça karşılık toplumsal bir tepki, suç işleyenin ıslahı ve caydırıcı olması şeklinde ortaya çıkmıştır. Suç işleyen bireylerin, işledikleri suçlardan dolayı haklarında verilen kararların infazı ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilmektedir. Ceza infaz kurumları mimari yapısı ve güvenlik ihtiyacına göre çeşitli türlerde inşa edildiğini ve hizmet vermektedir. Ayrıca kurumların fiziki koşullarının insan hakları ve onuru açısından uygun olması, ceza infazına tabi tutulan şahsın ıslahı için gerekli koşulları taşıması hususu her geçen gün önem kazanmaktadır. Jandarma Genel Komutanlığı mülki görevleri kapsamında; ceza infaz kurumlarının koruması, mahkumların sevk ve nakil hizmetlerinde görev almaktadır. Bahsedilen görevlerin yerine getirilmesinde ise birbirinden bağımsız birden fazla kurumun müşterek çalışması gerekmektedir. Bu çalışmanın önemi; hükümlü ve tutukluların konuşlandığı kamu kurumunun güvenliğini alan, ayrıca tutuklu/hükümlülerin sevk ve naklini gerçekleştiren jandarmanın karşılaştığı sıkıntıları ortaya koymak ve muhtemel çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Jandarma, Kolluk, Sevk, Nakil, Güvenlik, Ceza İnfaz Kurumu

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Suç kavramı insanlığın varoluşundan bu yana hayatın tüm süreç ve aşamalarına sirayet etmektedir. Hayatın içerisinde ki tüm birey, canlı ve nesneyi ilgilendiren suç kavramı üzerine düşünce ve tartışmaların ortaya çıkışı çok eski tarihlere dayanmaktadır[6].Sosyal yaşamın değişmez parçası olan toplumun doğal sonucu olarak bireylerin, grupların, formal ve informal yapılanmaların birbiriyle ilişkileri var olmaya devam edecektir. Bu ilişkiler ve uyuşmazlık devam ettiği sürece de suç kavramı sadece şekil değiştirerek var olmaya devam edecektir (Keçicioğlu, 2018:3).

Suç ve suçluluk kavramlarının çerçevesi çizilmiş mutlak bir tanımını yapmak mümkün değildir. Çünkü farklı disiplinlerin ilgi alanına giriyor olması, ilave olarak da toplumlara, mevcut olduğu zamana ve yere göre farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır. Belirli dönem ve süreçlerde suç olarak kabul edilmeyen hususlar, başka zaman diliminde suç olarak tanımlanabilmekteyken yine belli dönemler de ise bu değişiklik tam tersi olarak gerçekleşebilmektedir(Burkay, 2008:2). Ayrıca teknolojik gelişmelerin sonucu olarak modernleşen toplumun norm ve değerlerinde köklü değişikler meydana getirmektedir. Gelenekçi köklerden modern topluma doğru kademeli geçişle beraber suçun tanımı da dinamikliğini korumaktadır(Güllü,2014:104).

6 https://www.kriminoloji.com

Tarihin başlangıcından itibaren var olmaya devam eden suç kavramını ve bu kavramın oluşmasını sağlayan davranışları tanımlamak ve öğeleriyle ortaya koymak için birçok teori ortaya atılmıştır. Teorilerin birbirinden farklılık göstermesinin ve fazla olmasının nedeniyse; suçun öznesi olan bireylerin farklılıkları, suç türlerinin fazla olması, suçun oluşumunu sağlayan ve gelişimde rol alan sosyal, ekonomik, zamansal ve mekânsal faktörlerin çeşitliliğidir (Akpınar,2018:26). Teorilerin sahipleri suçu oluşturan davranışın doğmasına neden olan sebepleri açıklarken farklı pencerelerden bakmışlardır. Birbirinden farklı disiplinlerin açıklamaya çalıştığı suç, suç davranışı, suçun nedenleri ve suçluluk gibi kavramların ilk ortaya çıkışı 18. yüzyılın son dönemlerinde kendini göstermeye başlamıştır. İfade edildiği gibi birçok disiplinin ilgi alanına giren suç; 18. yüzyılda suça sebep olan nedenleri tespit etme gayreteyken, 19. Yüzyılla beraber ise suçlunun psikolojik ve biyolojik durumu mercek altına alınmıştır. 20. Yüzyılda ise bambaşka bir faktör 'Sosyoloji' düşünürleri teorilerilere yön vermiştir(Burkay,2008:2).

Suçu tanımlamaya çalışan düşünce okulları ve teoriler, bahsedildiği üzere farklı zamanlarda farklı hususları merkeze alarak, suç ve suça neden olan unsurları ortaya koymaya çalışmışlardır. Teoriler, merkezlerine değişik problemleri alarak bakış acılarını ortaya koymaktadırlar. Ama disiplinler arası tanımlama gerektiren suçu ifade etmek için bu bakış acıları yeterli olmamaktadır(Güllü,2014:106).

Suçun nedenlerini ortaya koymaya çalışan üç ana modelden söz edilmektedir. Her biri suçu anlatabilmek için alternatif izahlarda bulunan düşünce okullarını; klasik okul, pozitivist okul ve eleştirisel perspektif olarak sıralamak mümkün olmaktadır. Klasik okul yaklaşımında, suçlunun suçu işleme iradesinin varlığı yer almaktadır. Çünkü insan hazları doğrultusunda yaşayan, sadece kendi çıkarlarını ön planda tutan, bencil ve özgür iradeye sahiptir. Suçu isteyen insan, eylemini tamamen kendi iradesiyle gerçekleştirmektedir ve suçu önlemenin aracı olarak da cezayı görmektedir. Pozitivist okul ise klasik okulun tam tersine suçun işlenmesinde bireyin iradesi değil, iradesi dışında ki etmenlerin rol oynadığını iddia etmekte ve güvenilirliği yüksek verileri ortaya koymaya çalışmaktadır. Eleştirisel perspektif de ise suç ve suçu meydana getiren unsurları ortaya koymak gereksiz bir çaba olmakta olup suçun tanımlanmasında toplumun çoğunluğunun ortak anlayış ve kabulde olmadığını hatta suç olarak tanımlanan bazı konuların toplum için normal ve benimsendiğini ileri sürmektedir. Eleştirisel yaklaşımın şüpheci ve sorgulayıcı yaklaşımı sayesinde ceza adalet sisteminin ileri gittiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Dolu vd., 2012: 7-11).

Suç ve suç davranışlarını açıklamaya çalışan teoriler öncelikle insan iradesi üzerinde durmuş daha sonraları ise sadece insan iradesine dayandırarak tanımlamaların yetersiz olacağını ifade ederek biyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkenleri de değerlendirmeye almıştır (Akpınar,2018:27). Teorileri bireysel, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik teoriler olarak sıralayabiliriz.

Bireysel teoriler konu hakkında ortaya atılan en eski teorileri barındırmaktadır. Bu teorik yaklaşımda; bireyin suçu işlemesin de iradesi etkin olsun ya da olmasın, suçun merkezine bireyi yerleştirmektedir (Dolu vd., 2012: 12). Klasik ekol, Neo klasik ekol, Pozitif ekol ve coğrafi ekol bireysel teorileri oluşturmaktadır. Biyolojik teorileri; suç ve suça sebep olan davranışları, kişilerin beden yapısındaki farklılıkları ve genetik özelliklerinden hareket ederek açıklamaya çalışmaktadır. Elmacık kemiklerinin, burnun ve kas yapısının bireyin suça eğilim durumunu ortaya koymakta işaret olabileceği savunulmaktadır. Çocuklar doğduğunda edindikleri genetik mirasla nasıl anne ve babalarının özelliklerini, hastalıklarını bünyelerinde barındırıyorlarsa, suça yatkınlarının da genetik yolla edinilebileceğini iddia etmektedir(-Burkay,2008:8). Psikolojik teorilerde birey merkezli yaklaşım görülmektedir. Bireyler, kişisel dünyası ve diğer bireylerle arasındaki ilişkilerle oluşan ruh sağlığı neticesinde suça yönelmektedir. Ayrıca ahlaki gelişim düzeyinin seviyesi, zekâ durumu ve kişilik bozukluklar psikolojik teorinin dayanaklarını oluşturmaktadır. Nihai olarak da Sosyolojik teoriler ise suç sosyal bir olgudur ve suçluyu bireylerin değil toplumun yarattığını ortaya koymaktadır.

Suç kavramı gibi ceza kavramı da günümüz koşullarına göre gaddarca ve acımasızca uygulamalardan, insancıl ve suçluyu merkeze alan yaklaşıma doğru değişimi geçirmiştir(Çetin,2020:293). Toplumlar yaşadıkları coğrafya, çağ, gelişmişlik düzeyi, iklim, kültür gibi birçok değişkene bağlı olarak toplumsal kurallar ortaya koymaktadırlar. Kuralların doğma amacı ise toplumsal uzlaşıyı sağlamaktır. Tarihsel akışa göre farklılıklar gösterse de bu kurallar kimi toplumlar da yazılı kimi toplumlarda da teamülen yer almıştır (Güler,2015:13). Ceza, varlığını tarihsel olarak çok eski zamanlara dayandırmasının yanında bir takım olguları da tartışmaya açmıştır. Bu konuların başında ceza tanımı içinde neleri barındırması gerektiği, cezalandırmanın uygulama şekli ve cezanın amacı da yer almaktadır(Çetin,2020:292). Suça karşılık verilecek cezalarının amacının ne olacağı konusu, ceza teorilerinin temelini oluşturmaktadır. Suça karşılık toplumsal bir tepki, suç işleyenin ıslahı ve caydırıcı olması için uygulanacak cezalarda iki amaçtan bahsetmek mümkündür. İlk olarak kısasa kıssas diyebileceğimiz ceza, suç oluşturan davranışa karşı reaksiyon geliştirme amacını taşımaktadır. Diğer amacı ise aynı suç veya benzerlerinin suçlu ve toplumun diğer kesimleri tarafından işlenmesini önlemektir (Özbek,2007:48-50).

Cezanın amacının ne olacağıyla ilgili teorileri, mutlak, nisbi ve karma görüşler başlığı altında toplayabiliriz. Suç işleyen bireylere verilecek cezanın ne olması gerektiği daha önemlisi amacının ne olması gerektiği üzerine tartışan en eski teoriler mutlak ceza teorileridir. Bu teori savunmasının temeline kefareti koymaktadır. Ceza ile birlikte kusurlu davranışı işleyen kişiye verdiği zarar tazmin ettirilecek ve davranışın karşılığı alınmış olacaktır(Çetin, 2020:295). Nisbi ceza teorilerine göreyse amaç ceza vermek değildir. Cezanın belirlenecek farklı amaçlara ulaşmak için sadece araç olabileceğini savunmaktadırlar. Mutlak görüşün zıttı olarak cezanın gelecekle ilgili olduğunu, cezanın özel ve genel olmak üzere önleyici amaçlara hizmet ettiği kabul edilmektedir. Ceza sadece ceza vermek için olmamalıdır ve fayda sağlamalıdır(Çetin, 2020:300). Mutlak ve nisbi teorilere yapılan eleştiriyle birlikte her ikisinin de cezanın amacını açıklamada yetersiz kalacağı düşüncesiyle karma teori ortaya çıkmıştır (Doğan,2019:22). Cezanın amacını belirlemede hem kefaret hem de önleyici olma hususu eşit oranda etki etmelidir. Cezayla birlikte, suçlu yaptığı hatalı davranışın bedelini ödemelidir ve yaptırım hem şahsı hem de toplumun diğer bireylerini suç işlemekten alıkoyabilmelidir(Centel,2001:348).

Suç ve ceza kavramlarının varlığı neticesinde ortaya çıkan diğer bir olgu ise cezai yaptırıma tabi tutulan bireydir. Cezai yaptırıma çarptırılan bireyler hükümlü ve tutuklu olarak adlandırılmaktadır. Hükümlü ve tutuklu kavramları arasında ki temel fark; hükümlüde yargılama neticesinde meydana gelmiş ceza mevcuttur ve infazı başlamıştır. Tutuklu da ise bir suçu işlediğine dair kuvvetli bir kanaat hâkim olmakla beraber kesinleşmiş bir ceza yoktur. Mahkûm ise hükümlü ve tutuklular için kullanılan genel bir tabirdir (Güven, 2019:45).

Hükümlü ve tutukluların cezai işlemlerinin uygulanacağı kamu alanları ise ceza infaz kurumlarıdır. Ceza infaz kurumda iskân edilen mahkûmlarla, çalışanların güvenliği önem arz eden hususların başında gelmektedir. Bu durumda "Güvenlik" kavramını gündeme taşımaktadır. Güvelik kavramı ve algısı tarihsel olarak çok eski zamanlara dayanmaktadır. Çünkü hak ve özgürlük sınırlarının aşılmasıyla beraber, toplumsal uzlaşı zarar görmektedir. İnsanlar için yeme içme kadar doğal ihtiyaç olan güvenlik algısı tarihsel akış boyunca da değişimini devam ettirmiştir. İnsanlık çağının başlarında tanımlaması daha kolay olan güvenlik; sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimlerle beraber hem çerçevesi genişlemiş hem de tanımlaması zor bir hal almıştır. Güvenliğin tanımı, bahsedilen hususlar nedeniyle dar anlamından geniş anlama doğru bir evrim geçirmektedir. Eskiden daha çok askeri ve devlet konuları akla gelirken, zamanla bireyleri de merkeze alan geniş bir alanı çağrıştırmaktadır (Uğuz,2016:85-87). Güvenlik faaliyetinin icrasında öncelikler tahayyül edilecek olan risk ve tehdit unsurlarına göre değişiklik göstermektedir. Risk ve tehdit düzeylerinde yapılacak olan tespit; kime, ne zaman, ne kadar, ne şekilde güvenlik tedbirlerinin alınacağını belirlemektedir. Güçlü ve zayıf güvenlik yönetim anlayışları hangi durumun tehdit, hangi durumunsa risk teşkil edeceğini belirlemektedir (Keçicioğlu,2018:43-44).

AMAÇ

İnsan hakları anlayışı, toplumlarca daha iyi anlaşılmaya başlandığı ve önem kazanmaktadır. Her ne sebeple olursa olsun işlediği eylemlerden dolayı cezai müeyyide ile karşılaşan bireylerin özgürlükleri kısıtlanmaktadır. Önemli olan konu ise sadece özgürlüklerinin kısıtlanmış olmasıdır. İnsan olmasından kaynaklı tüm sahip olduğu haklardan hiçbir birey muaf kılınamaz. Bu sebeple cezai müeyyidelerin yerine getirildiği ceza infaz kurumları her geçen gün önem kazanmaktadır. Mahkûmların ıslah edilmesi ve yaşama entegrasyonuna, ceza infaz kurumlarında geçirdikleri ve maruz kaldıkları tüm süreçler etki etmektedir. Ceza infaz kurumlarının artan önemi ve hassasiyetine rağmen literatürde konu hakkında yapılan çalışmalar çok az seviyededir. Özellikle kurumun birçok faaliyette görev paydaşı olan Jandarma'nın görevleri hakkında herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Çalışmamızın amacı ise ceza infaz kurumlarının korunması, sevk ve nakil hizmetlerinin yerine getirilmesinde etkin rol alan Jandarma'nın görevin icrasında karşılaştığı sorunları tespit etmek ve çözüm yollarını ortaya koymaktır.

KAPSAM

Ceza infaz kurumlarında görev icra eden/etmiş, çeşitli kademe ve seviyedeki 300 Jandarma personeline Eylül 2022 - Şubat 2023 tarihleri arasında görevleri esnasında karşılaştıkları sorunlar hakkında anket yapılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmamıza yön veren veriler, Eylül 2022 - Şubat 2023 tarihleri arasında çeşitli kademe ve seviyedeki 300 Jandarma personeline yaptırılan nitel anket neticesinde elde edilmiştir. Yapılan anket açık uçlu olup, bir sorudan oluşmaktadır. Anket sorusu; Jandarma'nın görevi sırasında müşterek çalıştığı kurumlarla karşılaştığı sorunları ifade edecek niteliktedir. Anket sonuçları neticesinde elde edilen sorun ve çözüm önerileri, konu ve kapsamları çerçevesinde kümelenmiştir.

BULGULAR

Ceza infaz kurumlarında görev icra eden/etmiş, çeşitli kademe ve seviyedeki 300 Jandarma personeline yapılan anket neticesinde tespit edilen sorunları; ceza infaz kurumları ile ilgili yaşanan sorunları; adliyelere yapılan sevkler ve adliyelerle ilgili sorunlar, hastanelere yapılan sevkler ve hastanelerle ilgili sorunlar, cenaze izni ve hasta ziyaretlerinde yaşanan sorunlar, il dışı sevk ve nakillerle ilgili yaşanan sorunlar şeklinde sıralamak mümkündür.

Ceza İnfaz Kurumları ile genel olarak mevcut mevzuatın uygulaması, sevk talep yazılarının geç gönderilmesi, T/H'lerin zamanında hazır edilememesi, İnfaz ve Koruma Memurlarının yeterince talimatlandırılmaması, yeterince İnfaz ve Koruma Memuru görevlendirilmemesi, ring araçlarının yetersizliği ve iç düzeninde bulunması gereken araç-gereçler ile yetki ve sorumluluğun kimde olacağı, kampüs şeklinde bulunan Ceza İnfaz Kurumlarının farklı uyguladıkları işleyiş konularında sorunlar yaşandığı görülmektedir.

Adliyelerle yaşanan sorunları; nezarethanelerin fiziki eksikliklerinin giderilmesi ve güvenlik açısından yeniden düzenlenmesi, mahkemelerin kapı önünde dakikalarca bekletmesinden dolayı yaşanan personel ve zaman israfı ve de güvenlik zafiyeti, ring araçlarının park sorunu şeklinde sıralamak mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti adliyelerinin birçoğunda nezarethanelerin ve mahkum koğuşlarının havalandırma sistemlerinin yetersiz olduğu, en alt katta, depoların bulunduğu, kanalizasyon sistemlerinin geçtiği yer-

lerde, nemli ve rutubetli ortamlarda sonradan düzenlenmeye çalışılmış bir yer olduğu, bu yüzden insan sağlığı ve hijyen açısından hem tutuklu ve hükümlülere hem de görevli personele zarar verdiği tespit edilmiştir.

Hastanelere yapılan sevkler ve hastanelerle ilgili yaşanan sorunlar genel hatlarını; tutuklu ve hükümlü muhafaza odalarının bulunmaması, bulunsa bile fiziki yönden oldukça yetersiz durumda olması, yatarak tedavi gören T/H'ler için "Muhafazalı Tutuklu ve Hükümlü Servisi" bulunmaması veya yetersiz durumda bulunması, hastane yönetimlerinin mevzuata uymaması nedeniyle yaşanan münakaşa ve sorunlar, doktorların muayenehane önünde tutuklu ve hükümlüleri çok uzun süreler bekletmesi, doktorların tutuklu ve hükümlülere yeni randevu günlerini ne zamana vereceğini sorması veya söylemesi nedeniyle oluşan güvenlik problemleri oluşturmaktadır.

Hükümlü ve Tutuklulara Yakınlarının Ölümü veya Hastalığı Nedeniyle Verilebilecek Mazeret İzinlerine dair Yönetmeliğin 5'inci maddesinde "Tutuklu ve hükümlülerin yakınlarının vefat etmesi halinde yol süresi hariç iki güne kadar dış güvenlik görevlisi nezaretinde izin verilebilir" şeklinde düzenleme olduğu görülmektedir. Ancak "iki güne kadar" ifadesinin çoğunlukla "iki gün" şekline algılandığı için iznin iki gün olarak verildiği görülmüştür. İlk gün cenaze namazının kılınması, cenazenin defnedilmesi ve taziye ziyaretlerinin kabulü şeklinde geçtiği ancak diğer günlerin maksadını aştığı ve güvenliği çok ciddi anlamda tehlikeye uğrattığı görülmektedir.

SONUÇ

Ülkemizde ceza infaz kurumlarının güvenliği iç ve dış olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Dış güvenlik İçişleri Bakanlığına bağlı jandarma tarafından, iç güvenlik ise Adalet Bakanlığına bağlı personel tarafından sağlanmaktadır. Mevcut haliyle bu iki başlı güvenlik yönetimi başlı başına sorun teşkil etmektedir. Kurumların kronikleşmiş teamülleri, amir ve memur ilişkileri, yapılacak hataların doğuracağı sonuçların kurumların iç mevzuatında farklı seviyede sonuçlar doğurması, faaliyetlerin yürütülmesinde ortaya çıkan aksaklıklarının bazılarının sonuçlarından aksaklığı oluşturan kurumun etkilenmemesi, kurumların personel politikası ve eğitimde ki farklılar, güvenlik yönetiminin sürekli ve bir bütün şeklinde yürütülme gereksinimi iki başlı güvenlik yönetimini ortaya çıkardığı sorunların temelini oluşturmaktadır. Ülkemizdeki ceza infaz kurumlarının güvenliği, mahkûmların sevk ve nakillerinin gerçekleşmesinde izlenilen mevcut halin sonucunda ise; görev yapan personel hukuki yaptırımlarla karşılaşmakta ve gereğinden fazla mesai yapmakta, kurumların personeli arasında gereksiz münakaşalara sebep olmakta, mahkûmların haklarını kullanmasında mağduriyet yaratılmakta ve basit bir işlem için bile birden fazla koordinasyon gerektirmektedir. Ortaya çıkan sorunlar ise her ne kadar ufak görünse de büyük güvenlik problemleri oluşturmaktadır.

Bu sebeple ceza infaz kurumlarının güvenlik faaliyetleri tek kurum ve çatı altında toplanmalıdır. Oluşturulacak yeni güvenlik sistemiyle fazladan koordinasyon ve kurumlar arası uyumsuzluk sorununun önüne geçilecektir. Güvenlik alanında iki başlılığın sona ermesi ise tek başına yeterli olmayacaktır. Aynı zamanda mevzuatta yapılacak değişiklikler ile kurumları görev ve sorumlulukları net olarak ortaya konmalıdır. Ayrıca hizmet içi kurslarla kamu kurumlarında ki personel, mahkûmların sevk ve nakillerinde mevzuatla kurumlarına yüklenmiş olan görevler hususun da bilgilendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Akpınar, İ. (2018). "Suç Olgusu, Suç Teorileri ve Kadın Suçluluğu: Kayseri Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Burkay, S. (2008). " Teorik Çerçevede Suç", Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, Ekim, 2(4), 1-13.

Centel, N. (2001). "Cezanın Amacı ve Belirlenmesi", Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, s.337-372.

Çetin, E. (2020). "Cezanın Amaçları İyi Bir Cezada Bulunması Gerekli Nitelikler", İzmir Barosu Dergisi,3, s.291-327.

Doğan, S.(2019). "Türkiye'de Ceza İnfaz Kurumlarındaki İşyurtları Faaliyetlerinin Hükümlülerin İstihdamı Açısından Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Dolu, O., Sözer, M.A., Başıbüyük, O., Karakuş, Ö., Geleri, A. ve Uludağ, Ş. (2012). Kriminoloji. (1. Baskı), Eskişehir:T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2736

Güler, D. (2015). Ceza İnfaz Kurumu Kütüphaneleri, Hiperlink Yayınları, 660s.

Güllü, İ. (2014). "Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16, 104-107.

Güven, İ.(2019). "Ceza İnfaz Kurumunda Kalmakta Olan Hükümlü Ve Tutukluların Vatandaşlık Algılarının İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Keçicioğlu, N. (2018). "Cezaevi Güvenlik Yönetimi", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Özbek, V. Ö.(2007). İnfaz Hukuku, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, 612s.

Uğuz, A.(2016). "Liberalizmde Güvenlik Kavramı ve Uluslararası Güvenliğe

Getirilen Çözümler", V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler

Kitabı-2, Isparta, ss. 85.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.kriminoloji.com (29.10.2022)

REKREAKTİF SOSYAL YAŞAM MERKEZLERİNDEKİ KATILIMCILARININ FİZİKSEL AKTİVİTEDEN KAYN8AKLI İYİ OLUŞ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Murat Bekleyiş APAYDIN[1], Sedef HABİBOĞLU[2], Yaşar KÖROĞLU[3]

[1]Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Niğde / Türkiye
[2]Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Niğde / Türkiye
[3]Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Sivas / Türkiye

Öz: Rekreaktif etkinlikler insanların çalışma hayatının yanında fiziksel ve zihinsel olarak boş zamanlarda sağlığı korumak için yapılan etkinlikler bütünüdür. Bu etkinliklerde rahatlama, iyilik hali, fiziksel haz gibi unsurlarda etkilidir. Bu çalışmamızın amacı rekreaktif etkinliklere katılan bireylerin aktivitenin iyi oluş üzerine etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda Pi ve ark. 2022 tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması Koç 2022 tarafından yapılan 'Rekrasyonel Spor İyi Oluş Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmamıza kadın (n=138, %57,7) erkek (n=101,0%42,3) toplam 239 gönüllü katılmıştır. Araştırmanın analizinde lisanslı SPSS 22 programı kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Man Whitney U, ikiden fazla karşılaştırmalarda ise Kruskal-Walis testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda cinsiyet değişkenine göre fiziksel ve mental sağlık, yaş değişkenine göre yaşam doyumu ve pozitif duygular, medeni durum değişkenine göre ise yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rekreaktif Etkinlikler, Fiziksel Aktivite, İyi Oluş

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Rekreaktif etkinlikler kavramı; insanların çalışma hayatı içerisinde yer almayan aktiviteler bütünü olarak tanımlanmaktadır. İnsanların zihinlerinin tazelenmesi eğlence amaçlı faaliyetler rekreasyon kavramının içerisinde yer almaktadır (Balcı ve İlhan,2006). Şehirlerde yaşan insan sayısının günden güne artması, çalışma hayatının yoğunluğu gibi etkenler insanları rekreaktif etkinliklere yöneltmiş ve bu etkinlikler önem kazanmıştır (Karakaçar ve Göker,2017). Rekreaktif etkinliklerin özellikle gençlerde yaygınlaşması fiziksel ve mental olarak sağlıklı olma durumuna olumlu katkı sağlayacağı belirtilmektedir (Passmore ve French,2001).

Açık alanda yapılan rekreaktif etkinlikler şu şekilde sıralanmaktadır; Doğa yürüyüşleri, kampçılık, bisiklet sürme, kış sporları, su sporları, avcılık gibi etkinliklerdir (Göker,2014). Kapalı mekân etkinlikleri ise Çocuk, gençlik, işletme, spor, özel ilgi ve sosyal kulüpler gibi kulüp ve derneklerdeki aktiviteler olarak belirtilmektedir (Koçak,2021).

AMAÇ

Mevcut çalışmamızın amacı Kayseri ilinde aktif olarak rekreaktif sosyal yaşam merkezlerinde çeşitli egzersiz faaliyetlerine katılan kadın-erkek katılımcıların aktiviteden kaynaklı zihinsel iyi oluş üzerine etkisini tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

KAPSAM

Çalışmamızın Kayseri ili ile sınırlıdır. Çalışmamızın evreni Kayseri ilindeki sosyal yaşam merkezlerindeki üyeleri kapsamaktadır. Araştırmamızın örneklemi ise rastgele seçilmiş aktif (n=239) kadın-erkek üyelerden oluşmaktadır.

YÖNTEM

Veri Toplama Araçları; Araştırmamızda Pi ve ark. (2022) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Koç (2022) tarafından yapılan 'Rekreasyonel Spor İyi Oluş Ölçeği' kullanılmıştır. Ölçek 4 alt boyut ve 14 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlar; Fiziksel ve Mental Sağlık, Yaşam Doyumu, Aile İlişkisi Geliştirme ve Pozitif Duygular durumlarından oluşmaktadır.

Verilerin Analizi; araştırmamızın analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Verilerin normallik varsayım kat sayısı olarak -1,5 ile 1,5 arasını belirlenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği bulgusuna ulaşılmış ve n, yüzde (%), ortalama ($\bar{x}$), ikili karşılaştırmalarda Man Whitney U, ikiden fazla karşılaştırmalarda ise Kruskal-Walis testi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p<0,00$-$0,05$ arası kurgulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı bilgileri

Faktör	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kadın	138	57,7
	Erkek	101	42,3
	Toplam	239	100
Yaş(yıl)	18-28	92	38,5
	29-40	103	43,1
	40 ve üzeri	44	18,4
Medeni Durum	Evli	167	69,9
	Bekar	72	30,1
Eğitim Durumu	Lise	87	36,4
	Lisans	134	56
	Lisans üstü	18	7,6

Tablo incelendiğinde araştırmamıza (kadın n=138, %57,7) erkek (n=101, %42,3) toplam 239 kişi katılmıştır. Yaş aralığı 18-28 yaş (n=92, %38,5); 29-40 yaş (n=103 %43,1); 40 yaş ve üzeri (n=44, %18,4) olarak tespit edilmiştir. Katılımcıları medeni durumu evli (n=167, %69,9) bekar (n=72 %30,1) olduğu görülmektedir. Eğitim durumu ise orta öğretim lise (n=87 %36,4), lisans (n=134 %56), Lisans üstü (n=18 %7,6) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre verdikleri cevapların karşılaştırılması

Alt Boyut	Cinsiyet	n	Ort.std	t	p
FMS	Kadın	138	2,9±,781	2,951	,026*
	Erkek	101	2,1±,119		
YD	Kadın	138	2,8±,297	-1,862	,459
	Erkek	101	3,5±,757		
AİG	Kadın	138	2,7±,983	1,127	,095
	Erkek	101	2,3±,552		
PD	Kadın	138	2,1±,624	1,857	,249
	Erkek	101	3,5±,951		

(p<0,00-0,05*) Fiziksel ve Mental Sağlık (FMS), Yaşam Doyumu (YD), Aile İlişkisi Geliştirme (AİG), Pozitif Duygu (PD)

Araştırmamızda cinsiyet değişkenine göre FMS alt boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu (p<0,05), YD, AİG, PD alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşma olmadığı (p<0,05) bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların medeni durum değişkenine göre verdikleri cevapların ortalamalarının karşılaştırılması

Alt Boyut	Medeni Durum	n	ort.std	t	p
FMS	Evli	167	3,5±,238	,987	,357
	Bekar	72	3,3±,951		
YD	Evli	167	2,5±,751	2,598	,012*
	Bekar	72	3,1±,193		
AİG	Evli	167	3,1±,958	3,412	,235
	Bekar	72	3,4±,754		
PD	Evli	167	2,9±,732	1,937	,357
	Bekar	72	2,8±,753		

(p<0,00-0,05*) Fiziksel ve Mental Sağlık (FMS), Yaşam Doyumu (YD), Aile İlişkisi Geliştirme (AİG), Pozitif Duygu (PD)

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların medeni durum değişkenine göre verdikleri cevapların ortalamalarının karşılaştırıldığında YD alt boyutunda anlamlı farklılaşma olduğu (p<0,05) FMS, AİG, PD alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların yaş değişkenine göre verdikleri cevapların ortalamalarının karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken	n	ort.std	f	p
FMS	18-28	92	3,1±,148	1,284	,157
	29-40	103	3,4±,851		
	40 ve üzeri	44	3,3±,296		
YD	18-28	92	3,1±,677	1,961	,049*
	29-40	103	3,5±,375		
	40 ve üzeri	44	3,6±,194		
AİG	18-28	92	2,9±,637	-2,981	,252
	29-40	103	3,2±,253		
	40 ve üzeri	44	3,3±,965		
PD	18-28	92	3,3±,798	1,983	,035*
	29-40	103	3,4±,638		
	40 ve üzeri	44	3,6±,621		

(p<0,00-0,05*) Fiziksel ve Mental Sağlık (FMS), Yaşam Doyumu (YD), Aile İlişkisi Geliştirme (AİG), Pozitif Duygu (PD)

Tablo 3 incelendiğinde yaş değişkenine göre verilen cevapların ortalamalarının karşılaştırıldığında YD, PD alt boyutlarında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$); FMS, AİG alt boyutlarında ise anlamlı farklılaşma olmadığı ($p>0,05$) bulgusuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmamızın amacı rekreaktif sosyal yaşam merkezlerinde çeşitli faaliyetlere katılan bireylerin aktiviteden kaynaklı iyi oluş düzeylerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmamız soncunda medeni durum değişkenine göre fiziksel ve mental sağlık; medeni durum değişkenine göre yaşam doyumu, yaş değişkenine göre ise yaşam doyum ve pozitif duygu alt boyutlarında anlamlı farklılaşma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eken (2010) boş zaman etkinliklerden kaynaklı iyi oluşuşun cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma olmadığını belirtmektedir. Başka bir çalışmada 'Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi' isimli çalışmada ise anlamlı farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Certel ve ark (2015) yaptığı 'Lise Öğrencilerinin Öz-yeterlikleri ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' isimli çalışmada ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma olduğu ($p<0,05$) bulgusuna ulaşılmıştır. Özdemir ve ark. (2016) yaptıkları 'Serbest Zaman Etkinliği Olarak Egzersiz Yapan Üniversite Öğrencilerinde Güdüsel Yönelim ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi' isimli çalışmada Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır($p<0,05$). Öner (2019) 'Egzersiz Katılımcılarının Temel Psikolojik İhtiyaçları ve Mental İyi Oluşlarının İncelenmesi' isimli çalışmada ise yaş değişkenine göre bütün alt boyutlarda anlamlı farklılaşma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır ($p<0,05$). Literatürde rekreaktif etkinliklerin fiziksel ve zihinsel sağlık üzerine etkisinin araştırıldığı çalışmalarda farklı değişkenlere göre benzer ve olmayan sonuçların olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Eken, H. (2010). Rol Etkileşimi Bağlamında Kadın Subaylar. Palet Yayınları

Eryılmaz, A., Ercan, L. (2011). "Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi." Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi ,139-151

Balcı, V. İlhan, A. (2006). Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4 (1), 11-18.

Certel, Z., Bahadır, Z., Saraçoğlu, S. A., Varol R. (2015). Lise Öğrencilerinin Öz-Yeterlikleri ile Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi C:2

Göker, G. (2014). Rekreasyonda Yeni Trendler, Yaylı, A., (Editör) Rekreasyona Giriş, Ankara: Detay Yayıncılık, 190-195.

Karaçar, E., Göker, G. (2017). Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Ekolojik Açıdan İncelenmesi. Journal Of Recreation And Tourism Research, 4(4), 35-42.

Koçak, E.2021, Açık ve Kapalı Alan Rekreasyonuna Yönelik Bir Değerlendirme, Nobel Yayın

Koç, M. C. (2022)"Rekreasyonel Spor İyi Oluş Ölçeği (Rsioö) Türkçe Versiyonu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." Journal Of Recreation And Tourism Research 9.4.

Öner, Ç. (2019). Egzersiz Katılımcılarının Temel Psikolojik İhtiyaçları ve Mental İyi Oluşlarının İncelenmesi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 2 (2), 159-174

Özdemir, O., Özşaker, M., Ersöz, G. (2016). Serbest Zaman Etkinliği Olarak Egzersiz Yapan Üniversite Öğrencilerinde Güdüsel Yönelim ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisi. Turkish International Journal Of Special Education And Guidance & Counselling Issn: 1300-7432, 5(2), 13-22.

Passmore, A. French, D. (2001). "Development And Administration Of A Measure Toassess Adolescents' Participation", Adolescence, Spring 2001, 36(141) Pp.67-75

Pi, L. L., Chang, C. M., Lin, H. H. (2022). Development And Validation Of Recreational Sport Well-Being Scale. International Journal Of Environmental Research And Public Health, 19(14), 8764

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL AKTİVİTEYE KATILIMLARINI ENGELLEYİCİ FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI (KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)

Murat Bekleyiş APAYDIN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Niğde / Türkiye

Öz: Çalışmamızın amacı Kayseri ilinde öğrenim gören 14-17 yaş arası kız ve erkek öğrencilerin fiziksel aktiviteye katılımlarını engelleyici faktörlerin tespiti amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda evreni Kayseri ilindeki öğrenciler evreni ise özel ve kamu liselerinde öğrenim gören kız (n=179) erkek (n=166) lise toplam 345 kişi olarak belirlenmiştir. Gönüllülük esasına göre gerçekleşen bu çalışmada veri toplama aracı olarak Özbek ve Yoncalık (2019) tarafından geçerliliği ve güvenilirliği ve uyarlaması sağlanmış 'Lise Öğrencilerinin Fiziksel Aktivitelere Katılımını Engelleyen Faktörler Ölçeği' (FİZAKEFÖ) kullanılmıştır. Bulguların analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Betimleyici istatistiğin yanında ikili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t test ikiden fazla karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonunda ölçek maddelerinin alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre okul ve tesis-kulüp; okul türüne göre aile, tesis-kulüp; sınıf değişkenine göre ise eğitim sisteminde anlamlı farklılaşma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite, Engeller, Lise Öğrencileri

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Dünya Sağlık Örgütüne (2005) göre adölesan dönem 10-19 yaş arası kabul edilmektedir. Boy uzunluğunun %15'i ve vücut ağırlığının % 50si bu dönemde kazanılmaktadır. Bu yaş grubu insanların oranları ülke nüfusuna göre yıldan yıla azalmakta ve benzerlik göstermektedir. Türkiye 2021 verilerine göre bu yaş grubu bireylerin nüfusu toplam nüfusun %17'lik kısmını oluşturmaktadır (TUİK,2021). Fiziksel aktivite literatürde; gün içinde iskelet kaslarının yardımıyla yapılan bütün hareketler fiziksel aktivite olarak tanımlanmaktadır (Demirel ve ark.2014). Adölesan dönemde enerji ve besin tüketimi artma eğilimi göstermektedir (Cordeirove ark.,2006. DSÖ,2010., Aksoydan ve Çakır,2011).

Yaş ve cinsiyet gibi değişkenlerine göre aktivitenin tür, süre, sıklık, şiddeti değişebilmekte ve kanser, diyabet, kalp rahatsızlıkları, obezite, iskelet-kas sistemindeki rahatsızlıklar ve depresyon gibi kronik rahatsızlıkları engellediği belirtilmektedir. Araştırmalar erken yaşta ölümlerin çocukluk dönemlerindeki inaktif yaşam alışkanlıklarından kaynaklanabileceği belirtilmektedir (Wang,2004). Gelişmekte olan ülkelerde beslenme kaynaklı fiziksel sıkıntılar inaktif yaşam ile birleştiğinde sağlıklı yaşam biçimini olumsuz etkilemektedir (Cordeirove ark.,2006).

Her yaşta yapılabilecek olan fiziksel aktivite özellikle çocuklarda hem fiziksel hem de zihinsel gelişimlerinde önemli bir unsur olduğu ve çocuklarda düşük fiziksel aktivitenin obezite, ileride oluşabilecek kalp ve damar hastalıkları gibi rahatsızlıkları tetiklemekte sağlık açısından risk oluşturabilmektedir. Sağlıklı bir gelecek için fiziksel aktif yaşam alışkanlıkları erken yaşlarda oluşturulmalı ve bu alışkanlıkların yayılması için rekreaktif yaşam alanları, spor müsabakaları hem okul hem de kulüp düzeyinde bütün öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmelidir (Coalter,2005).

Bu çalışmanın amacı Kayseri ilinde öğrenim gören 14-17 yaş arası kız-erkek lise öğrencilerin fiziksel aktiviteye katılımlarını engelleyen faktörlerin tespit amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma Evreni ve Örneklem Grubu; Çalışmamızın evreni Kayseri ilinde liselerde öğrenim gören öğrenciler örneklem grubu ise rastgele seçilmiş özel ve kamu liselerinde öğrenim gören 347 kız-erkek bireylerden oluşmaktadır.

Ölçek; Araştırmamızda Özbek ve Yoncalık (2019) tarafından geçerliliği ve güvenilirliği ve uyarlaması sağlanmış 'Lise Öğrencilerinin Fiziksel Aktivitelere Katılımını Engelleyen Faktörler Ölçeği' (FİZA-KEFÖ) kullanılmıştır. Ölçek alt boyut ve toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Tablo 1 de ölçek maddelerinin dağılımı ayrıntılı olarak verilmiştir. Ölçek kullanım izni e-posta yoluyla alınmıştır.

Verilerin Toplanması; Araştırmamızda Kayseri ili sınırları içerisinde yer alan liselerde (kamu, özel) eğitim gören öğrencilere çalışmamızın bilimsel bir amaç çerçevesinde yapıldığı anlatılmış ve her soruyu dikkatlice okumaları ve tek seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Çalışmamız gönüllülük esasına göre gerçekleşmiş ve ölçek maddelerini tam doldurmayan öğrenciler çalışma dışı bırakılmıştır.

Verilerin Analizi; Elde edilen bulgular SPSS (sürüm 22, USA) aktarılmıştır. İkili değişkenlerde Bağımsız örneklem t test, ikiden fazla değişkenlerin karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Ölçek güvenilirlik katsayıları

Alt Boyut	Madde Sayısı	Alpha (α)
Faktör 1 (Aile)	7	,745
Faktör 2 (Okul)	7	,601
Faktör 3 (Tesis-Kulüp)	6	,695
Faktör 4 (Eğitim Sistemi)	5	,619
Faktör 5 (Arkadaş-Çevre)	2	,780
Toplam	27	,688

Çalışmamızda kullanılan ölçeğin alt boyutları ve toplam geçerlilik-güvenilirlik kat sayıları incelendiğinde faktör 1 alt boyutunda yüksek; faktör 2,3,4,5 orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Tanımlayıcı bilgiler

Faktör	Değişken	n	%
Cinsiyet	Kız	179	51,9
	Erkek	166	48,1
	Toplam	345	100
Yaş	14	93	26,9
	15	89	25,9
	16	81	23,5
	17	82	23,6

Sınıf	9	104	31,2
	10	78	22,6
	11	67	19,4
	12	96	27,8
Spor veya Egzersiz Yılı	Hiç	47	13,6
	0-2	98	28,4
	2-4	126	36,5
	4-6	35	10,1
	6-8	30	8,7
	8 ve üstü	9	2,7
Spor veya Egzersiz Yapılan Gün Sayısı (Gün)	Hiç	-	-
	1-3	127	36,8
	3-5	195	56,5
	5-6	13	3,8
	Her gün	10	2,9
Öğrenim Gördüğü Lise	Kamu	210	60,9
	Özel	135	39,1
	Toplam	345	100

Araştırmamız kız (n=179, %51,9) erkek (n=166, %48,1) lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrenim gördüğü lise kamu (n=210, %60,9) özel (n=135, %39,1) l olarak tespit edilmiştir. Spor ve egzersiz yılı en çok 2-4 yıl (n=126, %36,5) olduğu, Spor ve egzersiz yapılan gün sayısında ise 3-5 gün (n=195 %56,5) olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre ölçek maddelerinin alt boyutlarına verdikleri cevapların karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem T test)

Alt Boyut	Cinsiyet	n	Ort+Std.	t	p
Faktör 1	Kız	179	2,1±,62	2,111	,154
	Erkek	166	2,0±,35		
Faktör 2	Kız	179	2,2±,82	1,749	,045*
	Erkek	166	2,4±,95		
Faktör 3	Kız	179	1,9±,85	1,048	,039*
	Erkek	166	1,8±,75		
Faktör 4	Kız	179	2,1±,62	2,967	,369
	Erkek	166	2,0±,54		
Faktör 5	Kız	179	2,4±,78	-1,952	,230
	Erkek	166	2,1±,58		

Katılımcıların (n=345) ölçek maddelerinin alt boyutlarına verdikleri cevapların ortalamalarının karşılaştırılmasında okul ve tesis-kulüp değişkenlerinde farklılaşma olduğu ($p<0,05$) bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların okul türüne göre ölçek maddelerinin alt boyutlarına verdikleri cevapların karşılaştırılması (Bağımsız Örneklem T test)

Alt Boyut	Okul Türü	n	Ort+Std.	t	p
Faktör 1	Kamu	210	2,0±,1,3	1,682	,005*
	Özel	135	2,7±1,6		
Faktör 2	Kamu	210	2,1±1,1	2,236	,185
	Özel	135	2,4±,99		
Faktör 3	Kamu	210	2,9±1,85	-1,102	,046*
	Özel	135	3,1±1,75		
Faktör 4	Kamu	210	2,2±,85	-1,539	,237
	Özel	135	2,9±,49		
Faktör 5	Kamu	210	2,1±,91	1,217	,452
	Özel	135	2,3±,89		

Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevapların ortalamaları karşılaştırıldığında aile ve tesis-kulüp alt boyutlarında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların sınıf değişkenine göre ölçek maddelerinin alt boyutlarına verdikleri cevapların karşılaştırılması (ANOVA)

Alt boyut	Sınıf	n	Puan Std.	f	p	Tukey
Faktör 1	9	104	2,6±,62	-1,178	,591	
	10	78	2,1±,46			
	11	67	2,4±,83			
	12	96	1,9±,96			
Faktör 2	9	104	2,3±,77	-1,547	,337	
	10	78	2,1±,75			
	11	67	2,0±,15			
	12	96	1,9±1,1			
Faktör 3	9	104	2,7±,89	2,951	,091	
	10	78	2,8±,41			
	11	67	2,3±,99			
	12	96	2,1±,95			
Faktör 4	9[a]	104	2,3±,50	4,132	**,004***	**a-d b-d**
	10[b]	78	2,0±,98			
	11[c]	67	2,1±,84			
	12[d]	96	2,1±,75			
Faktör 5	9	104	2,9±,93	1,851	,159	
	10	78	2,4±,95			
	11	67	2,9±,83			
	12	96	2,1±,99			

Tablo incelendiğinde eğitim sistemi alt boyutunda ortalamalarında anlamlı farklılaşma olduğu ($p<0,05$) bulgusuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Kayseri ilinde çeşitli liselerde öğrenim gören öğrencilerin fiziksel aktiviteye katılmalarını engelleyen unsurların tanımlayıcı bilgilere göre incelendiği bu çalışmadan elde edilen bulgular amaca uygun olarak tartışılmıştır.

Teknolojinin gelişimiyle birlikte kentleşme oranı artmış ve yeşil alanların sayısı gittikçe azalmıştır. Bu gelişmeler inaktif yaşamın yaygınlaşmasında etkili olmuştur (MacPhail ve Ark., 2010). Düzenli fiziksel aktivitenin her yaşta insanın sağlığına faydası bilinmektedir.

Araştırma dan elde edilen bulgular incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre aile ve tesis kulüp alt boyutlarında sınıf alt boyutunda ise göre ise sadece eğitim sistemi alt boyutunda anlamlı fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Adölesan dönemdeki çocukların sağlık unsurlarını koruma ve onların fiziksel gelişimlerinde fiziksel aktivitenin olumlu etki yaptığı belirtilmektedir (Işıkgöz ve ark.2018). Beşikçi ve ark 2018 yaptıkları 'Fiziksel Aktiviteye Katılımda Mekân Seçimi ve Katılımı Engelleyen Unsurların İncelenmesi: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kampüsü' isimli çalışmada fiziksel aktivite mekanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu bulgulardan hareketler özellikle sınav döneminde olan adölesan yaş grubundaki öğrencilerde fiziksel aktiviteye katılımın engelleyici bir faktör olabileceği ve ayrıca okulların çeşitli spor amaçlı kullanım içeren alanlarının yeterli olmamasından kaynaklı bazı engelleyici unsurların oluşabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aksoydan, E.,Çakır, N. (2011). Adölesanların beslenme alışkanlıkları, fiziksel aktivite düzeyleri ve vücut kitle indekslerinin değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, *53*(4), 268-269.

Demirel H, Kayıhan H, Özmert EN, Doğan A, Türkiye Fiziksel Aktivite Rehberi Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, Kuban Matbaacılık Yayıncılık; 2014

Coalter F (2005). The Social Benefits of Sports: An Overview to Inform the Community Planning Process. Sportscotland Research Raport no.98

Cordeiro LS, Lamstein S, Mahmud Z, Levinson FJ. Adolescent malnutrition in developing countries: a close look at the problem and at two national experience. Standing Committee on Nutrition (SCN News) Late 2005-Early 2006; 31: 6-13.

Işıkgöz, E., Esentaş, M., Şahin, H. M. (2018). Beden Eğitimi Ve Spor Alanında Öğrenim Gören Öğrencilerin Fiziksel Aktivite Mekân Seçimini Ve Fiziksel Aktiviteye Katılımını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (1) o21-32

MacPhail A, Lyons D, Quinn S, Hughes AM, Keane S (2010): A Frame work for Lifelong Involvement in Sport and Physical Activity: the Irish Perspective. Leisure Studies. 29 (1), 85-100.

Zengin Alpözgen, A. Razak Özdinçler, A. (2016). Fiziksel Aktivite ve Koruyucu Etkileri: Derleme. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 3 (1), 66-72

Wang, Y. (2004). Diet, Physical Activity, Childhood Obesity and Risk of Cardiovascular Disease, International Congress Series, 1262, 176-179.

TUIK,2021. Nüfus ve Konut Sayımı, sayı: 45866, Aralık,2022.

World Health Organization: Nutrition in adolescenceIssues and Challenges for the Health Sector: issues in adolescent health and development. WHO Discussion Papers on Adolescence. WHO 2005, Geneva 27, Switzerland

World Health Organization,2010, Adolescent Nutrition.

THE POLICIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TOWARDS THE ARCTIC REGION

Begüm ÖZEL[7], Murat YORULMAZ[8]

[1]Trakya University, Faculty of Social Sciences, International Relations PhD Student, Edirne / Turkiye
[2]Trakya University, Havsa Vocational College, Edirne / Turkiye

Abstract: The purpose of this study is to analyze the China's rising interest in the Arctic region. This study gives the underlying reasons for China's desire for further participation in the Arctic region. Moreover, the study provides a thorough analysis of its legal obligations and potential there. It's known that there have been key shifts in world politics since the end of the Cold War. Undoubtedly, the Arctic's geopolitical stance has shifted away from highly militarized conflict and toward both military and civilian collaboration on a global scale because of the fact that the Arctic has started to gain international attention, particularly as a result of globalization and climate change. In this regard, the significance of the Arctic in terms of navigation, research exploitation, and scientific study has grown recently due to the acceleration of ice melting in the Arctic. As human activity increases, the freezing Arctic is sporadically warming. Now, the Arctic region's natural ecology is changing faster than anyone had predicted and the region is becoming a greener place. Consequently, the Arctic is anticipated to offer business prospects in the energy, mining, fishing, and tourism sectors in the future, and Arctic shipping routes are expected to be more logistically effective than conventional passes like the Suez Canal or the Panama Canal. It comes as no surprise that China is also showing increasing interest in Arctic issues. In this qualitative study, data have been collected via the primary sources such as the reports, declarations of China's Government, some valuable books on Arctic Policy and observations and interviews. The findings from the research provide support for the underlying reason fort he Arctic policy of China. Within this context, China has successfully shaped its Arctic policy, however, as a non-Arctic state, China's Arctic strategy will succeed or fail based on its Arctic diplomacy. Consequently, China's presence in the Arctic will present new chances and challenges for Arctic governments in the future.

Keywords: Arctic, Arctic Region, China, China's Arctic Policy

INTRODUCTION

There have been key shifts in world politics since the Cold War ended. Undoubtedly, a shift has been observed in the Arctic's geopolitical stance from highly militarized conflict toward both military and civilian collaboration on a global scale because of the fact that the Arctic has started to gain international attention, particularly in consequence of globalization and climate change. The accelerated melting of Arctic ice has increased the significance of the region for scientific research, scientific study, and navigation. As human activity increases, the freezing Arctic is sporadically warming. Now, the Arctic region's natural ecology is changing faster than anyone had predicted and the region is becoming a greener place. Consequently, the Arctic is anticipated to offer business prospects in the energy, mining, fishing, and tourism sectors in the future, and Arctic shipping routes are expected to be more logistically effective than conventional passes like the Suez Canal or the Panama Canal. It is not unexpected that China is becoming more engaged in Arctic concerns.

7 ORCID NO: 0000-0002-1320-7495
8 ORCID NO: 0000-0002-3664-0451

There has been a lot of discussion during the previous ten years over whether the international system will be at risk from China's ascent or will benefit from it. The discussion has recently picked up speed as a result of China's rising interest in the Arctic. China's rising interest in the Arctic is manifested in its Arctic policy white paper. China's Arctic Policy white paper elicits the underlying reason for the common interests, which is concerned with both the challenges of climate change and the complementary economic relationship between Arctic and Asian countries. The statement demonstrates China's desire for further participation in the Arctic region and provides a profound analysis of its legal obligations and potential there. It also places a strong emphasis on scientific research, as evidenced by China's membership in the International Arctic Science Committee since 1996, the organization of nine Chinese National Arctic Research Expeditions since 1999, and the creation of the Arctic Yellow River Station. These factors are all significant historical contexts for China's participation in Arctic cooperation as a state party to the Spitsbergen Treaty from 1925 (Shibata, Zou, Sellheim & Scopelliti, 2019, pp.49-51; Chang, & Khan, 2021).

The Arctic is a location that is undergoing rapid change right now. One can speak of threats and opportunities due to the Arctic region's rapid pace of climate change, and both require careful management. This chapter sets sight on China's impact in the Arctic and growing Chinese footprint in the region. Because the area is now more accessible owing to the ice melting, a marked increase in interest in new resources and quicker transit options have been seen. Even if resources are primarily located within *Exclusive Economic Zones* (EEZ), new transit routes are not expected to be safe for passage for years, and hopes for these new prospects seem to be increasing tremendously (Ping, & Lanteigne, 2015). One could even refer to a story of opportunity and gain. This narrative is present despite the region's current legal systems. Given that China is establishing itself as a crucial and necessary partner for substantial and royal commercial and development initiatives in the region, these frameworks are not adequate to prevent an unduly strong Chinese footing in the Arctic. There are five coastline nations in the Arctic: Canada, Denmark (through Greenland), Norway, Russia, and the United States of America (the USA). Some coastal governments raise the security issue since the ice that once served as a natural barrier is now melting more and more, enabling wider access to territory, and because human activity is predicted to expand significantly. These states worry about their national security as access increases. For them, having more access puts geostrategic concerns and domains of influence issues front and center (Young, Kim, & Kim, 2014). China has no sovereign rights because it is a non-Arctic state. However, Beijing authorities have started to characterize their nation as a "near-Arctic" state as of late, underscoring Chinese ambitions in the Arctic. The argument is that China, although not bordering the Arctic, is a state that is close to it, and as such, in keeping with the expansion of its economic and geopolitical reach, China considers itself to have substantial interests in Arctic matters (Kopra, 2013, p. 3; Yılmaz, 2017, p. 58).

China's Arctic Policy

Since the early 1980s, China has been increasingly actively involved in Arctic politics. Major attention was on the region in China's first term of President Xi Jinping's foreign policy, according to the country's white paper on its Arctic policy, which was published on January 26, 2018 (Conley, 2018).

It would be safe to say that China's involvement effort in Arctic politics is in order to establish itself as a crucial component of the Arctic's economic and strategic framework because political, social, and economic stability within China as well as regional peace have long been the country's primary priorities. They are all crucial for China's continued economic growth and the legitimacy of the *Communist Party of China* (CPC) (Kopra, 2013, pp. 1,2; Weber, 2020, pp. 97,98). Considering that, it would be true to say that China has two main facets to its understanding of the Arctic and six specific policies (Lim, 2018, p. 7; Young et al., 2014).

The first facet is that the Arctic is fundamentally a global region. Beijing holds the opinion that a bigger (and more accessible) area of the Arctic is an international water and belongs to mankind as a whole, even if it respects the five Arctic littoral countries' legal and contractual obligations regarding their sovereign rights (Yılmaz, 2017, p. 60). The second is that China considers itself a "near Arctic" nation despite not being an Arctic state geographically and has become more outspoken about its interests in the region's international seas, resources, and passages. It believes that concerns pertaining to the Arctic transcend national borders and physical closeness to be of an international character. Based on this understanding, China has been making changes to its Arctic strategy to accommodate for a variety of variables, including securing resources and investment, seeking sealanes for trade and communication, and enabling strategic reach and force projection. By advancing its own national initiatives, such as scientific research, commerce and investment, and power projection, and besides by taking part in bilateral and global cooperation and partnership initiatives, China aims to expand its strengths (Yılmaz, 2017, p. 57; Weber, 2020, pp. 97-99; Sun, 2013).

China's Arctic affairs are shaped based on six specific policies. The first policy is to expand Chinese knowledge of Arctic. The second policy is to reserve the Arctic and utilize it responsibly. The third one is to pay homage to indigenous peoples and Arctic nations' inalienable rights. Showing consideration to the rights of non-Arctic countries and the larger interests of the international community is the fourth principle. The fifth objective is to create a multi-tiered Arctic cooperation structure for mutually beneficial outcomes. The last policy is to maintain the Arctic governance structure in conformity with international law's regulations (Lim, 2018, p. 7; Weber, 2020, pp. 99-104).

The white paper outlines these policy objectives of China, which include building a group committed to a shared human future (referred to as a "human community of common destiny", as well) in the Arctic region and understanding, preserving, advancing, and taking part in Arctic governance. The latter phrase is a cornerstone of President Xi Jinping's philosophy and has, over time, been adaptably used in many geographical contexts (Grieger, 2018, p. 4).

The white paper also lists three broad foreign policy tenets of China, including respect, collaboration, and win-win outcomes, which drive China's inclusion in Arctic matters. It also includes sustainability, which is added as a "basic aim" and was originally a Western idea. Regarding the *United Nations Convention on the Law of the Sea* (UNCLOS) maritime zones' internal seas, territorial sea, contiguous zone, exclusive economic zone, and continental shelf, China is said to do obeisance to the jurisdiction and sovereign rights of Arctic coastal nations. In keeping with the idea that respect should be commutual, Arctic nations should likewise respect the freedom and rights of non-Arctic states to carry out operations in the teritory in line with the law and the overall gains of the international community in the Arctic. (Grieger, 2018, p. 4; Young et al.,2014; Ping, & Lanteigne, 2015; Jarashow, Runnels, & Svenson, 2006, pp. 1587-1652).

China concentrates its Arctic policies on addressing climate change because of the win-win outcomes of that serious issue (Conley, 2018. p.3). The Arctic region has a rapid pace of climate change, which has caused an increased interest in the region. Strong scientific evidence supports the idea that human impacts, particularly rising emissions of greenhouse gases such as carbon dioxide, are to blame for climate change. In comparison to most other regions of the planet, the Arctic experiences faster and more severe climate change. Arctic climate change will have significant worldwide effects, especially on China, as the region is essential to many ecological processes that occur on a global scale. The Chinese government alleges that China is one of the countries most vulnerable to the adverse consequences of climate change. 430 million people were impacted, and 309.6 billion yuan in economic damages were

brought on by climate-related severe weather and natural catastrophes in 2011 alone. A significant threat to China's food security is climate change. For instance, China is significantly impacted by climatic and environmental changes in the North Pole due to the effects on sea levels and crops. Chinese people are therefore engaged in learning more about the connections among changes in the Arctic climate, China's agriculture, and extreme weather events like floods. Additionally, it is believed that the topic of climate change is sufficiently uncontroversial to foster cooperation with the Arctic republics. A number of Chinese academics have suggested that China concentrate its Arctic policies on addressing climate change as opposed to delicate concerns like sovereignty and resource development. Other cryospheres, or places covered in ice and snow, in addition to the polar regions, are more quickly and significantly influenced by climate change than other places on Earth. A major issue in the wider Himalayan area, which encompasses India, China, Pakistan, Bhutan, Nepal, and neighboring nations, is the future of the Himalayan cryosphere, commonly referred to as the third pole. Because so many people in the area depend on the Himalayan water supplies, the melting of the glaciers there presents a grave danger to human security. Sea levels will dramatically rise as a result of both Arctic ice loss and Himalayan glacier melting (Kopra, 2013, pp. 5,6; Yılmaz, 2017, p. 66; Alexeeva, & Lasserre, 2012). Beyond attempts to, among other things, better understand the force of climate change upon the area and on China and improve weather forecasting, China's Arctic research focus is essentially strategic. China's geostrategic aspirations in relation to air connectivity, shipping, and resource exploitation require scientific information. Additionally, it is associated with China's desire to strengthen its space scientific capabilities, which includes expanding the reach and better using its Beidou satellite network, which is the Chinese version of the US GPS and EU Galileo systems. With the use of this binary technology (civil and military), missile placement and high-accuracy satellite navigation are made possible. Scientific study further increases China's nuclear deterrent based on the sea (Grieger, 2018, pp. 5,6; Hong, 2018b, pp. 7-15; Weber, 2020, pp. 99-104; Heininen, & Finger, 2018, pp. 199-202).

Due to the climate change, Arctic temperatures rise, therefore, fish populations are projected to migrate further north. The Arctic may consequently develop into a new fishing region. China agreed to a precautionary step to conserve these new fish species in the near term even if its long-term objective is to participate in their exploitation. A historic international agreement was struck in 2017 between the five Arctic coastline states, Iceland, the EU, China, Japan, and South Korea (the "Arctic 5+5" negotiating framework). Until more information is accessible and more international safeguards are put in place to protect Arctic fish supplies, there is a legally required 16-year embargo on commercial fishing in the Central Arctic Ocean. China's acceptance of the moratorium could increase trust and enhance its standing as a responsible great power. Despite the problematic methods used by its long-distance fishing fleets, China has recently increased the tenacity with which it combats illegal, unreported, or unregulated (IUU) fishing (Grieger, 2018, p. 6; Hong, 2018b, pp. 7-15; Chang, & Khan, 2021).

China's efforts in the Arctic are definitely driven by economic considerations as well, as the Chinese government places a high focus on economic growth across all of its programs. First off, China's fast economic development creates a great need for energy, and China is always seeking for new ways to import oil. China is expected to deepen energy cooperation with international oil companies and the Arctic states since it is not equipped with the necessary technologies to extract oil or gas from the Arctic continental shelf (Conley, 2018; Cao, & Bluth, 2013, pp. 381-388). China and Russia already have close energy relations, and the two nations have promised to further this collaboration in the future. Second, there are many significant, undiscovered minerals in the Arctic, including gold, copper, iron, lead, platinum, nickel, zinc, and diamonds. China has a voracious desire for other natural resources as well. China is now the world's largest source of rare earths. In order to slow down environmental deterioration and protect resources for local use, it has implemented export limitations for rare earths since 2011, and as a

result, rare earth prices have skyrocketed globally. Chinese businesses have developed an interest in the rare-earth minerals in Greenland in an effort to strengthen their monopolistic position. Huge industrial investments from China would boost Greenland's economic independence, paving the way for its eventual total independence from Denmark. The growing economic reliance of Greenland on China would give China a proxy voice in Arctic matters. Thirdly, the growth of China's economy depends greatly on international shipping. China is interested in all three of the primary maritime routes that the melting Arctic will offer. For instance, via the Northern Passage, which is most likely to be accessible for commercial marine travel during the summer, would provide a route to Europe that is 6,400 km shorter and resolve China's Malacca problem (Kopra, 2013, pp. 7,8; Conley, 2018; Hong, 2018b, pp. 7-15; Liebertthal, & Herberg, 2006, pp. 5-42).

The undeveloped oil and gas reserves in the Arctic, which the US Geological Survey approximated in 2008 to account for around 13% of the world's undiscovered oil and 30% of its undiscovered natural gas, are of interest to China, as well. The fact that most of these resources are found on the independent region or (alleged) extended continental shelf of Arctic Ocean littoral nations restricts China's intentions to collect these resources on its own. China must consequently rely on bilateral mining and energy deals, like those that are now in effect with Canada, Greenland, Russia (Yamal LNG project), and the USA. These accords, however, seem to be restricted in their breadth and reach thus far. Additionally, they may or may not be prosperous (Grieger, 2018, p. 6; Hong, 2018b, pp. 11-15).

Beyond economic and scientific factors, the geopolitical significance of the Arctic is what puts it on China's policy radar. In order to project power in the Arctic and be ready for challenges and risks to its national security (such the militarization of the Arctic), China plans to develop all the necessary economic, scientific, and technological capacities (Hong, 2018a, pp. 11-15; Weber, 2020, pp. 104-106; Orakhelashvili, 2008). In this regard, China would be at danger from any future widespread militarization of the region. The pattern could eventually result in an arms race in the Arctic between the major players, threatening the security and interests of non-Arctic states that utilize the routes through the region, despite the fact that the melting of the Arctic sea ice in consequence of a milder climate makes it necessary to ensure security against "illegal border crossings, illegal emigration, organized crime, and terrorists." (Yılmaz, 2017, p. 69; Chang & Khan, 2021; Xing, & Bertelsen 2013). Due to these worries, nations are thinking about Arctic matters from a security perspective. The Arctic nations, including the USA, Russia, and Canada, have stated their intention to protect national security by bolstering their militaries there. Every major Arctic nation is now preparing its national military forces for prospective Arctic operations by training and equipping them (Yılmaz, 2017, p. 69). In fact, the Arctic-focused development of new security doctrines and the melting of the sea ice procure incentives for defense and security organizations in circumpolar states. These factors also provide chances for access to resources and shipping routes. In this aspect, the three Arctic passes (the Northeast Passage, the Northwest Passage, the Trnaspolar Sea Route) provide some military benefits, but accessibility is still an issue (Yılmaz, 2017, p. 71; Grieger, 2018, p. 3).

The "Polar Silk Road" in the Belt and Road Initiative

An important milestone in China's Arctic participation has been reached with the inclusion of the *Polar Silk Road* (PSR) in a thorough first white paper on Arctic policy. China has made it apparent that it wants to develop in the Arctic region and produced a white paper on it in early 2018 calling for the region to be transformed into a "PSR" and outlining its ambitions to integrate with its enormous *Belt and Road Initiative* (BRI). China has expressed interest in participating in the fabricking of the PSR, increasing the likelihood that a new sea route would develop when the ice-covered portions of the Arctic Ocean

melt due to climate change. China has established economic, scientific, and technological collaboration with Russia and the Nordic nations during the past few years and has achieved policy synergy with both nations. With expanded interests and improved capabilities, China is quickly replacing Russia and Nordic nations as the favored partner in various Arctic infrastructure, energy, and transportation projects (Shibata et all., 2019, pp. 49-51; Chang, & Khan, 2021; Erokhin, 2017, pp. 144-156).

The PSR was first suggested as the "Silk Road on Ice" by Mr. Sergey Shoygu, then the Russian Minister of Emergency Management, in 2011 during a conference with the topic "The Arctic: Territory of Dialogue." However, at the time not much attention was paid to this concept. Chinese Foreign Minister Wang Yi openly endorsed Russia's proposal to jointly build a "Silk Road on Ice" in May 2017 in the course of a meeting with his Russian counterpart, Mr. Sergei Lavrov. A month later, China's National Development and Reform Commission (NDRC) and State Oceanic Administration (SOA) jointly produced a strategy statement to emphasize the importance of creating a blue economic route linking China and Europe through the Arctic. Chinese President Xi and Russian Prime Minister Dmitry Medvedev made an agreement in November 2017 that China and Russia would work together to develop the PSR and expand the use of the North Sea Road (NSR) (Chang, & Khan, 2021; Havnes, 2020; Deng, 2006).

The PSR, which is specified in China's white paper concerning Arctic policy, seeks to increase digital connectivity by creating a global infrastructure network in the Arctic and opening a blue economic route between China and Europe via the Arctic Ocean. On the basis of successful experience in the sphere of digital technology, China is advancing its cooperation with other Arctic players in the areas of space and submarine Technologies and cable projects as well (Chang, & Khan, 2021; Havnes, 2020)

Building sustainable energy systems and exploring new options for collaboration, such as eco-tourism and the trade of low-emission food and aquatic products, are crucial due to the unique environment along the PSR. China's white paper on its Arctic policy, in which China promises to support low-carbon growth and strengthen renewable energy cooperation, reflects this clearly. It also supports ecotourism in the Arctic and urges Chinese businesses to take full advantage of their benefits in the protection and wise use of Arctic resources (Tillman, & Jian, 2018, pp. 346-349; Sharma, 2021, pp. 67-83; Lim, 2018, pp. 1-12; Chang, & Khan, 2021).

In its first-ever white paper on Arctic policy, published on January 26, 2018, China tries to defend its aspirations for the region by highlighting its history of Arctic research and the difficulties and possibilities that the region's fast climate change presents for the nation. For the first time, China recognizes that its business ambitions in the Arctic go beyond simple scientific inquiry. These are part of a new China-led cooperation program that intends to create a "PSR", which would connect China with Europe via the Arctic and be one of two new "blue ocean passageways" widening from China's 21st Century Maritime Silk Road, which was established in 2013 (Grieger, 2018, p. 1; Chang, & Khan, 2021).

China places a high value on navigation security along the PSR; to increase the security of navigation in the Arctic and Arctic logistic capability, it has studied several Arctic shipping routes and continuously upgraded hydrographic surveys. Additionally, China supports the International Maritime Organization (IMO) in developing navigational standards for Arctic shipping and defends the Polar Code (Chang, & Khan, 2021; Weber, 2020, p. 107).

North America, East Asia, and Western Europe are connected through navigable Arctic Sea routes known as the "PSR" that cross the Arctic Circle. The opening of the region to navigation made possible by the melting of the sea ice has resulted in significantly fewer sea routes, like the NSR, and has encouraged economic growth throughout the circumpolar north. These changes will have a significant impact on global business and maritime models (Chang, & Khan, 2021)

It has to be observed whether China's Arctic strategy will support or contradict the ideas that China has been advocating in relation to economics in general and the "One Belt, One Road" (OBOR) initiative in particular. The current institutional and legal structures for the Arctic, which are motivated by a shared desire to safeguard its exceptional ecosystem, are grounded in these standards and principles. Chinese loans to third nations, for instance, are attached to the allocation of the majority of construction contracts to Chinese firms. This is a "win-win result" from China's standpoint, but from a Western viewpoint, transparent public tenders are necessary to achieve "win-win results" and "sustainability" (Grieger, 2018, pp. 4,5; Yang, 2017, pp. 291-299).

In the white paper, China formally integrates its Arctic policies into its 2013 OBOR program, which has now been dubbed in English as the "BRI", making it a truly global endeavor that unifies China's maritime strategy. Immediately following the June 2017 publication of China's "Vision for Maritime Cooperation under the Belt and Road Initiative," The present 21st Century Maritime Silk Road, which connects Chinese and European ports via the Indian Ocean and the Suez Canal, is supplemented by the China-Oceania-South Pacific route and the "PSR," which links China and Europe via the Arctic Ocean (Grieger, 2018, p. 5; Chang, & Khan, 2021).

China intends for the BRI to include the Arctic Ocean route as part of its overall goal. The BRI is an ambitious plan under Xi Jinping to accomplish the great rejuvenation of China through enhanced trade and connectivity across the three major continents of Asia, Europe, and Africa. Two of the main goals of the ambitious action plan for the BRI, which was unveiled in 2015, are the Silk Road Economic Belt and the 21st-Century Maritime Silk Road. A document titled Vision for Maritime Cooperation under the BRI, which was jointly published in June 2017 by the State Oceanic Administration and the Chinese National Development and Reform Commission, outlines China's vision to coordinate development plans and cooperative actions for maritime cooperation in order to advance the BRI. According to the paper, the Arctic Ocean's maritime route is part of China's "blue China's Arctic Policy & the PSR Vision economic transit," which enlarges its trade routes with Central Asia, the Balkans, Russia, Europe, and North America (Lim, 2018, pp. 9,10; Chang, & Khan, 2021; Erokhin, 2017, pp. 144-156).

Globalization has been used to create the BRI and the PSR idea in order to promote international commerce and economic integration. China would be able to diversify its marine routes while cutting down on travel time and fuel costs thanks to the PSR. China is aware of how crucial it is for Arctic shipping lanes to open up in order to support its export-driven economy. Chinese state-owned shipping corporation China Ocean Maritime Company (COSCO) has dispatched boats travelling via the NSR and shown interest in increasing its presence in the region as part of its advocacy for its Arctic shipping agenda (Lim, 2018, p. 10; Chang, & Khan, 2021; Qin, & Chen, 2011).

China's Legal Approach towards the Arctic

Contrary to the Arctic states, China lacks the territorial sovereignty and related sovereign rights in the region. China, a non-Arctic state with comparatively limited rights, has been eager to find methods to overcome the growing gap between the institutional and legal limitations in the Arctic and its expanding Arctic interests. It has created a self-described Arctic identity as a "near-Arctic state," which it sought and acquired in 2013, in order to establish the foundation for a future expanded presence in the region (Grieger, 2018, pp. 1,2; Young et al., 2014).

Despite not having any land in the Arctic, China has been expanding its economic and strategic footprint there. The Chinese government thus mobilizes domestic resources, participates actively in organizations relating to the Arctic, and sets up international and bilateral frameworks for cooperation. The biggest

milestone so far was China's admittance to the AC, which gave China the opportunity to express its opinions and start discussions with other Arctic governance players. Beijing has been enhancing bilateral relations with the several nations bordering the Arctic Circle in addition to joining the international AC. China tries to establish itself as a trustworthy partner in different Arctic projects including things like mining, fishing, and the construction of sea lanes (Yılmaz, 2017, p. 62; Hong, 2018a, pp. 3-5; Lalonde, 2008). China has established a number of cooperation plans with Arctic territorial nations including Iceland and Greenland in order to ensure the availability of the region's mineral, hydrocarbon, and fisheries resources (Yılmaz, 2017, p. 63). Other metals and rare earth minerals may also be present in large quantities in the Arctic. Thus, even though the majority of the mineral and hydrocarbon resources in the Arctic are now inaccessible, they present a significant opportunity for exploitation in the future (Yılmaz, 2017, p. 64). Rich mineral reserves are thought to exist in the Arctic, and exploitation of these resources predates the search for hydrocarbons. The mining of minerals seems to be more advanced and diverse than the mining of hydrocarbons. Additionally, the Arctic has vast fishing grounds that may be "the biggest repository of biological protein in the planet." A symposium on Arctic fishing was conducted for the first time in China in Shanghai in January 2015 as a result of China's interest in the region. China made its first Arctic crossing in 2012 and has since sent out many missions there in an effort to increase capabilities and assure access to the communication sealanes along the Arctic area (Yılmaz, 2017, p. 65; Hong, 2018a, pp. 3-5; Borgerson, 2008, pp. 63-77).

The AC is the legal basis of Chinese government towards the Arctic. It granted China observer status in May 2013. Although China's observer status prevents it from voting, it does grant access to all Arctic Council events and activities (Kopra, 2013, p.1). It allows China to participate in the working groups' projects and increase its institutional engagement in Arctic governance. Despite its small history in the Arctic and lack of sovereign rights, it clearly explains China's expanding presence and interest in the area. China therefore affirms its support for the international institutional framework for Arctic governance already in existence as well as the current legal framework, which includes the UNCLOS, treaties on climate change and the environment, and appropriate International Maritime Organization norms (IMO) (Grieger, 2018, p.3; Jarashow et al., 2006, pp. 1587-1652).

The AC was established in 1996 as the principal international platform for regional administration to foster collaboration and organize communication between the eight Arctic governments (Canada, Denmark, Finland, Iceland, Norway, Russia, Sweden, and the USA), as well as six organizations and the indigenous populations in the region for environmental protection and sustainable development. The AC criteria state that new observers must acknowledge the sovereignty, sovereign rights, and authority of Arctic States in the region (Grieger, 2018, p. 2; Erokhin, Tianmin, & Xiunhua, 2008).

In the AC, China emphasizes its commitment to upholding the institutional and legal framework for Arctic governance and protecting the sovereign rights of the Arctic nations. On the other hand, it confirms China's legal standing under international law as a non-Arctic state to participate in Arctic affairs. China's Arctic strategy reveals a significant willingness to promote the regional government system's internationalization (Grieger, 2018, p.1; Erokhin, 2008).

China's AC actions between are divided into three categories: active project contributions, unofficial contributions, and involvement by national or group scientists. Chinese authorities influence Arctic governance or pursue a specific foreign policy goal by supporting a project or taking the helm of an AC initiative. Developing a project for the Council to undertake, coordinating the work, giving the funding, and overseeing the outcomes are all parts of leading or sponsoring a project. However, Chinese officials don't function in this manner within the institution. Giving data from a national satellite to an AC pro-

ject or contributing money to a Council effort are two examples of how the Arctic might contribute to projects. China made just one active contribution between 2016 and 2018: a monetary gift (of an unspecified quantity) to the Arctic Council's "A Story Map of Indigenous Peoples" (Hong, 2018a; Amatulli, 2017, pp. 103-110). For example, holding a conference or planning a presentation by a Council working group are examples of informal contributions that aid the AC in sharing or developing its work. Informal contributions are items that do not directly support a specific Council initiative. China has made contributions in this fashion, as seen by its attendance in 2016 in Washington, DC, at the Arctic Science Ministerial meeting (Hong, 2018a; Amatulli, 2017). The term "participation by national or group scientists" refers to the delegation of scientists or experts to work groups convened by the AC; these experts or scientists may be government or university researchers. According to a 2016 report by China's Ministry of Foreign Affairs, "China has suggested more than twenty five professionals to relevant programs and eight of them have been invited to engage in specialized projects" (Chater, 2021, pp. 3,4; Sun, 2018).

CONCLUSION

The Arctic region's natural ecology is changing, therefore, on one hand, it is becoming a greener, warmer, and more accessible region for commercial activity as a consequence of climate change. On the other hand, sea ice loss and growing ocean acidification are two climatic consequences that are simultaneously putting a strain on the resource management and resilience of coastal communities. The melting of the Arctic has an influence on global security and presents chances for non-Arctic governments as well, according to the Chinese view, hence China should have a legal right to engage in Arctic administration. This essay demonstrates how several key notions are at the core of China's expanding Arctic strategy and what paves the for its legal approach.

There are no beaches in the Arctic for China, but the country's economic, scientific, political, and security interests are becoming more and more intertwined with Arctic growth. Thus, the reference to a "near Arctic state" ensures the advancement and protection of Chinese interests. This is due to the fact that non-Arctic states also have "certain rights in maritime areas, including the deep seabed, the high seas, and within coastal states' exclusive economic zones," in accordance with the "Arctic as an international sphere" formulation, provided that a non-Arctic state acknowledges the rights and obligations of the countries with geographical presence in the Arctic.

China's Arctic policy is expected to develop into a thorough road plan based on particular economic, political, scientific and security factors. In a same vein, China is strategically taking into account this region from both ecological and resource control considerations. The development of Arctic trade routes is significant economically, particularly in light of China's attempts to diversify its international trade connections and expand its mineral and hydrocarbon resources.

Additionally, Due to its prominent position as a permanent member of the United Nations Security Council (UNSC) with a legal nuclear capability and as the world's largest trading nation with a significant economic stake in maintaining the security of international trade routes, including the now more accessible Arctic sea corridors, China is a direct stakeholder in the possibility of militarization of the Arctic.

The examination of China's Arctic policy white paper also makes it possible to formulate guiding principles for Chinese Arctic policy going forward. The white paper reaffirms China's intention to build Arctic participation, dialogue, protection, and governance as the key facets of Arctic policy. As a result, the growth of intangible processes such as institutional and legislative participation, including China's "discursive power," would be linked together by Arctic governance. China is shown as an "important and legitimate stakeholder," a "responsible power," and a "near-Arctic state" in the first element that

reflects the picture. The second is an affirmation of China's right to develop Arctic shipping and marine resources and to take part in the governance of the Arctic Ocean. As a result, China is required to uphold the legal rights of a "near-Arctic state," which gives it the same access to Arctic resources as other Arctic states, including fishing. Thirdly, the desire to use the PSR to contribute to the creation of a "Arctic community with a common future". China's Arctic strategy will be centered on this combination both today and tomorrow.

It is also important to note that As a result of the Agreement to end unrestricted commercial fishing on the high seas in the Arctic region, China has become one of the primary participants in the management of the Arctic Ocean. The lack of a uniform legal system, however, leaves space for improvement in the efficacy of the legal system regulating the Arctic. This position provides China access to the Arctic fishery resources and allows it to influence environmental regulation as one of the major actors. The globe, including Arctic and non-Arctic governments, is already searching for fisheries resources to fulfill the need for more food. As a consequence of increased access brought on by the melting of the ice cap, the Arctic Ocean is now being considered. As a result, China has successfully shaped its Arctic policy, asserting legal control over fisheries resources and winning recognition for its coexistence in Arctic governance. In the long run, this policy will also be supported by and significantly strengthened by China's strategic PSR vision as well as the BRI.

In conclusion, if one were to rank China's Arctic interests in order of priority, it would be as follows: 1. Navigational pathways 2. Natural resources and energy 3. A research study 4. The environment.

As a non-Arctic state, China's Arctic strategy will succeed or fail based on its Arctic diplomacy and capacity to boost regional cooperation. However, there are still many questions regarding important parts of China's interests that are not covered in the white paper, particularly with regard to how the Arctic fits into China's national security and defense plan. Although the publication of the white paper may have dispelled some misconceptions regarding China's interest in the Arctic, it does not contain any specific steps or actions that China plans to take to achieve its Arctic policy. It is just a matter of time until China seeks more leadership or influence in the Arctic than its existing observer position in order to protect its economic interests, given the country's expanding investment and presence there. As of right moment, China has insisted that it respects the Arctic's political status quo.

China's good behavior in the AC may be an attempt to gain soft power or a good reputation that may help it later on when building shipping routes or other business prospects. However, given that their primary concern is the environment, the Arctic states' foreign policy goals are also supported by China's participation in the Council. Its objectives line up with those of the Council.

In brief, China has a variety of objectives, including taking involvement in Arctic governance issues, advancing bilateral diplomacy in the region, tapping prospective resources, taking advantage of shipping opportunities, and conducting polar research. China's involvement in the Arctic has so far been somewhat under the radar. China has modestly strengthened its bilateral ties with Arctic governments since gaining observer status on the Arctic Council in 2013 and taken part in the development of the region's resources. On course to reach these objectives, there are some sticks and carrots. According to the Chinese saying "good fortune follows upon challenges, problems hide inside good fortune," China's presence in the Arctic and desire for a PSR and legacy will present new chances and challenges for Arctic governments in the future.

REFERENCES

Alexeeva, O., & Lasserre, F., (2012). China and the Arctic. In Heininen, L., H. Exner-Pirot, & J. Plouffe (eds.) *Arctic Yearbook 2012*. Akureyri, Iceland: Arctic Portal.

Amatulli, G., (2017). The Role of China in the Arctic: Challenges and Opportunities for a Sustainable Development of the Region (pp. 103-110), *Jindal Global Law Review*, 8(1).

Barners, J., Exner-Pirot, H., Heininen, L., & lackenbauer, P. W., (2021). *China's Arctic engagement: Following the polar silk road to Greenland and Russia*, In K. S. Lim (Ed.), *China's Arctic policy & The polar silk road vision* (pp. 38-62), Arctic Year Book.

Borgerson, S. (2008). Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming (pp. 63-77), Foreign Affairs, 67(2).

Cao, W. & Bluth, C. (2013). Challenges and Countermeasures of China's Energy Security, *Energy Policy*, (pp. 381-388). Vol.53.

Chang, Y., & Khan, M. I., (2021). May China fish in the Arctic ocean? (pp. 1-17). *Sustainability.*

Chater, A., (2021). China as Arctic Council observer: Compliance and compatibility (pp. 3,4), *North American and Arctic Defence and Security Network*.

Conley, H. A., (2018). China's Arctic dream (pp. 1-12). *A Report of the CSIS Europe Program*.

Deng, Y., (2006). *Reputation and the Security Dilemma: China Reacts to the China Threat Theory*. In: Johnston, A. I. & R. S. Ross (Eds.), *New Directions in the Study of China's Foreign Policy* (pp. 186-214), Stanford, CA: Stanford University Press.

Erokhin, V., (2017). How to Shape the Market: China's One Belt One Road Initiative. In M. Malovic & K. Roy (Eds.), *The State and the Market in Economic Development: In Pursuit of Millennium Development Goals* (pp. 144-156). Brisbane: The IIDS Australia Inc.

Erokhin, V., Tianmin, G., & Xiunhua, Z., (2018). Arctic Blue Economic Corridor: China's Role in the Development of a New Connectivity Paradigm in the North. In Heininen, L., H. Exner-Pirot (eds.) *Arctic Yearbook 2018*. Akureyri, Iceland: Arctic Portal.

Grieger, G., (2018). China's Arctic Policy, How China Aligns Rights and Interests (pp. 1-8). *European Parliamentary Research Service*.

Havnes, H., (2020). The Polar Silk Road and China's role in Arctic governance (pp. 121-138). *Lee Kuan Yew School of Public Policy*, Singapore.

Heininen L., & Finger M., (2018). The 'Global Arctic' as a New Geopolitical Context and Method (pp. 199-202). *Journal of Borderlands Studies* 33–2.

Hong, N., (2018). China's interests in the Arctic: Opportunities and challenges; Examining the implications of China's Arctic policy white paper (pp. 1-32). *Institute for China-America Studies*.

Hong, N., (2018). China's new Arctic policy: Legal questions and practical challenges (pp. 1-3). *Maritime Awareness Project*.

Jarashow, M., Runnels, M.B., & Svenson, T., (2006). UNCLOS and the Arctic: The Path of Least Resistance (pp. 1587-1652), *Fordham International Law Journal*, 30(5).

Kopra, S., (2013). China's Arctic interests (pp. 1-16), *Arctic Yearbook.*

Lalonde, S., (2008). Legal Aspects of the Opening of the Northwest Passage. *Communication presented at the Naval Officers' Association of Canada Annual Conference*, Quebec City, Canada.

Lieberthal, K., & Herberg, M., (2006). China's Search for Energy Security: Implications for U.S. Policy (pp. 5-42), *NBR Analysis*, (17)1.

Orakhelashvili, A., (2008). International Law and Geopolitics: One Object, Conflicting Legitimacies, Netherlands Yearbook of International Law, 39: 155.

Ping, S., & Lanteigne, M., (2015). China's developing Arctic policies: Myths and misconceptions (pp. 1-25), *JCIR*.

Qin, Q., & Chen Y., (2011). The Post-Cold War International Cooperation in the Arctic Region (pp. 138-155), *China International Studies*.

Shibata, A., Zou, L., Sellheim, N., & Scopelliti, M. (2019). *Emerging legal orders in the Arctic, the role of non Arctic actors*, In E. T. Nielsson & B. M. Magnusson (Eds.), *China's Arctic policy white paper and its influence on the future of Arctic legal developments* (pp. 49-66). Routledge Research in Polar Law, London and New York.

Sharma, A., (2021). China's Polar Silk Road: Implications for the Arctic region (pp. 67-83), *Journal of Indo-Pacific Affairs*.

Sun, K., (2013). China and the Arctic: China's Interests and Participation in the Region, *The Centre for International Governance and Innovation Paper*, No. 2.

Sun, Y., (2018). The Intricacy of China's Arctic policy (pp. 1-15), *East Asia Program*.

Tillman, H., & Jian, Y., (2018). The Polar Silk Road: China's new frontier of international cooperation (pp. 345-362). *China Quarterly of International Strategic Studies*, Vol. 4, No. 3.

Weber, J., (2020). *Handbook on geopoliitics and security in the Arctic: The high north between cooperation and confrontation*, In S. R. Buitrago (Ed.), *China's aspirations as a "near Arctic state": Growing stakeholder or growing risk?* (pp. 97-112). Institute for Security Policy.

Weber, J., (2020). *Handbook on geopoliitics and security in the Arctic: The high north between cooperation and confrontation*, In J. Mohr (Ed.), *China in the Arctic and the case of Greenland* (pp. 113-129). Institute for Security Policy.

Wright, D. C., (2013), China's growing interest in the Arctic (pp. 50-70). *Journal of Military and Strategic Studies*.

Xing, Li., & Bertelsen, R., (2013). The Drivers of Chinese Arctic Interests: Political Stability and Energy and Transportation Security. China and the Arctic. In Heininen, L., H. Exner-Pirot, & J. Plouffe (eds.) *Arctic Yearbook 2013*. Akureyri, Iceland: Arctic Portal.

Yang, J., (2017). *Four Impacts from the China–Nordic Arctic Research Center in The Arctic in World Affairs*, in Robert W. Corell, Jong Deog Kim, Yoon Hyung Kim, & Oran R. Young (Eds.), *A North Pacific Dialogue on Building Capacity for a Sustainable Arctic in a Changing Global Order* (pp. 291-299), *Korea Maritime Institute*, Busan and East–West Center, Honolulu.291–299.

Yılmaz, S., (2017). Exploring China's Arctic strategy: Opportunities and challenges (pp. 57-78), *Chian Quarterly of International Strategic Studies*, Vol. 3, No. 1.

Young, O. R., Kim, J. D., & Kim, Y. H. (2014). *The Arctic in world affairs: A North pacific dialogue on international cooperation in a changing Arctic*, In J. Yang (Ed.), *China's Arctic policy* (pp. 172-187). North Pacific Arctic Conference Proceedings.

BİREYSEL EĞİTİM PROGRAMLARI KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Caner SUNAY

Palandöken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Erzurum / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, Bireysel Eğitim Programı (BEP) konusunda yapılmış olan uluslararası bilimsel yayınlara ilişkin araştırma trendlerinin belirlenmesidir. Spesifik bir konuda yapılan bilimsel yayınların geniş kapsamda ele alınması ve incelenecek çalışmaların geleneksel yollarla incelemek için oldukça geniş olması nedeniyle bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bu kapsamda Web of Science veri tabanında " individual education program " anahtar kavramı ile yapılan tarama sonucunda 426 çalışmaya ulaşılmıştır. Analiz sürecinde Vosviewer yazılımı kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar 18/01/2023 tarihinde tamamlanmıştır. Spesifik bir konuda yapılan bilimsel yayınların geniş kapsamda ele alınması ve incelenecek çalışmaların geleneksel yollarla incelemek için oldukça geniş olması nedeniyle bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bibliyometrik veri olarak araştırmacılar, araştırmaların yürütüldüğü kurumlar ülkeler, anahtar kavramların ilişkileri incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda 797 anahtar kavram ile yapılan analiz sonucunda 33 anahtar kavramın ön plana çıktığı görülmüştür. BEP konusunda Kanada, ABD ve Çin Ülkeleri arasında kurulan bilimsel işbirlikleri görülmektedir. BEP konusunda yapılan araştırmaların araştırmacılar açısından değerlendirildiği süreçte 1131 araştırmacının olduğu belirlenmiştir. Ancak araştırmacıların minimum yayın sayısı 1, minimum atıf sayısı 10 olarak belirlenmiştir. Yapılan sınırlandırmalar ile 408 araştırmacı üzerinden analiz tamamlanmıştır. BEP konusunda çalışma yürütecek olan araştırmacılara konuya ilişkin eğilim ve temel kavramların sunulduğu söylenebilir. BEP konusunda ulusal alanyazında sınırlılık olduğu değerlendirilmekle birlikte araştırmacılara ilgili konunun çeşitli düzeylerde karşılaştırılmalı ve betimsel olarak incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca bu alanda ön plana çıkan kurumlar ve ülkeler aracılığıyla bilimsel işbirliklerinin oluşturulacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Eğitim Programı, Özel Eğitim, Bibliyometrik Analiz

GİRİŞ ve KURUMSAL ÇERÇEVE

Bireysel Eğitim Programı (BEP), öğrencinin durumunun (güçlü yönler, zayıf yönler ve öğrenme ihtiyaçları), öğrenme planının yanı sıra öğrencinin ihtiyaç duyduğu uyum, izleme ve iletişim araçlarının bir gösterimi ve öğrenci gelişiminin belgelenmesidir (Ferrari, 2015; Wilson vd. 2005). Bu tanım dışında BEP kavramı için öğrencilerin bireysel hedeflerin yönüne vurgu yapan tanımlarda mevcuttur. Dempsey (2012) göre; BEP öğrenciler için bireysel olan ve öğrencilerin hedeflere ulaşmak için alacakları destek hizmetlerinin açıklamasını içeren, bir dizi eğitim hedefi hakkındaki yazılı beyandır. BEP ler ayrıca öğrencilerin bireysel durumlarına göre tanılayıcı değerlendirme sonrasında hangi öğretim strateji ve yöntemlerinin uygulanacağı ile hangi materyallerin kullanılması gerektiğine yönelik ihtiyaçları açıklar.

BEP öğrenci ihtiyaçlarının dışında veli ve öğretmenler için de faydalıdır. Öğretmenler için, ekip çalışması için ortam sağlaması, gülük çalışma planlarını desteklemesi ve hedeflere ulaşım düzeylerini izleyerek güçlü iletişim bağlarını oluşturması bu faydalar içerisinde sayılabilir. Ebeveynler için ise, çocuklarından beklentilerini zayıf ve güçlü yönlerini görerek belirlemelerine, çocuklarının gelişimlerini izleyerek davranışlarında meydana gelen değişiklikler hakkında bilgi sahibi olmaları sağlar (Şahin, 2012).

Özel ihtiyaçları olan potansiyel öğrencilerin problemlerini incelemeye ve çözmeye yönelik faydaları göz önüne alındığında, özel eğitim hizmetlerinin sağlanmasında BEP lerin uygulanmasına ihtiyaç vardır. Birçok dünya devletlerinde BEP lerin uygulanması yönünde yasal düzenlemelerle desteklenmektedir (Telzrow, 1999).

AMAC

Bu çalışmanın amacı uluslararası alan yazında BEP konusunda yapılan araştırmaların güncel eğilimlerini belirlemenin yanı sıra ön plana çıkan araştırmacı, kurum ve ülkelerin ilişki ağlarını belirlemektir.

KAPSAM

Belirelenen amaç doğrultusunda Web of Science veri tabanında "individual education program" anahtar kavramı ile yapılan tarama sonucunda 426 yayına ulaşılmış olup elde edilen sonuçlar Vosviewer yazılımı kullanılarak bibliyometrik olarak analiz edilmiştir. Bibliyometrik veri olarak araştırmacı, araştırmaların yürütüldüğü kurumlar ülkeler, anahtar kavramların ilişkileri incelenmiştir.

YÖNTEM

Spesifik bir konuda yapılan bilimsel yayınların geniş kapsamda ele alınması ve incelenecek çalışmaların geleneksel yollarla incelemek için oldukça geniş olması nedeniyle bibliyometrik analiz kullanılmıştır (Donthu vd. 2021). Bu kapsamda Web of Science veri tabanında " individual education program " anahtar kavramı ile yapılan tarama sonucunda 426 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar 18/01/2023 tarihinde tamamlanmıştır. Bibliyometrik veri olarak araştırmacılar, araştırmaların yürütüldüğü kurumlar/ülkeler, anahtar kavramların ilişkileri incelenmiştir. Analiz sürecinde Vosviewer yazılımı kullanılmıştır.

BULGULAR

BEP konusunda yapılan araştırmaların araştırmacılar açısından değerlendirildiği süreçte 1131 araştırmacının olduğu belirlenmiştir. Ancak araştırmacıların minimum yayın sayısı 1, minimum atıf sayısı 10 olarak belirlenmiştir. Yapılan sınırlandırmalar ile 408 araştırmacı üzerinden analiz tamamlanmıştır. Son olarak en çok ilişkide olan araştırmacıların görselleştirilmesi seçeneğinin onaylanması ile 15 araştırmacının olduğu haritalar oluşturulmuş ve Şekil 1. ve Şekil 2.'de sunulmuştur.

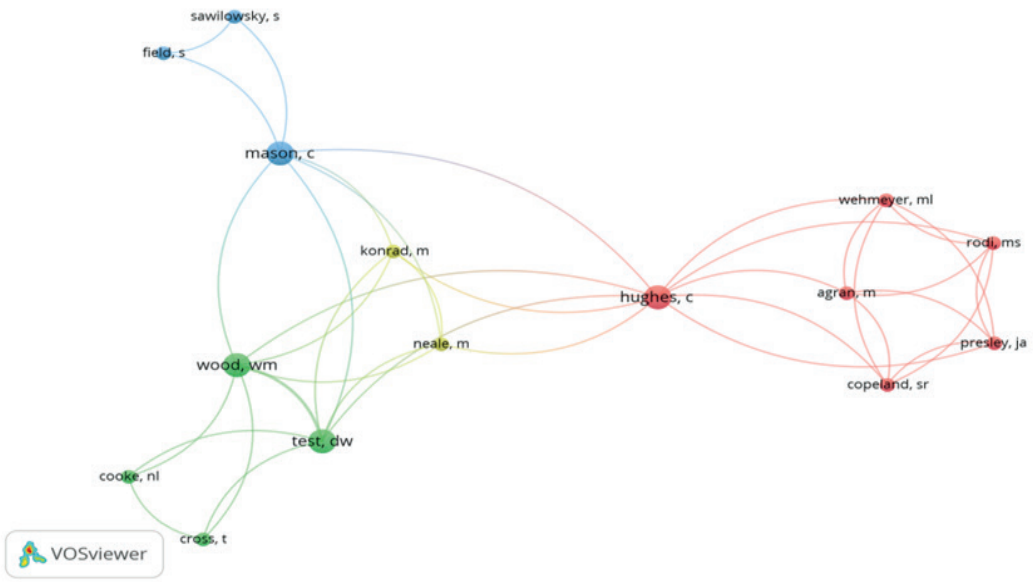

Şekil 1. BEP araştırmacılarının ilişki örüntüleri

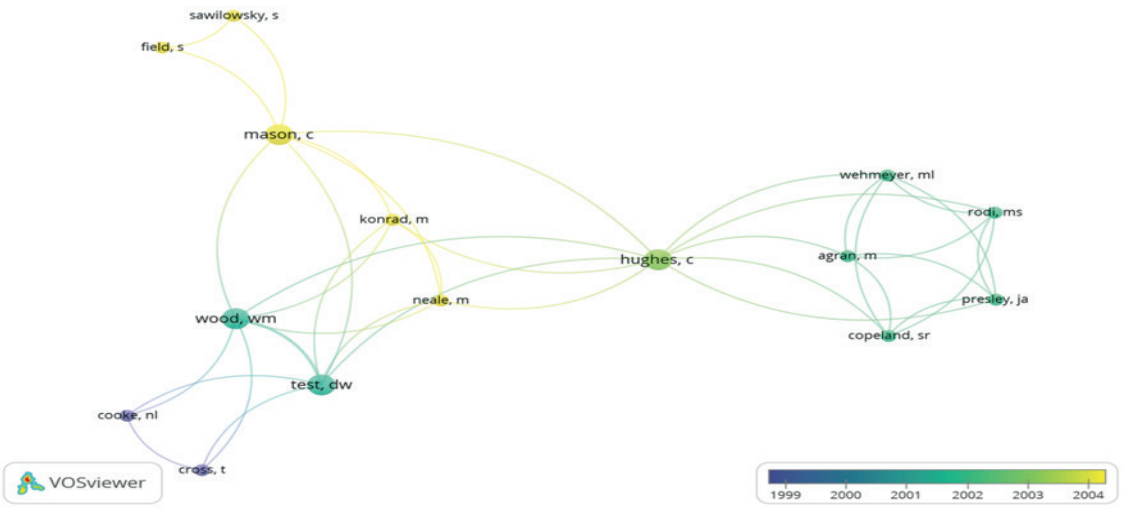

Şekil 2. BEP araştırmacılarının yıllara göre ilişki örüntüleri

Şekil 1 ve Şekil 2 incelendiğinde M. Agran (atıf:50), SR Copeland (atıf:50), C Hughes (atıf:174), JA presley (atıf:50), MS Rodi (atıf:50), ML Wehmeyer (atıf:50) isimli araştırmacıların birinci kümede; NL Cooke (atıf:26), T Cross(atıf:26), DW Test (atıf:150), WM Wood (atıf:150) isimli araştırmacıların ikinci kümede; S. Field (atıf:97), C. Mason (atıf:221), S. Sawilowsky (atıf:97) isimli araştırmanın üçüncü kümede ve M. Konrad (atıf:124), M. Neale (atıf:124) dördüncü kümede yer aldığı görülmüştür. Sonuç olarak C. Mason ve C. Hughes isimli araştırmacıların ön plana çıktığı söylenebilir.

Şekil 3. incelendiğinde BEP konusunda Kanada, ABD ve Çin Ülkeleri/kurumları arasında kurulan bilimsel işbirlikleri görülmektedir.

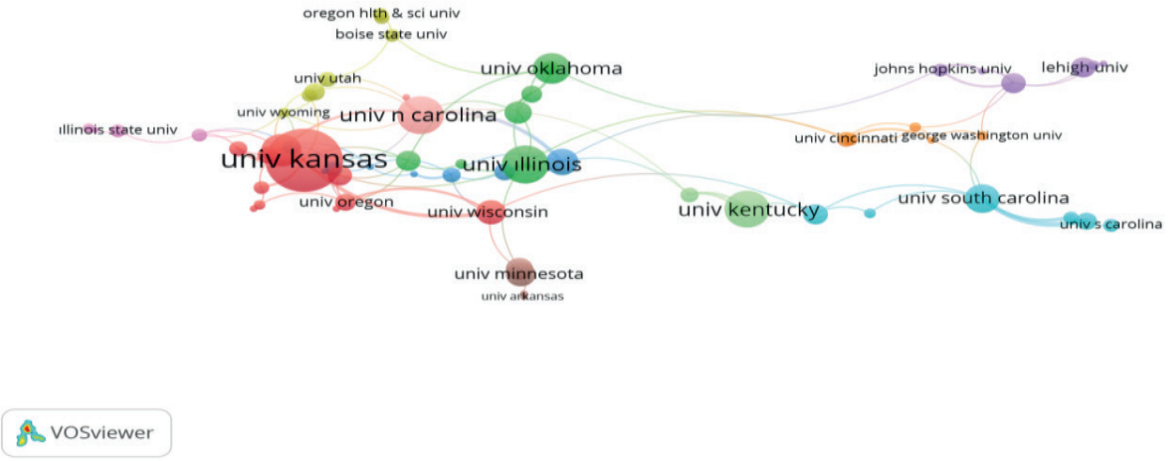

Şekil 3. BEP konusunda araştırma yapan kurumların/üniversitelerin ilişki örüntüleri

Şekil 3 incelendiğinde BEP konusunda Kansas Üniversitesi (11), Kuzey Carolina Üniversitesi (11), Kentucky Üniversitesi (8), Wisconsin Üniversitesi (8), Indiana Üniversitesi (7), Ball State Üniversitesi (6), Ohio State Üniversitesi (6), Massachusetts Üniversitesi (6), Vanderbilt Üniversitesi (6), kurumları en fazla bilimsel işbirliği kurulan kurumlar görülmektedir.

Anahtar kavramlar için yapılan analiz ise Şekil 4'te sunulmuştur.797 anahtar kavram ile yapılan analiz sonucunda 33 anahtar kavramın ön plana çıktığı görülmüştür.

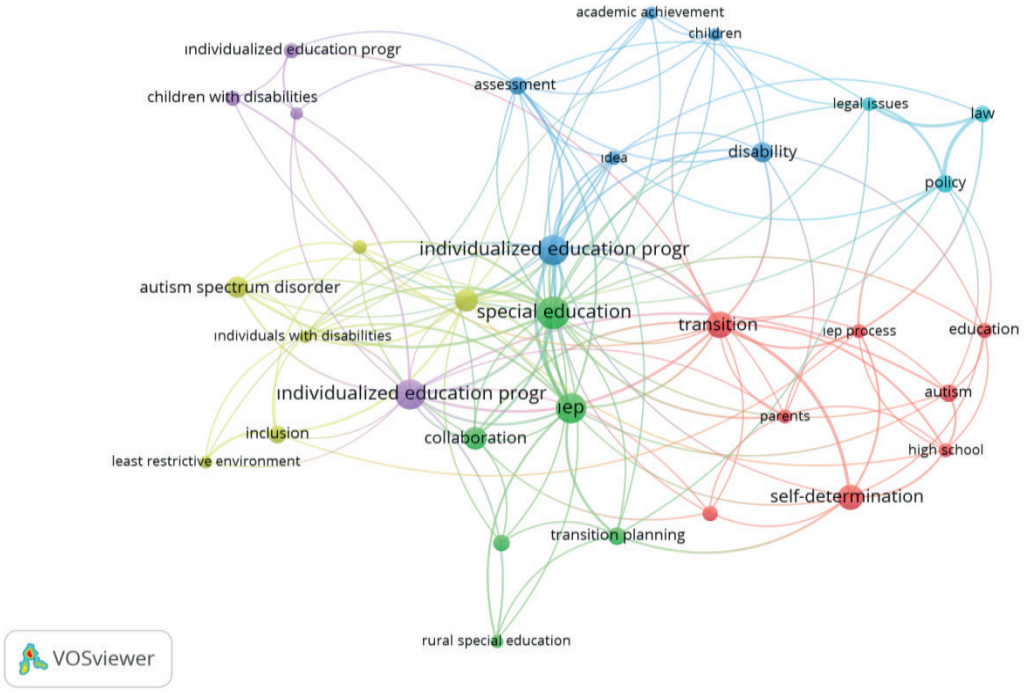

Şekil 4. Anahtar kavramların co-ocuurence haritası

Şekil 4 incelendiğinde otizm (226), özel eğitim (30), bireyselleştirilmiş eğitim programı IEP (32), öz belirleme (17), işbirliği (14), uyum süreci (20), engellilik (12), otizm spektrum bozukluğu (13), öğrenci başarısı (9), uyum süreci planlama (9), kaynaştırma (9), Politika (8), ilke (8) kavramları arasındaki ilişki örüntüleri görülmektedir.

SONUÇ

Yapılan çalışma sonucunda BEP konusunda çalışma yürütecek olan araştırmacılara konuya ilişkin eğilim ve temel kavramların sunulduğu söylenebilir. Ayrıca bu alanda ön plana çıkan kurumlar ve ülkeler aracılığıyla bilimsel işbirliklerinin oluşturulacağı değerlendirilmiştir.

BEP konusunda ulusal alanyazında sınırlılık olduğu değerlendirilmekle birlikte araştırmacılara ilgili konunun çeşitli düzeylerde karşılaştırılmalı ve betimsel olarak incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Dempsey I. (2012). The use of individual education programs for children in Australian schools. *Australasian Journal of Special Education*. *36*(1):21-31.

Ferrari R. (2015). Writing narrative style literature reviews. *The European Medical Writers Association. 24*(4):230-5.

Şahin H.(2012). The development of individualized educational programs in Turkey IEP applications. *Social and Behavioral Sciences.46*:5030-4.

Telzrow C.,F. (1999). IDEA Amendments of 1997 : Promise or pitfall for special education reform ? *Journal of School Psychology. 37*(1):7-28.

Wilson, Lodato G, Michaels C.,A, Margolis H.(2005). Form versus function : Using technology to develop individualized education programs for students with disabilities. *Journal of Special Education Technology.20*(2),37-46.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ OTANTİK LİDERLİK ALGISI İLE ÜNİVERSİTELERİNE DUYDUKLARI GÜVEN İLİŞKİSİ

Selçuk DEMİR

Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Şırnak / Türkiye

Öz: Liderlik, araştırmalara sıklıkla konu olan olgulardandır. Otantik liderlik ise güncel liderlik yaklaşımlarındandır. Güven, yıllar içerisinde oluşan ancak bir anda kaybedilebilen ve insan ilişkilerinde önemli rol oynayan kritik bir tutumdur. Güven duygusunun, birçok bireysel ve örgütsel açıdan olumlu çıktısı bulunmaktadır. Bu araştırmada, otantik liderlik ve güven kavramları, bu kavramlar arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının otantik liderlik algısının, üniversitelerine duydukları güven ile ilişkisinin açığa çıkarılmasıdır. Çalışmanın evreni; Türkiye'de bir devlet üniversitesindeki öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden meydana gelmektedir. Belirlenen bu evrenden yansızlık kuralına uyumlu olarak 179 üniversite öğrencisi, basit rastgele seçkisiz örnekleme yöntemiyle örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın verilerine; "Otantik Liderlik Ölçeği" ve "Öğrencilerin Üniversitelerine Duydukları Güven Ölçeği" aracılığıyla ulaşılmıştır. Ölçeklere; güvenirlik, betimsel, korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır. Araştırmada yararlanılan ölçeklerin güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu açığa çıkarılmıştır. Öğretmen adaylarının, öğretim elemanlarının otantik liderlik davranışları sergilemelerine ilişkin algısı, "4: Sık sık" düzeyindedir. Üniversitelerine duydukları güven ise "3: Kısmen katılıyorum" şeklindedir. Korelasyon değeri göz önüne alındığında; otantik liderlik algısı ile üniversiteye duyulan güven duygusunun orta düzeyde, pozitif ve istatistiksel bakımdan anlamlı ilişkili oldukları saptanmıştır. Regresyon analizi neticesinde, öğretmen adaylarının; öğretim elemanlarının otantik liderlik davranışları sergilemelerine yönelik algılarının, üniversitelerine duydukları güveni istatistiki bakımdan anlamlı yordadığı açığa çıkarılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otantik Liderlik, Üniversiteye Duyulan Güven, Öğretim Elemanı, Öğrenci

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Liderlik; bir grubu ya da topluluğu belirli amaçlar etrafında birleştirme, bu amaçların gerçekleştirilmesi için onları eşgüdümleme yetenek, beceri ve bilgilerin tamamını içeren bir süreçtir (Eren, 2015). Başka bir tanımda liderlik; lider ile izleyenleri arasındaki etkileşimsel bir olgu olduğu vurgulanmaktadır (Northouse, 2013). Liderlik, örgütlerin sürdürülebilir başarılara ulaşmasında önemli bir etmendir (Darvish ve Rezaei, 2011). Liderliğin alanyazında birçok farklı tanımının yapıldığı görülmektedir. Liderlik tanımlarının farklılaşmasında, içinde bulunulan dönemin liderlik anlayışının rolü bulunmaktadır (Erkutlu, 2014).

Liderlik olgusuna değişik açılardan yaklaşan ve farklı ölçütleri temel alan birçok sınıflama yer almaktadır (Koçel, 2018). Bu sınıflamalardan birini otantik liderlik anlayışı oluşturmaktadır. Otantik liderlik olgusu, araştırmacılar ve uygulayıcılar tarafından üzerinde durulan güncel bir liderlik anlayışıdır (Erkutlu, 2014). Otantik liderler, kendilerine has davranışları bulunan ve takipçilerinin gözünde bu kendine özgü davranışlarıyla önemli bir yer edinen kişilerdir (Kouzes ve Posner, 2002). Otantik liderler, değerlerini kendi yaşamlarında içselleştirmekle kalmamakta, diğerlerine de bu değerlere göre davranmaktadırlar. Bu liderler; kendi özelliklerinin farkında olup nereye gittikleri ve ne yapmaya çalıştıkları konusunda nettirler. Güçlüklerle karşılaştıklarında ya da sınandıklarında kendi değerlerinden asla taviz vermemekte, aksine bu durumun sahip oldukları değer yargılarını güçlendirmede fırsat olduğunu düşünmektedirler (Northouse, 2013). Otantik liderler, astlarıyla kaliteli etkileşimler kurmaktadır. Bu kaliteli etkileşimlerin

oluşmasında, güven duygusunun önemli bir rolü bulunmaktadır. Çünkü astları tarafından güven veren kişiler olarak değerlendirilmektedirler (Hassan ve Ahmed, 2011).

Güven, taraflardan birinin; diğer tarafın aleyhine davranışlar sergilemeyeceğine, faydalarına olan şeylere engel olmayacağına ilişkin beklenti ve öngörüleridir (Robinson, 1996). Örgüte güven ise çalışanların örgütlerine yönelik algıladıkları güvenilirliktir. Dolayısıyla örgüte güven, kurum odaklıdır (Şenturan, 2014). Kurumda kararların adil olarak alınıp alınmaması, kaynak ve ödüllerin dağıtımında adil olunup olunmaması, çalışanların kurumlarına duydukları güveni olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Greenberg, 1990).

Öğrenciler açısından düşünüldüğünde güven duygusu, öğrencilerin; belirsizliklerini azaltmakta, okullarıyla aralarındaki çatışmaların kolaylıkla üstesinden gelebileceklerine inançlarını artırmakta, okullarıyla dayanışma ve işbirliği için bir isteklilik oluşturmaktadır (Özdoğan ve Tüzün, 2007). Okul içerisindeki birçok sosyal etkileşimde, karşılıklı bağımlılıktan kaynaklı güvenin önemi ve rolü büyüktür. Bu duruma, okul yöneticisi-öğretmen ya da öğretmen-öğrenci ilişkilerinde karşılaşılmaktadır (Hoy ve Miskel, 2010).

AMAÇ

Araştırmanın esas amacını; öğretmen adaylarının algısına göre, öğretim elemanlarının otantik liderlik davranışları ile üniversitelerine duydukları güven arasındaki ilişkinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bu ana amaca dair araştırma soruları ise şu şekildedir:

S1: Öğretmen adaylarının otantik liderliğe ve üniversitelerine duydukları güvene yönelik algıları ne düzeydir?

S2: Otantik liderlik algısı ile üniversiteye güven duygusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

S3: Otantik liderlik algısı, üniversiteye duyulan güveni anlamlı olarak yordamakta mıdır?

KAPSAM

Bu çalışma; bir devlet üniversitesinde öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem grubu, tek bir üniversite ve öğretmen yetiştiren kurumlarla sınırlı tutulmuştur. Araştırma, tek bir yöntemle tasarlanmıştır. İki farklı ölçek kullanılarak veri setine ulaşılmıştır. Bu araştırmada; otantik liderlik ve güven tutumu incelenmiş, sonrasında bu kavramlar arasındaki ilişki, istatistiksel olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Bu çalışmanın evreni; Türkiye'de bir devlet üniversitesinde öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu evrenden, 179 öğrenci gönüllü olarak araştırmaya katkı sunmuş ve araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örneklem seçilirken basit seçkisiz örnekleme yöntemi benimsenmiştir.

Otantik Liderlik Ölçeği. Bu araştırmada; öğretmen adaylarının algılarına göre öğretim elemanlarının otantik liderlik düzeylerini ölçmek için Tabak ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen "Otantik Liderlik Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçekte, 4 faktör ve 16 madde yer almaktadır. Bu araştırmada Cronbach-alfa Güvenirlik Katsayısı; ölçeğin tamamında .94, ilişkilerde şeffaflık boyutunda .81, içselleştirilmiş ahlak anlayışı boyutunda .85, bilgiyi dengeli değerlendirme .78, öz farkındalık boyutunda .84 bulunmuştur.

Öğrencilerin Üniversitelerine Duydukları Güven Ölçeği. Özdoğan ve Tüzün (2007), Svensson (2001) tarafından geliştirilen ölçekten faydalanmak suretiyle öğrencilerin üniversitelerine duydukları güven ölçeğini Türk kültürüne uyarlamıştır. Ölçek; itimat edilirlik, ilgililik ve açıklık olmak üzere üç boyuttan oluşmuştur. Öğrencilerin üniversitelerine yönelik güven duyguları, 15 madde ile belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında ölçeğin Cronbach-alfa Güvenirlik Katsayısının, .85 olduğu görülmüştür.

Otantik liderlik ölçeğindeki çarpıklık değeri -.63, basıklık değeri ise .15 bulunmuştur. Öğrencilerin üniversitelerine duydukları güven ölçeğinde çarpıklık katsayısı .06 ve basıklık katsayısı 1.08 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla veriler, normallik varsayımını sağlamaktadır. Bu araştırmada; verilerin normal dağıldığının, ölçeklerin güvenilir olduğunun ve değişkenler arasındaki anlamlı ilişkinin tespitinden sonra regresyon analizine geçilmiştir. Verilerin analizinde SPSS yazılımından faydalanılmıştır.

BULGULAR

Otantik liderlik ve üniversiteye duyulan güven algılarına yönelik betimsel analiz sonuçlarına, Tablo 1'de yer verilmektedir.

Tablo 1. Betimsel analiz

	Ortalama	Standart sapma	Standart hata
Otantik Liderlik	3.46	.93	.06
Üniversiteye Duyulan Güven	2.90	.70	.05

Betimsel istatistik neticesinde (Tablo 1), öğretmen adaylarının; öğretim elemanlarının otantik liderliklerine yönelik algısı "4: Sık sık" düzeyindeyken üniversitelerine duydukları güven algısı "3: Kısmen katılıyorum" düzeyindedir.

Korelasyon

Araştırmada incelenen değişkenlere yönelik korelasyon bulgularına, Tablo 2'de yer verilmektedir.

Tablo 2. Korelasyon bulguları

Değişkenler	1	2
1. Otantik Liderlik	1	
2. Üniversiteye Duyulan Güven	.50**	1

**p < .01, *p < .05

Korelasyon neticesinde elde edilen katsayı değerleri incelendiğinde (Tablo 2); öğretmen adaylarının otantik liderlik algıları ile üniversitelerine duydukları güven algıları arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve istatistiksel bakımdan anlamlı ilişkinin bulunduğu saptanmıştır ($r = .50$, $p < .01$). Öğretmen adaylarının otantik liderlik algılarının artması, üniversitelerine duydukları güvenin artmasını sağlamaktadır.

Regresyon Analizi

Otantik liderlik algısının, üniversiteye duyulan güven algısını yordamasına ilişkin regresyon analizi bulgularına, Tablo 3'te yer verilmektedir.

Tablo 3. Otantik liderlik algısının, üniversiteye duyulan güven algısını yordaması

Yordayıcı değişkenler	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	1.58	.17		9.05	.00
Otantik Liderlik	.38	.04	.50**	7.86	.00
R = .50 R^2= .25					
F (1, 177) = 61.86					

Yordanan değişken: Öğrencilerin üniversitelerine duydukları güven algısı

*p < .05, **p < .01

Regresyon analizi bulguları göz önüne alındığında (Tablo 3); öğretmen adaylarının otantik liderlik algıları, üniversitelerine duydukları güveni istatistiki bakımdan anlamlı yordamaktadır (β = .50**, p < .01). 10 birim otantik liderlik algısı artışı, 5 birim güven duygusunda artış meydana getirmektedir. Öğretmen adaylarının; üniversitelerine duydukları güven tutumundaki varyansın %25'i, otantik liderlik algıları ile açıklanmaktadır (ΔR^2 = .25, p < .01).

SONUÇ

Bu araştırmada; öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak öğretim elemanlarının otantik liderlik davranışları ile üniversiteye duydukları güven arasındaki ilişki belirlenmiştir. Otantik liderlik algısı ile üniversiteye duydukları güven arasındaki ilişkinin orta düzeyde, pozitif ve istatistiki açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur. Sonrasında otantik liderlik algısının, üniversiteye duyulan güven tutumunu istatistiki açıdan anlamlı bir biçimde yordadığı açığa çıkarılmıştır.

Bu çalışmada; otantik liderlik algısının, öğretmen adaylarının üniversitelerine duydukları güven düzeyini artırdığı görülmüştür. Northouse (2013), otantik liderlerin gerçek benliklerini başkalarına ifade ederken dürüst ve ilişkilerinin gerçek olduğunu, diğerleriyle açık iletişim kurduklarını vurgulamaktadır. Öğretim elemanlarının iletişim ve ilişkilerinde şeffaf olduklarını düşünen öğrencilerin, öğretim elemanlarına duydukları güven olumlu etkilenmektedir. Sonrasında bu güven duygusunu kurumlarına genelleyebilecekleri kuvvetle muhtemeldir. Çünkü öğretim elemanlarını bu kurumun temsilcisi olarak düşünüp onlara duydukları güveni ya da güvensizliği kuruma genelleyebilirler. Dolayısıyla öğretim elemanlarının; söz ve uygulamaları arasındaki tutarlılık, adil davranmaları ve etkileşimlerinde şeffaf olmaları önemlidir.

Kişilerin güçlü ya da zayıf yanlarını bilmesi, kendilerini olduğu kabullenmeleri ve dışarıya sunmaları, onların samimi ve alçakgönüllü kişiler olduklarının algılanmasına katkı sunacağı açıktır. Dürüst iletişim ve samimi davranışlar, diğerlerinin saygı ve güven duymasını sağlamaktadır. Bu saygı ve güven, kurumun temsilcileri oldukları düşünülen kişilere genellenebilmektedir. Bu durumun, kurumun imaj algısı açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Darvish, H., & Rezaei, F. (2011). The impact of authentic leadership on job satisfaction and team commitment. *Management & Marketing Challenges for the Knowledge Society, 6*(3), 421-436.

Eren, E. (2015). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. Beta Yayıncılık.

Erkutlu, H. V. (2014). *Liderlik, kuramlar ve yeni bakış açıları*. Efil Yayınevi.

Greenberg, J. (1990). Looking fair versus being fair: Managing impressions of organizational justice. In Staw, B. M., & Cummings, L. L. (eds.), *Research in organizational behavior* (pp. 111–157). Greenwich, CT: JAI Press.

Hassan, A., & Ahmed, F. (2011). Authentic leadership, trust and work engagement. *World Academy of Science, Engineering and Technology, International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering, 5,* 1036-1042.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi, teori, araştırma ve uygulama*. (S. TURAN, çev. ed., 7. Baskıdan çeviri). Nobel Yayın Dağıtım.

Koçel, T. (2018). *İşletme yöneticiliği*. Beta Yayıncılık.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2002). *The leadership challenge*. Jossey-Bass.

Northouse, P. G. (2013). *Leadership (Theory and practice)*. Sage

Özdoğan, F. B., & Tüzün, İ. K. (2007). Öğrencilerin üniversitelerine duydukları güven üzerine bir araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 15*(2), 639-650.

Robinson, S. L. (1996). Trust and breach of the psychological contract. *Administrative Science Quarterly, 41*, 574-599.

Svensson, G. (2001). Perceived trust towards suppliers and customers in supply chains of the Swedish automotive industry. *International Journal Of Physical Distribution Logistics Management, 31*(9), 647-662.

Şenturan, Ş. (2014). *Örnek olaylarla örgütsel davranış.* Beta Yayıncılık.

Tabak, A., Polat, M., Coşar, S., & Türköz, T. (2012). Otantik liderlik ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *"İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 14*(4), 89-106.

ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞİME AÇIKLIK TUTUMUNUN BAZI KİŞİSEL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Selçuk DEMİR

Şırnak Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Şırnak / Türkiye

Öz: Öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirmeleri, diğer bir deyişle kendilerini yenilemeleri önemlidir. Böylelikle hem sundukları öğretimin niteliği artmakta hem de kurumları gelişmektedir. Bu değişim sürecinin, okul yöneticileri tarafından etkili bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Etkili bir değişim süreci yönetimi, öğretmenlerin yeniliklere ve değişimlere sıcak bakmalarını sağlamaktadır. Bu durumun ise öğretmenlerin yeni bir fikir ya da ürün üretmek için risk almalarını kolaylaştırmaktadır. Bu araştırma, tarama modelinde tasarlanmıştır. Bu araştırmada amaç; öğretmenlerin değişime açıklık tutumlarının bazı kişisel değişkenlere göre incelenmektir. Bu çalışmanın evreni; Şırnak ilinde çalışan ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenleridir. Basit seçkisi örneklem yöntemiyle yansızlık kuralına uygun bir biçimde çalışma evreninden örneklem alınmıştır. Bu çalışmanın örneklemi, Şırnak ilinde görev yapan 189 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri; "Öğretmenlerin Değişime Açıklık Ölçeği" ile toplanmıştır. Bu ölçek, beşli likert tipinde puanlanmıştır. Verilere; güvenirlik analizi, betimsel ve çıkarımsal istatistikler uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach-alfa güvenilirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin değişime açıklık tutumu, orta düzeyin üzerinde olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, öğretmenlerin değişime açıklık algısının; cinsiyet, yaş, medeni durum, okuldaki kıdem ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca bu araştırmada; öğretmenlerin değişime açıklık algısının, okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark oluşturduğu açığa çıkarılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bu farkın; ilkokul ile lise öğretmenleri arasında olduğu bulunmuştur. İlkokul öğretmenlerinin değişime açıklık tutumunun, lise öğretmenlerinin değişime açıklık tutumundan istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değişime Açıklık, Okul Yöneticisi, Öğretmen

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Örgütler küresel çapta rekabet halindedir. Örgütler, küresel değişimlere uyum sağlamak dolayısıyla örgütsel etkinliklerini tekrardan düzenlemek, örgüt yapısını ve örgüt kültürünü dönüştürmek zorunda kalmaktadır (Dawson, 2003). Bu değişikliklerden eğitim örgütlerinin de etkileneceği açıktır. Çünkü çağın gerektirdiği nitelikte kişilerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Teyfur (2016), bilgi toplumunda eğitim sisteminin görevinin öğrenmeyi öğrenen kişiler yetiştirmek; yöneticinin görevinin ise okulu, öğrenen okul haline dönüştürmek olduğunun altını çizmektedir. Öğrenme yoluyla kendini geliştiren ve yenileyen, çevresine uyum sağlayabilen örgütlerin, amaçlarına daha hızlı ulaşacakları açıktır (Bozkurt, 2014).

Değişim, her örgüt için sürekli yaşanan bir durum olduğundan kaçınılmazdır. Değişim, zamanın ve şartların bir gereği olarak düşünce ve eylem temelinde ayarlama yapma ve uyum sağlamadır. Bu süreç, her kurum ya da kuruluşta farklı biçimlerde yaşanabilmektedir. Değişimi sağlamak, zaman ve sabır gerektiren bir iştir (Aydın, 2013).

Çağdaş örgütler, açık sistem özelliklerine sahiptirler. Bu örgütler, içsel ya da dışsal şartlarda oluşan değişikliklere uyum sağlamak için kendilerini değiştirmek ve geliştirmek durumundadırlar. Bu değişiklik, bir örgütün; yapısının tamamen değiştirilmesi olabileceği gibi bir ünitesinin, stratejisinin ya da ürününün değiştirilmesi şeklinde de olabilmektedir (Güney, 2012). Sistemlerin değişime uyum sağlamaması,

yaşamlarını sonlandırmaları anlamına gelmektedir (Saruhan ve Yıldız, 2014). Diğer bir deyişle değişim yeteneğinin, bir örgütün hayatta kalması bakımından rolü büyüktür (Riggio, 2018). Önemli olan kaçınılmaz bu değişimi öngörüp değişime hazırlık yapmak ve bu süreci yönetebilmektir (Saruhan ve Yıldız, 2014). Ayrıca sürekli bir değişimin yaşandığı dünyada, başarının devamı için yeni fırsatlar aramak, geçmiş başarı ya da başarısızlıklardan faydalanmak gerekmektedir (Eren, 2015). Başarılı ve olumlu bir değişim sürecinin deneyimlenebilmesi ve bu duruma karşı oluşan direncin en aza indirilebilmesi için değişimin; gerekli olduğuna inanmak, olumlu bir kazanım olduğu görüşünü benimsemek ve onu samimi bir şekilde istemek önemlidir (Aydın, 2013).

Örgütlerin kültürlerini değiştirerek değişimi benimsetmeleri iki yoldan olmaktadır: yenilikçi bir kültürü teşvik etmek ve öğrenen bir örgüt oluşturmak. Yenilik, süreç ya da hizmeti başlatmak ya da geliştirmek amacıyla başvurulan yeni bir fikir olarak tanımlanmaktadır. Yenilikçi örgütlerde başarı da başarısızlık da ödüllendirilmekte, hatalar kutlanmaktadır. Diğer bir deyişle başarılı da başarısız da olsalar üyelerin, risk almaları ve yenilik üretmeleri teşvik edilmektedir. Öğrenen örgüt ise bir örgütün uyum ve değişimle ilgili sürekli olarak kapasitesini geliştirmesi biçiminde açıklanmaktadır (Robbins ve Judge, 2011). Öğrenen bir okulda; giderek küçülen dünya ve içinde bulunulan toplumla uyumlu ve potansiyelini en iyi şekilde kullanabilen kişilerin yetiştirilmesi sağlanmaktadır (Teyfur, 2016). Öğrenen örgüt, öğrenmeye isteklendiren, çalışanın kendini geliştirmesine önem veren ve açık iletişimi destekleyen bir örgüttür. Öğrenen örgüt felsefesi; değişen şartlara uyum sağlamanın, sürekli öğrenme ile mümkün olacağını ileri sürmektedir (Bozkurt, 2014).

AMAÇ

Bu çalışmanın asıl amacı; öğretmenlerin değişime açıklık tutumlarında, bazı kişisel değişkenler açısından anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığının incelenmesidir. Bu esas amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmaktadır:

S1: Öğretmenlerin değişime açıklık tutumu ne düzeydedir?

S2: Öğretmenlerin değişime açıklık tutumları; cinsiyet, medeni durum, mesleki kıdem, okuldaki kıdemi ve okul türü değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmakta mıdır?

KAPSAM

Şırnak ilindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin gönüllü katılımıyla gerçekleştirilen bu araştırmada; öğretmenlerin değişime açıklıklarına yönelik görüşleri belirlenmiş, bu görüşlerde bazı değişkenlere göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırma, sınırlı bir örneklem grubuyla ve tek bir yöntemle (nicel) gerçekleştirilse de özellikle yönetim alanyazınında kuramsal çerçevenin genişletilmesi yönünden önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Tarama yöntemi ile tasarlanan bu araştırmada, öğretmenlerin değişime açıklıklarına yönelik algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evreni Şırnak ilindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya; basit rastgele örnekleme yöntemi ile yansızlık kuralına uygun bir şekilde 189 öğretmenin gönüllü katılımı sağlanmıştır. Böylelikle evrendeki her katılımcının örnekleme seçilme şansı eşit hale getirilmiştir (Karasar, 2012).

Araştırmaya destek veren katılımcıların; %38.1'i kadın (n= 72) ve %61.9'u (n = 117) ise erkek öğretmenlerdir. Öğretmenlerin; %64'ü (n = 121) evli ve %36'sı (n = 36) bekârdır. Katılımcıların; %37.6'sı (n = 71) ilkokul, %22.8'i (n = 43) ortaokul ve %39.7'si (n = 75) liselerde çalışmaktadır.

Öğretmenlerin Değişime Açıklığı Ölçeği. Bu çalışmada, Smith ve Hoy (2007) tarafından geliştirilmiş ve Demirtaş (2012) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılmış olan Okulların Değişime Açıklık Ölçeğinin "Öğretmenlerin Değişime Açıklık Ölçeği" ile veriler toplanmıştır. Ölçek; beşli likert tipinde, "Hiç katılmıyorum (1)" ile "Kesinlikle katılıyorum (5)" arasında puanlanmıştır. Bu araştırma kapsamında Cronbach-alfa güvenilirlik katsayısının .90 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğu görülmüştür.

Verilerin, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında değiştiği dolayısıyla normallik varsayımını sağladığı belirlenmiştir. Araştırma verilerine; betimsel ve çıkarımsal istatistikler uygulanmıştır.

BULGULAR

Öğretmenlerin değişime açıklığına ilişkin betimsel istatistik bulguları Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Betimsel istatistik bulguları

	Ortalama	Standart sapma	Standart hata
Değişime açıklık	3.53	.65	.04

Öğretmenlerin değişime açıklıklarına ilişkin görüşleri orta düzeyin üzerindedir (Tablo 1). Başka bir anlatımla "Katılıyorum (4)" düzeyindedir.

Öğretmenlerin değişime açıklıklarına ilişkin görüşlerinin; cinsiyet, medeni durum ve okul kıdemi (1-3 yıl aralığı: 1, 4 yıl ve üzeri: 2) değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair analiz bulguları, Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. İlişkisiz örneklemler t-testi bulguları

		n	$\overline{X}$	ss	sd	t	p
Cinsiyet	1. Kadın	72	3.53	.71	187	.00	.30
	2. Erkek	117	3.52	.62			
Medeni Durum	1. Evli	121	3.54	.66	187	.33	.73
	2. Bekar	68	3.50	.64			
Okulundaki Kıdemi	1. 1-3 Yıl	110	3.58	.68	187	1.33	.18
	2. 4 Yıl ve Üzeri	79	3.45	.61			

*p< .05, **p< .01

İlişkisiz örneklemler t-testi sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin değişime açıklıklarına ilişkin algısı; cinsiyet ($t = .00$, $p > .05$), medeni durum ($t = .33$, $p > .05$) ve mesleki kıdem ($t = 1.33$, $p > .05$) değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmamaktadır.

Öğretmenlerin değişime açıklık algısının; yaş (21-30 yaş arası: 1, 31-40 yaş arası: 2, 41 yaş ve üstü: 3) ve mesleki kıdem (1-10 yıl arası: 1, 11-20 yıl arası: 2, 21 ve üzeri yıl: 3) değişkenlerine göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin bulgulara, Tablo 3'te yer verilmektedir.

Tablo 3. Tek yönlü varyans analizi bulguları

	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Kareler Ortalaması	sd	F	P
Yaş	1. Gruplar arası	.84	.42	2	.97	.37
Aralığı	2. Gruplar içi	80.47	.43	186		
	Toplam	81.31		188		
Mesleki	1. Gruplar arası	1.09	.54	2	1.26	.28
Kıdem	2. Gruplar içi	80.22	.43	186		
	Toplam	81.31		188		

*p< .05

Tek yönlü varyans analizi bulguları (Tablo 3), öğretmenlerin değişime açıklık algısının; yaş (p > .05, F = .78) ve mesleki kıdem (p > .05, F = .11) değişkenleri yönünden farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Diğer bir deyişle öğretmenlerin yaşlarının ya da mesleki kıdemlerinin, değişime açıklıklarına yönelik algıları üzerinde istatistiksel olarak herhangi bir rolünün bulunmadığı belirtilebilir.

Öğretmenlerin değişime açıklık algısının; okul türü (İlkokul: 1, ortaokul: 2, Lise: 3) değişkenine göre istatistiki açıdan anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin bulgu, Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Tek yönlü varyans analizi bulguları

Okul türü	n	$\overline{X}$	SS	Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Kareler Ortalaması	sd	F	P	Fark (TUK-EY)
1. İlkokul	71	3.65	.67	Gruplar arası	3.36	1.68	2	4.01	.02	1-3
2. Ortaokul	43	3.60	.70	Gruplar içi	77.95	.41	186			
3. Lise	75	3.36	.58	Toplam	81.31		188			
Toplam	189	3.53	.65							

*p< .05

Tek yönlü varyans analizi bulguları (Tablo 4); öğretmenlerin değişime açıklık algılarının, okul türü değişkenine göre anlamlı farklılaştığını göstermektedir (p < .05, F = 4.01). Bu anlamlı farkın; ilkokul ($\overline{X}$ = 3.65) ile liselerde görev yapan öğretmenler arasında ($\overline{X}$ = 3.60) olduğu belirlenmiştir (p = .02). Ortalamalar açısından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, ilkokul öğretmenlerinin değişime açıklık tutumlarının, lise öğretmenlerinin değişime açıklık tutumlarından istatistiki açıdan anlamlı derecede yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin, liselerde görev yapan öğretmenlere göre değişime daha açık olduklarını düşündükleri söylenebilir.

SONUÇ

Bu araştırmada; öğretmenlerin değişime açıklık algısının "Katılıyorum (4)" düzeyinde olduğu bulunmuştur. Tarama modelinde biçimlendirilen bu çalışmada, öğretmenlerin değişime açıklık tutumlarının; cinsiyet, yaş, medeni durum, okuldaki kıdemi ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermediği açığa çıkarılmıştır. Ayrıca bu çalışmada; öğretmenlerin değişime açıklık tutumlarının, okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu istatistiksel olarak anlamlı

farkın; ilkokul ile lise öğretmenleri arasında olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla ilkokul öğretmenlerinin, lise öğretmenlerine göre daha fazla değişime ve yeniliklere açık oldukları söylenebilir.

Eğitim örgütlerinin çağa uyum sağlamasında, yönetici ve öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Yöneticiler, etkili bir biçimde değişim sürecini yönetmelidir. Nitekim yöneticiler, örgütlerde genellikle değişim kültürünün şekillendirilmesinde birinci derecede rolü olan kişilerdir. Böylelikle öğretmenlerin, değişimin gerekliliğine ve sürece motive olmaları ve değişimi memnuniyetle karşılamalarının sağlanacağı akla gelmektedir.

KAYNAKÇA

Aydın, A. H. (2013). *Yönetim bilimi: Fonksiyonlar, teoriler, yaklaşımlar*. Seçkin Yayıncılık.

Bozkurt, A. (2014). Öğrenen örgütler. C. ELMA ve K. DEMİR (Ed.), içinde *Yönetimde çağdaş yaklaşımlar: Uygulamalar ve sorunlar* (s. 45-66). Anı Yayıncılık.

Dawson, P. M. (2003). *Understanding organisational change: The contemporary experience of people at work.* Sage Publications.

Demirtaş, H. (2012). İlköğretim okullarının değişime açıklığı. *İlköğretim Online, 11*(1), 18-34.

Eren, E. (2015). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. Beta Yayıncılık.

Güney, S. (2012). *Örgütsel davranış*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Riggio, R. E. (2018). *Introduction to industrial/organizational psychology*. Routledge.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2011). *Organizational behavior*. Pearson Education.

Saruhan, Ş. C., & Yıldız, M. L. (2014). *İnsan kaynakları yönetimi: Teori ve uygulama*. Beta Yayıncılık.

Smith P. A, & Hoy, W. K. (2007). Faculty change orientation scale. http://www.waynekhoy.com/change_scale.html.

Teyfur, M. (2016). Eğitim bilimlerinde yeni yaklaşımlar. N. SAYLAN (Ed.), içinde *Eğitim bilimine giriş,* (s. 315-348). Anı Yayıncılık.

ÜTOPYA VE DİSTOPYALARDA KADININ TOPLUMDAKİ YERİ: DEVLET VE CESUR YENİ DÜNYA ÖRNEĞİ

Sonnur İRKİN

Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas / Türkiye

Öz: Bu tebliğde meşhur bir ütopya ve distopyada kadının durumu incelenecek toplumsal anlayışımıza yön veren, herkesçe tanınmış iki önemli eser üzerinden yapılan toplum mühendisliği mercek altına alınacak ve kadının ütopik ve distopik iki eserdeki konumu irdelenecektir. Bu araştırmada literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Platon'un Devlet adlı ütopik eseriyle Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* adlı eserleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre *Devlet*'te kadının durumu farklı noktalardan değerlendirilebilir. O dönemdeki Atina toplumsal yaşamında kadına hemen hemen hiçbir noktada söz hakkı tanınmamaktadır. Platon'un ideal devletinde ise kadınlar koruyucular sınıfına dahil olabilmekte, erkeklerle aynı eğitimi alabilmektedir. Fakat bu yorumun aksine Platon'un sisteminde antifeminist bir tutum olduğu iddiasına da ulaşmak mümkündür. *Cesur Yeni Dünya*'da herkes herkese aittir fikri kapsamında kadının birey sayılmaması, ayrıca annelik olayının kadın bedeni dışında gerçekleşmesi hatta anne kelimesinin dahi müstehcen sayılması kadına değer verilmediğinin bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Ütopya, Distopya, Kadın, Kadın Hakları

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Platon, aristokrat bir aileye mensup olarak Atina'da dünyaya gelmiştir. Bu dönemde Atina'da yaşanan karışık politik olaylardan dolayı siyasetten uzak durmaya karar vermiştir fakat teorik anlamda yirmi üç asır öncesinde ideal devleti resmettiği söylenebilir. Platon'dan sonra bu alanda görüş belirten çoğu düşünürde onun etkilerine rastlamak mümkündür. Platon, ideal toplum düzeni tasarısını Devlet, diğer bir ismiyle Cumhuriyet adlı eserinde diyaloglar üzerinden anlatmaktadır. Bu eserde Platon tarafından adalet kavramının merkeze yerleştirildiği egemen bir şehir devleti kurgulanmaktadır. Dolayısıyla siyaset, fiilen uğraşmamış olsa da her zaman Platon'un ilgi alanında olmuştur. Atina'daki siyasi çalkantıların yanı sıra sürekli siyasi hayatın içerisinde olan aristokrat bir aileden gelmesi de düşünürün siyasetle ilgilenmesinde önemli bir etken olmuştur. Ayrıca hocası Sokrates'in halihazırdaki demokratik yönetim tarafından idam edilmesi olayı, Platon'un mevcut düzenin değişmesi gerektiğine dair düşüncelerini kuvvetlendirmiştir.

Antik Yunan filozoflarının birçoğunda olduğu gibi Platon'da da felsefenin temel sorunu, insana ne şekilde yaşaması gerektiğini göstermektir. Antik Yunan düşüncesinde mutluluk en yüce değerdir. Mutluluğa nasıl ulaşılacağı da filozofların ana problemi olmuş ve bu soruya verilen çözüm önerilerine göre çeşitli felsefe okulları oluşmuştur. Platon da bu konuya yabancı kalmamış hem birey hem de toplum olarak ne şekilde mutlu olunabileceği sorusuna çözüm üretmek üzerine yoğunlaşmıştır.

Platon'da ahlak politikaya dayalıdır veya indirgenmiştir demek doğru olmamakla birlikte, onun politikasının ahlaki olduğunu söylemek daha anlamlıdır. Devlet'te esas olan sitenin mutluluğu ereğidir. Platon'a göre doğru site doğru insan için zorunludur; doğru insan da doğru site için en gerekli unsurdur. Site insanına verilen eğitim ahlaki bir eğitimdir. Devletin temel problemi ahlaki problemdir. Siyasi sorunlar ise ahlaki sorunların çözümü için bir araçtır.

Antik Çağ'dan modern dönemlere gelininceye kadar kadınların içinde bulundukları durumun düzeltilmesine dair çalışmaların sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu bağlamda siyaset felsefesinin kült metinlerinden biri olan Devlet'in hem yazıldığı çağ hem de ardından gelen yaklaşık iki bin yıllık

süreç düşünüldüğünde kadınların toplumsal rolleri ve konumları bakımından son derece radikal ve yenilikçi düşünceler içerdiği söylenebilir.

Platon 'un Devlet adlı eserinde Sokrates ana karakterdir. Onun dışında Glaukon, Kephalos, Polemarkhos, Adeimantos ve Thrasymakhos karakterleri bulunmaktadır. Her ne kadar yapıtta hatırı sayılır bir bölüm kadının toplumdaki yerinin değerlendirmesine ayrılsa da eserde hiçbir kadın karakter yer almamaktadır. Bu durum yalnızca Devlet'e özgü bir konu değildir. Platon'un nerdeyse hiçbir diyalogunda kadın karakter bulunmamaktadır. Yalnızca Meneksenos'ta Aspasia, Symposion'da Diotima , Phaidon'da Ksnatippe vb. birkaç istisnai karakter bu durumun dışında kabul edilebilir. Devlet adlı yapıt, bilindiği üzere Sokrates ve Glaukon'un Pire'ye seyahatleri ile başlamaktadır. Burada karşılaştıkları Polemarkhos adalet kavramına ilişkin derin bir tartışma başlatır. Bu adalet tartışması eserin tümünde hakimdir ve buradaki adil bir devletin hangi şartlarda mümkün olabileceği tartışması, siyaset felsefesinin en önemli problemlerinden birinin temelini teşkil eder. Doğru ve adil bir yurttaş olmak hususunda kadın ve erkeğin toplumdaki rolü konusu Platon için büyük önem taşımaktadır. Aslında adil bir devletin hangi özellikleri taşıması gerektiği sorusu, günümüz devlet yapılanmasında da önemli olan, toplumda kadının rollerinin belirlenimini de barındıran kapsamlı bir tartışmanın konusudur. Ayrıca kadınların koruyucular sınıfında bulunmasının adalete uygun olup olmayacağı sorusu da Devlet'te çokça mercek altına alınmıştır. Hatta denilebilir ki adil ve ideal bir toplumda kadının konumu kitaptaki en önemli tartışmalarından kabul edilebilir.

Platon, ideal devlette kadın ve çocuklarla ilgili fikirlerine 4.kitapta yer vermektedir. Bu bölümde devletin eğitim ve öğretim konusunda yapacağı işleri sıralarken, yurttaşların yetiştirilmesinde kadın, evlilik ve çocuk konularına değinmiştir. Kadın ve çocuk konusundan bahsederken "dostların arasında ortak dediği şeyler" ifadesini kullanmıştır.

Platon'un kadınlar ve çocuklarla ilgili konulara 4.kitapta değinse de en temel fikirleri Devlet'in 5. kitabında bulunmaktadır. 5. kitabın önceki dört kitapta baskın olarak ideal devlette yaşayan yurttaşlardan doğuştan getirdikleri yeteneklere, erdemlere ve aldıkları eğitimlere göre ayrılarak seçilecek özel bir sınıfın devletin koruyucuları olması gerektiği fikrinden bahsedilmektedir. Yönetmek ve korumak görevlerini üstlenecek olan koruyucular sınıfını oluşturacak kimselere ilişkin 5. Kitapta önemli bir diyalog bulunmaktadır. Bu kitapta koruyucular sınıfında kadınların bulunup bulunmayacağı, şayet yer alırlarsa bu durumda adalet unsurunun zarar görüp görmeyeceği tartışmasına yanıtlar verilmiştir. Kadınlarla ilgili tartışma 5. kitapta 451c bölümünden itibaren başlamaktadır. Sokrates'in ağzından bu konuya dair fikirler şu şekilde aktarılmaktadır:

"Peki o halde geriye gidip konuya yeniden dönmek gerekiyor, dedim. Şimdi söyleyeceklerimi belki o zaman, sırası gelmişken söylemem gerekirdi. Ama gene de böylesi bir bakıma iyi oldu denebilir; çünkü erkeklerin rolünü iyice belirledikten sonra kadınlarınkini belirlemiş olacağız, hem senin isteğin de yerine gelmiş olacak. Gerek yaratılıştan gerekse eğitimleri yönünden anlattığımız nitelikte olan erkekler için, kadın ve çocuk sahibi olmak, bence ancak, kendilerini daha başlangıçta yönelttiğimiz amaca uygun düşerse mümkündür. Peki biz bu amaçla bütün çabamızı, onları bir sürünün koruyucuları haline getirmeye harcamadık mı?"

Konu edinilen tartışma koruyucular sınıfının yalnızca erkeklerden oluşan bir sınıf olup olmayacağı veya kadınların koruyucu sınıfta bulunmalarının imkanı, bu durumun olumlu ya da olumsuz olması konuları çevresinde şekillenmektedir. Platon'un bu konuya ilişkin kadınların ve erkeklerin ideal devlette yapması gerekenleri belirlerken köpek benzetmesi yapması boşuna değildir. Platon kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıklar ve benzerlikler konusunda ve koruyucuların üstlenmesi gereken görevler açısından kitapta birçok yerde köpek metaforu aracılığıyla açıklamalar yapmıştır. Devlet'te II. kitapta 375a ve 376a bö-

lümlerinde iyi bir bekçi köpeğinin özellikleri sayılan keskin görüş, hız, güç ve cesaret niteliklerini aynı anda bir bekçide yani koruyucular sınıfının üyelerinde bulunması gereken özellikler kapsamında ele almıştır. III. kitapta da koruyucu sınıfın kurt gibi değil bekçi köpeği gibi dostlara karşı nezaketli, düşmana karşı ise acımasız olması gerektiğinden söz etmiştir. Bu özellik koruyucu sınıfta bulunan dost ile düşmanı ayırma özelliğidir ve bu da Platon'a göre ancak bilgiyle mümkündür. Yine 4. kitapta koruyucu sınıfın yağlı koyunlar karşısında iyi yetişmiş köpeklere benzetilmesi örneği bulunmaktadır. Ayrıca Platon için köpek metaforu kadın ve erkeğin aynı işleri yapabileceğini doğa yoluyla örneklemesi bakımından önemlidir. Platon'un cevabını aradığı soru şudur: "(…) Çoban köpeklerinin dişileri sürüyü erkekler gibi kollayacak mı, avlanacak mı, her işi ortaklaşa yapacak mı, yoksa yalnız eve mi bakacak?" Yine sorusunu kendisi cevaplar: "Her şeyi birlikte yapmalarını isteyeceğiz" Platon'a göre köpekler erkeği ve dişisi aynı güçte olan, yavru bakımı dönemi dışında aynı görevleri yapabilecek niteliklere sahiptir ve bu bakımdan koruyucular sınıfına da de ilham kaynağı olmaktadır. Bir kadın çocuk büyütme ve evi idare etmek gibi görevlerden kurtulduğunda erkekle eşit olabilecektir. Özetle Platon, koruyucu sınıfta kadın ve erkeği birlikte ele almış ve tıpkı köpeklerdeki gibi iki cinsin sürüyü koruma görevini beraber yapabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda Platon'un cinsiyet temelli eşitsizliğe karşı olduğunu söylemek mümkündür.

Bahsedildiği üzere 5.kitabın hemen başında kadın ve çocukların eğitimi ve ortaklığı sorununu tekrar ele alarak çözümlenmesi gerektiği dile getirilmiştir. Öncelikle kadınların erkeklerle aynı eğitim sürecinden geçirilmesi gerektiği belirtilmiş, bu durumun eşitliği sağlayan ilk adım olduğu kabul edilmiştir. Erkekle kadın arasındaki tek farkın birinin tohum salması, diğerinin de doğurması olduğunu belirten Platon kadınla erkeği bir tutarak bekçilerin eşleriyle aynı işleri yapabileceklerini ileri sürmüştür ancak yine de erkeğin kadından üstün olduğunu dile getirmiş, kadınla erkek arasındaki farkın nitelik değil; nicelik farkı olduğunu iddia ederek kadının doğuştan zayıf, erkeğin ise kuvvetli olduğunu söylemiştir.

Platon'a göre kadınla erkeğin bir özel hayatı olacak, bunun dışında tümüyle eşitlik olacaktır. Onlara da erkeklerle aynı şekilde eğitim verilecektir. Kadın ve erkek özellikleri itibariyle birbirinden farklıdır ama insanlar arasındaki fark söz konusu görevler olduğunda önemli olmakla birlikte bazen de hiç önem arz etmemektedir. Örneğin kel ya da saçlı iki insan olta balıkçılığı konusunda tamamen eşitken berber müşterisi olmak bakımından oldukça farklıdır. Erkekle kadın da birçok bakımdan farklı olsalar da siyasi yetenekleri bağlamında bir farkları bulunmamaktadır. Yani kadın muhafızlar da ülkenin yönetiminde görev alabilirler. Kadınlar da tıpkı erkekler gibi her türlü göreve yatkındır.

Platon aile, malvarlığı, miras, veraset, doğuştan üstünlük, kan, ırk, kavramlarını kaçınılmaz eşitlik gibi utanmazca fikirlere varlık veren zararlı bir kurum olarak nitelendirir. Devlet 'te Kadınların herkesçe müşterek olması söz konusudur. Hiçbir kadın belli bir adamla yaşamayacaktır. Kadınlar gibi çocuklar da ortak olacak ve kimse babasını tanımayacaktır.

İdeal devlette özel mülkiyet ve ailenin ortadan kaldırılması ile devlet aşırı derecede güçlenir. Bu anti aileci yaklaşımla evliliklere devlet karar verir, en güzel insanları cins köpekleri ile çiftleştirir. Yeni doğanlarda bir özür görülürse polis tarafından öldürülür. Ensest ilişki yasaldır hatta teşvik edilir.

Devlet'te çocuk sayısı yönetenler tarafından belirlenir. Belirlenen sayıya ulaşılamadığı durumlarda tıpkı Sovyetler Birliği'ndeki gibi yapılır. Suçlu kimse bulunup cezalandırılır.

Cesur Yeni Dünya 1932'de yayınlanmıştır. Piyasaya çıkmasını takiben, eleştirmenler ve okuyucular farklı değerlendirmeler yapmışlardır. Eserin biyolojik ve genetik yönüne dikkat çeken eleştirmenler, gelecekte bu alanlarda oluşabilecek değişimleri ve bu değişimlerin toplumsal alana olumsuz yansımalarına dayanarak, eseri distopik bir roman olarak kabul ederken; bazıları da Huxley'in kurgusundaki bi-

limsel değişimlere bağlı Yeni Dünya'nın, insanlığın çözemediği tüm problemlerin üstesinden gelebilen istikrarlı bir dünya düzeni olduğunu iddia ederek, Cesur Yeni Dünya'nın distopya değil ütopya olması gerektiğini savunmaktadır.

Cesur Yeni Dünya'da tüm kurgunun başlangıcı Kuluçka Şartlandırma Merkezi'dir. 34 katlı gri renkli bir bina olan bu merkezin üzerinde Dünya Devleti'nin sloganı olan "Cemaat, Özdeşlik ve İstikrar" yazmaktadır. Bu binanın zemin katında bulunan büyük odaya "Dölleme Odası" denilmektedir. Bir müdür tarafından yönetilen Kuluçka Şekillendirme Merkezi, kuluçka makineleriyle doludur. O hafta kullanılacak yumurtalar kan sıcaklığında muhafaza edilmektedir. Erkek gometler ise kan sıcaklığı kısırlaştırdığı için 37 yerine 35 derecede bekletilmektedir.

Herhangi bir kadının Dünya Devleti'nde hamile kalması ve çocuk doğurmasına izin verilmemektedir. Hatta anne kelimesi ve anne olma fikri dahi gayri ahlaki kabul edilmektedir. Anne, baba, aile kavramları ahlak dışı sayılırken "herkes, herkese aittir" kabulü olağan görülmektedir. Bu şekilde bireylerin birbirlerine karşı duydukları istekler anında bastırılıp, giderildiği için olası yoğun his ve duyguların önlenmiş olacağı düşünülmektedir.

Döllemede kullanılan yumurtalıklar toplumun iyiliği için gönüllü olarak geçirilen ameliyat ve 6 maaş ikramiye ile çeşitli kimselerden alınmakta, en uygun sıcaklık, tuzluluk ve akışmazlık halinde sabitlenmektedir. Gözenekli bir kap içine alınan yumurtalar, spermlerin bulunduğu bir kaba batırılmak suretiyle döllenmektedir. Döllenen yumurtalar kuluçka makinelerine konulmakta, Alfa ve Betalar kesin olarak şişelenene kadar bir yerde tutulmaktadır. Gama, Delta ve Epsilonlar ise sadece 36 saat sonra "Bokanovski" işlemine tabi tutulmak üzere çıkartılmaktadır. Bokanovski işlemi normalde tek yumurta ve tek embriyo doğal sürecine tümüyle aykırıdır. Bu işlem sayesinde bir yumurtadan 8-96 tomurcuk elde edilmektedir. Bu tomurcuklandırma sisteminin amacı gelişmeyi önlemektir. Normal büyümesi engellenen yumurta tomurcuklanmaktadır.

Dünya Devleti'nde kadınlar ve çocuklar ait oldukları sınıfın özelliklerini taşımaktadır. Kuluçka aşamasından sonra herkese ait olan ve ebeveynsiz büyütülen çocuklar çeşitli eğitimlerden geçirilmektedir. Bu eğitim aşamalarından en önemlisi Yeni Pavlovcu Şartlandırma Odası'dır.Böylece kadınların elinden çocuklarının bakımı ve büyütülmesi hakkı da alınmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı insanlık tarihinin başlangıcından beri kadına yönelik erkek egemen bakış açısının ve ideolojilerle yaratılan ya da geleceğe dair kurgularla idealize edilen durumunun niteliğini sorgulamaktır. Bu çalışma felsefe tarihinin en önemli isimlerinden olan Platon ve yakın dönemimizin kayda değer düşünürlerinden Aldous Huxley'in kadına bakışını ve kadının sahip olduğu değeri toplumda konumlandırışını anlayabilmek bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca ideolojilerin büyük düşünürlerin eserleri vasıtasıyla topluma enjekte edildiği düşünüldüğünde çalışma tüm insanlık tarihinde kadına yönelik bakış açısını tespit etmek açısından da son derece büyük bir önemi haizdir.

KAPSAM

Çalışma öncesinde ütopya ve distopyalara dair kapsamlı bir okuma yapılmıştır. Ayrıca Platon'un diyalogları da incelenmiştir. Üzerinde çalışmakta olduğum yüksek lisans tez konum da ütopyalar distopyalar üzerinedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Platon'un Devlet adlı ütopik eseriyle Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya adlı eserleri incelenmiştir.

BULGULAR

Yapılan çalışmadan aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir: *Devlet*'te kadının durumu farklı noktalardan değerlendirilebilir. O dönemde Atina'daki sosyal yaşamda kadına hemen hemen hiçbir noktada söz hakkı tanınmadığı görülmektedir. Platon'un ideal devletinde ise kadınlar koruyucular sınıfına dahil olabilmekte, erkeklerle eşit eğitim hakkına sahip bulunmaktadır. Fakat bu yorumun aksine bazı düşünürlerde Platon'un sisteminde antifeminist bir tutum olduğu iddiasına da ulaşmak mümkündür. *Cesur Yeni Dünya*'da herkes herkese aittir fikri kapsamında kadının birey kabul edilmemesi, ayrıca annelik olayının kadın bedeni dışında gerçekleşmesi, yani bebeklerin deneysel ortamda üretilmesi, anne kelimesinin dahi müstehcen sayılması kadına değer verilmediğinin bir göstergesidir.

SONUÇ

Çalışma sonucunda ütopyalarda kadının durumu analiz edilmiştir. İlkçağ ve modern çağda kadının durumu değerlendirilmiştir. Devlet ve Cesur Yeni Dünya dışında başka ütopik eserler üzerinden çalışma yinelenebilir.

KAYNAKÇA

Arıtürk, Metehan "Platon'un Toplum İdeali İçerisinde Kadının Yeri", Düşünme Dergisi Sayı,10., İzmir, 2017.s.28.

Arslan, Ahmet, İlkçağ Felsefe Tarihi.-Sofistlerden Platon'a-. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2010. s. 403.

Badoie, Alan, Platon'un Devleti (Çev. Savaş Kılıç),Metis Yayınları, İstanbul,2015, s. 138.

Diş Başok, Sebiha "Platon Felsefesinde Adalet, Düzen ve Yasa", Hitit Üniversitesi ilahiyat Fakültesi Dergisi, 19/2. 2020. S.1017- 1046.

Huxley, Aldous, Cesur Yeni Dünya (çev. Ümit Tosun), İthaki Yayınları, İstanbul,2021.

Taş, Mehmet Recep, "Cesur Yeni Dünya: Huxley'in Toplumsal İstikrar, Bireysel Özgürlük ve Öjeni Kavramlarına Bakışının Ambivalence Kavramı Çerçevesinden Değerlendirilmesi", International Journal of Language Academy Volume 8/4 September 2020, s.433-434.

Özden,H.Ömer, " Platon ve Campanella' nın Siyaset Felsefelerinin Karşılaştırılması" Tabula Rasa Dergisi,2005, s. 131.

Platon, Devlet, (çev. Hüseyin Demirhan) Islık Yayınları, İstanbul,2016.

Sadık Usta, Platon'dan Jambulos'a Antikçağ Ütopyaları, Ütopyalar Dizisi-4, İstanbul, 2005, s.7.

Yılmaz, Ozan, "Platon'un Siyasi Düşüncesinin Evrimi", Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi,2022.S.33. s.1-22.

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI

Selin ULUĞBAY

Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, Eskişehir / Türkiye

Öz: Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kıtasında barışı sağlamak ve ortak geçmişten yola çıkarak aynı amaçlar etrafında birleşmek amacıyla altı üye devlet tarafından kurulmuş bir birliktir. 1951 yılında Federal Almanya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Fransa ve İtalya önce Kömür ve Çelik topluluğunu kurmuştur. Ticari ortaklık üzerinden barışı sağlama amacı taşıyan bu topluluk, sonrasında ekonomik alışverişlerini daha da genişletmeye karar verdi ve 1957 senesinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kurdu. İlerleyen yıllarda Avrupa ülkelerinin çoğunu içine alan birliğin an itibariyle 28 üyesi vardır. Avrupa Birliği'nin özellikle 1980'li yıllardan itibaren amacı sadece ekonomik anlamda birlik olma ve serbest ticaret değil, üye ülkelerin vatandaşlarının hepsi ile ortak kültür oluşturarak Avrupalılık kimliği etrafında birleşmek ve küresel dünyada bir hareket etmektir. Bu amaçla ortak kimlik oluşturmak için kültürel entegrasyona ağırlık verilmiş ve özellikle görünürlük üzerine yoğunlaşarak vatandaşlarda Avrupalılık bilinci temellendirilmeye çalışılmıştır. Kültürel yaygınlaşma günümüzde de devam etmektedir. Avrupa Birliği ile yaklaşık 60 yıllık bir geçmişi olan ve şu anda da aday ülke olan Türkiye de kültürel politikalarla etkileşime geçmiştir. Türkiye'de kültürel küreselleşmenin etkileri, kendini ekonomi, sağlık, eğitim ve hukuk gibi alanlarda göstermektedir. Avrupa Birliği politikaları, bu alanlardaki değişimlere ön ayak olan Avrupa Birliği politikalarının rolü oldukça önemlidir. 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'nın ardından yapılan kültürel faaliyetlerle yaygınlaştırma süreci halen devam etmektedir. Türkiye de kendi kültürünü Avrupa'ya tanıtmak adına çeşitli girişimlerde bulunmakta ve bunları sürdürebilir hale getirmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Kültür, Türkiye Kültür Politikaları

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Avrupa Birliği Kültür Programına 2006 yılında katılan Türkiye, Avrupa ile arasında ortak kültürel bir altyapı oluşturmak için çalışmalarına devam etmektedir. Uluslararası bir diyalog oluşturmak, kültürel sektörde çalışanları uluslararası bir platforma taşımak, kültürel çalışmalara devinim kazandırmanın yanı sıra bu sektördekilere teşvik edici olanaklar sunmak bu programın hedefleri arasındadır. Zengin kültürel mirasımızı sanatın tüm dallarında sunmamıza yardımcı olacak Avrupa Birliği Kültür politikaları, diğer üye devletlerinde yardımlarıyla ülkeler ve kültürlerarası etkileşimi ve paylaşımı arttıracaktır. Bu çerçeve içerisinde oluşan diyaloglar, farklı kültürel yapılar arasında köprüler kurarken Avrupa demokrasisinin temelini oluşturan 'polifonik düşünce' kavramını da yansıtmaktadır.

Kültür sorunsalı, Avrupa Birliği içerisinde olduğu kadar katılım sürecinde olan ülkelerde de kendini göstermekte ve beraberinde toplumlar arası ekonomik ve sosyo-politik tartışmalar da yaratmaktadır. Özellikle İngiltere'nin Avrupa Birliğin'den ayrılma kararıyla bu tartışmaların artması kaçınılmaz olmuştur.

AMAÇ

Kültür alanındaki değişimler, ülkenin modernleşmesi, gelişmesi ve halkın refah düzeyinin yükselmesi için önemlidir. Bir ülkenin kültür mirasının korunması ve tanıtılması çeşitli sosyal yapıların ve toplulukların varlığını sürdürmesinde büyük rol oynarken, toplum içerisindeki ve toplumlar arası kültür alışverişini de geliştirmektedir.

Üye ülkelerin sosyo-kültürel gelişimi ve entegrasyonu için gerçekleştirilen faaliyetlerde, kültür politikaları ve gelişim stratejileri ekonomik kazanımlar kadar önemli bir yere sahiptir. Avrupa Birliği kültür politikalarının amacı kültürlerin çeşitliliğini bir çerçeve içine almak ve ortak bir Avrupa uygarlığı oluşturmanın yanı sıra 'Avrupalı' kimliğini ortak değerler ve prensipler ile desteklemektir. Bu kimliği özgür ve dinamik bir şekilde yaşatmakla beraber toplumlar arası ortak ilgi alanları yaratmak ve bunu kararlılıkla sürdürebilme yetisi kazanmak Avrupa Birliği'ni tanımlamaktadır.

KAPSAM

Avrupa Birliği, II. Dünya Savaşından sonra Avrupa ülkelerinin ekonomik olarak kalkınması ve birlik olabilmesi için oluşturulan bir örgüttür. Aralık 1991'de Maastricht'te gerçekleştirilen zirve ve bunun sonucunda 1992 yılında imzalanan antlaşma ile Avrupa Topluluğu resmen Avrupa Birliği olmuş ve bu birlik için 'yeni bir hukuksal yapı düzenlenmiştir'.[9] Maastricht Antlaşması üç temel prensip altında toplanmaktadır.

Bunlar Ekonomik ve Parasal Birlik, Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası; Adalet ve İçişlerinde İşbirliği olarak belirtilmiştir.[10] Bu maddelerde uluslararası birlik ve ortaklık ön plana çıkmaktadır. Ekonomik olarak gelişmiş üye ülkelerin gelişmekte olan diğer AB ülkelerine ekonomik ve sosyal kalkınma için maddi destekte bulunmaları öngörülmüştür. Ayrıca ortak bir dış politika ve güvenlik ağı oluşturmak ve bireylerin haklarını korumak da bu antlaşmanın bir parçasıdır.

Antlaşmanın kültürel boyutu, üye ülkelerin diğer ülkelerle olan ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Kültürü bir gelişim stratejisi olarak kullanan AB'nin dış ilişkileri, dünya kültür mirasını korumak ve üye olmayan ülkelerle yaratıcı sektörler için işbirliği yapmaktır.[11] Bunun yanı sıra kültürel alışverişin insanları bir araya getirdiğini şiddetle savunan AB'nin üzerinde durduğu diğer maddeler çok dillilik, kültür sektöründeki profesyonellerin uluslararası hareketi ve sanatçıların sivil toplum içerisinde kültür politikalarının uygulanmasında daha aktif bir rol oynamasıdır.[12] Bu stratejiyle fakirliği, savaşı ve çatışmaları azaltmayı hedefleyen AB, bölgesel gelişme ve sosyal uyumu desteklemenin üzerine bağımsız kültür sektörünün demokrasinin kilit taşlarından biri olduğunu savunmaktadır.[13]

Avrupa Birliği, günümüzde 28 ülkenin üye olduğu ve 500 milyona yaklaşan nüfusu ile Avrupa'da ortak ekonomik ve kültürel bir yapılanma olarak da tanımlanabilir. Kültürel özelliklerin ülkeler arasında beraberlik içinde gelişimlerini hızlandırmaları ve ekonomik anlamda tek bir pazar haline gelmesinde üye ülkeler için oldukça önemlidir. Seksenli yıllarda sadece ekonomik birleşmenin değişen ve modernleşen toplumlarda yeterli kalamayacağı kanısına varılmıştır. Teknolojinin ilerlemesiyle değişmekte olan ekonomik pazarda yer alabilmek için ülkeler, kültürel bir altyapının da gerekliliğini fark etmişlerdir. İşte bu noktada Maastricht Antlaşması ile, üye ülkelerin sadece ekonomik anlamda değil kültürel anlamda da birlik olabilmesi gerekliliğinin üstünde durulmuştur. Antlaşmanın 'birlik, üye ülkelerin kültürlerinin gelişmesine katkıda bulunacak, bir yandan da milli ve bölgesel farklılıklarına saygı duyacak, aynı zamanda ortak kültürel mirası ön plana çıkaracaktır' maddesi kültür stratejilerinin amacını açıkça belirtmektedir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği yolculuğu 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun üyesi olmak için yapılan başvuru ile başlamıştır. 1963 yılında imzalanan Ankara Antlaşması ile Türkiye'nin Avrupa Bir-

9 https://www5.tbmm.gov.tr/kutuphane/AB/Maastricht_Anla%C5%9Fmasi.pdf 12.12.2022 tarihinde internetten alınmıştır.
10 3. Bir önceki nota bakınız.
11 "Culture's role in EU development cooperation" http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legissum:11010202_3 14.01.2023 tarihinde internetten alınmıştır.
12 "Culture and the EU's international relations" http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legissum:cu0002 11.01.2023 tarihinde internetten alınmıştır.
13 Bir önceki nota bakınız.

liği ile ilk resmi ortaklığı kurulmuştur. [14] 1980 darbesi ile ilişkiler askıya alınmış, 1983 yılında kısmen canlanmış ve 1987 yılında Türkiye birliğe katılmak için resmen başvurusunu yapmıştır. Bu başvuruyu takiben yapılan çeşitli görüşmelerin sonucunda 1 Ocak 1996'da Avrupa Gümrük Birliği'ne giren Türkiye, bu tarihten itibaren tam üyelik için uyum yasaları çerçevesinde çeşitli uygulamalara gitmiştir. [15] 1999 yılında Helsinki'de gerçekleşen Avrupa Konseyi'nde Türkiye'nin adaylığı kesinleşmiştir. 2004 yılında yayınlanan rapora göre Türkiye'nin gereken reformları yerine getirdiği kabul edilmiş, 2005 yılında müzakere süreci tekrar başlamıştır. Fakat Kıbrıs meselesi sebebiyle tam üyelik günümüzde hala gerçekleşmemiştir.

YÖNTEM

Birliğin kuruluş amacının tüm Avrupa ülkelerinin ortak değerler çerçevesinde hareket etmesi olduğu düşünüldüğünde, kültürel uyuma verilen önem daha çok ortaya çıkmaktadır. Kültürel entegrasyon siyasi ve ekonomik entegrasyondan üstün tutulmuş, bu sayede Avrupa ülkelerinin farklılıklarına rağmen ortak amaçlar yolunda ilerlemesi hedeflenmiştir. [16] Ortak dili yakalamak için üzerinde durulan ilk öge semboller olmuştur. Para birimi olarak Avro'nun kullanılmaya başlanması buna güzel bir örnektir. Oluşturulan bu yeni sembol ve var olan sembollerin altının çizilmesiyle amaçlanan Avrupa toplumlarında ortak bir bilinç yaratmaktır. Eric Hobsbawm'a göre ortak kültür oluşturmanın amacı, Avrupa'da farklı ulus devletlerin vatandaşı olan bireylere aynı yere ait olma bilinci aşılamaktır.[17] Aidiyet hissine sahip olan bireyleri kitle haline getirmek ve ortak hedefler doğrultusunda ilerlemek çok daha kolaylaşacaktır.

Bu temelde inşa edilen kültürel politikaların başlangıcı olarak 1973 yılında Kopenhag'da dokuz üye devlet tarafından imzalanan Avrupa Kimliği Deklarasyonu'nu gösterebiliriz. Bu deklarasyonda altı çizilen "ortak miras" ve "ortak hareket etme" misyonları birleştirici amaç taşımaktadır. 1974'te gerçekleşen Paris zirvesinde bu deklarasyona istinaden üye ülkelerin vatandaşlarının birtakım imtiyazlara sahip olması gerektiğine karar verilmiş, bunun Avrupa dışında kalan dünyaya, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı güçlü bir mesaj olacağı üzerinde mutabık kalınmıştır. Kültürel işbirliği ise 1983 yılında imzalanan Solemn Deklarasyonu ile kesinleşmiştir. Buna göre Avrupalılık bilincinin yerleşmesi için ortak etkinlikler düzenleme ve Avrupa dışında kalan ülkelerle de kültürü yaygınlaştırmak ve pekiştirmek adına ortak girişimlerde bulunulması yönünde karar alınmıştır. Üye devletlerin vatandaşlarının bu ortak kültüre uyumunu artırmak ve halklara alınan kararları yaygınlaştırmak için bir dizi uygulama yapılmıştır. Bunlara örnek olarak serbest dolaşım ve ticaret hakkı, ortak pasaport, ortak televizyon yayınları yapılarak birliğin tanıtılması verilebilir. Avrupa Birliği bayrağı ve marşı oluşturulması, topluluğun ambleminin toplumsal olaylarda kullanılması, ortak yapılan sanat ve spor etkinliklerine ağırlık verilerek birliğin görünürlüğünün artırılması da yine bu amaca hizmet etmiştir.[18] Avrupa Kültür Başkenti uygulaması da yine bu bağlamda ortak kültüre katkıda bulunan bir girişim olmuştur.

Avrupa Birliği'nin kültürel entegrasyona verdiği ağırlık, Soğuk Savaş'ın son yıllarında, yani 1980lerin sonunda Avrupa'nın içinde bulunduğu karmaşık durumdan ötürü bir nebze sekteye uğrasa da tam anlamıyla terk edildiği söylenemez. Nitekim Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Avrupa'nın siyasi

14 "Turky and EU". https://web.archive.org/web/20070927211417/http://www.turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=57&Itemid=235 05.02.2023 tarihinde internetten alınmıştır.

15 Güney, Süha. "Türkiye ve Avrupa Birliği". Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 17. SaYl, 2008/2, 81-90 http://dergipark.gov.tr/download/article-file/4131

16 Tolunay, Selin. "Avrupa Birliği Kültür Politikaları'nın Avrupa Kimliği Üzerine Etkileri". Yüksek Lisans Tezi. http://acikerisim.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/1417/00169.pdf?sequence=3&isAllowed=y 10.01.2023 tarihinde internetten alınmıştır.

17 Bir önceki kaynağa bakınız.

18 Bir önceki kaynağa bakınız.

haritasının değişmesiyle birlikte gelen yeniliklerin neticesinde 1991 yılında Maastricht Antlaşması gibi önemli bir adım atılmıştır.

BULGULAR

1991 yılından beri devam eden kültür programlarından Kaléidoscope ve Ariene önemli projeler arasındadır. Kaléidoscope, kültürel ve sanatsal mirası desteklemek ve aynı zamanda tanıtmak için müzik, edebiyat, opera ve benzeri sanat dallarında 518 projeye destek ve maddi yardım sağlamıştır. Ariene isimli projede ise daha çok edebiyat alanında çalışmalar geliştirilmiştir.

Bir diğer proje, 2000-2004 yılları arasında faaliyet gösteren Culture 2000 programıdır. Bu program kültürü, 'İnsanların kimliklerini oluşturması için yaslandıkları dayanak noktası' olarak tanımlamıştır. Avrupalı devletler için kültürel alışverişi ön plana taşımak ve kültürel kimliklerin uluslararası bir platformda tanıtılması için hareket eden Culture 2000 programı gelişen teknolojiye ayak uydurabilmek adına eğitimi de ön plana çıkartmıştır. Ayrıca bu program, Japonya, Çin ve A. B. D. gibi devletlerin arasında piyasalarda yerini alabilmek ve toplum içerisinde sosyal bilinci artırmak için çalışmalar da yapmıştır. Türkiye bu kapsamlı programda yer alamamıştır.

Bunların yanı sıra, Media Plus (2001-2005), işitsel ve görsel endüstrisinin gelişimi için hazırlanmıştır. Sinema, radyo ve televizyon programlarını tanıtmak ve desteklemenin yanı sıra festivallere de yer vermiştir. Avrupa'nın dünya pazarında yerini alabilmesi için eğitimler vermiş ve devletler arası iletişimi güçlendirme ve kültürel paylaşımı kolaylaştırma amacını izlemiştir. Bu projeler kültürel gelişimi ve devamlılığı sağlamayı hedeflerken aynı zamanda Avrupa'nın dünya piyasasında yerini sağlamlaştırmasına ve verimli bir ekonomik yapıya sahip olma çabasına büyük katkı sağlamıştır.

Türk kültürünü Avrupa'ya tanıtmak ve Avrupa'nın kültür zenginliğini de özümsemek amacıyla yapılan projeler oldukça fazladır. Bu projeler, Avrupa Birliği'nin kültür için ayırdığı fondan faydalanmayı ve çeşitli etkinlikler düzenleyerek kültürlerarası köprüler kurmayı hedeflerler. 2006 yılından beri 400 milyonu aşan projeye imza atan Avrupa Birliği, ülkeler arasındaki sınırları kaldırmaya yardımcı olmak ve kendi kültürünü de tanıtmak ve kuvvetlendirmek için üye ve aday ülkeler arasındaki alışverişe önem vermektedir. Müze, üniversite, opera, tiyatro ve araştırma merkezleri gibi kurumların katkı sağladığı bu projeler ülkemizde de gerçekleşmektedir. Yıllık 500.000 avroya kadar bütçe belirleyen Avrupa Birliği Kültür Komisyonu, kapsamlı projelere destek olmaktadır. Özellikle günümüzün sorunlarına çözüm bulma amacıyla şekillendirilen komisyon stratejisi, 2014 yılından bugüne kültürel sektörde yenilik, iş olanaklarının arttırılması ve kültürel çeşitlilik ve çoğulculuğun korunup desteklenmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. [19] "CultureCivic" kültür sanat destek programı Türkiye genelinde özellikle de büyükşehirlerin dışındaki yerlerde 200 üzerinde projeyi desteklemeyi hedeflemekte ve 2025 yılına kadar da devam etmektedir. Müziğin uluslararası bir dil olması Avrupa birliğine bağlı ülkeler arasında bir nevi koruma kalkanı yaratması, kültürel farklılıkları azaltması ve bağlayıcı olması sebebiyle oldukça önemli bir dal olarak görülmektedir. Aynı zamanda Avrupa Birliği ekonomisinde 3. büyük sektör olarak karşımıza çıkar ve ekonomik olarakta destekleyicidir. Hibe programlarıyla Yerel Projeler, Yapısal Destek, Kentsel Arası Ağ Geliştirme ve Sanatsal Üretim başlıklı projeler ile kültür kurumlarına maddi destek sağlayacaktır. Bir diğer güncel program ise "Kapasite Geliştirme Programı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde çalışmalarını sürdüren sanatçılara, girişimcilere eğitim alanında destek vermeyi hedeflemektedir. Bu programlar aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarına da açıktır.

19 "Strategic framework: European Agenda for Culture" https://ec.europa.eu/culture/policy/strategic-framework_en 10.01.2023 tarihinde internetten alınmıştır.

3 ila 10 üye ülke arasında sürdürülen kültür işbirliği projeleriyle yaratıcı sanat projeleriyle Avrupa Birliği kültürel faaliyetlerini zenginleştirmektedir.

SONUÇ

Avrupa Birliği'nin kuruluşundan bu yana misyonu ortak değerler oluşturmak ve birlikte hareket etmek olmuştur. Bu beraberliğin amacı esasen ticari ilişkilerin daha sorunsuz akması ve İkinci Dünya Savaşı sonrası küresel dünyada daha güçlü bir varlık gösterme ihtiyacından doğmuştur. Vizyonunun kültür eksenine kayması ise 1970'li yılları bulmuş, arada geçen yaklaşık yirmi yıllık zaman diliminde kültürün birleştiriciliğinin sadece ticari çıkarlar üzerinden bir araya gelmekten daha kalıcı ve etkili olacağı üzerine fikir birliğine varılmıştır. Ortak miras ilkesinden yola çıkarak üye devletler tüm dünyaya, özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı güçlü bir imaj oluşturmak için kendi içlerinde vatandaşlarına birtakım imtiyazlar tanımışlardır. Sembolizme yoğunlaşılmış, ortak mirası yansıtması için bayrak, marş, birliğin sembolü ve ortak televizyon yayınları gibi uygulamalarla görünürlüğün artırılmasına önem verilmiştir. 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile de Soğuk Savaş sonrası dengeleri değişen Avrupa'da yeniden bir araya gelmenin temelleri kuvvetlendirilmiştir. Bu antlaşmadan sonra Kaléidoscope, Ariene, Culture 2000 ve Media Plus gibi projelerle kültür birliğinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması sürdürülmüştür.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan tarihi ise 1959 yılında başlar. 1987 yılında üyelik için başvuru yapan Türkiye, 1999 yılından beri tam üyelik için aday ülkedir. Hem Türkiye'nin kültürünü Avrupa'ya tanıtmak, hem de Avrupa kültürünü ülkemizde tanıtmak için çeşitli projeler yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. Bu projelerin hedefi, Avrupa Birliği'nin yıllık 500.000 Avro'ya kadar belirlediği kültür bütçesinden faydalanarak kültürlerarası iletişimi artırmak ve aday ülke olan Türkiye'nin üyelik yolunda ilerleyişini sağlamlaştırmaktır. Türk kültürünün Avrupa'ya layıkıyla tanıtılması ile iki tarafta da kültürel çeşitliliğin artması sağlanacak, bu durum küresel anlamda da Türkiye'nin konumunu ileri bir seviyeye taşıyacaktır.

KAYNAKÇA

Hobsbawm, E. (1983), "The Nation as Invented Tradition", Nationalism içinde , derl., John Hutchinson ve Anthony D. Smith (Oxford: Oxford University Press)

Pieterse, J.N. (1995), "Europe Among Other Things: Closure, Culture, Identity", Nationalism,Ethnicity and Cultural Identity in Europe içinde, derl., Keebet von Benda-Beckmann ve Maykel Verkuyten (Netherlands: ERCOMER)

Huntington, S.P. (1996), "Medeniyetler Çatışması", Medeniyetler Çatışması içinde, derl., Murat Yılmaz (Okuyanus Yayın İstanbul)

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.culture-civic.org/biz-kimiz/genel-bilgi (15.02.2023)

http://dergipark.gov.tr/download/article-file/4131 (14.01.2023)

https://www.cairn-int.info/journal-politique-europeenne-2017-2-page-30.htm (07.12.2022)

https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1 (16.01.2023)

https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy (10.01.2023)

https://www5.tbmm.gov.tr/kutuphane/AB/Maastricht_Anla%C5%9Fmasi.pdf (12.12.2022)

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legissum:11010202_3 (14.01.2023)

http://acikerisim.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/1417/00169.pdf?sequence=3&isAllowed=y (10.01.2023)

https://web.archive.org/web/20070927211417/http://www.turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=57&Itemid=235 (05.02.2023)

MOBİLLEŞTİRİLMİŞ PSİKOMETRİ YÖNTEMİ İLE GELENEKSEL YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Oğuzhan AYDEMİR[1], Sude Cansu TURGUT[2]

[1]Nişantaşı Üniversitesi, İşletme Yönetimi Programı, İstanbul / Türkiye
[2]New Senses Uzay Teknoloji ve Sağlık Araştırmaları A.Ş., İstanbul / Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmada, günümüz şartlarında geleneksel yöntemler kullanılarak yüzyüze gerçekleştirilen dikkat testlerinin mobil ortamda yapılarak aradaki etkilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın diğer amacı, mobil cihazlarla uygulanan mobil (çevrimiçi) psiko testlerin psikometrik açıdan etkisini belirlemek ve mobil uygulanan dikkat testleri ile kâğıt-kalem testlerini psikometrik olarak karşılaştırmaktır. **Gereç ve Yöntem:** Bilişsel işlevlerde azalmanın ve dikkat dağınıklığının saptanması, önlenmesi ya da erken müdahale edilmesi için genç ve yaşlı nüfusun güvenilir, geçerli ve uygun yöntemlerle değerlendirilmesi gerekmektedir (4). Araştırma nicel bir çalışma olup mobil (çevrimiçi) cihazlarla uygulanan psiko testlerin, psikometrik açıdan etkisini belirlemek, kâğıt-kalem formu ve mobil destekli uygulanan dikkat testlerinden elde edilen puanların anlamlı bir biçimde farklı olup olmadığı, katılımcıların mobil uygulanan dikkat testlerinde ve geleneksel yönteme göre uygulanan forma göre, test puanlarında dikkat dağınıklığının tespitini sınamayı amaçlayan betimsel tarama türünde bir çalışmadır. Tarama modeli, değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumların belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modelidir (5). **Bulgular:** İz Sürme testi, Frankfurter dikkat testi, Stroop testi, Burdon dikkat testi ve görsel hafıza testi modellenerek mobil uygulamaya dönüştürülmüştür. Geleneksel kağıt-kalem tekniği uygulanan 100 katılımcı aynı zamanda, soruların ve şıkların karışık olarak sunulduğu mobil erişim yöntemi ile aynı teste alınmıştır. 100 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda geleneksel yöntemler sonucunda ortalama 41,20 puan alan gönüllüler, mobil uygulama ile gerçekleştirilen testler sonucunda ise ortalama 67,40 puan aldılar. Mobil adaptasyonun yaygınlaştığı günümüzde genç ve çocukların geleneksel yöntemlerden ziyade mobil yöntemlere karşı daha dikkatli ve yetenekli olduğu gözlemlenmiştir. Buna bağlı korelasyon sonucu "yüksek pozitif ilişki" şeklinde sonuçlanmıştır.[20] **Sonuç:** Kâğıt-kalem formunda uygulanan psikometri testi için kadın ve erkek katılımcılar arasında fark bulunmazken, geleneksel yöntem ile mobil uygulama yöntemi arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup, bu tarz testlerin mobil ortamda yapılmasının katılımcıların başarı oranını arttırdığı kanaatine varılmıştır. Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucu korelasyon katsayısı 0.958769019769084 olarak hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısı, değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermek için kullanılan bir değerdir. Bu sonuca göre mobil uygulama ile yapılan psikometri testlerinin katılımcının başarısını arttırdığı gözlemlenmiş olup dikkat ve başarı oranı aralarında yüksek pozitif ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psiko Testler, Psikometri, Mobil Uygulama

GİRİŞ

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus, 2016 yılında 6 milyon 651 bin 503 kişi iken son beş yılda %24,0 artarak 2021 yılında 8 milyon 245 bin 124 kişi oldu (1). Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2016 yılında %8,3 iken, 2021 yılında %9,7'ye yükseldi (1). Yaşlı nüfusun 2021 yılında %44,3'ünü erkek nüfus, %55,7'sini kadın nüfus oluşturdu (1).

20 r = 0.958769019769084
n=100, Σx Σy (Σx)2 =16000000, (Σy)2 =44488900, Σ(xy) = 296300, Σx2=188000, Σy2=478700

Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2025 yılında %11,0, 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörüldü (1).

Alzheimer hastalığının 65 ve yukarı yaşta görülme prevelansı nedeniyle Türkiye nüfusunun %9,7'sini oluşturan 8.245.124 kişi Alzheimer hastalığı riski ile karşı karşıyadır. Ayrıca, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun (DEHB) tüm dünyada, okul çağı çocuklarının % 3-10'unda (APA 1994) var olduğu bildirilmektedir. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü "Demans Görülme Sıklığı" raporuna göre; 2006 yılında OECD ülkeleri arasında yapılan bir çalışmada Türkiye'de demans görülme sıklığı %0,4'tür (OECD/European Union, 2010, s. 54). Alzheimer hastalığının, Türkiye için gelecekte en büyük sağlık sorunlarından olması beklenmektedir (2).

Sıklıkla klasik kâğıt-kalem testleri ile uygulanan nöropsikolojik değerlendirme, günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte dijitalleşmeye başlamıştır (3). Bilgisayarlı bataryalar ve mobil teknolojiye dayanan yöntemler, klinik dışı bireysel uygulamaya olanak sağlamakta ve geniş örneklemli takip çalışmaları için altyapı hazırlamaktadır (3). Sanal gerçeklik gibi yeni teknolojilerin kullanıldığı değerlendirme yöntemler ise henüz emekleme aşamasında olsa da daha hassas ölçümlerin yapılması için büyük potansiyel taşımaktadır (3). Ulaşılabilirliğin artması ve ölçümlerin standartlaşması gibi avantajlar taşıyan dijital yaklaşımlar içinde sıklıkla kullanılan yöntemlerin büyük bir kısmının klasik kağıt-kalem testleri ve hastaların tanıları ile tutarlı olduğu gösterilmiştir (3).

AMAÇ

Bu çalışmada, günümüz şartlarında geleneksel yöntemler kullanılarak yüzyüze gerçekleştirilen dikkat testlerinin mobil ortamda yapılarak aradaki etkilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın diğer amacı, mobil cihazlarla uygulanan mobil (çevrimiçi) psiko testlerin psikometrik açıdan etkisini belirlemek ve mobil uygulanan dikkat testleri ile kâğıt-kalem testlerini psikometrik olarak karşılaştırmaktır. Çalışmamızda geleneksel kağıt-kalem yöntemi ile gerçekleştirilen; İz Sürme, Stroop, Frankfurter, Burdon ve Görsel Algı testleri dijitalleştirilerek aynı kontrol grubuna mobil uygulama formatında tekrar edilmiştir. Kontrol gruplarında tam bir kıyaslama yapılabilmesi için mobil uygulama önce, geleneksel yöntem ise sonrasında uygulanmıştır. Çalışmanın amacı, hangi yönteminin daha güvenilir olduğunu, yüksek puan kriterine bağlı olarak göstermektir.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bilişsel işlevlerde azalmanın ve dikkat dağınıklığının saptanması, önlenmesi ya da erken müdahale edilmesi için genç ve yaşlı nüfusun güvenilir, geçerli ve uygun yöntemlerle değerlendirilmesi gerekmektedir (4). Araştırma nicel bir çalışma olup mobil (çevrimiçi) cihazlarla uygulanan psiko testlerin, psikometrik açıdan etkisini belirlemek, kâğıt-kalem formu ve mobil destekli uygulanan dikkat testlerinden elde edilen puanların anlamlı bir biçimde farklı olup olmadığı, katılımcıların mobil uygulanan dikkat testlerinde ve geleneksel yönteme göre uygulanan forma göre, test puanlarında dikkat dağınıklığının tespitini sınamayı amaçlayan betimsel tarama türünde bir çalışmadır. Tarama modeli, değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumların belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modelidir (5). Uygulanan testler IOS ve Android işletim sistemine sahip mobil cihazlar olup, işlem hızını belirleyen faktörler yönünden benzerlerdir. HTML formatında hazırlanarak puanlar bulut sunucu içerisinde isim, soyisim ya da herhangi bir kimlik bilgisi alınmaksızın saat ve saniye bazlı olarak kaydedilmiştir. Yine devamında katılımcılara aynı testin karışık soru formatında ve cevap anahtarınında karışık olarak sunulduğu kalem-kağıt yöntemi ile testler uygulanmıştır. Katılımcılardan kimliklerini belli edecek hiç bir referans bilgi talep edilmemiştir. İstanbul ili Esenler İlçesi Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan protokole istinaden rastgele seçilen lise düzeyi 100 öğrenciye uygulanan testlere yönelik kısa bilgilendirme aşağıda paylaşılmıştır;

İz Sürme testi: Çalışma belleği, karmaşık dikkat, planlama ve set değiştirme gibi yönetici işlevleri ölçer (6).

Frankfurter dikkat testi: Normal şartlar altında 60 ile 72 ay arası çocuklara uygulanan, elma ve armut resimlerinden oluşan bir testidir. En fazla 90 saniyede bitirilmesi istenen test, elma ve armut resimlerinden oluşur ve çocuğun dikkat seviyesini ölçmektedir (7).

Stroop testi: Stroop testi beyin hasarına bağlı işlevsel bozuklukların değerlendirilmesinde kullanılan nöropsikolojik bir frontal bölge testidir. Genel kanıya göre stroop testi bozucu etkiyi ölçmektedir (8).

Burdon dikkat: Genç ve çocukların dikkat gücünü ölçmek amacıyla 10-20 yaş arasındaki kişilere uygulanan bir testtir. Dikkat Eksikliği yaşayabileceği ile ilgili şüphe duyulan bireyleri belirlemek amacıyla gruba ya da bireysel olarak uygulanabilmektedir. Çocuğa bir sayfa üzerine karışık sırada dizilmiş harfler verilir (9).

Görsel hafıza testi: Katılımcıların her türlü görüntüyü aklında tutma ve mekânsal algı yeteneğini ölçümleyen testlerdir. Görsel Hafıza Testlerinin bir kısmı performansı ölçmeye dayalıyken bir kısmı da nörolojik rahatsızlıkları saptamaya yöneliktir (10).

BULGULAR

İz Sürme testi, Frankfurter dikkat testi, Stroop testi, Burdon dikkat ve Görsel hafıza testi modellenerek mobil uygulamaya dönüştürülmüştür. Geleneksel kağıt-kalem tekniği uygulanan 100 katılımcı aynı zamanda mobil erişim ile aynı teste alınmıştır. 100 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda geleneksel yöntemler sonucunda ortalama 41,20 puan alan katılımcılar, mobil uygulama ile gerçekleştirilen testler sonucunda ise ortalama 67,40 puan aldılar. Uygulama ekran görüntüleri, puantaj ve yönergeler aşağıda paylaşılmıştır.

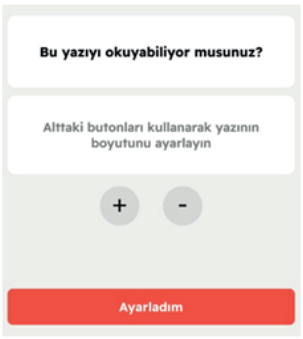
Bu yazıyı okuyabiliyor musunuz?
Alttaki butonları kullanarak yazının boyutunu ayarlayın
+
-
Ayarladım

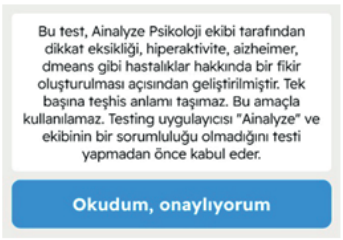
Bu test, Ainalyze Psikoloji ekibi tarafından dikkat eksikliği, hiperaktivite, aizheimer, dmeans gibi hastalıklar hakkında bir fikir oluşturulması açısından geliştirilmiştir. Tek başına teşhis anlamı taşımaz. Bu amaçla kullanılamaz. Testing uygulayıcısı "Ainalyze" ve ekibinin bir sorumluluğu olmadığını testi yapmadan önce kabul eder.
Okudum, onaylıyorum

Teste başlamadan önce gözlük kullanıyorsanız lütfen takınız.
Teste başlamadan önce cihazınızı tutabildiğinizden ve kavrama problemi yaşamadığınızdan emin olunuz.
Devam Ediniz

AINALYZE
Mentafil
Psikometri testi
BAŞLAT

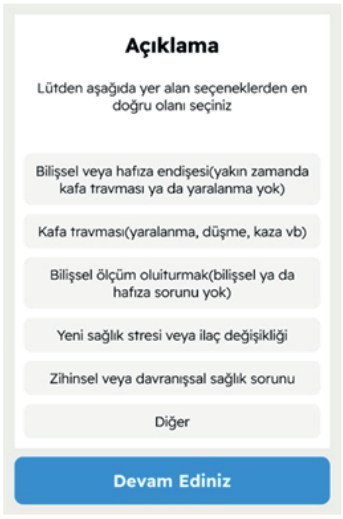
Açıklama
Lütden aşağıda yer alan seçeneklerden en doğru olanı seçiniz
Bilişsel veya hafıza endişesi(yakın zamanda kafa travması ya da yaralanma yok)
Kafa travması(yaralanma, düşme, kaza vb)
Bilişsel ölçüm oluiturmak(bilişsel ya da hafıza sorunu yok)
Yeni sağlık stresi veya ilaç değişikliği
Zihinsel veya davranışsal sağlık sorunu
Diğer
Devam Ediniz

İz Sürme Testi
Tüm noktalar seçiline kadar sayısal sıra ile noktalara dokunuz(1,2,3...)
2/12 testtesiniz
İLERLE

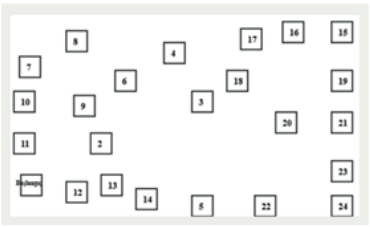

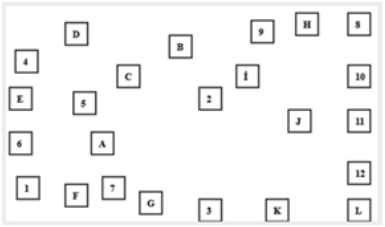

Stroop Testi
Verilen hayvanı üst taraftaki panelden seçin
8/12 testtesiniz
Hazırım

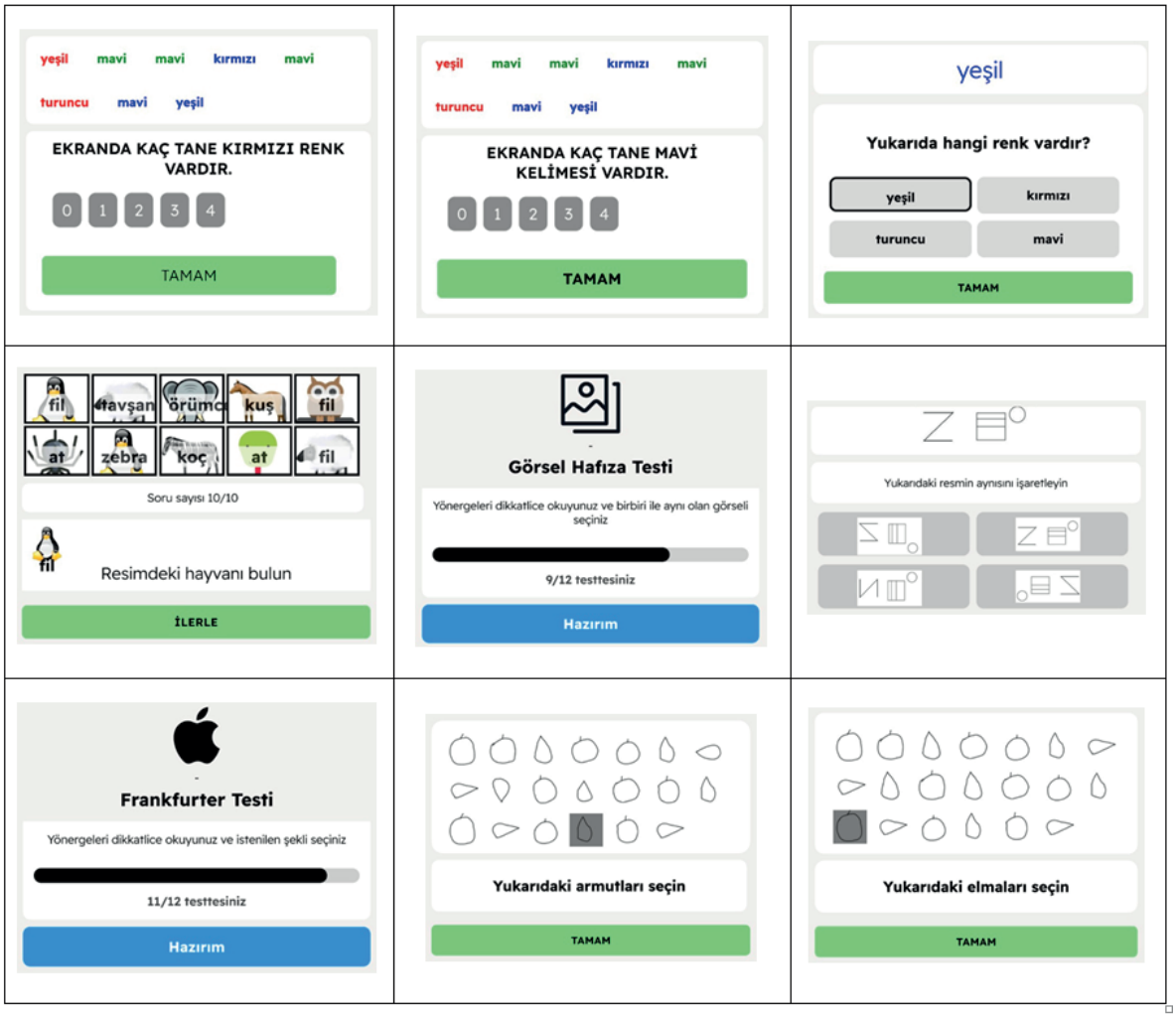

Çeşitli lise düzeyi okullarda 14-18 yaş aralığında uygulanan test sonuçlarına ait ikili puan listesi aşağıda paylaşılmıştır;

Sonuç Değerlendirme Tablosu

S	Geleneksel Yöntem	Mobil	S	Geleneksel Yöntem	Mobil
1	10	10	51	40	70
2	10	30	52	40	70
3	10	30	53	40	70
4	10	30	54	40	70
5	10	30	55	40	70
6	10	40	56	40	70
7	10	40	57	40	70
8	20	40	58	40	70
9	20	40	59	40	70
10	20	40	60	40	70
11	20	40	61	40	70
12	20	50	62	40	70
13	20	50	63	40	70
14	20	50	64	40	70
15	20	50	65	50	70
16	20	50	66	50	70
17	20	50	67	50	70
18	30	50	68	50	70
19	30	50	69	50	70
20	30	50	70	50	80
21	30	50	71	50	80
22	30	50	72	50	80
23	30	50	73	50	80
24	30	50	74	50	80
25	30	50	75	50	80
26	30	50	76	50	80
27	30	50	77	50	80
28	30	60	78	50	80
29	30	50	79	50	80
30	30	60	80	50	80
31	30	60	81	50	80
32	30	60	82	50	80
33	30	60	83	60	80
34	30	60	84	60	80
35	30	60	85	60	90

36	30	60	86	60	90
37	30	60	87	60	90
38	30	60	88	60	90
39	30	60	89	60	90
40	30	60	90	60	90
41	30	60	91	60	90
42	40	70	92	60	90
43	40	70	93	60	90
44	40	70	94	70	100
45	40	70	95	70	100
46	40	70	96	70	100
47	40	70	97	80	100
48	40	70	98	80	100
49	40	70	99	80	100
50	40	70	100	80	100
Puan Ortalamaları				41,20	67,40

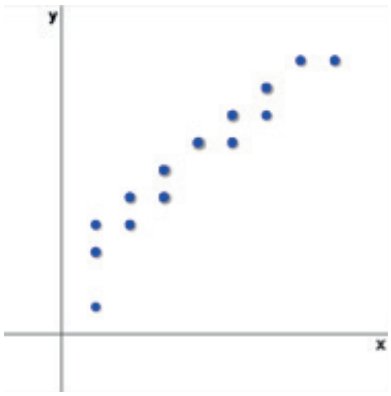

Gerçekleştirdiğimiz korelasyon analizi “yüksek pozitif ilişki” şeklinde sonuçlanmıştır.

r = 0.958769019769084

n=100, Σx=4000, Σy=6670, $(\Sigma x)^2$=16000000, $(\Sigma y)^2$=44488900, Σ(xy) = 296300, Σx^2=188000, Σy^2=478700

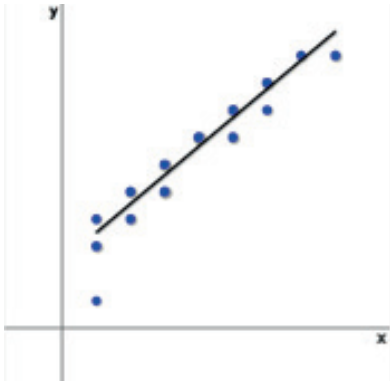

Gerçekleştirdiğimiz regresyon analizinin sonucu ise anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

n=100, Σx=4000, Σy=6670, $(\Sigma x)^2$=16000000, $(\Sigma y)^2$=44488900, Σ(xy)=296300, Σx^2=188000, Σy^2=478700

Fonksiyon: y = 24.557 + 1.054x

SONUÇ

Kâğıt-kalem formunda uygulanan psikometri testi için kadın ve erkek katılımcılar arasında fark bulunmazken, geleneksel yöntem ile mobil uygulama yöntemi arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup, bu tarz testlerin mobil ortamda yapılması katılımcıların başarı oranını arttırdığı kanaatine varılmıştır. Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucu korelasyon katsayısı 0.958769019769084 olarak hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısı, değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermek için kullanılan bir değerdir. Bu sonuca göre mobil uygulama ile yapılan psikometri testlerinin katılımcının başarısını arttırdığı gözlemlenmiş olup aralarında yüksek pozitif ilişki bulunmaktadır. Çalışmamızda bellek, dikkat, dil, görsel-mekansal ve yönetici işlevler gibi bozulan bilişsel alanlar ve alt bileşenleri ele alınmış olup, bu bilişsel alanlarda genç ve çocukların izlenmesinin yanısıra özellikle Alzheimer gibi hastalıkların gelişimine paralel olarak ortaya çıkan değişiklikler de izlenebilir. Erken tanı ve söz konusu hastalıkların seyrinin takibi için adaptasyonu kolay bir uygulama geliştirmenin faydalı olacağını düşünmekteyiz. Biliş, algılama, öğrenme, düşünme ve anlamada kullandığımız tüm zihinsel süreçleri içerir (11). Dolayısı ile mobil test yöntemi ile genç ve çocukların bilinç seviyelerini ölçmek ve akademik başarılarını tahminlemekte mümkün olabilir.

Klinik kullanım dışında, bireylerin kendi performanslarını değerlendirebilecekleri birçok farklı uygulama bulunmasına rağmen çok az yöntem evde uygulama açısından geçerli ve güvenilirdir (12). Bu uygulamalar içinden, Bilişsel İlaç Araştırması Bilgisayarlı Değerlendirme Sistemi'ne (Cognitive Drug Research Com- puterized Assessment - CDR) dayanan Türkiye'de "Ainalyze", uluslararası piyasada ise CogTrack ve MyCognition, web temelli uygulamalar ise Türkiye'de yine Ainalyze, BrainCheck Memory ve Mezurio ise mobil uygulamalar içinden ön plana çıkmaktadır. Canlıların, çevrelerinde olup bitenleri anlamlandırıp yorumlamaları ve uygun davranışları ortaya koyabilmeleri dikkat, bellek, algı ve dil gibi bilişsel süreçlerin her birine yeterli derecede sahip olmaları ile mümkündür (13). Alzheimer Tipi Demansta (ATD) hippokampustan başlayan nöropatolojik değişiklikler kendini öncelikle bellekteki bozulma ile göstermektedir (14, 15). ATD'nin ilerleyişine paralel olarak dikkat, yönetici işlevler, dil, görsel-mekansal alan gibi diğer bilişsel alanlarda da bozulmalar görülmektedir (16, 14). İlerleyen dönemlerde kısa süreli bellekte (KSB) ve duyusal-motor performansa ilişkin bazı görevlerde hastalığa bağlı bozulma; hastalığın iyice ilerlemiş aşamalarında ise apraksi ve agnoziler gözlenmektedir (14). Dolayısı ile genç ve çocuklar üzerinde gerçekleştirdiğimiz bu testlerin aynı şartlarda ve yeni teknolojiler kullanılarak başka gruplara da uyarlanması mümkün gözükmektedir.

KAYNAKÇA

Türkiye İstatistik Kurumu web sitesi, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2021-45636, son erişim: 11.01.2023

Nursel YILDIZ, Oktay YÜCE, Alzheimer Hastalığını Etkileyen Psiko-Sosyal Faktörleri Saptayarak Alzheimer Hastalarına Yönelik Tıbbi Sosyal Hizmet Müdahaleleri Geliştirme (Adapazarı Örneği), Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, Yıl 2014, Cilt 0, Sayı 4, 36

Elif YILDIRIM, Dijital Nöropsikoloji: Yaşlı Bireylerin Bilişsel İşlevlerinin Değerlendirilmesinde Kullanılan Teknolojik Yaklaşımlar, Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology Cilt/Volume: 42, Sayı/Issue: 1, 202

Eyre, H., Baune, B. ve Lavretsky, H. (2015). Clinical advances in geriatric psychiatry: A focus on prevention of mood and cognitive disorders. The Psychiatric Clinics of North America, 38(3), 495– 514.

Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri (10.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kayseri Çocuk Ergen Psikiyatristi web sitesi, https://www.kaysericocukergenpsikiyatristi.com/ psikolojik-testler/iz-surme-testi/, son erişim: 17.01.2023

Biraile web sitesi, https://www.biraile.com/frankfurter-dikkat-testi, son erişim: 17.01.2023

Hacettepe Üniversitesi web sitesi, https://yunus.hacettepe.edu.tr/~yyuksel/v1/stroop/, son erişim: 17.01.2023

NP İstanbul Hastanesi web sitesi, https://npistanbul.com/burdon-dikkat-testi-10-20-yas, son erişim: 17.01.2023

Mentalup web sitesi, https://www.mentalup.net/blog/gorsel-hafiza-testleri, son erişim: 17.01.2023

Ashcraft, M. H., Kirk, E. P., & Hopko, D. (1998). On the cognitive consequences of mathematics anxiety. In C. Donlan (Ed.), *The development of mathematical skills* (pp. 175–196). Psychology Press/Taylor & Francis (UK).

Charalambous, A. P., Pye A., Yeung W.K., Leroi I., Neil M., Thodi C., Dawes P., Tools for App- and Web-Based Self-Testing of Cognitive Impairment: Systematic Search and Evaluation, Cilt 22, 2020.

Can, H., Karakaş, S., Bilişsel Süreçlerde Alzheimer Tipi Demansa Bağlı Değişiklikler, Klinik Psikiyatri, 2005;8:37-47.

Almkvist, O., Alzheimer's Disease and Related Dementia Disorders: Identification, Differentition and Progression. Stockholm, Karolinska Institute, 1993.

Almkvist, O., Neuropsychological features of early Alzheimer's disesase; preclinical and clinical stages. Acta Neurol Scand Suppl. 165: 63-71, 1996.

Perry, R.J., Watson P., Hodges J.R., The nature of attention dysfunction in early Alzheimer's disease: relationship to episod- ic and semantic memory impairment. Neuropsychologica, 38: 252-271, 2000.

ACİL DURUM YÖNETİM SİSTEMİ ESAS ALINARAK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ[21]

Seda KAYA[1], Hakan AYKUL[2]

[1]Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya / Türkiye
[2] Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, /Kütahya /Türkiye

Öz: Hızlı sanayileşme süreci ile artan makineleşme ve gelişen teknolojik uygulamalar iş kazalarının sayısal olarak artmasına ve geniş bir alanı etkilemesine sebep olmuştur. İş kazalarının çalışan, çalışanın ailesi ve iş çevresi, işveren, işletme ve devlet açısından insani ekonomik ve hukuki boyutuyla pek çok olumsuz sonucu söz konusu olmaktadır. Literatürde görünen ve görünmeyen maliyetler (veya doğrudan ve dolaylı maliyetler) olarak sınıflanan bu olumsuzluklar ülkelere olan toplam maliyeti açısından bakıldığında ulusal kalkınmayı engelleyici ve ulusal refahı azaltıcı bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla işyerlerinde güvenli bir iş ortamının sağlanması noktasında kazaların ölçülebilen ve ölçülemeyen maliyetlerini önlemek ya da en aza indirmek temel amaç olup, bu noktada iş sistemindeki güvenliğin sürekli iyileştirilmesi açısından, kaza öncesi ve sonrasını bir bütün olarak kapsayacak şekilde süreç güvenlik maliyetlerinin belirlenmesi ve ölçümü önem kazanan bir konu olmaktadır. Bu çalışmada acil durum yönetim süreci dikkate alınarak bir iş sisteminin güvenlik maliyetlerinin belirlenmesi, sınıflandırılması ve yeni bir bakış açısıyla bir ölçüm sistemi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak böylesine bir maliyet değerlendirme sisteminin iş sisteminin güvenlilik açısından hangi noktada olduğunu belirlemede çok daha gerçekçi ve çözüme yönelik bilgi ve bulgular sunacağı, aynı zamanda bu bilgi ve bulguların iş yöneticilerine iş sağlığı ve güvenliğinin önemini anlatmada etkili bir araç olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İSG Maliyetleri, İSG Ekonomisi, Acil Durum Yönetimi

GİRİŞ

İş kazalarının şüphesiz sıcak ve birincil olumsuz sonuçları öncelikle kazaya maruz kalan çalışanları etkilemekte, sonrasında ise bu sonuçlar aile, yakın çevre ile kurumsal boyutta etkisini genişleterek arttırmaktadır. Bir başka deyişle iş kazalarının çalışan, çalışanın ailesi ve iş çevresi, işveren, işletme ve devlet açısından insani ekonomik ve hukuki boyutuyla pek çok olumsuz sonucu söz konusu olmaktadır. Bu olumsuz sonuçlar literatürde görünen ve görünmeyen maliyetler (veya doğrudan ve dolaylı maliyetler) olarak sınıflanmaktadır. İş kazalarının çalışanlar açısından başlıca olumsuz etkisi çalışanların hayatlarını kaybetmeleridir. Bununla beraber kaza sonucu ölen çalışanın yakınları maddi manevi yıkım yaşamakta, özellikle kaza sonucu, öksüz veya yetim büyüyen çocuklar toplumsal bir maliyet olarak ortaya çıkmaktadır (Tan 1999, Esin 2006, Guyaguler ve Bozkurt 2005). İş kazalarının çalışan açısından diğer sonuçlarından biri çalışanın geçici veya sürekli iş göremez hale düşmesidir. Bu durum çalışanı ve ailesini geçim sıkıntısına soktuğu gibi aile içi huzursuzluklara, işine geri dönsün veya dönmesin çalışanda psikolojik ve sosyal problemlere sebep olmaktadır (Metin ve Kayalı 2018, Akgün 1999).

Bununla beraber işletme ve işveren kaza sonrası işleyen hukuki ve idari süreçler sebebiyle ölçülebilen (İdari para cezası, maddi ve manevi tazminat vb.) veya ölçülemeyen pek çok maliyetle karşı karşıya kalmakta, bu maliyetler işveren-işletmelerin işgücü verimliliğini ve kârlılığını ciddi oranda düşürdüğü gibi rekabet güçlerini de önemli ölçüde zayıflatmaktadır (Metin ve Kayalı 2018, Akay 2006, Özkılıç 2005). İş kazalarının çalışan işveren ve işletme boyutuyla oluşturduğu olumsuz etkiler ülke ekonomileri boyutuyla katlanarak büyümektedir. İş kazası ve meslek hastalıklarının maliyetleri ülkelerin gayri safi

21 Bu çalışma 1. Sırada yer alan yazarın Dumlupınar üniversitesi yüksek lisans enstitüsünde yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0002-3333-9305, 0000-0003-3014-0947

milli gelirinde önemli bir yer tutarak, ekonomik ve sosyal kalkınmalarına olumsuz olarak etki etmektedir. (Metin ve Kayalı 2018, SGK 2009*)*. Ülke ekonomileri açısından ölçülebilir (Doğrudan/Görünür) olan en büyük maliyet, ölen veya geçici/kalıcı iş göremez hale gelen çalışanların ve bundan etkilenen ailelerin rehabilitasyonunun sağlanması için kullanılan sosyal güvenlik harcamalarıdır. Şüphesiz bu harcamaların yapılması sosyal devlet ilkesinin bir gereği olup bu çerçevede Devletin en önemli görevlerinden de biridir. Devlet bütçesine oldukça ciddi bir yük getiren bu giderler esasta toplumun tümüne yüklenen maliyetler olup, bu maliyetlerin ise ulusal kalkınmayı engelleyici, ulusal refahı azaltan bir etkiye sahip olduğu şüphesizdir (Megep 2022). Bu çerçevede işyerlerinde güvenli bir iş ortamının sağlanmaya çalışılmasındaki temel amaç kazaların ölçülebilen ve ölçülemeyen maliyetlerini önlemek ya da en aza indirmektir. Bu noktada ise iki aşamalı bir çalışmanın hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar; Sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarının maliyet kalemlerini (unsurlarını) bütünsel bir süreç yaklaşımıyla değerlendirerek belirlemek ve belirlenen maliyet kalemlerini ölçmek, mevcut duruma göre eylem planı yapmak ve hayata geçirmektir. Burada ilk aşamada maliyet kalemlerini belirlerken ve ölçerken göz önünde bulundurulması gereken en önemli nokta bir kaza olayının öncesi ve sonrasının bir süreç olarak bir arada değerlendirilmesidir. Çünkü kaza bir sebep sonuç ilişkisi içinde ancak belirli tehlike ve risklerin varlığı ile ortaya çıkmaktadır. Bu süreç odaklı yaklaşımı hayata geçirmede kullanılabilecek etkin yöntemlerden biri acil durum yönetimi olarak isimlendirilen güvenlik sağlama yaklaşımıdır. Risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarından oluşan acil durum yönetimi süreci aynı zamanda kaza yönetimi olarak da isimlendirilmektedir. Bir iş sisteminin güvenlik açısından ne durumda olduğu ancak bu maliyet kalemlerinin ve toplam maliyetlerin ölçümüyle belirlenebilecek olup, sistemin güvenlik açısından iyileştirilmesi içinde bu elde edilen ölçüm sonuçları gelişim için referans/başlangıç verileri olacaktır. İş sistemi güvenlik açısından kötü veya vasat bir konumda tespit edildiyse, bu plan şüphesiz bir risk yönetimi çalışmasının planı olacak ve iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasına yönelik pek çok yönetsel ve teknik çalışmanın hayata geçirilmesini hedefleyecektir.

AMAÇ

Bu çalışmada kaza (acil durum) yönetim süreci dikkate alınarak bir iş sisteminin güvenlik maliyetlerinin (İSG maliyetlerinin) belirlenip sınıflandırılması ve yeni bir bakış açısıyla bir ölçüm sistemi geliştirilmesi amaçlanmıştır.

KAPSAM

Çalışmanın amacı kapsamında öncelikle güvenlik ekonomisi ve güvenlik maliyetleri konusunda bugüne kadar yapılan çalışmalar incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Sonraki bölümde geliştirilecek maliyet değerlendirme sistemine temel oluşturması açısından acil durum (kaza) yönetimi süreci detaylı olarak incelenmiştir. Metot bölümünde ise bir iş sistemi için acil durum (kaza) yönetim süreci dikkate alınarak iş güvenliği/güvensizliği maliyet kalemleri belirlenerek sınıflandırılmış, bir ölçüm sistemi önerilmiştir.

İSG ekonomisi ve maliyetleri

Bir iş sistemindeki o iş sisteminden sorumlu yönetim ve İSG profesyonellerinin temel amacı iş kazası kaynaklı ölüm ve yaralanmaların önlenmesi ve iş kazalarının sebep olduğu diğer doğrudan ve dolaylı maliyetlerin en aza indirilmesini sağlamaktır. Bu esas çerçevesinde; Bir iş sisteminde ki tüm çalışanların sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarının sınırlı kaynaklarla (en düşük maliyetle) ve hayata geçirilen tüm faaliyetlerle en üst düzeyde karşılanması iş sağlığı ve güvenliği ekonomisi olarak tanımlanabilir. Bu noktada iki temel kabulün ortaya konması önem taşımaktadır. Birincisi çalışanların sağlık ve güvenlik ihtiyaçları kaza öncesi ve kaza sonrasını kapsayan bir süreçte ortaya çıkmakta olup bu ihtiyaçların karşılanması da yine kaza öncesi ve sonrasını kapsayan süreçte sağlanmalıdır. İkincisi ise bu sağlık ve güvenlik ihtiyaç-

larının karşılanmasında oluşan maliyetlerde kaza öncesi ve sonrası bir bütün olarak değerlendirilerek belirlenmelidir. Bu iki temel çıkarımda da süreç yaklaşımına dayanılmasının en önemli sebebi kaza öncesi ve sonrasının sebep sonuç ilişkisi nedeniyle etkileşim halinde olmasıdır.

Kaza öncesi ve sonrası bir bütün olarak değerlendirildiğinde literatürdeki ilgili araştırmaların ortaya koyduğu önemli sonuç, iş kazalarını önlemek için alınacak tedbirlerin maliyetinin, iş kazaları ortaya çıktıktan sonra ortaya çıkan maliyetten çok daha az olduğu gerçeğidir (Yolcu 2019).

Çalışanların sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarının maliyetleri

Bir işyerinde çalışanların sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarının oluşturduğu maliyetler çeşitli bilimsel çalışmalarda farklı bakış açıları ve yaklaşımlarla değerlendirilmiş ve anlatılmıştır. Bu çalışmaların bazılarında bu maliyetleri tanımlamak için kaza maliyetleri ifadesinin yaygın olarak kullanıldığı görülmekte olup, bu ifade çoğunlukla kaza meydana geldikten sonra kazanın sebep olduğu maliyetleri ifade eden bir kavram olarak kullanılırken az sayıda çalışmada ise iş kazalarını önlemek için yapılan harcamalar ile kaza meydana geldikten sonraki yapılan harcamalar ve neden olunan kayıpların toplamı olarak tanımlanmaktadır. (Durdu 2014, Tan 1999, Akay 2006, Özkılıç 2005). Bununla beraber diğer bazı çalışmalarda ise sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarını oluşturduğu maliyetleri tanımlamak için İş sağlığı ve güvenliği maliyetleri ifadesinin kullandığı görülmekte olup bu çalışmalarda ise kaza öncesi ve sonrası maliyetlerin bir arada bir bütün olarak değerlendirildiği görülmektedir (Yolcu 2019). Dolayısıyla konuyla alakalı bir kavram karmaşası söz konusudur. İş sağlığı ve güvenliği maliyetleri bu çalışmada kazayı önlemek için yapılan maliyetler ile kazanın sebep olduğu kaza sonrası maliyetlerin bütününü ifade eden süreç maliyeti olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu kavrama eş anlamlı olarak kaza yönetimi maliyetleri veya acil durum yönetimi maliyetleri ifadelerinin kullanımını da uygun olacaktır.

Literatürde sıkça kullanılan kaza maliyetleri kavramı ise bu çalışmada kazanın sebep olduğu kaza sonrası maliyetleri tanımlayan bir ifade olarak değerlendirilmiştir. Literatür incelendiğinde yukarıdaki tanımlar çerçevesinde kapsayıcı bir ifade olarak iş sağlığı güvenliği maliyetleri İSG personeli hizmet maliyetleri, destek (Müdahale) ekipleri maliyetleri, periyodik sağlık taraması maliyetleri, ortam ölçümleri maliyetleri, risk değerlendirmesi maliyetleri, risk önleme/azaltma maliyetleri, ceza maliyetleri, sigorta maliyetleri, kaza maliyetleri gibi maliyet unsurlarını içermektedir. Burada kaza maliyetlerini açıklamak faydalı olacaktır.

Kaza maliyetleri

Kaza maliyetleri, kaza meydana geldikten sonra kazanın sebep olduğu maliyetleri ifade etmekte olup pek çok kaynakta kaza sonrası maliyetler doğrudan ve dolaylı maliyet olarak iki sınıfta ele alınmıştır. Aynı zamanda görünür veya sigortalanmış maliyetler olarak da isimlendirilen doğrudan maliyetler iş kazaları sonrasında oluşan zararların parasal değerle tanımlanan ve ölçülebilen miktarlarını (ödemelerini) ifade eden toplam maliyetlerdir (ödemelerdir). Doğrudan maliyetlerin hesaplanması dolaylı maliyetlere göre daha kolaydır. Doğrudan maliyetlerin kapsamı daha belirgin ve görülebilir olması yönünden açık ve net hesaplar ortaya konulabilir (Yolcu 2019). Doğrudan (Görünür) maliyetler ana başlıklarıyla sağlık yardımları(maliyetleri), iş kazası halinde devlet tarafından kazalı sigortalıya yapılan yardımlar hukuki maliyetler, kazada hasar gören malzeme, tesis ve ekipmanın onarım, bakım ve yenilenme maliyeti ve sigortalanmamış tedavi maliyeti olarak sıralanabilir (Durdu 2014).

Dolaylı maliyetler ise belirli bir parasal değeri ifade etmekten öte işin yapımı esnasında mey dana gelen kaza nedeniyle dolaylı olarak oluşan potansiyel maliyetleri ifade etmektedir. Görünmez maliyetler olarak da isimlendirilen dolaylı maliyetler genellikle sigortasız maliyetler olup soyut özelliklerinden dolayı hesaplanması zor maliyetlerdir. Yapılan çalışmalarda dolaylı maliyetlerinin doğrudan maliyetlerden 3-4

kat daha fazla olduğu, hemen hesaplanamayan orta ve uzun vadede oluşan maliyetler olduğu belirtilmiştir. Dolaylı maliyetleri ise işgücü verimsizliğine bağlı maliyetler, üretim verimsizliğine bağlı maliyetler, kalite maliyetleri ve idari-hukuki maliyetler olarak sıralanabilir (Durdu 2014, Tan 1999, Yolcu 2019).

Acil durum yönetimi

Acil durum yönetimi ise acil durum yaratan olayların önlenmesi ve zararların azaltılması amacıyla bir acil durum olayının risk/zarar azaltma, önceden hazırlık, kurtarma, iyileştirme safhalarında yapılması gereken çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için sistemin tüm bileşenleri ile kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda yönetilmesini ifade eden süreç olarak tanımlanmaktadır (Kadıoğlu 2011).

Acil durum yönetim sürecinde en fazla önem verilmesi ve enerji harcanması gereken evre risk yönetimi evresidir. Çünkü sadece kriz yönetimine dayalı bir acil durum yönetiminin kayıpları ve maliyetleri oldukça yüksektir. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; Bir can kaybını engellemenin ölçülemeyen faydası dışında, bir birim risk önleme/ azaltma maliyeti, 10 birim acil durum/ afet sonrası maliyeti önlemektedir (Kadıoğlu, 2011). Risk önleme ve azaltma çalışmaları ana başlıklarla mevzuat düzenleme, halk/çalışan eğitimi ve bilgilendirme, teşvik ve caydırma uygulamaları, sigortalama, afet /acil durum bilgi sistemlerinin geliştirilmesi, risk tespiti, önleyici/ risk azaltıcı tüm teknik tedbirler olarak sıralanabilir (Aykul 2022, Erkan, Güner and Demeter 2007, Australian Government 2004).

Hazırlık aşaması acil durum yönetim sürecinin risk azaltma çalışmalarından sonra hayata geçirilmesi gerekli aşaması, risk yönetim sürecinin de bir parçasıdır. Hazırlık, risk önleme ve azaltma stratejileri geliştirilip uygulandıktan sonra arta kalan risklerin gerçekleşme durumu dikkate alınarak, müdahale ve iyileştirme aşamalarında hayata geçmesi gereken tüm çalışmaların, plan ve düzenlemelerinin yapıldığı, gerekliliklerinin sağlandığı evredir. Bu evrede afet veya bir kaza olması durumunda sistemin bu duruma nasıl reaksiyon vermesi gerektiği belirlenir. Hazırlık evresinin temel unsurları tahmin ve erken uyarı, olay komuta sistemi, eğitim, tatbikatlar, planlama, karşılıklı Yardım Anlaşmaları, barınma olarak sıralanabilir (Kadıoğlu 2011, Aykul 2022, Erkan Güner and Demeter 2007).

Müdahale; Afet veya acil durum gerçekleştikten hemen sonra acil operasyonel faaliyet ve önlemlerin etkin şekilde uygulanması için hazırlık aşamasında yapılmış planlama ve düzenlemelerin aktive edilmesi /hayata geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Müdahale, afet olduktan hemen sonra başlayacak birkaç aylık süreci kapsamaktadır (Aykul 2022). Bir afet veya kaza vukuunda müdahalenin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, hazırlık aşamasında (önceden) layıkıyla hazırlanmış planlara ve bu planların harfiyen hayata geçirilmesi ile başarılacaktır (Kadıoğlu 2011, Aykul 2017). Müdahalede yapılacak çalışmalar ihbar-uyarı sisteminin aktivasyonu, acil durum deklarasyonlarının yapılması, tahliye planının hayata geçirilmesi, etki-ihtiyaçların belirlenmesi ve üst otoritenin bilgilendirilmesi, olay komuta sisteminin aktivasyonu ve çalıştırılması olarak sıralanabilir. Olay komuta sisteminin aktivasyonu ve çalıştırılmasında ise müdahale personelinin haber alması, ulaşımı, toplanması, organizasyon şemasına uygun görev dağılımlarının yapılması, kamuoyu bilgilendirme, diğer kurum ve kuruluşlarla irtibat, müdahale fonksiyonlarının (Operasyon, Lojistik ve bakım, Bilgi ve planlama, Finans) operasyon plan prosedür ve talimatlara uygun şekilde çalıştırılması gibi çalışmalar yürütülmektedir (Australian Governmet 2004, Aykul 2022).

İyileştirme ise afet/acil durum sonrası bireylerin, toplumun ve kurumların, kendi başlarına hayatlarını ve işlevlerini sürdürebilmeleri, normal hayatlarına dönebilmeleri ve gelecek tehlikelere karşı kendilerini daha etkili koruyabilmeleri için sürdürülen rehabilitasyon, yeniden yapılanama ve inşa çalışmaları olarak tanımlanır. İyileştirme evresinde aşağıdaki çalışmalar yürütülmektedir; İyileştirme evresi: Eko-

nomik etki çalışmaları ve orta uzun vade ihtiyaç tespitinin yapılması, yeniden yapılanma planlarının oluşturulması. hasar tespiti, enkazın kaldırılması, hasarlı yapıların yönetimi, kamuoyu bilgilendirme, çalışanlara sosyal güvenlik sistemi ve hukuki çerçevedeki haklarının sağlanması, ödemelerinin yapılması ve tazminatlarının verilmesi, haberleşme, ulaşım, enerji, su, kanalizasyon gibi gerekli altyapının hizmet servislerinin onarımı, kazazede/afetzedelerin yani yaşam kalitelerinin arttırılması, orta uzun vade psikososyal destek sağlanması, halk/çalışan müracaatlarının yönetimi, hukuki danışmanlık, sağlık ve tıbbi servislerce orta ve uzun vade medikal destek sağlanması, afet durumunda ise bunlara ek olarak yaşam tesislerinin kurulması, halkın kaybedilen malının tazmin edilmesi, üretim ticaret ve hizmeti yeniden başlatacak çalışmaların yapılması, istihdam yardımı, çevre sağlığı ve çevre temizliği hizmetleri ve finansal destek sağlanması gibi çalışmaları kapsamaktadır (Kadıoğlu 2011, Aykul 2022, Australian Governmet 2004).

YÖNTEM

Acil durum yönetimi temelinde maliyetlerin ölçümü

Çalışmada acil durum yönetim sürecinin aşamaları olan risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme evreleri dikkate alınarak kaza öncesi ve sonrası maliyet kalemlerinin sınıflandırılması yapılmış, her bir evre için maliyetler görünür ve görünmez maliyetler olarak iki sınıfta incelenmiştir. Ayrıca her bir maliyet kaleminin yüklenici sorumlusu da belirtilmiştir.

Bu çerçevede acil durum yönetimi evrelerinin kapsadığı maliyet kalemleri aşağıda açıklanmıştır. Risk azaltma kapsamındaki doğrudan maliyetler çalışan bilgilendirme ve eğitim maliyetleri, caydırma (ceza) maliyetleri, teşvik maliyetleri, -sigorta maliyetleri (SGK ya ödenen iş kazaları ve meslek hastalıkları primleri), İSG Personeli hizmet maliyetleri, risk değerlendirme ve tespit maliyetleri, risk önleme ve azaltma maliyetleri şeklinde, dolaylı maliyetler ise mevzuat düzenleme ve ölçülebilir olmayan güvenlik sağlayıcı tüm uygulamalar olarak belirlenmiştir.

Hazırlık kapsamındaki doğrudan maliyetler tahmin, erken uyarı ve tahliye planlama ve hazırlık maliyetleri, olay komuta sistemi planlama ve hazırlık maliyetleri (Acil durum Yönetim organizasyon, Müdahale yönetimi maliyetleri, Kaynak yönetimi planlama maliyetleri, Acil durum haberleşme ve iletişimi plan ve hazırlık maliyetleri), hazırlık eğitimi maliyetleri, tatbikat maliyetleri, planlama ve dokümantasyon maliyetleri, iyileştirme planlama ve hazırlık maliyetleri olarak belirlenmiş olup bu kapsamdaki dolaylı maliyetler ise ölçülebilir olmayan hazırlık amaçlı tüm uygulamaları içermektedir. Müdahale kapsamındaki doğrudan maliyetler acil durum eylem maliyetleri (İhbar uyarı, tahliye, etki ihtiyaçlarının belirlenmesi), müdahale personeli toplanma ve ulaşım maliyetleri, müdahale planlama maliyetleri, basın ve halkla ilişkiler ve irtibat maliyetleri, haberleşme maliyetleri, emniyet ve güvenlik maliyetleri, arama kurtarma maliyetleri, yangınla mücadele maliyetleri, Sağlık hizmetleri (yardımları) maliyetleri (İlkyardım maliyetleri, periyodik muayene ve /kontrol maliyetleri, yaralanan işçinin en yakın sağlık kuruluşuna ulaştırılması ile ilgili işçinin ve ona refakat edenlerin süre kaybı, hastanede geçen toplam tedavi süresi, hastanede kontrolde geçen süre, hastaneden alınan istirahat süresi, yaralının taşınması ile ilgili yol ve sevk giderleri, hastanede SGK ca ödenen tıbbi tedavi ve ilaç giderleri, hastanede İşverence ödenen tıbbi tedavi ve ilaç giderleri, sürekli iş göremezlik ve malüllük durum tespitleri, sigortalanmamış tedavi giderlerinin maliyeti), ulaşım altyapı maliyetleri, nakliye ulaştırma maliyetleri, enerji destek maliyetleri, KBRN müdahale maliyetleri, kazazede/afetzede tahliye ve yerleştirme maliyetleri, geçici barınma ve beslenme maliyetleri, hasar tespiti maliyetleri, yaşam hatları altyapı onarım maliyetleri, psikososyal destek maliyetleri, enkaz kaldırma maliyetleri, defin hizmetleri maliyetleri olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamdaki Dolaylı maliyetler ise ölçülebilir olmayan müdahale kapsamındaki tüm uygulamaları içermektedir. İyileştirme kapsamındaki doğrudan maliyetler; İş kazası durumunda sosyal güvenlik çerçevesinde devlet tarafından kazalı sigortalıya yapılan yardımlar (Geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri, ölüm geliri, evlenme ödeneği, cenaze ödeneği, devlet tarafından ödenen 2 günlük ücret, malullük aylığı), Hukuki maliyetler (Rücu maliyetleri, maddi tazminat ödemeleri, manevi tazminatlar, açılan maddi-manevi tazminat davaları nedeniyle ödenen vekalet ücretleri, avukatlık ücretleri ve mahkeme giderleri, üst makam ve hükümetçe yapılan soruşturma ve adli işlemlerin masrafları, sigortaya ödenen tazminatlar, arabuluculuk maliyetleri, iş kazası neticesinde sakatlanan işçiye ödenen tazminatlar, Türk Ceza Kanunu kapsamında paraya çevrilen cezalar), Bozulan yapının ve hizmet servislerinin eski haline getirilme maliyeti, kazada hasar gören malzeme, tesis ve ekipmanın onarım, bakım ve yenilenme maliyeti, orta uzun vade psikososyal destek maliyetleri, olarak belirlenmiştir.

İyileştirme kapsamındaki dolaylı maliyetler ise işgücü verimsizliğine bağlı maliyetler (Kazaya uğrayan işçinin kaza nedeniyle çalışamadıkları iş süreleri için ödenen ücretlerin maliyeti, kazazede işçinin birlikte çalıştığı diğer işçilerin çalışamadıkları iş süreleri için ödenen ücretlerin maliyeti, meydana gelen iş kazasının zorunlu kıldığı fazla mesainin maliyeti, kazaya uğramış işçi ile birlikte çalıştıkları işçilerin iş başı yaptıktan sonra verimlerinin düşmesi ilgili ücretlerin maliyeti, eksik kalan işin tamamlanması maliyetleri, kaza geçiren işçi yerine alınan işçinin eğitim ve oryantasyon maliyeti, kazaya uğrayan işçinin işe dönmesi halinde çalışma verimindeki düşüş maliyeti), Üretim verimindeki düşüşe bağlı maliyetler (Kaza sırasında üretime ara verilmesi nedeniyle oluşan süre/üretim kaybı ve maliyeti, kazada hasara uğrayan tesis, malzeme ve ekipmanın onarım ve bakımın maliyeti, kazada kullanılmaz hale gelen tesis, malzeme ve ekipmanın yeniden edinme maliyeti, kaza sonrası olay yerinin eski haline getirilmesi maliyeti)**,** Kalite maliyetleri (Firmanın prestij ve müşteri kaybının maliyeti, kaza nedeniyle üretimde ve hizmet sunumunda oluşan kalitesizlik maliyetleri, yeniden planlama, tekrar eğitimlerinin maliyetleri), idari ve hukuki maliyetler **(**Kaza sonrası yasal işlemler sebebiyle yöneticilerin harcadığı zamanın ücretlerine yansıyan maliyeti, kaza sonrası işe başlayan çalışanların ikincil kaza maliyetleri, Türk Ceza Kanunu kapsamında hapis cezaları) olarak belirlenmiştir. Bu kapsamındaki dolaylı maliyetler ise ölçülebilir olmayan diğer iyileştirme kapsamındaki tüm uygulamalar (planlama, ihtiyaç tespiti, kamuoyu bilgilendirme, halk/çalışan müracaatlarının yönetimi ve hukuki danışmanlık vb.) olarak tespiti edilmiştir.

SONUÇ

Bir iş sisteminde güvenli ve sağlıklı iş ortamı için doğrudan ve dolaylı kaza maliyetlerinin en aza indirilmesi temel amaçtır. Bunun için iş sistemin sağlık ve güvenlik maliyetlerinin titiz bir şekilde belirlenmesi ve ölçülmesi gerekmektedir. Bu çalışmada sağlık ve güvenlik maliyetlerini belirlenmesine yönelik acil durum yönetimi temelinde bir ölçüm sistemi önerilmiştir. Bu ölçüm sisteminde kaza öncesi (risk azaltma, hazırlık) ve kaza sonrası (Müdahale ve iyileştirme) bir bütün olarak değerlendirilmekte olup bu süreç odaklı maliyet değerlendirmesinin İSG yönetici ve sorumlularına stratejik güvenlik eylemlerini belirleme noktasında önemli bilgiler sağlayacağı değerlendirilmektedir. Böylesine bir maliyet değerlendirme sisteminin, iş sisteminin güvenlilik açısından hangi noktada olduğunu belirlemede çok daha gerçekçi ve çözüme yönelik bilgi ve bulgular sunacağı, aynı zamanda bu bilgi ve bulguların İş yöneticilerine İş sağlığı ve güvenliğinin önemini anlatmada ve bu yöneticileri önleyici yatırıma ikna etme ve eyleme geçirmede daha etkili bir sonuç yaratacağı şüphesizdir. Özellikle risk yönetimi boyutuyla İş sağlığı ve güvenliğine yapılan yatırım ve harcamaların topluma ve işverenlere getirisinin ekonomik değerlendirmelerle gösterilmesi iş yaşamında güvenliğin daha etkin ve hızlı sağlanması noktasında ciddi katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akay, E., (2006), Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliği, Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırılması ve Bir Hizmet Modeli, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Akgün. H., (1999). İş kazalarının çalışanların kişisel nitelikleri ile ilişkisi ve otomotiv sektöründeki bir işletmede yapılan iş kazaları analiz çalışması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss. 37-42, 48-52

Australian Governmet, Attorney-Genaral Department., (2004), Emergency Management in Australia Concepts and Princibles, Manual number 1.

Aykul, H., (17-18 Mayıs 2017), Afet Yönetiminde Liderlik, Afet ve Acil Durum Yönetiminde Kurumlararası İş birliği ve Yönetişim Çalıştayı, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Aykul, H., (2022), Afet ve Kriz Yönetimi Ders Notları, Dumlupınar Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü.

Durdu, H.İ., (2014), İş kazalarının ekonomik analizi ve bazı sektörler bazında değerlendirilmesi, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 0, Sayı 5 ss (67, 91)

Esin A., (2006), Yeni Mevzuatın Işında İş Sağlığı ve Güvenliği. TMMOB. s. 386.

Guyaguler, T., Bozkurt, R., (2005), Kömür Madenciliğinde Meydana Gelen İş kazalarının Maliyetleri, Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı. Türkiye.

Kadıoğlu, M., (2011), Afet Yönetimi, TC Marmara Belediyeler Birliği yayını, Yayın no 65.

Erkan, N., Güner, A., Demeter., K (2007). Afet Risk Yönetimi (Derleme), Marmara Üniversitesi Kent Sorunları ve Yerel Yönetimler Araştırma ve Uygulama Merkezi.

MEGEP. (2022). https://denizhanosgb.com.tr/is-kazalarinin-is-gucu-ve-ekonomiye-etkileri/

Metin, E., Kayali, C. A., (Ağustos 2018), İşletmelerde İş Sağliği Ve Güvenliği Uygulamalarının Fayda Maliyet Analizi Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal Of Social Science, Yıl: 5, Sayı: 26, S. 221-243, Issn: 2149-0821.

Özkılıç Ö. (2005). İşçi sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri. TİSK. s. 23.

Tan, O., (1999). İş Kazası oluşmadan alınacak önlemlerin maliyeti ile iş kazası oluştuktan sonraki harcama maliyetlerin analizi ve karşılaştırması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanlığı, Tez Yöneticisi: Prof.Dr. H. Hilmi SABUNCU, İstanbul.

Yolcu, H. A., (2019), Özel Sektörde İş Sağliği Ve Güvenliği Maliyetlerinden Kisa Vadede Kaçinmanin Uzun Vadede Doğurduğu Etkiler Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dali Muhasebe Denetim Bilim Dali, İstanbul.

BULUT TABANLI MUHASEBE UYGULAMALARINDA GÜVENLİK SORUNLARI: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Esin YELGEN

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Anabilim Dalı, Alanya / Türkiye

Öz: Son yıllarda en çok benimsenen teknolojik yeniliklerden biri olan bulut bilişim, COVID-19 salgını ile birlikte muhasebe mesleğinin de en gözde teknolojisi durumuna gelmiştir. Bulut uygulamalarının kullanıcıları cezbeden düşük maliyet, internetin olduğu her yerden, her an erişim gibi birçok faydası bulunmaktadır. Ancak bu faydalarının aksine, tüm kullanıcıların görmezlikten gelemeyeceği birtakım gizlilik ve güvenlik tehditleri bulunmaktadır. Ayrıca kullanıcıların, bulut uygulamalarının işleyişine müdahale etme imkanları olmadığı için hizmet sağlayıcılarının sunduğu güvenlik mekanizmalarına güvenmek durumunda kalmaları da bir stres unsurudur. Bu unsurlar, özellikle şirketlerin bulut uygulamalarını benimseme niyeti üzerinde endişelere neden olmaktadır. Bulut uygulamalarının şirketlerin stratejik öneme sahip mali verilerinin oluşturulduğu muhasebe departmanında endişelerden uzak bir şekilde benimsenmesi için uygulamaların muhteva ettiği olası güvenlik açıkları, tehditler ve bu tehditlere karşı alınabilecek önlemlere ilişkin farkındalık oluşturulması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada, bulut tabanlı muhasebe bilgi sistemlerinin taşıdığı güvenlik sorunlarının açıklanması ve kullanıcı düzeyinde bulut kullanımına ilişkin politika geliştirme, hizmet sağlayıcılarının seçimi, sözleşme düzenlemeleri ve personel eğitimi gibi riskleri azaltıcı önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Bu minvalde çalışmada, ilgili güncel literatürü kapsamlı bir şekilde ele alan teorik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çalışmanın önemi, bulut uygulamalarının taşıdığı güvenlik sorunlarına ilişkin şirketlerin ve muhasebe meslek mensuplarının farkındalıklarını arttırma imkanı sağlamasıdır. Ayrıca çalışmanın, bulut tabanlı muhasebe uygulamaları konusunda sınırlı literatüre katkı sağlaması öngörülmektedir.

***Anahtar Kelimeler*:** Bulut Bilişim, Bulut Tabanlı Muhasebe, Güvenlik Sorunları

GİRİŞ ve KURAMSAL ÇERÇEVE

Muhasebe mesleğinde kağıt üzerinde yapılan işlemler, 1990'lı yılların sonuna doğru basit işlemleri gerçekleştiren muhasebe yazılımları ile yapılmaya başlamış, 2010'lu yıllarda e-defter, e-fatura ve e-arşiv uygulamaları ile sanal ortama taşınmıştır. Endüstri 4.0 ile başlayan dijitalleşme ve COVID-19 salgını ile evden çalışma ve benzeri uygulamaların yaygınlaşması, muhasebe mesleğinde kullanılan modern muhasebe yazılımlarının, bulut tabanlı muhasebe uygulamalarına dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Bulut tabanlı muhasebe uygulamaları ile sanal ortamlarda belge altyapısı oluşturularak, mali nitelik taşıyan işlemlerin kaydedilmesi, takibi, analiz edilmesi, raporlanması, yedeklenmesi ve dahası denetim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bulut tabanlı muhasebe uygulamalarının kullanımı, ülke ekonomileri için hizmet kalitesinin iyileştirilmesinde, kayıt dışı faaliyetlerin önlenmesinde, maliyetleri azaltmada ve zamandan tasarruf sağlamada büyük önem taşımaktadır. Bu uygulamalar ile muhasebe mesleğinde; belgeler (faturalar, fişler vb.), otomatik olarak müşterilere ve muhasebe sistemine iletilmekte, banka mutabakatları (tüm ödeme ve havale işlemleri) sistem üzerinden yapılabilmekte ve bu işlemlerin kayıtları eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Ayrıca bulut uygulamaları, mevzuat değişikliklerini takip ederek sistemde otomatik güncellemeleri yapmakta, finansal raporlama standartlarına (IFRS, GAAP) uygun muhasebe raporlarının hazırlanmasını, beyannamelerin otomatik olarak doldurulmasını ve çalışanların ilgili işlemleri ofise gitmek zorunda kalmadan yalnızca bir akıllı telefon kullanarak yapabilmesini sağlamaktadır.

Bulut bilişim teknolojisi, Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü (NIST) tarafından 'Minimum yönetim çabası veya servis sağlayıcı etkileşimi ile hızla sağlanabilen ve serbest bırakılabilen, yapılandırılabilir ve güvenilir bilgi işlem kaynakları (örneğin ağlar, sunucular, depolama, uygulamalar, hizmetler) havuzuna uygun, isteğe bağlı ağ erişimi sağlayan bir model' olarak tanımlanmıştır. NIST'e göre bulut modeli, beş temel özellik, üç hizmet modeli ve dört dağıtım modelinden oluşmaktadır. Özellikler; isteğe bağlı hizmet, geniş ağ erişimi, kaynak havuzu, hızlı esneklik ve ölçülebilen hizmettir. Hizmet modelleri; hizmet olarak yazılım (SaaS), hizmet olarak platform (PaaS) ve hizmet olarak altyapı (IaaS)'dır. Dağıtım modelleri ise özel bulut, topluluk bulutu, genel bulut ve hibrit buluttur (ICAI, 2021: 1; Kapur, 2021: 10; Imene ve Imhanzenobe, 2020: 56; Yau-Yeung vd., 2020: 424; Sobhan, 2019: 1262; Inuwa, 2015: 5; Simou vd., 2014: 271).

Bulut tabanlı muhasebe kavramı ise ilk olarak Ping ve Xuefeng (2011) tarafından ortaya atılmakla birlikte kavramın literatürde geçen resmi bir tanımı bulunmamaktadır. "Çevrimiçi Muhasebe" olarak da ifade edilen (Sobhan, 2019: 1262; Dimitriu ve Matei, 2015: 665) bulut tabanlı muhasebe, kullanıcıların bilgisayarlarına yüklenen muhasebe uygulamaları gibi davranmaktadır, ancak uygulamalar, çevrimiçi hizmetler sunan sunucular üzerinde yer almaktadır ve kullanıcılar ise uygulamalara web tarayıcıları aracılığıyla erişmektedirler. Bu sayede muhasebe meslek mensupları veya işletme sahipleri mali bilgilerine istedikleri anda bilgisayar, tablet veya akıllı telefon gibi farklı yetkilendirilmiş cihazlarla herhangi bir yerden internet aracılığıyla erişebilmektedirler (Yau-Yeung vd., 2020: 423; Dimitriu ve Matei, 2015: 666).

Bir ürün olarak değil bir hizmet olarak sunulan bulut tabanlı muhasebe uygulamaları, geleneksel muhasebe yazılımları ile kıyaslandığında kullanıcılarına sağladığı birçok faydası bulunmaktadır (Dimitriu ve Matei, 2015: 666). Örneğin, muhasebe kuralları ve vergi düzenlemeleri değiştikçe bulut tabanlı uygulamalar otomatik olarak güncellenmektedir. Bakım-onarım, sistem yönetimi, sunucu arızaları gibi konular, bulut muhasebe servis sağlayıcıları tarafından yönetilen konular haline gelmektedir (Özdemir ve Elitaş, 2015: 43). Uygulamalar, aylık veya yıllık abonelik maliyetlerini ve güncelleme maliyetlerini içermekle birlikte bunlar gerektiğinde sağlayıcı tarafından da üstlenilebilmektedir. Bu durum, geleneksel muhasebe yazılımlarının ücretlerinden kaçınmayı da mümkün kılmaktadır (Mitran, 2020: 22; Khanom, 2017: 34; Özdemir ve Elitaş, 2015: 50). Bulut hizmetlerini kullanırken şirketler, ihtiyaç duydukları kadar uygulama satın alabilmektedir. Şirket büyüdükçe bulut hizmetleri ölçeklenebilmekte ve şirketler zahmetsizce yazılım ekleyebildikleri için çok daha fazla esnekliğe ve artan adaptasyona sahip olmaktadırlar (Dimitriu ve Matei, 2015: 668). Bulut tabanlı uygulamalarda verilere erişim, tüm yetkili kullanıcılar için internet erişimi olan her yerden mümkün olmaktadır (Mitran, 2020: 26; Khanom, 2017: 33; Özdemir ve Elitaş, 2015: 50). Bulut muhasebesinde veriler, meslek mensuplarının unutma olasılığına karşı otomatik olarak yedeklenmektedir. Böylelikle olası veri kayıplarının da önüne geçilebilmektedir (Khanom, 2017: 34; Özdemir ve Elitaş, 2015: 51). Ayrıca yangın vb felaketler, sürücünün herhangi bir mekanik parçasının çalışmaması, finansal bilgileri çalmak isteyen şirket içi kötü niyetli kişiler, masaüstü bilgisayarlara virüs bulaşması gibi nedenler, geleneksel muhasebe yazılımı kullanan şirketler için büyük önem taşıyan verileri kullanılamaz, kurtarılamaz duruma getirebilmektedir. Bulut tabanlı muhasebe uygulamalarında ise veriler, sanal ortamda depolandığından masaüstü ve sabit disk dosyaları zarar görse bile herhangi bir kayıp söz konusu olmamaktadır (Rao vd., 2018: 55; Khanom, 2017: 34; Özdemir ve Elitaş, 2015: 51).

Diğer taraftan bulut tabanlı muhasebe uygulamalarında yukarıda belirtilen faydaların yanında kullanıcılar üzerinde endişe yaratan bazı problemler de bulunmaktadır. Bu problemleri genel olarak güvenlik sorunları, tehditler ve saldırılar olarak sınıflamak mümkündür. Bulut tabanlı uygulamalara yönelik tehditleri; iş modelindeki değişiklikler, bulut uygulamalarının kötü niyetli kişiler tarafından kullanımı, güvenli olmayan arayüzler, paylaşılan teknoloji/çok kiracılı yapı zayıflıkları, veri ihlalleri, veri kaybı

ve veri sızıntısı, kimlik hırsızlığı, hesap ve hizmet ele geçirme şeklinde sıralamak mümkündür (ICAI, 2021: 21; Mitran, 2020: 28; Moudud-Ul-Huq vd., 2020: 244; Inuwa, 2015: 8; Deloitte, 2014: 7; Modi vd., 2013: 5-7). Bu uygulamalara yönelik olarak gerçekleşen olası saldırıları ise zombi saldırısı (botnetlar), veri manipülasyonu (SQL enjeksiyonu, hizmet enjeksiyon saldırısı), meta veri sızdırma saldırısı, yan kanal saldırısı/arka kapı kanal saldırısı, adres çözümleme protokolü (ARP) önbellek zehirlenmesi, sanallaştırmaya yönelik saldırılar, kimlik avı, alan adı sistemi (DNS) saldırıları, etki alanı ele geçirme, IP sahtekarlığı vb. şeklinde sıralanmaktadır (Ahmed vd., 2017: 89; Modi vd., 2013: 7-9; Turab vd., 2013: 209). Bulut tabanlı uygulamaların taşıdığı olası güvenlik sorunları ise aşağıda daha ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır:

- İnternet Bağlantısının Gerekliliği ve Güvenliği: Bulut uygulamaları için her zaman mümkün olmayan sürekli bir internet bağlantısına ihtiyaç duyulması sistemin en önemli dezavantajıdır (Sobhan, 2019: 1264; Rao vd., 2018: 56; Khanom, 2017: 34; Mohanty ve Mishra, 2017: 287). Güvenli olmayan wi-fi bağlantıları veya hizmette olası kesintiler/istikrarsızlık/düşük hız gibi durumlar istenmeyen kişilerin gizli dosyalar da dahil olmak üzere tüm verilere erişmesine neden olabilmektedir (Mitran, 2020: 28; Sobhan, 2019: 1264; Kızıl vd., 2018: 6; Khanom, 2017: 34).
- Kontrol Kaybı: Bulut uygulamaları kullanıldığında şirketin tüm verileri, kendileri tarafından bilinmeyen bir sunucuda depolanmaktadır. Bu durum, veriler üzerindeki kontrolün şirketin elinde olmadığı anlamına gelmektedir (Singh vd., 2020: 4; Rao vd., 2018: 56; Khanom, 2017: 34).
- Hizmet Sağlayıcılarının Konumu: Bulut uygulamaları piyasasına her gün yeni sağlayıcılar, daha düşük ücretlendirme ve daha iyi hizmet sunma vaatleriyle girmektedirler. Ancak çoğu sağlayıcı, çeşitli nedenlerle piyasadan çekilmekte ve dolayısıyla kullanıcılar, kendi verileri ile bağlantılarının kesilmesi riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Mohanty ve Mishra, 2017: 287).
- Güvenlik Endişeleri: Bulut uygulamaları ile veriler, sanal ortamlarda var olmaktadır. Güvenlik ihlalleri, binlerce kullanıcının e-posta hesaplarını, spam ve kimlik avı dolandırıcılığı riskine sokarak (Mitran, 2020: 29; Deloitte, 2014: 7), her an yetkisiz kötü niyetli kişilerin verilere erişme riskini ortaya çıkarmaktadır (Mitran, 2020: 29; Mohanty ve Mishra, 2017: 287; Deloitte, 2014: 7). Örneğin, kullanıcıların bulut uygulamalarını yönetmede ve hizmetlere erişimde kullandığı uygulama arayüzleri açıkları önemli bir risk oluşturmaktadır. Bu güvenlik açıklarının kötü niyetli kişiler tarafından bir kez keşfedilmesi, şirketin bulut varlıklarına ve hatta diğer kullanıcıların bulut varlıklarına yönelik saldırılara dönüşmesine yol açmaktadır (Mitran, 2020: 28; Moudud-Ul-Huq vd., 2020: 244).
- Gizlilik Endişeleri: Bulut tabanlı uygulamalarda banka hesap bilgileri gibi işlenen ve yedeklenen finansal bilgiler, gizlilik seviyesi yüksek bilgiler arasında bulunmaktadır (Kızıl vd., 2018: 6). Gizlilik, şirketler için önem taşıyan bu verilerin izolasyonu olarak tanımlanmaktadır (Singh vd., 2020: 3). Yalnızca yetkili kişiler tarafından kullanılması veya erişilmesi gereken bu bilgilerin (Daryabar vd., 2013: 83) gizliliği, güvenilir olmayan bulut hizmeti sağlayıcıları nedeniyle tehlikeye girebilmektedir (ICAI, 2021: 25).
- Mevzuata Uygunluk: Bulut hizmet sağlayıcıları, farklı ülkelere hizmet sunmakta ve sunucular ile veri merkezleri farklı lokasyonlarda bulunabilmektedir. Bununla birlikte verilerin gizliliği, denetimi ve mevzuata uygunluk hususunda ülkeler arasında yasal düzenlemelerde farklılıklar da bulunmaktadır. Bulut tabanlı uygulama kullanıcılarının bu farklılıklar hususunda hizmet sağlayıcılarından gerekli bilgilendirmeleri almaları büyük önem taşımaktadır (Kızıl vd., 2018: 6).

Tüm hizmet modelleri (SaaS, PaaS ve IaaS) için söz konusu olan bu tehditler ve saldırılar, bulut kaynaklarının ve farklı katmanlardaki hizmetlerin gizliliğini, bütünlüğünü ve kullanılabilirliğini doğrudan veya dolaylı olarak etkileyerek yukarıda bahsedilen güvenlik sorunlarına neden olmaktadır (Modi vd., 2013: 11). Yukarıda verilen saldırıların güvenlik sorunlarına yol açmasının nedenleri arasında altyapı yetersizlikleri, kimlik doğrulama eksiklikleri, zayıf şifreleme algoritmaları, zayıf anahtar kullanımla-

rı, güvenilmez veri merkezleri ve olağanüstü durum kurtarma eksiklikleri gösterilmektedir (Modi vd., 2013: 6). Bu yüzden bulut uygulaması kullanıcılarının bir güvenlik sorunu yaşamaması için alması gereken bazı önlemler bulunmaktadır. Bu önlemlerin başında hizmet sağlayıcılarının seçimi gelmektedir. Bu noktada kullanıcıların, hizmet sağlayıcıların itibarı, uygulamalarda ücretsiz deneme olanaklarının mevcudiyeti, telefon ve web desteği, satın alma indirimleri, veri depolama şekilleri ve veri gizlilik ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması gibi unsurlara dikkat etmesi gerekmektedir (Singh vd., 2020: 4; Popivniak, 2019: 176). Ayrıca, kullanıcıların bulut uygulamalarını kullanırken, saldırı izleme, kayıt altına alma ve önleme işlemlerini gerçekleştiren bulut koruma sistemlerini kullanması, kullanılan yazılım ve uygulamaların güvenilirliğini sürekli kontrol etmesi, sistemde oluşabilecek güvenlik açıklarını tespit ederek düzeltmesi, sunuculardan kaynaklı oluşacak hataları ortadan kaldırmak için yedekleme ve acil durum yönetim planlarını hazırlaması, kullanılan her sanal makineye güvenilir bir işletim sitemi kurarak sanal sunuculara ve ortak kullanılan bellek ünitelerine başlatma ve bekleme şifreleri oluşturması büyük önem taşımaktadır (İnağ vd., 2015: 7).

AMAÇ

Cybersecurity Ventures, sadece bulut uygulamalarında (satıcılar ve sosyal medya şirketleri -Apple, Facebook, Google, Microsoft, Twitter vb.- tarafından işletilen genel bulutlar, vatandaşlar tarafından erişilebilen devlete ait bulutlar, orta ve büyük ölçekli şirketlere ait özel bulutlar ve bulut depolama sağlayıcıları) depolanan toplam veri miktarının 2025 yılına kadar 100 zettabayt'a ulaşacağını tahmin etmektedir. Bu miktar, dünya verilerinin yüzde 50'sini oluşturacaktır. Bulut uygulamaları bu miktarda veriye eriştiğinde, veriyi paylaştığında ve depoladığında, güvenlik açıklarının sayısı da artacaktır (Morgan, 2020). Bulut tabanlı uygulamalara geçmek isteyen şirketler, özellikle mali verilerin güvenliği konusunda bu durumu bir tehdit olarak algılamaktadırlar. Bu da bulut tabanlı uygulamaları benimseme noktasında endişelere neden olmaktadır. Bu nedenle şirketlerin stratejik öneme sahip mali verilerinin oluşturulduğu muhasebe-finans departmanında bulut tabanlı uygulamaların, endişelerden uzak bir şekilde benimsenmesi için uygulamaların muhteva ettiği olası güvenlik sorunları, tehditler ve bu tehditlere karşı alınabilecek önlemler hususunda farkındalık oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle çalışmada, bulut tabanlı muhasebe bilgi sistemlerinin taşıdığı güvenlik sorunlarının açıklanması ve bulut tabanlı uygulamalara yönelik olası saldırılara karşı alınabilecek önlemlerin sunulması amaçlanmıştır.

KAPSAM

Çalışma; bulut tabanlı muhasebe uygulamaları kullanımının faydaları, bu uygulamaların taşıdığı güvenlik sorunları, tehditler ve saldırılar ve bulut kullanıcılarının güvenlik sorunları, tehditler ve saldırılara karşı alması gereken önlemler konusunda bilgi sunmaktadır.

YÖNTEM

Çalışmada, ilgili güncel literatürü ele alan teorik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu minvalde çalışmada, bulut bilişim ve bulut tabanlı muhasebe uygulamaları alanında yapılmış, ulusal ve uluslararası çeşitli bilimsel yayınları içeren kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen bilimsel yayınlar; tezler, makaleler, tebliğler ve uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlardan oluşmaktadır. Bu doğrultuda, başlığında "Bulut Bilişim", "Bulut Muhasebe", "Bulut Bilişimde Zorluklar" "Dijital Dönüşüm ve Muhasebe", "Bulut Bilişimde Güvenlik Sorunları" gibi ifadeler geçen 20 adet ulusal, 60 adet uluslararası çalışma ve 10 adet uluslararası sektör raporu incelenmiştir. Çalışma, bulut tabanlı muhasebe uygulamaları ve uygulamaların muhteva ettiği güvenlik sorunları hakkında güncel bir durum tespiti yapmakta olup, bulut tabanlı uygulamalar ile ilgili kanun ve yönetmeliklerin incelenme-

sini kapsamamaktadır. Zira kanun ve yönetmelikler, ülkeden ülkeye değişmekte olup, ülkeler arasında mevzuatların karşılaştırılması başka bir çalışmanın konusu yapılabilir.

SONUÇ

Günümüzde şirketlerin öncelikli hedefleri arasında güvenli bir yapı içerisinde, düşük maliyetli ve ileri teknolojik olanaklarla çağa uyum sağlayabilmek bulunmaktadır. COVID-19 salgını ile birlikte evden çalışma ve benzeri uygulamaların yaygınlaşması, özellikle muhasebe mesleğinde yeni nesil teknolojilerden biri olan bulut tabanlı muhasebe uygulamalarının benimsenmesini kısmen zorunlu hale getirmiştir. Ancak bulut tabanlı muhasebe uygulamalarını benimseme oranının artması ile beraber siber suçlarda yaşanan artışlar, özellikle stratejik önem taşıyan mali verilerini bulut üzerinde depolayan kullanıcılar üzerinde ciddi endişelere neden olmaktadır. Bu yüzden bulut tabanlı uygulamalar tarafından işlenen ve yedeklenen dijital verilerin tahrip edilmemesi, değiştirilmemesi, kaybolmaması ve kötü niyetli kişilerin eline geçmemesi için hizmet sağlayıcılar ve kullanıcılar tarafından birtakım önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu minvalde çalışmada ilk olarak bulut uygulamalarının taşıdığı güvenlik sorunları (internet bağlantısının gerekliliği, güvenlik endişeleri, kontrol kaybı, gizlilik endişeleri, yasal uyumluluk, sağlayıcılar ve sunucuların konumu), tehditler ve saldırılar açıklanmıştır. Sonrasında, bulut tabanlı muhasebe bilgi sistemlerinin taşıdığı güvenlik sorunlarına ilişkin önerilere yer verilmiştir. Bu çalışma, bulut muhasebe uygulamalarının muhteva ettiği olası güvenlik sorunlarına ilişkin şirketlerin ve muhasebe meslek mensuplarının farkındalıklarını arttırma imkanı sağlaması bakımından önem taşımaktadır.

Bulut tabanlı muhasebe uygulamalarının benimsenmesi ile şirketlerin ve muhasebe meslek mensuplarının göz önünde bulundurması gereken güvenlik sorunlarına ilişkin öneriler aşağıda sunulmaktadır.

- Tüm ülkelerde bulut tabanlı uygulamalar hususunda güvenlik politikaları geliştirilmelidir. Ancak ülkeden ülkeye değişmesi muhtemel olan yasalardan/yönetmeliklerden kaynaklı oluşabilecek anlaşmazlıkların önüne geçebilmek için anlaşmazlık durumlarında hangi ülke yasalarının geçerli olacağı kullanıcı sözleşmelerinde açık bir şekilde belirtilmelidir.
- Bulut hizmet sağlayıcılarının yeterliliklerine ilişkin uluslararası standartlar oluşturulmalı ve hizmet sağlayıcılarının periyodik olarak denetlenmesi sağlanmalıdır.
- Bulut hizmet sağlayıcıları titizlikle seçilmeli ve yapılan sözleşme olası riskleri en aza indirecek şekilde düzenlenmelidir.
- Bulut hizmet sağlayıcıları, veri, yazılım ve donanım güvenliği noktasında özellikle şifreleme teknolojileri, erişim ve kontrol teknolojileri, izinsiz giriş tespit teknolojileri kullanımına özen göstermelidirler.
- Bir bulut uygulamasında her bir kullanıcının sadece kendilerinin sorumluluğunda olan veriye erişimi sağlanmalı, diğer verilere ise erişimi kısıtlanmalıdır.
- Hizmet kesintilerinden kaynaklı oluşabilecek güvenlik açıklarının önüne geçebilmek amacıyla altyapı güçlendirilmelidir.
- Bulut tabanlı uygulama kullanımları, olası güvenlik sorunları, tehditler ve saldırılar hususunda bu uygulamaları kullananlara gerekli eğitim desteği verilmelidir.

KAYNAKÇA

Ahmed, H.A.S., Ali, M.H., Kadhum, L.M., Zolkipli, M.F.B., Alsariera, Y.A., (2017). A Review of Challenges and Security Risks of Cloud Computing. *Journal of Telecommunication, Electronic and Computer Engineering*, 9(1-2):87-91.

Daryabar, F., Dehghantanha, A., Udzir, N.I., Sani, N.F.M., bin Shamsuddin, S., Norouzizadeh, F., (2013). A Survey About Impacts of Cloud Computing on Digital Forensics. *International Journal of Cyber-Security and Digital Forensics*, 2(2):77-94.

Deloitte, (2014). Cloud Computing – What Auditors Need to Know. https://www.ucop.edu/ethics-compliance-audit-services/_files/webinars/10-14-16-cloud-computing/cloudcomputing.pdf (E.T. 12.10.2021)

Dimitriu, O., Matei, M., (2015). Cloud Accounting: A New Business Model in A Challenging Context. *Procedia Economics and Finance*, (32):665 – 671.

ICAI, (2021). Guide to Cloud Computing for Accountant. https://pqc.icai.org/assets/announcement_files/1625653272.pdf (E.T. 14.11.2021).

Imene, F., Imhanzenobe, J., (2020). Information Technology and the Accountant Today: What Has Really Changed?. *Journal of Accounting and Taxation*, 12(1):48-60.

Inuwa, U.N., (2015). The Risk and Challenges of Cloud Computing. *International Journal of Engineering Research and Applications*, 5(12):5-10.

İnağ, Y., Ceyhan, E.B., Sağıroğlu, Ş., Bulut Bilişimin Kurumsal Zorlukları ve Çözüm Önerileri. 8. *Uluslararası Bilgi Güvenliği ve Kriptoloji Konferansı*, Ankara, 30 - 31 Ekim 2015.

Kapur, A., (2021). Digital Forensics in Cloud Computing. *International Journal of Computer Applications*, 183(18):10-13.

Khanom, T., (2017). Cloud Accounting: A Theoretical Overview. *IOSR Journal of Business and Management*, 19(6):31-38.

Kızıl, C., Yılmaz, E., Aslan, T., (2018). Bulut Teknolojisinin Muhasebe Üzerine Etkileri. https://ssrn.com/abstract=3901126 (E.T. 24.01.2022).

Mitran, D., (2020). Risks and Benefits of Adopting Cloud Accounting. *Internal Auditing & Risk Management*, 15(4):22-32.

Modi, C., Patel, D., Borisaniya, B., Patel, A., Rajarajan, M., (2013). A Survey on Security Issues and Solutions at Different Layers of Cloud Computing. *The Journal of Supercomputing*, 63(2):561-592.

Mohanty, A., Mishra, A.K., (2017). Benefits and Issues of Cloud Computing in Accounting. *International Journal of Trend in Scientific and Development*, 1(6):283-288.

Morgan, S., (2020). Cybercrime To Cost The World $10.5 Trillion Annually By 2025. https://cybersecurityventures.com/cybercrime-damages-6-trillion-by-2021/ (E.T. 22.02.2022).

Moudud-Ul-Huq, S., Asaduzzaman, M., Biswas, T., (2020). Role of Cloud Computing in Global Accounting Information Systems. *The Bottom Line*, 33(3):231-250.

Özdemir, S., Elitaş, C., (2015). The Risks of Cloud Computing in Accounting Field and the Solution Offers: The Case of Turkey. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(1):43-59.

Popivniak, Y., (2019). Cloud-Based Accounting Software: Choice Options in the Light of Modern International Tendencies. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3):170-177.

Rao, M.T., Jyotsna, T.G., Sivani, M.A., (2018). Impact of Cloud Accounting: Accounting Professional's Perspective. *IOSR Journal of Business and Management*, 53-59.

Simou, S., Kalloniatis, C., Kavaklı, E., Gritzalis, S., (2014). Cloud Forensics: Identifying the Major Issues and Challenges. *CAiSE*, 271-284.

Singh, H.P., Singh, R., Singh, V., (2020). Cloud Computing Security Issues, Challenges and Solutions. *Easy Chair*, (2533):1-9.

Sobhan, R., (2019). The Concept of Cloud Accounting and its Adoption in Bangladesh. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 3(4):1261-1267.

Turab, N., Taleb, A.A., Masadeh, S.R., (2013). Cloud Computing Challenges and Solutions. *International Journal of Computer Networks & Communications*, 5(5):209-216.

Yau-Yeung, D., Yiğitbaşıoğlu, O., Green, P., (2020). Cloud Accounting Risks and Mitigation Strategies Evidence from Australia. *Accounting Forum*, 44(4):421-446.

GREAT DISASTER EARTHQUAKE and HUMAN

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

Yozgat Bozok University Faculty of Sports Sciences, Yozgat / Turkiye

Abstract: It is known that one of the biggest disasters is earthquake. Every year, many earthquakes occur in our country and around the world with more or less intensity. It is a fact that there will be many earthquakes now and in the future, as there have been many devastating earthquakes in our country and around the world in the past. People are affected not only physically and economically but also psychologically as a result of these events. Earthquake is one of the most important and destructive natural disasters in the world. An earthquake is a natural disaster that causes destruction in the cities where it occurs and also destroys the human psychology. Earthquakes, like other natural disasters, can cause trauma and people can give various reactions according to their emotions, thoughts and behaviors. Human psychology after the earthquake; It goes through three phases: shock, passivation, and recovery. The person exposed to the earthquake experiences psychological shock. Major disasters are one of the most important reasons for the deterioration of the social and psychological structure of the individual. The fact that the earthquake is a natural disaster shakes the individual's beliefs about external effects and controlling his own life. The fact that the earthquake is a natural disaster shakes the individual's beliefs about external effects and controlling his own life. Increasing the level of knowledge, that is, individuals having what to do before, during and after the earthquake, can provide individuals with a sense of control to a certain extent. This is achieved through the measures taken against the possibility of an earthquake. This study has been prepared in order to reveal the psychosocial impact of the 7.7 and 7.6 magnitude earthquake that occurred in the South East region of Turkey. The psychological and social consequences of the disaster in the 11 cities where the earthquake occurred do not differ from city to city due to the fact that the cities are adjacent to each other. With this study, we aimed to raise awareness and educate people on this issue by revealing the psychosocial effects of the earthquake on children and adults.

Keywords: Earthquake, Human, Psychology, Trauma, Impact

THEORETICAL FRAMEWORK and INTRODUCTION

It is known that one of the biggest disasters is earthquake. Every year, many earthquakes occur in our country and around the world with more or less intensity. It is a fact that there will be many earthquakes now and in the future, as there have been many devastating earthquakes in our country and around the world in the past. People are affected not only physically and economically but also psychologically as a result of these events. Ground-based natural disasters are natural events that can be seen almost everywhere in the world and can reach the level of disaster. At the moment of the disaster, the person goes into psychological shock and freezes. The shock effect spreads to the whole body of the person. This shock effect is the body's psychological defense mechanism. In some individuals, the opposite of this behavior is observed. The person is in a state of panic and is constantly moving. Events such as natural disasters, deaths, accidents, earthquakes, tsunamis, etc. are called traumatic situations (Çulfa, 2020). An earthquake is a natural disaster that causes destruction in the cities where it occurs and also destroys the human psychology. Earthquakes, like other natural disasters, can cause trauma and people can give various reactions according to their emotions, thoughts and behaviors. However, each person's level of exposure to trauma is different. For example, although the person who experienced the earthquake was affected by the earthquake, the person may not have post-traumatic stress disorder. Despite this, post-traumatic stress disorder can also be seen in many people who do not feel the earthquake but only follow it through communication tools. Therefore, even the possibility of an earthquake can harm our psychology.

Human psychology after the earthquake; It goes through three phases: shock, passivation, and recovery. The person exposed to the earthquake experiences psychological shock. The shock response is a psychological defense mechanism created by the body. Immediately after the earthquake, the person may experience symptoms such as feeling extremely afraid, not knowing what he is doing, not being able to feel his emotions, not being able to react, not being able to perceive the environment or situation fully. The fear of death, which suddenly affects the person, can create a sense of helplessness and panic in the person. Some people in a state of panic may unconsciously take risks to survive an earthquake. For example, they may be injured or die by throwing themselves from a high floor (Abalı, 2023).

PURPOSE and SCOPE

In this paper, it is aimed to inform our people about the earthquake by evaluating and compiling the effects of the earthquake, one of the biggest disasters. The fact that our country is an earthquake country and the earthquake intensity and magnitude increased to 7.7 revealed the necessity of compiling the paper. In addition, what awaits people after the earthquake and the methods of protection from earthquakes are briefly summarized.

LITERATURE REVIEW

Major disasters are one of the most important reasons for the deterioration of the social and psychological structure of the individual. The fact that the earthquake is a natural disaster shakes the individual's beliefs about external effects and controlling his own life. The fact that the earthquake is a natural disaster shakes the individual's beliefs about external effects and controlling his own life. Increasing the level of knowledge, that is, individuals having what to do before, during and after the earthquake, can provide individuals with a sense of control to a certain extent. This is achieved through the measures taken against the possibility of an earthquake. Information about not building a house on fault lines determined by technology, what to do in the event of an earthquake, experienced manpower required after the earthquake, and the readiness of the societies to be an organization where tents and containers can intervene immediately (Çelen, 2023).

There are 3 stages in human psychology after an earthquake: Shock, Passivation and Recovery. People affected by the earthquake are in a passive state. At this stage, people feel powerless and tired despite their efforts to get rid of the effects of the traumatic situation. The pacified person needs help from the environment. With the support he receives from the environment, his awareness rises and he begins to act consciously. The stage in which the psychological wounds of the earthquake begin to crust over is the recovery stage. Although the recovery situation is seen as positive, the situation is not so easy. It is the stage where the person is at the highest level of anxiety. Insomnia, having nightmares about the earthquake, remembering the event with disturbing frequency, constant fear of an earthquake, startle reactions, inability to plan for the future, alienation, and avoidance of situations that remind the event are seen. These symptoms can vary from person to person. If a person loses hope that his life will return to the way it was, he may harm himself. The person who can maintain his psychological strength can overcome this situation in a short time (Abalı, 2023).

The destruction and losses encountered are not a situation that can be easily overcome. The presence of fear, anxiety and stress reduces life satisfaction and life energy. It has been observed that those who have experienced earthquakes have the same fear and stress many years later. For example, after the Gölcük Earthquake, Uludağ University psychology / sociology departments in 2003 revealed that different psychopathological symptoms were encountered due to gender and age variables. For example,

somatization, fear/anxiety, depression and anger are used more frequently by women and the elderly, and all psychopathological symptoms except somatization decrease with age.

The moment and the aftermath of the earthquake are very important for children as well as adults, as early children do not know what the possible consequences are when they are in ruins, they only feel pain and uneasiness. Even if there is no destruction, the mother's attitude is very important in naming the situation and developing fear / anxiety in the child when there is a concussion at home. Another problem of children is that those who lost their parents are placed in a nursing home or foster family, which may create some pathological traces in their lives. Meanwhile, the kidnapping problems of children and their falling into the hands of the organ mafia are another problem. The fact that children who have not experienced earthquakes witness those terrible scenes on TV may also cause eating and sleeping disorders in the child, and parents should be careful about this issue (Çelen, 2023).

Adolescents, on the other hand, may develop anxiety by thinking about what may happen after the earthquake and earthquake, as their cognitive structures have developed. The biggest fear of the adolescent is that his body will be damaged, which may accompany this negative situation. In addition to these symptoms, inhibition of the adolescent (freezing) causes anger and anger can turn into aggressive behavior. Loss of comfort zone, lack of food, loss of friends, future anxiety are examples of this freezing. If emotion regulation or psychological resilience is not sufficiently developed, there may be suicidal attempts as well as harming others. Another outcome of the earthquake is the loss of ego identity. The destruction of the house, the neighborhood, the loss of everything that will remind you of your childhood memories makes it difficult for him to answer the questions "who am I?" "What am I". Erikson noticed this situation among those living in places that were destroyed by bombs during the Second World War (Çelen, 2023).

In this period, everyone experiences stress in some way, and all these psychological damages can be minimized by getting psychological help after the earthquake, participating in psychological resilience programs, and providing group counseling by the school guide in schools. Of course, the most important thing is that the individual should obtain information about a possible earthquake. Those living in areas with a high probability of earthquake should be prepared, but they do not have precise information. Although they are aware of being prepared for earthquakes, it is seen that they still expect responsibility from official institutions and authorities rather than themselves.

What we can do to protect our psychology after the earthquake;

Do not be afraid to talk about your experiences during the earthquake.

Do not suppress your feelings, thoughts, sadness.

Share your feelings and thoughts about the earthquake with those close to you.

Think about the meaning of life and try to make future plans.

You may feel helpless and unable to do anything in the face of what you are going through. It is normal to see all these symptoms in people who have experienced an earthquake, it is natural. However, if these complaints do not decrease, if they make your life difficult, if you have difficulty in coping, you can get psychological support from a specialist (Abalı, 2023).

The first psychological behaviors experienced after a disaster are called acute situations:

In the first stage, with the shock of the event in humans; Emotions such as a decrease in the ability to think logically, disbelief in the event, fear, anger attacks, and insecurity arise. Behaviorally; Problems such as an increase in alcohol and cigarette use, insomnia or excessive sleep, nightmares, eating less or excessively, and attention deficit occur.

The second stage is the response stage. At this stage, people who experience the disaster want to avoid any situation that reminds them of the disaster. Fear, anxiety, restlessness, depression, feelings of loneliness are observed.

In the recovery phase, which we will call the third phase; There is a decrease in negative reactions after the disaster. The individual who experienced the disaster now shows signs of recovery and begins to take an interest in life and make plans for the future. The disaster victim is now starting to recover himself emotionally and physically.

The first hours after the earthquake are the ones with the intensity of panic and grief and the high drama intensity. People are in a great rush. In the next few weeks, the psychology of the earthquake survivors is replaced by the problem of what their next life will be like. The panic and desperation in the first days give way to the search for how to start life again. Thoughts such as being able to live at home again and the desire to return to work begin to appear. It is seen that state and local governments have started to work on damage repair and restoration (Çulfa, 2020).

EARTHQUAKE PROTECTION METHODS

1- We should definitely not panic. 2- When the tremor stops, we should take the disaster bag we prepared in advance and other urgently needed materials (such as clothes, blankets, water and food) with us, and immediately leave the place we are in by the ways we have determined beforehand and go to the meeting place. 3- We should help those who need help in the demolished buildings, in rescue, first aid and debris removal works. 4- We should be cautious against the possibility of a second concussion. 5- We should not occupy the telephone lines. 6- We should not hinder the traffic as there will be transportation of the sick and injured on the roads. 7- We should not believe the rumors and gossip about the earthquake. 8- We should be in solidarity with each other in the family. In particular, we should keep children away from the effect of the event. 9- We should help the relevant and officials without causing panic and confusion during rescue and social assistance. 10- If the building is damaged, we must wait at least an hour to enter. We must act in accordance with the announcement of the concerned. 11- In coastal settlements, we should stay away from the seaside in case of huge waves. 12- We must absolutely obey the rules and instructions of the administrators in the collective settlement areas, and we must not allow turmoil, gossip and unrest. 13- We should follow the cleaning rules for the health of the people, especially in the residential areas, and warn those who do not. 14- Considering that others may need it, we should not request more aid than we need (İşçi, 2008).

CONCLUSION

Earthquake, which is a geological disaster, is an event that directly concerns sociology and psychology in terms of its consequences. Earthquakes, which have heavy consequences such as losing loved ones, being disabled, impoverished, and destruction of infrastructure, cause great destruction in society. Natural disasters consist of events that shake our sense of belief that the world is a safe place by causing physical, social and psychological losses that disrupt life to a great extent. The state of being affected by psychological losses is a concept that varies from person to person (Çulfa, 2020). Psychological support in disasters; To prevent psychological disorders that may arise after a disaster, to re-establish and develop relations at the family and community level, to help the affected people realize their own

capacities and to strengthen their resilience in the process of returning to their normal lives, to increase the skills of coping with possible disasters and emergencies that may occur in the future, and to support relief efforts. It is expressed as a set of multidisciplinary services that includes and is carried out at every stage of the disaster cycle. Psychological support activities play a major role in coping with negative situations after disasters. Psychological support is the most important phase of the recovery phase of disaster management. Psychological support helps the society to return to its former psychosocial state by relieving the victims, guiding them, and teaching the methods of coping with the negative situations that arise. Earthquake disaster affects all people psychologically. People use their own means to get rid of this negativity. The low number of people receiving professional support is due to the prejudices of the Turkish people about receiving psychological support. In order to avoid this prejudice, the psychologist, who will provide professional support, should have a personalized approach and act (Çulfa, 2020).

REFERENCES

İşçi, Çoşkun (2008). What is Earthquake and How to Protect it?, Journal of Yasar University, 3(9), 959-983

Celen, Nermin. (2023). What Will Be the Possible Psychosocial Effects of the Earthquake, Istanbul Atlas University/Faculty of Human and Social Sciences/Department of Psychology/Psychology Pr.

https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/depremin-olasi-psikososyal-etkileri-neler-olacak-2051305

Abalı, Cansu. (2023). Earthquake-psychological-effects, Medilife, psychology department

https://www.medilife.com.tr/85-saglik-rehberi/3087-depremin-psikolojik-etkileri/

Çulfa, Ekrem (2020). Effects of Major Disasters such as Earthquakes on Society, İstiklal

https://www.istiklal.com.tr/kose-yazisi/deprem-gibi-buyuk-afetlerin-toplum-uzerindeki-etkileri/585023

İŞÇİ MEMUR MAAŞLARINA YAPILAN ÜCRET ZAMLARININ TOPLUMSAL YANSIMASI

Murat KORKMAZ[1], Emre DÜNDER[2], Michael KUYUCU[3], Ayhan AYTAÇ[4], Mustafa TALAS[5], Gülsen DEMİR[6]

[1]Güven Plus Grup Danışmanlık A.Ş. İstanbul / Türkiye
[2]Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Samsun / Türkiye
[3]Alanya HEP Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Antalya / Türkiye
[4]Trakya Üniversitesi. İ.İ.B.F., Edirne / Türkiye
[5]Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Niğde / Türkiye
[6]Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, "Emekli" Aydın / Türkiye

Öz: Bu çalışmada 2020 ve 2022 yıllarını kapsayan özellikle medyaya da yansıyan ekonomik veriler ile haberler sosyolojik açıdan değerlendirilmiş, sosyolojik ve ekonomik anlamda istatistiksel olarak analiz edilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın amacı toplumsal anlamda yaşanan ekonomik problemlerin saptanarak, toplum ve bireylerin üzerinde oluşturduğu sorunların farklı faktörler çerçevesinde değerlendirilmesi şeklindedir. Medyaya yansıyan ekonomik haberlerin genel anlamda içeriği, kapsamı, hedefi, amacı ve iletişim anlamında toplumsal yapı ile kurumsal yapı üzerindeki yaptırımlarının neler olduğunun saptanarak sayısal veriler sağlanmaya çalışmıştır. Elde edilen veriler ile toplumsal bilgilerin; toplum ve bireyler tarafından nasıl algılandığının belirlenerek hem literatür hem de toplumsal anlamda yarattığı faydalar, çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışmamızda yöntem olarak farklı disiplin ve alanlarda kullanılmış bazı anket formları bu çalışmamız için yeniden şekillendirilerek düzenlenmiştir. Çalışmanın amacı ile hedeflediği sonuçların belirlenmesine yönelik iki bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular, ikinci bölümde ise çalışmanın amacına ilişkin 5'li likert ölçekten oluşan sorular bulunmaktadır. Kullanılan anket formu daha öncesinde kullanılmamış bir anket ve ölçme aracı olması nedeniyle bir ön teste tabi tutulmuştur. Bu ön teste toplam 221 farklı demografik özellikteki birey katılım sağlamıştır. Tüm katılımcılar basit rassal yöntem ile sosyal medya üzerinden belirlenmiş ve anket formları yine sosyal medya hesapları üzerinden katılımcılara gönderilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler farklı istatistik yöntemler kullanılarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Sonuç olarak katılımcıların tamamına yakınının yaşanan son iki yıl içerisindeki ekonomik sorunlar nedeniyle olumsuzluk yaşadığı, artan kira, yakıt, enerji ve gıda harcama giderleri ile elde edilen hane halkı gelirinin birbirini karşılamadığı saptanmıştır. Artan enflasyon ile topluma yansıyan ya da hissedilen enflasyon arasında, kamu kurumlarının iletişim kanalları, medya ve diğer gazete haberleri üzerinden yayınladığı bilgilerin, doğru olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yayınlanan görsel medya, sosyal medya ve gazete haberlerinin toplum ve bireylerin yanıltıldığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Birçok medya ve haber kanalının doğru olmayan ve toplumda yaşanan enflasyon oranlarının devlet ile kamu yönetiminin lehine hareket ettiği yönünde farklı sonuçlar da araştırmada saptanan bulgular arasında yer almaktadır. Çalışmamızın başta sosyal, ekonomi ve kamusal sorumluluk açısından doğru bilgilendirme, şeffaflık ve açıklık ilkeleri doğrultusunda hareket etmesinin bir zorunluluk; artan maliyet ile ekonomik yetersizlikler nedeniyle hakkaniyet çerçevesinde bir ücret ödenmesine yönelik gereksinimlere işaret ettiği çalışma sonunda ortaya konulmuştur. Artan ekonomik maliyet ile enflasyon nedeniyle yapılan kamu ile özel sektör ücret atışlarının da yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Ekonomi, Enflasyon, Analiz, İstatistik, Algı, Toplum, Birey

GİRİŞ

Birey ve kurumların en önemli yaşam kaynaklarının başında sağlanan gelir ve miktarı gelmektedir. Çünkü kişi ile kurumların sosyal yaşam standartlarını ve zorunlu geçim koşullarının sağlanabilmesi için bir gelir seviyesine sahip olması gerekir.

Gelir eşitsizliği; birey ile kurumların sosyal hayatları ve yaşam koşullarının oluşturulmasında yetersiz kalması halinde birçok farklı olumsuzluğun ortaya çıkmasına da neden oluşturmaktadır.

2019 yılının son aylarında birçok dünya ülkesini başta sağlık olmak üzere farklı olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olan COVID-19 pandemi sürecine bağlı olarak çok boyutlu ekonomik sorunlar ortaya çıkmıştır.

Bu ekonomik sorunlar birey, toplum, kurum ve ülke yönetimini derinden etkilemiştir. Birçok kurum ve işletme ekonomik anlamda yetersiz kalmış ve buna bağlı olarak kapanmalar, iflaslar, işten çıkarılma gibi sorunlar baş göstermiştir.

2021 yılının sonu itibariyle COVID -19 pandemi sürecinin de neden oluşturduğu yüksek enflasyon sorunları baş göstermeye başlamıştır. Artan döviz kurları, zorunlu tüketim ihtiyaçlarının mevcut fiyatları üç katına ve daha üzerine çıkmıştır. Yapılan birçok araştırma ve sonuçları incelendiğinde son yirmi yılda yaşanan en yüksek enflasyon oranları ile karşı karşıya kalan Türkiye Cumhuriyeti bu yaşanan olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına yönelik yetersiz kalmıştır.

Yüksek enflasyon nedeniyle başta asgari ücret, emekli maaşları, memur ve işçi maaşlarında iyileştirmeye gidilmiştir. Fakat bu iyileştirme ve artan ücret zamları yaşanan enflasyon nedeniyle yetersiz kalarak alım gücünün %70'li gibi azalmasına neden olmuştur. Geçmişten günümüze değin alt sınıf, orta sınıf ve üst sınıf gibi isimlendirilen toplumsal gelir dengesi; gelir eşitsizliği ve yoksullukla mücadele haline dönüşmüştür.

Artan kira ve barınma oranları, zorunlu ihtiyaçlardan olan gıda, enerji fiyatları ve diğer birçok tüketim ihtiyaçlarındaki artışta %200'lerin üzerinde bir tırmanış göstermiştir. Bu yüksek fiyat ve enflasyon düşük ücretli ya da asgari ücretlilerin yaşam standartları başta olmak üzere alım gücünün neredeyse ortadan kalmasına neden olmuştur.

Gelişmiş dünya ülkelerinin en fazla üzerinde durduğu sosyal politika araçları içerisinde asgari ücret politikaları gelmektedir. Asgari ücret birçok konuda belirleyici olma özelliğine de sahiptir.

Asgari ücret ile yaşam süren ya da asgari ücrete yakın ücretler ile çalışan bireylerin başta kişisel olmak üzere sosyal hayatını birikim yapmaksızın; yaşamlarını sürdürmede olması gereken ücret türünü oluşturmaktadır.

Fakat 2022'i yılı itibariyle kamu tarafından belirlenen asgari ücret politikaları maalesef kişisel yaşam standartlarının asgari yaşam koşullarının da altına kalarak fakirleşmeye, yoksullaşmaya ve açlık sınırının çok altında bir hayat sürmelerine neden olmuştur.

Bu ücret politikalarının belirlenmesinde etkili olan TUİK kurumunun belirlediği enflasyon oranları gerçekte olması gereken yaşam standartlarının çok gerisinde ve gerçek fiyatların çok çok altında kalmıştır. Yaşanan bu olumsuzluk toplumun ilgili kamu kurumlarına olan güveni ortadan kaldırmıştır.

Büyük şehir ve illerde artan kira oranların 2021 ve 2022 sonrası olarak iki şekilde değerlendirilmiş ve 2021 yılında ödenen kira miktarı ile 2022 yılında ödenen kira miktarları arasında %500'lere varan bir farlılığın oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Konut ve araç fiyatlarında da %400 ile %600 gibi astronomik fiyat farklılıkları ortaya çıkmıştır. Alım gücü tamamen ortadan kalmış, fakir daha fakirleşmiş, zengin kesim ise daha fazla zenginleşmiştir.

Ülke genelinde orta sınıf diye bir kavram kalmamış, üst sınıf ve alt sınıf olarak yeni bir sosyal yapı oluşmuştur.

Yapılan inceleme ve araştırmalara baktığımızda enflasyon ve giderek artan, fiyat anlamında herhangi bir düşük ve iyileşmenin olmadığına yönelik çok sayıda yazılı, görsel ve diğer sosyal medya haberleri bulunmaktadır.

Kamu otoritesi ve kamu ile kurumlarının yönetiminde bulunan üst yönetim tarafından yansıtılan enflasyon haberleri ile fiyatlandırmaların, piyasa fiyatlamasının çok altında olduğuna yönelik bilgilerin toplumu ikna etmemiştir.

Çok ciddi anlamda alım gücünün düştüğü, hatta artan enflasyon nedeniyle fahiş olarak kabul edilen fiyatlara yönelik çok sayıda özel sektör, stk ve ticaret odalarının verileri ile kamu kurumu TÜİK verileri arasında da uçurumlar yaşandığı bilinmektedir. TUİK tarafından yayınlanan bu gerçekle ya da sosyal hayatla ilgili fiyatlandırma bilgilerinin, verilerinin toplumun yanıltıldığına yönelik de çok sayıda medya haberlerinin olduğu bilinmektedir.

Toplum artık birçok kamu kurumunun güvenirliliğini kaybettiğini, alım gücünün düşerek fakirlik oranının yükseldiğini, alt ve üst grup arasında uçurum oluşarak iyice birbirinden uzaklaştığını düşünmektedir.

Genel olarak kamu kurumlarına duyulan güven duygusunun kaybolduğu, kamu gücü ile otoritesinin yok olduğu ve toplum lehine hizmet etmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

AMAÇ

Bu çalışmada toplumsal anlamda yaşanan ekonomik problemlerin saptanarak, toplum ve bireylerin üzerinde oluşturduğu sorunların farklı faktörler çerçevesinde değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

KAPSAM

Çalışmanın kapsamı ise 2020-2021-2022 yılları çerçevesinde medyaya yansıyan ekonomik haberlerin genel anlamda içeriği, kapsamı, hedefi, amacı ve iletişim anlamında toplumsal yapı ile kurumsal yapı üzerindeki yaptırımlarının neler olduğunun saptanarak sayısal veriler sağlanmaya çalışılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmamızda yöntem olarak farklı disiplin ve alanlarda kullanılmış bazı anket formları bu çalışmamız için yeniden şekillendirilerek düzenlenmiştir. Çalışmanın amacı ile hedeflediği sonuçların belirlenmesine yönelik iki bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular, ikinci bölümde ise çalışmanın amacına ilişkin 5'li likert ölçekten oluşan sorular bulunmaktadır. Kullanılan anket formu daha öncesinde kullanılmamış bir anket ve ölçme aracı olması nedeniyle bir ön teste tabi tutulmuştur. Bu ön teste toplam 221 farklı demografik özellikteki birey katılım sağlamıştır. Tüm katılımcılar basit rassal yöntem ile sosyal medya üzerinden belirlenmiş ve anket formları yine sosyal medya hesapları üzerinden katılımcılara gönderilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler farklı istatistik yöntemler kullanılarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

SONUÇ

Sonuç olarak katılımcıların tamamına yakınının yaşanan son iki yıl içerisindeki ekonomik sorunlar nedeniyle olumsuzluk yaşadığı, artan kira, yakıt, enerji ve gıda harcama giderleri ile elde edilen hane halkı gelirinin birbirini karşılamadığı saptanmıştır. Artan enflasyon ile topluma yansıyan ya da hissedilen enflasyon arasında, kamu kurumlarının iletişim kanalları, medya ve diğer gazete haberleri üzerinden yayınladığı bilgilerin, doğru olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yayınlanan görsel medya, sosyal medya ve gazete haberlerinin toplum ve bireylerin yanıltıldığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Birçok medya ve haber kanalının doğru olmayan ve toplumda yaşanan enflasyon oranlarının devlet ile kamu yönetiminin lehine hareket ettiği yönünde farklı sonuçlar da araştırmada saptanan bulgular arasında yer almaktadır. Çalışmamızın başta sosyal, ekonomi ve kamusal sorumluluk açısından doğru bilgilendirme, şeffaflık ve açıklık ilkeleri doğrultusunda hareket etmesinin bir zorunluluk; artan maliyet ile ekonomik yetersizlikler nedeniyle hakkaniyet çerçevesinde bir ücret ödenmesine yönelik gereksinimlere işaret ettiği çalışma sonunda ortaya konulmuştur. Artan ekonomik maliyet ile enflasyon nedeniyle yapılan kamu ile özel sektör ücret atışlarının da yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1. ULUSLARARARASI SOSYAL VE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

GÜVENLİ DAVRANIŞ VE İŞ STRESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: AHŞAP VE MOBİLYA İMALATHANELERİNDE ÇALIŞANLAR ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

Ahmet GÖKÇE

Türkiye

Öz: İş sağlığı ve güvenliği düzenlemeleri çerçevesinde dizayn edilen, ergonomik açıdan risk faktörlerini en aza indiren çalışma ortamlarında dahi iş kazaları her zaman için potansiyel bir tehlike oluşturmaktadır. Bu tehlikenin en aza indirilebilmesi ise yasal ve idari birtakım düzenlemelerin yanı sıra çalışma hayatının en önemli unsuru olan "insan" faktörünün iş güvenliği konusundaki bilinci ve bu doğrultudaki doğru davranışları ile sağlanabilmektedir. Başka bir ifadeyle, güvenli davranış güvenlik kültürüne olan bağlılıkla doğrudan ilişkilidir. Diğer yandan, çalışanların iş ve işyerine ilişkin tutumlarının oluşmasında en önemli faktörlerden biri iş stresidir. Bu stres türü işle alakalı birçok faktörden etkilendiği gibi, direkt olarak iş sağlığı ve güvenliği temelinde şekillenen çalışma koşullarından da etkilenmektedir. Bu doğrultuda oluşan olumsuz anlamdaki stres seviyesi ise çalışanların bağlılıklarını, tatminlerini ve de işten ayrılma niyetlerini direkt olarak etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, çalışanların güvenli davranış düzeleri ile iş stresi arasındaki ilişkinin tespit edilmesidir. Verilerin elde edilmesinde anket yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmanın örneklemini ise bir ilde ahşap ve mobilya imalathanelerinde çalışan 117 kişi oluşturmaktadır. SPSS 23 paket programı kullanılarak yapılan analizlere göre güvenli davranış ile iş stresi arasında negatif yönde güçlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, korelasyon analizi ile ulaşılan sonuca göre güvenli davranış düzeyinin artması iş stresinde istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde azalışa neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı ve Güvenliği, Güvenli Davranış, İş Stresi

* ORCID NO: 0000-0002-7643-0563

INFLUENCE OF SILICON DIOXIDE NANOPARTICLES (SİO2 NPS) ON THE BIOLOGY OF MODEL INSECT, GALLERIA MELLONELLA (L.) (LEPIDOPTERA: PYRALIDAE)*

Ata ESKİN

Türkiye

Abstract: Today, the widespread use of silicon dioxide nanoparticles (SiO2 NPs) in many consumer products (toothpaste and skin care product etc.) increases the possibility of living beings being exposed to these NPs in nature. As a result, it brings with it the risks of toxic effects that may occur in biological systems. Due to their low cost of production, lack of ethical issues, and ease of culture in lab settings, model insect species such as Galleria mellonella (Lepidoptera: Pyralidae) are used as an alternative experimental model to vertebrate experimental animals in many fields such as nanotoxicity, medicine, and pharmacy. In this study, 22 nm-sized hydrophilic amorphous SiO2 NPs concentrations (2, 10, 25, 40, and 60 µg/10 µl) were force-fed to the sixth instar of G. mellonella larvae. Control group (0) larvae were force-fed with only ten µl of distilled water. The effects of SiO2 NPs on the pupal and adult developmental times, pupal and adult weights, adult longevity, and lifespan (pupal developmental time + adult developmental time + adult longevity) of G. mellonella were determined. Results showed that treating G. mellonella with 2 and 25 µg/10 µl SiO2 NPs significantly decreased the means of the adult developmental time. Also, the life span of G. mellonella significantly shortened in larvae exposed to the same concentrations of SiO2 NPs (2 and 25 µg/10 µl) compared to the control. Finally, statistically, no significant change was observed in the other biological parameters of the larvae (pupal developmental time, pupal and adult weights, and adult longevity) that were exposed to SiO2 NPs when compared to the control group.

Keywords: Biology, Galleria Mellonella, Nanoparticle, Silicon Dioxide

* ORCID NO: 0000-0002-7953-654X

THE POLICIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TOWARDS THE ARCTIC REGION

Begüm ÖZEL, Murat YORULMAZ

Türkiye

Abstract: The purpose of this study is to analyze the China's rising interest in the Arctic region. This study gives the underlying reasons for China's desire for further participation in the Arctic region. Moreover, the study provides a thorough analysis of its legal obligations and potential there. It's known that there have been key shifts in world politics since the end of the Cold War. Undoubtedly, the Arctic's geopolitical stance has shifted away from highly militarized conflict and toward both military and civilian collaboration on a global scale because of the fact that the Arctic has started to gain international attention, particularly as a result of globalization and climate change. In this regard, the significance of the Arctic in terms of navigation, research exploitation, and scientific study has grown recently due to the acceleration of ice melting in the Arctic. As human activity increases, the freezing Arctic is sporadically warming. Now, the Arctic region's natural ecology is changing faster than anyone had predicted and the region is becoming a greener place. Consequently, the Arctic is anticipated to offer business prospects in the energy, mining, fishing, and tourism sectors in the future, and Arctic shipping routes are expected to be more logistically effective than conventional passes like the Suez Canal or the Panama Canal. It comes as no surprise that China is also showing increasing interest in Arctic issues. In this qualitative study, data have been collected via the primary sources such as the reports, declarations of China's Government, some valuable books on Arctic Policy and observations and interviews. The findings from the research provide support for the underlying reason for the Arctic policy of China. Within this context, China has successfully shaped its Arctic policy, however, as a non-Arctic state, China's Arctic strategy will succeed or fail based on its Arctic diplomacy. Consequently, China's presence in the Arctic will present new chances and challenges for Arctic governments in the future.

Keywords: Arctic, Arctic Region, China, China's Arctic Policy

EDEBİYAT YOLUYLA HUKUK: BIR İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ*

Can ŞAHİN

Türkiye

Öz: Hukuk ve edebiyat apriori uzak disiplinler olarak görünmektedir; ancak edebî kurgular hukukun işlevini ve işleyişini sorguladığında hukuk ve edebiyat disiplinleri birbirlerine yakınlaşırlar. Edebiyatta hukuk; edebiyatın hukuku nasıl tasvir ettiğine odaklanır ve hukukun edebiyattaki temsilini inceler. Toplumsal işlevinin bilinciyle toplumu dönüştürmenin bir aracı olmak isteyen edebiyat bu yönüyle hukuk üzerinde dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Edebiyat, bir metni algılama yeteneğini arttırarak hukukî metinlerin yorumlanmasını ve kompozisyonunu geliştir. Dahası edebiyat, yargı kararlarının anlaşılması, yorumlanması, iyileştirilmesi ve şekillendirilmesine katkı sunar. Bu çalışmada, Victor Hugo'nun Bir İdam Mahkûmunun Son Günü adlı romanından hareketle edebiyat ve hukuk ilişkisini, ceza hukukunun konusu olan idam cezasının edebî eserlerde nasıl ele alındığını ve edebiyatın hukukî meselelerde kamuoyu oluşturma rolünü irdeleyeceğiz. Bir devletin bir suçun karşılığı olarak bir mahkûmun hayatına son vermesi olarak tanımlanan ölüm cezası ya da idam cezası tarihi çok eskilere dayanan ve geçmişten günümüze tartışılmaya devam eden bir ceza çeşididir. Günümüzde elli beş ülkede ölüm cezası yürürlüktedir. XIX. yüzyılda ceza kanunu ve sistemini açıktan hicveden edebî eserler kaleme alınmasına paralel olarak ölüm cezası kanunlardan çıkarılmaya başlanmıştır. Victor Hugo'nun tanık olduğu olaylardan hareketle 1829 yılında kaleme aldığı ve kendi adını açıklamadan yayınladığı Bir İdam Mahkûmunun Son Günü (Fr. Le Dernier Jour d'un condamné) adlı roman, bir idam mahkûmunun yargılanma safhasından infaz anına kadar yaşadıklarının günlük tarzında anlatımıdır. Bu roman ölüm cezasının yaygın olduğu XIX. yüzyıl Fransa'sının anlatıldığı, doğrudan ya da dolaylı olarak ölüm cezasının kaldırılması için yapılan bir söylev ve sanatsal bir başkaldırıdır. Modern edebiyatın ilk monologu sayılan bu romanda Hugo, bürokrasinin ölüm cezası karşısındaki yabancılaşmış ritüellerini ve trajikomik yanlarını gözler önüne sererek adeta zihinsel bir otopsi yapar. Bu romanın yayınlanmasından 152 yıl sonra Fransa'da idam cezası kaldırılmıştır. Hugo, kamu vicdanını etkilemeyi ve idam cezasına karşı bir protesto hareketi başlatmayı amaçlamış ve bunda başarılı da olmuştur. Bugün dünyanın birçok ülkesinde idam cezasının yürürlükten kaldırılmasında Victor Hugo'nun bu eserinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat ve Hukuk İlişkisi, Edebiyatta Hukuk, Ceza Kanunu, İdam Cezası, Victor Hugo, Bir İdam Mahkûmunun Son Günü

* ORCID NO: 0000-0001-8038-9906

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

BİREYSEL EĞİTİM PROGRAMLARI KONULU ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ*

Caner SUNAY

Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, Bireysel Eğitim Programı (BEP) konusunda yapılmış olan uluslararası bilimsel yayınlara ilişkin araştırma trendlerinin belirlenmesidir. Spesifik bir konuda yapılan bilimsel yayınların geniş kapsamda ele alınması ve incelenecek çalışmaların geleneksel yollarla incelemek için oldukça geniş olması nedeniyle bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bu kapsamda Web of Science veri tabanında " individual education program " anahtar kavramı ile yapılan tarama sonucunda 426 çalışmaya ulaşılmıştır. Analiz sürecinde Vosviewer yazılımı kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlar 18/01/2023 tarihinde tamamlanmıştır. Spesifik bir konuda yapılan bilimsel yayınların geniş kapsamda ele alınması ve incelenecek çalışmaların geleneksel yollarla incelemek için oldukça geniş olması nedeniyle bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bibliyometrik veri olarak araştırmacılar, araştırmaların yürütüldüğü kurumlar ülkeler, anahtar kavramların ilişkileri incelenmiştir. Yapılan çalışma sonucunda 797 anahtar kavram ile yapılan analiz sonucunda 33 anahtar kavramın ön plana çıktığı görülmüştür. BEP konusunda Kanada, ABD ve Çin Ülkeleri arasında kurulan bilimsel işbirlikleri görülmektedir. BEP konusunda yapılan araştırmaların araştırmacılar açısından değerlendirildiği süreçte 1131 araştırmacının olduğu belirlenmiştir. Ancak araştırmacıların minimum yayın sayısı 1, minimum atıf sayısı 10 olarak belirlenmiştir. Yapılan sınırlandırmalar ile 408 araştırmacı üzerinden analiz tamamlanmıştır. BEP konusunda çalışma yürütecek olan araştırmacılara konuya ilişkin eğilim ve temel kavramların sunulduğu söylenebilir. BEP konusunda ulusal alanyazında sınırlılık olduğu değerlendirilmekle birlikte araştırmacılara ilgili konunun çeşitli düzeylerde karşılaştırılmalı ve betimsel olarak incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca bu alanda ön plana çıkan kurumlar ve ülkeler aracılığıyla bilimsel işbirliklerinin oluşturulacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Eğitim Programı, Özel Eğitim, Bibliyometrik Analiz

* ORCID NO: 0000-0002-8543-9850

THE EFFECT OF FRIEND, CELEBRITY AND SOCIAL MEDIA INFLUENCER ENDORSEMENTS ON CONSUMER-BRAND RELATIONSHIPS*

Ceren HAYRAN

Türkiye

Abstract: In today's digital era, brands heavily rely on social media platforms to endorse their products and services. In doing so, companies collaborate with both traditional celebrities (i.e., individuals who have become famous due to their occupational success, such as actors, singers and sports players) and social media influencers (i.e., individuals who have become famous merely due to their social media presence). Consumers are influenced by diverse parties on social media in their purchasing decisions including their favorite celebrities, influencers, as well as close friends. The extant knowledge on whether traditional celebrities, social media influencers or trusted friends are more impactful in influencing consumer decision making is scarce. Across two studies, our work shows that individuals are mostly influenced by their friends', then influencers', and the least by celebrities' social media recommendations in their buying decisions. Specifically, our findings show that individuals perceive their friends as more similar to themselves, and find their friends' recommendations (vs. those of influencers and celebrities) on social media as more trustworthy and fitting with their personal interests and values. Our results also show that individuals perceive influencers' recommendations (vs. those of celebrities) as more fitting with their personal interests and values, leading to higher perceived similarity with influencers (vs. celebrities), which in turn increases individuals' purchase intentions, recommendation intentions and intentions to talk about the influencer's (vs. celebrity's) posts to others. While contributing to social media marketing literature, our findings provide actionable insights for managers.

Keywords: Social Media, Influencer, Celebrity, Brand Management, Purchase Intention

* ORCID NO: 0000-0002-9990-0839

KADIN BASKETBOLCULARDA PROSOSYAL VE ANTİSOSYAL DAVRANIŞ İLE SPORTMENLİK YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ*

Coşkun YILMAZ

Türkiye

Öz: Çalışmanın amacı kadın basketbolcularda prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Kadın basketbolcuların prososyal ve antisosyal davranışlarını belirlemek için Kavussanu ve Boardley (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Sezen Balçıkanlı tarafından (2013) yapılan 4 boyutlu ve 20 maddeli ölçek olan sporda prososyal ve antisosyal davranış ölçeği (α:,738), fairplay davranış düzeylerini ölçmek için Vallerand ve ark. (1997) geliştirdiği ve Balçıkanlının (2009) Türkçe'ye çevirdiği "çok boyutlu sportmenlik yönelimi Ölçeği (α:,82)" kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22 paket programında yapılmıştır. Verilerin normal dağılımlarına kolmogorov-smirnov testi ile bakılmış ve normal dağılım gösterdiği hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişki için pearson korelasyon analizi, iki veya daha fazla değişkenlerin karşılaştırılmasında OneWay ANOVA testi ve ölçeklerin geçerlilik ve güvenirliği için Cronbach's Alpha sayısına bakılmıştır. Çalışmamıza 43 Türkiye basketbol kadınlar süper lig (TKBSL), 46, Türkiye basketbol kadınlar ligi (TBKL), 89 bölgesel liglerde, 25 Amatör lig kadın basketbolcusu katılmıştır. Çalışmada kadın basketbolcularda Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki hesaplanmamıştır. Çalışmada Lig düzeyinin Prososyal ve antisosyal davranış ile sportmenlik yönelimlerini etkilemediği görüldü ($p>0,05$). Sonuç olarak, kadın basketbolcularda prososyal ve antisosyal davranışın sportmenlik yönelim düzeyleri ile ilişkisi yoktur. Lig düzeyinin de prososyal ve antisosyal davranışın sportmenlik yönelim düzeylerine etkisi yoktur.

Anahtar Kelimeler: Kadın Basketbol, Prososyal ve Antisosyal Davranış, Sportmenlik Yönelimi

* ORCID NO: 0000-0002-2826-1566

BAZI SPOR BRANŞLARINDA TRAVMATİK BEYİN HASARININ ETKİLERİ*

Damla Selin YILDIRIM

Türkiye

Öz: Halk sağlığı problemlerinin başında gelen travmatik beyin hasarı, kafaya alınan darbe sonrası sistemik ve bilişsel belirtiler gösteren, kafatasının içerisinde beynin hareket etmesine neden olan ve normal beyin fonksiyonlarının bozulmasına yol açan fizyolojik bir hasar durumudur. Bazı spor branşlarında yaşanan travmatik beyin hasarı neticesinde beynin bazı hücrelerindeki elektriksel aktivite anlık olarak bozulabilmekte, bilinç kaybını içeren bir dizi klinik semptomlara yol açan durumlar ile birlikte beynin düzgün çalışma fonksiyonunu da durdurmaktadır. Beyin hasarı, yüksekten düşmeler, motorlu taşıt kazaları (araba, motorsiklet vs) nedenleriyle olabileceği gibi spor aktiviteleri sonucunda doğrudan ya da dolaylı yolla gerçekleşebilmektedir. Beynin rotasyonel hızı travmatik beyin hasarına sebebiyet verirken, sporcu sarsıntı geçirdiği zaman hafıza, tepki süresi, konsantrasyon ve sorunları çözebilme yetisi de ayrıca zarar görmektedir. Özellikle ragbi, boks, kick boks, Amerikan futbolu, voleybol, basketbol gibi temas sporlarında risk oranı alınan darbe ve çarpışmalardan dolayı diğer branşlara göre daha yüksek olmaktadır. Alınan darbenin ve çarpışmanın şiddetine göre yalnızca 1-2 saniye sürebildiği gibi; günlerce veya aylarca da sürebilmekte, bazen bilinç kaybına neden olmakta ve kalıcı hasar durumunda ise ölüme kadar gidebilmektedir. Fiziksel aktiviteler esnasında oluşan travmatik beyin hasarlarının, taşıdığı riskler ve tedavi yöntemleriyle ilgili var olan bilgiler oldukça sınırlıdır. Araştırmanın bulguları, PubMed, Google Scholar, Ankara Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi ve Ebscohost veri tabanları taranarak elde edilmiştir. Bu çerçevede hazırlanan çalışmanın amacı; travmatik beyin hasarının nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte sakatlanma oranları ve bazı spor disiplinlerindeki olası etkilerinin incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Travmatik Beyin Hasarı, Fiziksel Aktivite, Sakatlanma Oranı

* ORCID NO: 0000-0001-6092-2849

AFET SONRASINDA KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE "SİMGESEL ŞİDDET" BAĞLAMINDA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ

Dolunay ŞENOL, Günce DEMİR

Türkiye

Öz: Toplumlar, sosyal hayatlarını düzenleyebilmek için birtakım kurallar ortaya koymaktadırlar. Sonra da koymuş oldukları bu kurallara uyulması, dolayısı ile toplumsal düzenin sürdürülebilmesi için bireylerini sosyalizasyon sürecinden geçirmektedirler. Sosyalizasyon sürecini, bireylerin dahil oldukları gruba uyum sağlayabilmeleri için toplum tarafından kendilerine uygulanmış olan uyum programları olarak tanımlayabilmek mümkün. Bu uyum programları vasıtası ile bireylerin statülerine uygun davranışlar sergilemesi beklenmektedir. Bireylerin içine doğmuş oldukları toplum tarafından kendilerine verili ve kazanılmış statüleri bulunmaktadır. Bu statüleri vasıtası ile sosyal hayatlarında neleri yapıp neleri yapmamaları gerektiği kendilerine süreç içinde öğretilmektedir. Bu öğrenme süreci, bir taraftan bireyin toplumsal hayata uyumunu sağladığı gibi diğer taraftan da kendileri olmalarını engelleyebilmektedir. Bu çalışmada Bourdieu'nun "simgesel şiddet" kavramı ile kadınların toplumsal cinsiyet rollerini devam ettirmelerinin gerekliliği, afet şartlarında dahi hem kendilerinin kendilerine hem de çevrelerindekilerin kendilerine ne şekilde kabul ettirildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Normal hayatın içinde toplumsal cinsiyet rollerini içselleştiren kadınların ve kadınların bu rolleri içselleştirmesini sağlayan sosyal çevrelerinin afet anlarında da bu beklentiyi nasıl sürdürdüğü 06.02.2023 tarihinde meydana gelen deprem sonrasında basında yer alan haberlerden örneklerle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Afet anları ve sonrasında olağanüstü şartların olmasına rağmen sosyal hayatın olağan zamandaki gibi devam etmesi gerektiğinin düşünülmesi ve bu yönde beklenti geliştirilmesi, toplumun cinsiyet temelli bilerek ve isteyerek baskı uyguladığını düşündürmektedir. Ancak bunu toplumsal bir baskı veya şiddet olarak değerlendirmek yerine Bourdieu'nun "simgesel şiddet" kavramı ile açıklanmasının insanların toplumun ne derece etkisi altında olduklarını, toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirdiklerini ve dolayısı ile bu durumu nasıl normalleştirdiklerini ortaya koyması açısından son derece önem arz etmektedir. Bu gerçek ortaya konulduğunda, toplumsal cinsiyet rollerinin toplumsal yapılanmadaki rolünün daha gerçekçi olarak algılanması, toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümünün bu bakış açısı ile ve bugünün şartlarına göre düzenlenmesinin öneminin çok daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Rolleri, Simgesel Şiddet, Afet Sosyolojisi, Afetlerde Kadın Olmak

MERKEZİN TAŞRAYA YANSIMASI: İSTANBUL ŞEHZADE CAMİİ'NDEN GİRESUN SARAYBURNU CAMİİ'NE

Emriye BİLGİN

Türkiye

Öz: Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma Dönemi olarak da ifade edilen son döneminde başlayan cami mimarisindeki farklı arayışlar, Cumhuriyetin ilk yıllarında yerini, bir ölçüye kadar Osmanlı mimarisinin başarısız bir taklidine bırakmıştır. Zamanla modern tarzlarla birlikte, geleneğin başarılı yeniden üretimleri de denenmiştir. Cumhuriyet dönemi cami mimarisinin, gelenekle olan bağlantıları, geleneği bütünüyle taklit eden, gelenekten esinlenip modern bazı çizgiler taşıyan ve geleneği bütünüyle terk edip farklı arayışlara yönelen şeklinde üç farklı boyutu bulunmaktadır. Bu çalışmada, 1987 yılında yapımına başlanan, 2008 yılında ibadete açılan ve günümüzde yapımı hala devam eden, geleneğin izinde Cumhuriyet dönemi cami mimarisinin önemli temsilcilerinden olan, Giresun Bulancak'taki Sarayburnu Camii tanıtılıp, İstanbul Şehzade Camii ile arasında plan, mimari eleman, malzeme, süsleme ve üslup açısından bir karşılaştırma yapılacaktır. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ekonomik ve toplumsal sıkıntılar sonucunda cami mimarisinde nicelik ve nitelik açısından bir gerileme söz olmuştur. Cumhuriyet döneminde bir süre kesintiye uğrayan cami yapımı, 1950'lerden sonra halkın çabalarıyla tekrar başlamış, belli vakıf ve derneklerin bünyesinde cami yapımı devam etmiştir. Giresun'da, 1980'li yıllarda Mustafa Eren öncülüğünde yapımı başlatılan caminin, onun ölümünden sonra bir vakıf tarafından devam ettirilmesi bu konuya bir örnek oluşturması açısından önemli görülmektedir. Giresun Bulancak Sarayburnu Camii, Mimar Sinan'ın eseri olan Şehzade Camisi'ni mimari gelenek olarak günümüze aktarılması bakımından fazlaca önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Giresun, Cami Mimarisi, Gelenek, Taklit

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

BULUT TABANLI MUHASEBE UYGULAMALARINDA GÜVENLİK SORUNLARI: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI*

Esin YELGEN

Türkiye

Öz: Son yıllarda en çok benimsenen teknolojik yeniliklerden biri olan bulut bilişim, COVID-19 salgını ile birlikte muhasebe mesleğinin de en gözde teknolojisi durumuna gelmiştir. Bulut uygulamalarının kullanıcıları cezbeden düşük maliyet, internetin olduğu her yerden, her an erişim gibi birçok faydası bulunmaktadır. Ancak bu faydalarının aksine, tüm kullanıcıların görmezlikten gelemeyeceği birtakım gizlilik ve güvenlik tehditleri bulunmaktadır. Ayrıca kullanıcıların, bulut uygulamalarının işleyişine müdahale etme imkanları olmadığı için hizmet sağlayıcılarının sunduğu güvenlik mekanizmalarına güvenmek durumunda kalmaları da bir stres unsurudur. Bu unsurlar, özellikle şirketlerin bulut uygulamalarını benimseme niyeti üzerinde endişelere neden olmaktadır. Bulut uygulamalarının şirketlerin stratejik öneme sahip mali verilerinin oluşturulduğu muhasebe departmanında endişelerden uzak bir şekilde benimsenmesi için uygulamaların muhteva ettiği olası güvenlik açıkları, tehditler ve bu tehditlere karşı alınabilecek önlemlere ilişkin farkındalık oluşturulması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada, bulut tabanlı muhasebe bilgi sistemlerinin taşıdığı güvenlik sorunlarının açıklanması ve kullanıcı düzeyinde bulut kullanımına ilişkin politika geliştirme, hizmet sağlayıcılarının seçimi, sözleşme düzenlemeleri ve personel eğitimi gibi riskleri azaltıcı önerilerin sunulması amaçlanmıştır. Bu minvalde çalışmada, ilgili güncel literatürü kapsamlı bir şekilde ele alan teorik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu çalışmanın önemi, bulut uygulamalarının taşıdığı güvenlik sorunlarına ilişkin şirketlerin ve muhasebe meslek mensuplarının farkındalıklarını arttırma imkanı sağlamasıdır. Ayrıca çalışmanın, bulut tabanlı muhasebe uygulamaları konusunda sınırlı literatüre katkı sağlaması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bulut Bilişim, Bulut Tabanlı Muhasebe, Güvenlik Sorunları

* ORCID NO: 0000-0003- 4506-377X

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE ONTOLOJİK BİR TARTIŞMA: HAKİKAT ARAYIŞI*

Fikret BAYKALI

Türkiye

Öz: Robert Cox, Richard Ashley ve Andrew Linklater gibi yazarların pozitivistlere yönelik "hakikat" konusundaki itirazları uluslararası ilişkiler (Uİ) disiplini içerisinde ve eleştirel teorisyenler arasında önemli bir yer edinmiştir. Geçmişte "hakikat"; nesnel, yalın gerçeği ifade arayışında ampirik verilerle açıklanabilen olgular iken, post pozitivist perspektifte normatif bir "hakikat" bulma umudu kalmamıştır. Öznenin (Uİ'de aktörlerin konumunun) ontolojik boyuttaki dönüşümü, Aydınlanma Dönemi'nden bu yana insanı merkeze alan politik hayat anlayışını da değiştirmiştir. Dolayısıyla "hakikat" arayışında arkaik olarak toplumsal güçlere, çıkarlara bakmanın zaruriyeti ortaya çıkmıştır ve bu durum, öznenin ya da teoriler açısından uluslararası sistemi değerlendiren meta-anlatıların "hakikati" inşa etmedeki rolünü değiştirip dönüştürmüştür. Bu çalışma ile ele aldığımız temel tartışma, "hakikat"in ne olduğundan ziyade, bu konudaki tartışmaların (örneğin hâkim ideolojilerin) uluslararası ilişkiler disiplinindeki gelişimini ortaya koyarak disiplin içerisindeki etkilerini değerlendirmektir. Değerler açısından baktığımızda, teorilerin "hakikat" kavrayışında bu değerleri inşa eden sosyal, siyasal, ekonomik vb. güçlerin izlerini görmek mümkündür. Çalışmada, betimlemeci bir üslup takip edilmiş olup nitel araştırma verilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Kavramsal çerçeve içerisinde çalışma, uluslararası ilişkiler disiplinindeki pozitivizm/post-pozitivizmin hakikat kavrayışlarıyla birlikte eleştirel teorideki hakikat arayışını ortaya koymayı ve anılan bu teorilerin günümüz küresel sorunları açıklama girişimlerine dair deneysel bir bakış sunmayı hedeflemektedir. Bu tezlerden hareketle araştırmanın temel savı, 20'nci yüzyılın meta-anlatılarının yerine geçen yeni teorilerin küresel sorunları anlamada ve konumlandırmada yenilik ortaya koyup koymadığı üzerine olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler Teorileri, Uluslararası İlişkiler Ontolojisi, Eleştirel Teori, Postpozitivizm, Nesne Yönelimli Ontoloji

* ORCID NO: 0000-0001-7518-8851

ŞEHİRLEŞMEK DEĞİL ŞEHRE BENZEMEK: KÜÇÜK KENTLERİN ŞEHİRLEŞME ÇABASININ SOSYOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülsen DEMİR, Günce DEMİR

Türkiye

Öz: Şehir kavramı düşünürler tarafından derin anlamlar yüklenmiş bir konudur. Şehirler özellikle 20. yüzyıl itibari ile teknolojinin ve ekonominin merkezi olarak algılanmaya başlanmış ve bu durum şehirleri birer cazibe mekanına dönüştürmüştür. Ancak şehri cazip kılan pek çok özelliği toplumsal açıdan bakıldığında kültürel ayrımları, eşitsizlikleri ve marjinallikleri de içinde barındırmaktadır. Şehir sosyologlar için önemli bir özne olmuştur. Şehirleşme sürecini incelemek, orada yaşayan yöre insanının değişimlerine bakmak sosyologlar açısından son yıllarda yaygın bir çalışma konusu oluşturmuştur. Büyük kentler, metropoller, rezidanslar, alışveriş merkezleri gibi mekanlar "şehir" denildiğinde sosyologlar için büyük bir çalışma alanı yaratmıştır. Fakat tüm bu albenili kavramlar içinde karmaşa ve değişim sürecinde yaşanan bazı olumsuzluklara da sebep olmuştur. Şehir ve şehirle ilgili kavramlar önem kazandıkça şehirli olmak da bireyler için bir statü göstergesi haline dönüşmüştür. Bourdieu'nun belirttiği gibi köylüler, şehir kategorileri içselleştirildikçe kendi varlığını daha da köylüleşmiş görmeye başlarken, şehirden uzak konumlanmaktan ayrışabilmek adına şehre benzer bir yapılaşmayı hem mimaride hem de yaşam tarzlarında ortaya koyma eğilimine girmişlerdir (Bourdieu [1962] 2002, s. 126). Bu durum şehirli olmaya özgü bazı davranışların kır ya da köylerde de yansımalarını gösterirken, aslında şehirleşmemiş bu bölgelerin ve bölge insanının şehre benzer yapılar yaratmasına sebep olmaktadır. Şehre benzer tabiri, şehre öykünmeyi içinde barındırırken hem toplumsal yapı, hem mimari, hem de yöre insanının kültürel çeşitliliği açısından şehirleşememeyi ifade etmektedir. Kentlerin şehirleşememe hali ve bu duruma sosyolojik bir bakış, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Şehir, Şehirleşme, Toplumsal Değişme

TURİZM ALANINDA KONYA İLİ İLE İLGİLİ OLARAK YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALARA YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI

Hatice KARA

Türkiye

Öz: Turizm endüstrisi son yıllarda büyük bir gelişim ve değişim göstermiştir. Bu gelişim ve değişimin pek çok nedeni vardır. Turizm bölgesel kalkınmalar açısından da büyük bir etkendir. Konya merkezi ve ilçeleri her tür turizm çeşidi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Özellikle Antalya ile Kapadokya arası güzergahta yer alması Konya'yı turizm açısından daha önemli hale getirmiştir. İnanç, sağlık, tarih, kültür ve doğa turizmi Konya'da öne çıkan turizm çeşitleridir. Konya ili tarihte ilk yerleşim yerlerinden birisi olmuştur ve günümüze kadar pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Konya; bulunan doğal sit alanları, anıt, ören yerleri, höyük, cami, medrese kilise vb. bakımından zengin bir şehirdir. Konya'da yaşayan her medeniyet kendi kültürlerine ait sanat eserleri oluşturmuşlardır. Kilistra antik kentinde bulunan sümbül kilisesi, Çatalhüyük, ivriz kabartmaları vb. bunlara örnek teşkil etmektedir. "Dünya'nın nazar boncuğu" olarak isimlendirilen Meke Gölü ve Beyşehir Gölü turizm açısından önemli doğal güzelliklerdir. Mevlana Müzesi ziyaretçi sayısı bakımından Türkiye'de öne çıkan ziyaret yerlerinden birisidir. Çalışmamızın amacı Konya İli ile ilgili turizm üzerine yapılan akademik çalışmaların belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmesidir. Araştırmanın evrenini veri tabanına dayalı olarak elde ettiğimiz konuyla ilgili yayımlanan çalışmalar, tezler ve makaleler oluşturmaktadır. Araştırmamızı gerçekleştirmek için ikincil veri kaynaklarından veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Elde ettiğimiz veriler çeşitli parametreler çerçevesinde analiz edilerek çalışmaların; çeşitli açılardan dağılımları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Konya, Turizm, Turizm çeşitleri

UZMAN ÖĞRETMEN VE BAŞÖĞRETMENLİK SİSTEMİNİN ÖĞRETMEN ALGILARINA GÖRE İNCELENMESİ

Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR, Erdoğan AKIN, Taner FIRAT, Buket AÇIKSES FIRAT

Türkiye

Öz: Eğitim sisteminin temel taşlarına bakıldığında öğretmenliğin ayrı bir yeri olduğu görülmektedir. Türk eğitim sisteminde öğretmenlik mesleğinde istenilen kalitenin yakalanması ve var olan çıtanın yükselmesini sağlamak, muallim camiasının araştırmaya ve incelemeye yöneltmek, ülkemizde ve dünya genelinde yaşanan gelişmeleri yakından takip etmelerini sağlamak, muallimlerin yaşamış oldukları tükenmişlik ve bıkkınlıklarının önüne geçmek ve öğretmenliğin bir kariyer mesleği olmasını sağlamak amacıyla Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Her coğrafyanın her alanda kendine özgü oluşturduğu sistemsel bir yapısı bulunmaktadır. Bu sistem yapılarının hammaddesini insanlar oluşturmaktadır. Bu nedenle her bireyin içinde bulunduğu sistematik yapıdan beklenti ve istekleri bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin uzman öğretmen ve başöğretmenlik sistemi ile ilgili algılarının çeşitli değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir. Araştırma tarama modeline uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini İstanbul ilinin Avcılar, Beylikdüzü, Esenyurt, Küçükçekmece ve Arnavutköy ilçelerinde görev yapan sınıf öğretmenleri ile branş öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi bu ilçelerde görev yapan toplam 622 sınıf öğretmeni ve branş öğretmeninden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan geçerlik güvenirlik çalışması yapılan tek boyutlu ölçek kullanılmıştır. Öğretmenlerin uzman öğretmen ve başöğretmenlik sistemi ile ilgili algıları cinsiyet, 01/06/2022 tarihinden önceki öğretmenlik durumu, eğitim durumu, görev yeri ve çalıştığı kurum değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin uzman öğretmen ve başöğretmenlik sistemi ile ilgili algıları yaş, medeni hal, mesleki kıdem, Milli eğitimdeki pozisyonu ve branş değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzman Öğretmen, Başöğretmen, Algı, Sistem, Kariyer

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

AFETLERDE SOSYAL HİZMETİN YERİ

Kübra ARSLAN

Türkiye

Öz: Afetler, toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır. Afetler, yaygın yıkıma, manevi kayıplara, yaralanmalara ve toplumsal düzenin bozulmasına neden olan afetler; deprem, kasırga, hortum, fırtına, sel, volkanik patlama, orman yangını, çığ düşmesi gibi doğal; nükleer kazalar, kimyasal kirlilik gibi teknolojik ya da ulaşım kazaları, endüstriyel kazalar, yapı çökmeleri gibi insani kusur kaynaklı olabilmektedir. Afet yönetimi, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere karşı hazırlıklı olunması, afet anında hızlı ve etkili bir arama-kurtarma, ilk yardım, geçici barınma ve yeniden inşa çalışmalarının yürütülebilmesi için, mevcut bütün imkân ve kaynakların akılcı bir şekilde yönetilmesini gerektiren çok genel bir kavramdır. Afet yönetiminin tüm aşamaları disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin en belirgin amacı, bireylerin ve tüm toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, korumak veya iyileştirmek amacıyla oluşturulmuş planlı değişme stratejileri yolu ile sosyal etkileşimlerini pozitif yönde geliştirerek, tatmin edici bir yaşam sürebilmelerine katkı sağlamaktır. Afetlerde sosyal hizmet; zarar gören kişilere, ailelere, gruplara ve topluma sosyal güvenlik, eğitim ve sağlık kapsamında sunulan bütün hizmetleri ifade etmektedir. Sosyal yardımlar ve incinebilir gruplara sağlanan başta iyileştirme olmak üzere diğer hizmetler de bu kapsamdadır. Afetin ilk anlarında psikososyal destekle başlayan sosyal hizmetler, afetin ardından yıllar sonrasına uzanan bir süreci kapsamaktadır. Sosyal hizmetin mümkün olan en kapsayıcı biçimde sunulması hem afete dirençlilik hem de toplum nezdinde afet kültürü oluşturmanın anahtarları arasındadır. Bu çalışmanın amacı afetlerde sosyal hizmetin yeri üzerine durmaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afetler, Sosyal Hizmet, Afetlerde Sosyal Hizmet

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

AKADEMİSYENLERE YÖNELİK ÖĞRENCİ ZORBALIĞI VE NEZAKETSİZLİĞİ*

Mahmure AYGÜN

Türkiye

Öz: Nitelikli eğitim-öğretim, olumlu ve güçlü bir akademik atmosfer içinde mümkündür. Üniversite paydaşları arasında oluşabilecek nezaketsizlik ve zorbalık davranışları, pozitif akademik kültürün oluşturulması ve sürdürülmesini tehdit eder. Bu alanda yapılan çalışmaların büyük kısmı zorbalığa maruz kalan öğrenciler üzerinedir. Bu ise akademisyenlerin bu uygunsuz davranışların bir kurbanı olabilme ihtimalini gölgede bırakmaktadır. Bu çalışma, Akademisyenlere Yönelik Dikey Öğrenci Zorbalığı ve Nezaketsizliği Ölçeği Geçerlik-Güvenirlik Çalışmasının sekonder verilerinden üretildi. Akademisyenlere son bir yıl içinde ölçekte yer alan 4 alt boyutta gruplanmış 29 davranış tipine ne sıklıkla maruz kaldıkları soruldu (Hiç=1; 1-3 kez=2; 4-7 kez=3; 8-11 kez=4; >12 kez=5 puan / Ölçek toplam puanı: Minimum 29 – Maksimum 145 puan). Çalışmaya katılan 175 akademisyenin %68,6'kadındı, yaş ortalaması 40,48±11,60 bulundu. Üniversitede çalışma yılı ortalaması 10,44±10,25 idi. Katılımcıların %16,0'sı Profesör, %11,4'ü Doçent, %24,0'ü Dr. Öğretim Üyesi, %27,4'ü Öğretim Görevlisi, % 21,1'i Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktaydı. Örneklem grubunun ölçek toplam puan ortalaması 61,6 ±18,2 bulundu. Bir yılda 8'den fazla kez öğrenci devamsızlığı, derslere ilgisizlik ve derslere yönelik sorumlulukların yerine getirilmemesi gibi sınıf nezaketsizliği davranışlarına maruz kaldığını belirten akademisyen oranları sırasıyla %56, %52 ve %47.4 idi. Yılda >8 kez, verilen dersin ve içeriğinin sorgulanması davranışına maruziyet %19.5'du. Akademisyenlerin %30.8'i ders/sınav/devamsızlık konularında uygunsuz taleplerle, %30.8'i duygusal mazeretlerle ve %20.'sı siber (SMS/whatsApp/email vb) baskıya yılda 8 kereden fazla maruz kaldıklarını ifade etti. Akademisyenlerin %21,2'si yılda >8 kez öğrencinin doğruluk ve etikle bağdaşmayan davranışları ile karşılaştığını bildirdi. Yılda >8 kez, sözel, fiziksel, siber zorbalığa maruziyet sırasıyla %2.3, %2.9, %2.2 gibi düşük oranlarda bildirildi. Çalışma sonuçları, ölçeğin özellikle sınıf nezaketsizliği ve stratejik baskı-etik ihlaller alt boyutlarında yoğunlaşan orta düzeyde kabalık ve zorbalık ortamına işaret etmektedir. Birimlerin akademisyenlere yönelik öğrenci zorbalık ve nezaketsizlik davranışlarının biçim ve sıklığını belirlemeye yönelik çalışmalar yapması, sorunlu alanlara yönelik önleyici politikalar geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Zorbalık, Nezaketsizlik, Akademisyen, Öğrenci

* ORCID NO: 0000-0003-0753-6783

KATILIM FONU KARAKTERİSTİK ÖZELLİKLERİNİN COVİD-19 ÖNCESİ VE COVID-19 DÖNEMİ KARŞILAŞTIRMASI*

Mehmet TURSUN

Türkiye

Öz: 2019 yılının sonlarında Çin'de ortaya çıkan ve kısa bir zamanda dünyanın hemen hemen tüm ülkelerine yayılan COVİD-19 salgınının çok farklı etkileri olmuştur. Salgının en fazla etkilediği alanlardan birisi de ekonomidir. COVİD-19'un ekonomi üzerindeki etkileri ile ilgili pek çok araştırmanın yapıldığın görülmektedir. Literatürde COVİD-19'un ekonominin farklı alan ve sektörleri üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre, genel olarak COVİD-19 salgınının ekonomi üzerinde negatif etkisinin bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte az da olsa salgın döneminde kendine avantaj sağlayan sektörler de bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, finansal bilgi yönetimi ve yönetim muhasebesi çerçevesinde katılım fonu karakteristiklerinin COVİD-19 öncesi ve COVİD-19 dönemi arasındaki farkın incelenmesidir. Bu amaçla Ocak 2018-Aralık 2021 tarihleri arasındaki kesintisiz 48 aylık bir dönemi kapsayan 15 farklı katılım fonunun karakteristik özellikleri, Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformu (TEFAS)'dan elde edilmiştir. Çalışmada katılım fonlarının karakteristik özellikleri olarak; fonların fiyatı, getirisi, tedavüldeki pay sayısı, kişi sayısı, toplam değeri ve riski analize dâhil edilmiştir. Çalışmada, Ocak-2018-Aralık 2019 dönemi COVİD-19 öncesi dönem, Ocak-2020-Aralık 2021 dönemi ise COVİD-19 dönemi olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre; incelenen fonların fiyat, tedavüldeki pay sayısı, yatırımda bulunan kişi sayısı ve fon toplam değerinin COVİD-19 öncesi dönem ile COVİD-19 sonrası dönem arasında anlamlı bir farklılığının bulunduğu görülmektedir. Analize dâhil edilen fonların; fon getirisi ve fon riskinin ise her iki dönem arasında herhangi bir farklılığın bulunmadığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Fonu, COVİD-19, Finansal Bilgi Yönetimi, Yönetim Muhasebesi

* ORCID NO: 0000-0001-9731-2198

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

BRICS-T ÜLKELERİNDE RİSK YÜKLENİM KANALININ BANKACILIK VERİLERİ KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ*

Meltem TÜMERDEM GENÇAY, Nadir EROĞLU

Türkiye

Öz: Bu çalışmada, BRICS-T ülkelerinin bankacılık sektörlerine özgü seçili verilerdeki olası şokların risk yüklenim kanalı üzerindeki etkisi 2002-2020 dönemi için panel gecikmesi dağıtılmış otoregresif model (PARDL) ile analiz edilmiştir. Risk yüklenim kanalı göstergesi olarak takibe dönüşüm oranının bağımlı değişken; aktif karlılık, özsermaye karlılığı, kredilerin mevduata oranı ve özsermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranının ise bağımsız değişkenler olarak dikkate alındığı modelin analiz sonuçlarına göre uzun dönemde değişkenlerin tamamının risk yüklenimi üzerinde etkili olduğu, kısa dönemde ise bu etkilerin ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Analize ek olarak değişkenlerin risk yüklenim kanalı üzerindeki kısa dönem etkileri bu ülkeler kapsamında karşılaştırmalı olarak incelenmiş, her ülkenin olası şoklara farklı yanıt verdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: BRICS-T Bankacılık Sektörü, Risk Yüklenim Kanalı, Finansal İstikrar, Panel Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Model

* ORCID NO: 0000-0001-5923-0546

CHARACTERISTICS OF SUSTAINABLE BUSINESSES WITHIN THE FRAMEWORK OF ORGANIZATIONAL ECOLOGY THEORY: AN ANALYSIS OF BUSINESSES REGISTERED WITH THE ISTANBUL CHAMBER OF COMMERCE AND OPERATED FROM 1923 TO 2023*

Merve KOÇOĞLU SAZKAYA

Türkiye

Abstract: Organizational ecology theory claims that one of the most important factors for businesses to survive is the environment. According to this theory, while the organizations chosen by the environment survive, the activities of the others end. At the same time, organizational ecology theory argues that demographic characteristics of organizations such as age and size are also effective in the establishment and termination of activities of organizations. Therefore, when evaluated in general, organizational ecology theory argues that organizations that adapt to the demands of the environment can continue their activities for a long time, and those that cannot adapt will end. Family businesses are among the businesses that terminated their activities because they could not adapt to the environment. The fact that family businesses are not well managed and institutionalized is among the most important reasons for this. However, some family businesses continue their activities by adapting to their environment. The demographic characteristics of these businesses, which are accepted by the environment, attract the attention of both the business world and academics. In this context, the aim of this study is to reveal the characteristics of sustainable businesses operating in Turkey. Within the scope of the research, businesses registered with the Istanbul Chamber of Commerce operating from 1923, the year the Republic of Turkey was founded, until 2023, will be identified and the characteristics of these businesses will be examined. In the literature review on family businesses, the studies generally focused on the institutionalization problem of family businesses and the reasons for failure. In this study, determining the characteristics of successful family businesses constitutes the originality of the study. Therefore, the aim of this study is to determine the characteristics of businesses over 100 years old registered with the Istanbul Chamber of Commerce based on the "organizational ecology theory".

Keywords: Organizational Ecology Theory, Family Businesses, Sustainability, Istanbul Chamber of Commerce

* ORCID NO: 0000-0002-8949-2739

BYUNG-CHUL HAN'IN PÜRÜZSÜZLÜK İÇERİSİNDEKİ YALITILMIŞ ÖZNE ANLAYIŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Muammer AKTAY

Türkiye

Öz: Byung-Chul Han'a göre, küreselleşme ve iletişim çağında karakter yerine pürüzsüzlüğün egemen olduğu tavırsızlık söz konusudur. Özgürlüğün tecrübesini anlamsız kılan olumluluğun, güvenliğin ve denetimin egemen olduğu ilişki biçimleri vardır. Bu durumda konfor üzerinden oluşturulan kurban ve mahkum özne anlayışları ön plana çıkmaktadır. Mutlu olmak zorunda olan bu özneler, riskin yerine hızı ve heyecanı tercih ederler. Coşku ve heyecan, öznenin sakinlik içerisindeki tecrübesini yok etmiştir. Tecrübeyi oluşturan karakterli bir duruş, liberalizm pazarında tüketilmesi gereken bir üründür. Karakteri yok eden yalıtılmışlık, pürüzsüzlük bataklığının temeli haline gelmiştir. Bu açıdan "dijital güzellik" üzerinden öznenin anlamı kendini teşhir etmektedir. Bununla birlikte, öznenin ilişkilerindeki, "pürüzsüz iletişim", "yüzünü" ortadan kaldırarak "yüzeysel beğeni" olanağını yüceltmektedir. Bu pürüzsüzlük durumu, her şeyi benzerlik adı altında belirli bir "çıkıntısız" aynılığa indirgeyebilir. Postmodern özne, pürüzsüz bir yaşam açısından bütün "çıkıntı"ları yok ettiği için geleceksiz bir dolayım ortaya çıkabilir. Öznenin uzaklık, çelişki, yabancılık, başkalık, farklılık, acı, şiddet, dehşet yerine oto-erotik bir yönelimle aynılık tecrübeleri söz konusu olur. Sonuç olarak Han'a göre, pürüzsüz bir gelecek yerine tekrar mücadeleden doğan bir yeniden icat edilmesi gereken tecrübelere ihtiyacımız vardır. Bu tecrübe, pürüzsüzlüğün temelindeki yüzeysel beğeniye ve yalıtılmışlığa karşı olarak hiper-mükemmelliğin yerinden edilmesi ile oluşabilir. Bu tecrübenin yozlaşmaması, kırılgan hale gelmemesi için sadakat ve bağlılık kavramlarına ihtiyaç vardır. Bu noktada pürüzsüzlüğe karşı bu bağlılığın nasıl olanaklı olacağı, yalıtılmışlığın içerisinde öznenin neye bağlı kalacağı gibi problemler açığa çıkmaktadır. Nihayetinde amacımız bu problemler üzerinden bir tartışma olanağı yaratmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pürüzsüzlük, Yalıtılmışlık, Yüzeysel Beğeni, Aynılık, Bağlılık

* ORCID NO: 0000-0001-6103-5598

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN FİZİKSEL AKTİVİTEYE KATILIMLARINI ENGELLEYİCİ FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI (KAYSERİ İLİ ÖRNEĞİ)*

Murat BEKLEYİŞ APAYDIN

Türkiye

Öz: Rekreaktif etkinlikler insanların çalışma hayatının yanında fiziksel ve zihinsel olarak boş zamanlarda sağlığı korumak için yapılan etkinlikler bütünüdür. Bu etkinliklerde rahatlama, iyilik hali, fiziksel haz gibi unsurlarda etkilidir. Bu çalışmamızın amacı rekreaktif etkinliklere katılan bireylerin aktivitenin iyi oluş üzerine etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda Pi ve ark. 2022 tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması Koç 2022 tarafından yapılan 'Rekrasyonel Spor İyi Oluş Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmamıza kadın (n=138, %57,7) erkek (n=101,0%42,3) toplam 239 gönüllü katılmıştır. Araştırmanın analizinde lisanslı SPSS 22 programı kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Man Whitney U, ikiden fazla karşılaştırmalarda ise Kruskal-Walis testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda cinsiyet değişkenine göre fiziksel ve mental sağlık, yaş değişkenine göre yaşam doyumu ve pozitif duygular, medeni durum değişkenine göre ise yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite, Engeller, Lise Öğrencileri

* ORCID NO: 0000-0002-7780-5849

REKREAKTİF SOSYAL YAŞAM MERKEZLERİNDEKİ KATILIMCILARININ FİZİKSEL AKTİVİTEDEN KAYNAKLI İYİ OLUŞ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA*

Murat BEKLEYİŞ APAYDIN, Sedef HABİBOĞLU, Yaşar KÖROĞLU

Türkiye

Öz: Rekreaktif etkinlikler insanların çalışma hayatının yanında fiziksel ve zihinsel olarak boş zamanlarda sağlığı korumak için yapılan etkinlikler bütünüdür. Bu etkinliklerde rahatlama, iyilik hali, fiziksel haz gibi unsurlarda etkilidir. Bu çalışmamızın amacı rekreaktif etkinliklere katılan bireylerin aktivitenin iyi oluş üzerine etkisini araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda Pi ve ark. 2022 tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması Koç 2022 tarafından yapılan 'Rekrasyonel Spor İyi Oluş Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmamıza kadın (n=138, %57,7) erkek (n=101,0%42,3) toplam 239 gönüllü katılmıştır. Araştırmanın analizinde lisanslı SPSS 22 programı kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalarda Man Whitney U, ikiden fazla karşılaştırmalarda ise Kruskal-Walis testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda cinsiyet değişkenine göre fiziksel ve mental sağlık, yaş değişkenine göre yaşam doyumu ve pozitif duygular, medeni durum değişkenine göre ise yaşam doyumu alt boyutlarında anlamlı farklılaşma ($p<0,05$) olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rekreaktif Etkinlikler, Fiziksel Aktivite, İyi Oluş

* ORCID NO: 0000-0002-7780-5849

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

İŞÇİ MEMUR MAAŞLARINA YAPILAN ÜCRET ZAMLARININ TOPLUMSAL YANSIMASI*

Murat KORKMAZ, Emre DÜNDER, Michael KUYUCU, Ayhan AYTAÇ, Mustafa TALAS, Gülsen DEMİR

Türkiye

Öz: Bu çalışmada 2020 ve 2022 yıllarını kapsayan özellikle medyaya da yansıyan ekonomik veriler ile haberler sosyolojik açıdan değerlendirilmiş, sosyolojik ve ekonomik anlamda istatistiksel olarak analiz edilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın amacı toplumsal anlamda yaşanan ekonomik problemlerin saptanarak, toplum ve bireylerin üzerinde oluşturduğu sorunların farklı faktörler çerçevesinde değerlendirilmesi şeklindedir. Medyaya yansıyan ekonomik haberlerin genel anlamda içeriği, kapsamı, hedefi, amacı ve iletişim anlamında toplumsal yapı ile kurumsal yapı üzerindeki yaptırımlarının neler olduğunun saptanarak sayısal veriler sağlanmaya çalışmıştır. Elde edilen veriler ile toplumsal bilgilerin; toplum ve bireyler tarafından nasıl algılandığının belirlenerek hem literatür hem de toplumsal anlamda yarattığı faydalar, çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Çalışmamızda yöntem olarak farklı disiplin ve alanlarda kullanılmış bazı anket formları bu çalışmamız için yeniden şekillendirilerek düzenlenmiştir. Çalışmanın amacı ile hedeflediği sonuçların belirlenmesine yönelik iki bölümden oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anketin ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik sorular, ikinci bölümde ise çalışmanın amacına ilişkin 5'li likert ölçekten oluşan sorular bulunmaktadır. Kullanılan anket formu daha öncesinde kullanılmamış bir anket ve ölçme aracı olması nedeniyle bir ön teste tabi tutulmuştur. Bu ön teste toplam 221 farklı demografik özellikteki birey katılım sağlamıştır. Tüm katılımcılar basit rassal yöntem ile sosyal medya üzerinden belirlenmiş ve anket formları yine sosyal medya hesapları üzerinden katılımcılara gönderilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler farklı istatistik yöntemler kullanılarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Sonuç olarak katılımcıların tamamına yakınının yaşanan son iki yıl içerisindeki ekonomik sorunlar nedeniyle olumsuzluk yaşadığı, artan kira, yakıt, enerji ve gıda harcama giderleri ile elde edilen hane halkı gelirinin birbirini karşılamadığı saptanmıştır. Artan enflasyon ile topluma yansıyan ya da hissedilen enflasyon arasında, kamu kurumlarının iletişim kanalları, medya ve diğer gazete haberleri üzerinden yayınladığı bilgilerin, doğru olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda yayınlanan görsel medya, sosyal medya ve gazete haberlerinin toplum ve bireylerin yanıltıldığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Birçok medya ve haber kanalının doğru olmayan ve toplumda yaşanan enflasyon oranlarının devlet ile kamu yönetiminin lehine hareket ettiği yönünde farklı sonuçlar da araştırmada saptanan bulgular arasında yer almaktadır. Çalışmamızın başta sosyal, ekonomi ve kamusal sorumluluk açısından doğru bilgilendirme, şeffaflık ve açıklık ilkeleri doğrultusunda hareket etmesinin bir zorunluluk; artan maliyet ile ekonomik yetersizlikler nedeniyle hakkaniyet çerçevesinde bir ücret ödenmesine yönelik gereksinimlere işaret ettiği çalışma sonunda ortaya konulmuştur. Artan ekonomik maliyet ile enflasyon nedeniyle yapılan kamu ile özel sektör ücret atışlarının da yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Ekonomi, Enflasyon, Analiz, İstatistik, Algı, Toplum, Birey

* ORCID NO: 0000-0001-7925-5142

BÖLGESEL DİRENÇ ANTRENMANLARI İLE GÖRÜLEN BÖLGESEL VÜCUT YAĞ DEĞİŞİMLERİ*

Mustafa ÜNAL, Aziz GÜÇLÜÖVER

Türkiye

Öz: İnsan vücudu morfolojisinde aerobik ve anaerobik yollarla vücut yağ değişimleri gerçekleşir. Bu bağlamda araştırmada birincil amaç bölgesel çalışan antrenman gruplarının kendi içinde vücut yağ değişimlerinin olup olmadığı, ikincil amaç ise farklı antrenman grubu bölgelerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmaya deney; (erkek, yaş=25±3.05, n=20; kadın, yaş=26±2.87, n=20) kontrol; (erkek, yaş=26 ±3,12, n= 10; kadın, yaş= 25±2,80, n=10) olmak üzere toplam 60 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırma öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desenli araştırmadır. Vücut yağ ölçümleri Jackson-Pollock yöntemiyle belirlenmiştir. Randomize kontrollü yöntemle belirlenmiş katılımcılar, kuvvet ve aerobik direnç egzersizlerini kapsayan 12 haftalık antrenman programını sürdürdüler. Verilerin analizinde grup içi karşılaştırmalarda parametrik testlerden bağımlı örneklem t testi, gruplar arası karşılaştırmalarda ise bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek grubunun bölgesel direnç antrenmanlarında vücut yağ değişimi öntest-sontest değerlerinde anlamlı farklılıklar saptanmıştır. ($p=0.000<\alpha=0.05$, $p=0.000<\alpha=0.05$). Kadın grubu değerlendirildiğinde de öntest-sontest sonuçlarında anlamlı farklılıklar gözlemlendi. ($p=0.000 < \alpha=0.05$, $p=0.000 < \alpha=0.05$). Bölgesel düzeyde üst ve alt bölge antrenman gruplarının sonuçları karşılaştırıldığında erkeklerde, üst bölgede alt bölgeye kıyasla anlamlı düzeyde vücut yağ yakımı gerçekleşmiştir. ($p=0.014 < \alpha=0.05$, $p=0.003 < \alpha=0.05$) Kadın gruplarında ise bölgesel düzeyde üst ve alt bölge karşılaştırma sonuçlarında anlamlı farklılıklara rastlanmamıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda bölgesel düzeyde yapılan direnç antrenmanlarının özellikle erkek grupların üst bölge değerlerinde diğer bölgelere kıyasla anlamlı hızlı yağ değişimleri olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Direnç Antrenmanı, Vücut Yağ Değişimi

* ORCID NO: 0000-0002-2616-4930

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

HOBBES'UN DÜŞÜNCESİNDE TOPLUM SÖZLEŞMESİ-ADÂLET İLİŞKİSİ*

Mücella CAN

Türkiye

Öz: Hobbes'a göre siyaset felsefesinin amacı, siyasal olayların arkasındaki neden sonuç ilişkilerini ortaya koyarak barışı sağlamaktır. İç savaşların patlak vermesinin sebebi, savaşların ve barışın nedenlerinin bilinmemesidir. Hobbes siyaset felsefesinin kurucusunun kendisi olduğunu dile getirir. Çünkü kendisinden önceki filozoflar, siyasal olayların arkasında yer alan olayların neden ve sonuçlarını belirleyemedikleri için siyaset felsefesini kuramamışlardır. Hobbes, siyasal toplumun yani devletin olmadığı yerde toplumdan söz edilemeyeceğini ifade eder. Doğal halde yaşayan insanlar, kişisel güvenliklerini sağlamak için sürekli savaş halindedirler. Hobbes'a göre savaş, insan doğasından ve insanın doğal yaşam koşullarından kaynaklanmaktadır. Savaş, siyasetin bulunmadığı bir durumun yani doğa durumunun özelliğidir. Bu nedenle siyaset ya da devlet, savaşın dışlanmasıdır. Savaş devleti, devlet de savaşı engeller. Hobbes'a göre doğa durumu yani savaş hali rasyoneldir. Ancak doğa durumunu toplum durumuna tercih etmek rasyonel değildir. Hobbes'a göre, "insan insanın kurdu" olduğu gibi aynı zamanda insan rasyonel bir varlıktır. İnsan rasyonel birtakım hesaplar yapar ve bitmeyen bir savaş ortamında yaşayamayacağını anlar. İnsanlar, doğa durumunu reddedip yapay olana yönelerek bir sözleşme aracılığıyla kendi aralarında barış ve huzuru sağlayacak olan yapay devleti yaratırlar. Hobbes'a göre insanları bir araya gelerek toplum kurmaya sevk eden, bir başka ifadeyle ortak bir iktidara boyun eğmeye götüren neden sadece ölüm ya da yaralanma korkusudur. Bu korku, rasyonel bir hesabın sonucu ve siyasal toplumun yani devletin nedenidir. Rasyonel anlamda hesap yapan insanlar, güvenliklerini tam olarak ancak barış ortamında sağlayabileceklerini düşünürler. Barış koşullarının neler olacağını insanlara gösteren akıldır. Aklın gösterdiği bu koşullar, aslında insanların doğal yasalar üzerinde anlaşmalarından başka bir şey değildir. Doğal yasalar, akıl yürütme süreci içinde bulunan rasyonel hesabın sonuçlarıdır. İnsan, hayatın korunması için neyin yapılıp neyin yapılmaması gerektiğine akıl yürüterek ulaşır. İşte akıl yürüterek ulaşılan bu kurallar doğal yasalardır. Hobbes'a göre doğa yasası, akılla bulunan ve insanın kendi hayatı için zararlı veya hayatını koruma yollarını azaltıcı olan şeyleri yapmasını yasaklayan veya insanın hayatını en iyi şekilde koruyabileceğini düşündüğü bir ilke veya genel kuraldır. Hobbes, çok sayıda olduğunu söylediği doğal yasaları bir tek cümlede toplamaktadır: "Başkalarının sana ne yapmalarını istiyorsan, sen de onlara onu yap". Akıl yürüterek ulaştığı bu ilkeyi temel kural olarak benimseyen insan, kendisi gibi düşünen diğer insanlarla anlaşmaya ve böylece barışı sağlayacak devleti kurmaya girişir. Hobbes'a göre herkesin birbirleriyle savaş halinde olduğu doğa durumunda adâlet ve adâletsizliğe yer yoktur. Adâlet ve adâletsizlik ne bedenin ne de zihnin melekeleridir. Böyle olsalardı, dünyada yapayalnız olan bir insanda da duyuları ve duyguları gibi var olmaları gerekirdi. Bunlar, tek başına değil, toplum içinde yaşayan insanlara ait niteliklerdir. Hobbes, adâleti ve yasayı devletin varlığıyla ilişkilendirmektedir. Çünkü O'na göre "genel bir gücün olmadığı yerde yasa yoktur; yasa olmayan yerde de adâletsizlik yoktur." Hobbes adâleti de doğa yasası olarak değerlendirir. Adâletin "her şeyin herkese ait olduğu" anlamı yerine "herkesin sadece kendisine ait şeylere sahip olması" anlamına evrildiğini sorgular ve bunu sözleşmeye bağlar. Çünkü Hobbes'a göre sözleşme, "doğanın ortak olarak yarattığı şeyleri" dağıtarak bir adâlet anlayışı ortaya koymuştur. Demek ki adâlet, hayatı korumanın en temel ilke olarak kabul edildiği ve herkesin her şeye sahip olduğu durumdan bu korumayı herkes adına yapacak devlet durumuna bir dönüşümle geçer ve özellikle güvenlik hakkı ve mülkiyet hakkı gibi bireysel hakları içerir. Hobbes'a göre sözleşmeye ve ahde uymamak adâletsizlik olarak nitelendirilmektedir. Sözleşmeye ve ahde uymamak bireyleri eski hale yani doğa durumuna döndürüp savaşa sebep olacağı için insanların hayatlarını ve mülkiyetlerini

* ORCID NO: 0000-0002-3987-2805

tehlikeye atan bir durumdur. Oysa adâlet kavramı insanların canlarını ve mallarını koruma gerekliliği ile yakından ilişkilidir. Adâleti uygulayacak olan devlet de zaten bireylerin hayatlarını koruma ihtiyacının bir sonucudur. Devlet, doğal bir insandan çok daha güçlü ve dev gibi bir insanı andırır. İnsan tarafından meydana getirilmiş ama canlı bir organizma olan devlet, doğal insanın korunması ve savunulması için tasarlanmış ve ondan daha büyük bir kudrete sahiptir. Hobbes, devleti üstün bir güçle donatmasını haklı kılmak için sözleşmeyi kullanır. Ancak devletin özünü içinde taşıyan kişiyi yani egemeni sözleşmenin dışında tutar. Sözleşme, sadece yurttaşlar arasında olur. Egemen, sözleşmeye tarafların uymasını temin ederek sözleşmenin garantisini oluşturur. Egemen sayesinde iktidar odağı tek olana indirgenmiş ve güç kullanma hakkı da egemenin tekeline verilmiştir. Hobbes'a göre Leviathan'ı siyasal alana yansıtacak olan bir kişi ya da bir kurul gereklidir. İşte bu kişi ya da kurul, halkın temsilcisi olan egemendir. Egemen, bütün bireylerden aldığı yetkiyle, onların adına konuşup eylemde bulunur. Devletin oluşumuyla yurttaşlara dönüşmüş olan bireyler, yetkilendirme işlemiyle aktöre otorite verirler yani ona herhangi bir eylemi yerine getirme hakkı tanırlar ve aynı zamanda yapımcı olmaları sıfatıyla egemenin her türlü söz ve eyleminin sorumluluğunu üstlenirler. Bunun anlamı, egemenin kararlarının yurttaşlar tarafından kendi kararlarıymış gibi algılanmasıdır. Egemenin 'ölümlü tanrı' olarak nitelendirilmesinin sebebi, insanların ona güçlerini devretmelerinden değil, onu temsilcileri olarak yetkilendirmelerinden kaynaklanır. Hobbes, "zorlayıcı gücün olmadığı yerde adâlet de yoktur" diyerek egemenin kendisinin zorlayıcı bir güç olduğunu ve onun üzerinde zorlayıcı başka bir otoritenin de olamayacağını ifade etmektedir. Hobbes'a göre sözleşme ve yasayla ortaya çıkan adâlet, bireyler arasındaki işbirliğinden kaynaklanmaktadır. Sözleşme, işbirliğinin sonucu, adâlet de sözleşmenin sonucudur. Hobbes, adâletin bir taraftan doğal bir yasa olduğunu ifade ederken diğer taraftan sözleşme sonucu ortaya çıktığını belirterek insan yapımı olduğunu söylemektedir. Buradan hareketle denilebilir ki doğal bir yasa olarak kabul edilen adâlet, aklın ilkeleri çerçevesinde işlenerek insan yapımı olan devletin temel ilkelerinden biri haline getirilmektedir. Hobbes, insanların sahip olduğu bir erdem ve eylemlerini yönlendiren bir ilke olarak adâleti, akla uygun gerçekleştirilen bir hareket olarak nitelendirmektedir. Dolayısıyla akla uygun hareket etme, adâlet ve adâletsizliğin ölçütü olarak değerlendirilmektedir. Buraya kadar yapmış olduğumuz açıklamalardan hareketle Hobbes'un yasal olanı adâletli olan şeklinde değerlendirdiğini söyleyebiliriz. Hobbes'a göre adâletin özü, ahitlerin korunmasıdır. Ahitlerin geçerliliği ise insanları onlara uymaya zorlayacak yeterli sivil gücün oluşmasıyla mümkündür. Hobbes'a göre bireyin rızasına ve sözleşmeye dayanan adâlet, bireyin hayatının ve güvenliğinin teminat altına alınması için devletin uygulamasıyla birlikte varlığını sürdürür. Bireylerin hayatlarının korunmasının aracı olan devlet ile adâlet eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır. Başka bir anlatımla adâlet, sözleşmenin ve devletin sonucudur.

Anahtar Kelimeler: Hobbes, Toplum Sözleşmesi, Adalet

TÜRKİYE'DE CEZA İNFAZ KURUMU HİZMETLERİNDE JANDARMA'NIN ROLÜ, KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Nurullah GÜNEŞ

Türkiye

Öz: İnsanoğlunun var olduğu andan itibaren yaşamı boyunca boyutları ve sonuçları farklı olsa da suç kavramıyla karşı karşıya gelmektedir. Suç kavramı da zaman ve mekân değişikliğinden etkilenmekte ve farklı formlarda ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple tarih boyunca suçun tanımını yapmak mümkün olmamış ve son zamanlarda meydana gelen teknolojik gelişimlerle beraber suç kavramının dinamizmi artmıştır. Çeşitli düşünce okulları ve teoriler, suç ve suça neden olan unsurları ortaya koymaya çalışmışlar ama disiplinler arası tanım gerektiren kavram olarak suçu açıklamada yeterli olmamışlardır. Ceza kavramı ise suç kavramıyla bütünleşik olarak gelişim ve değişim göstermiştir. Ceza uygulamalarının yelpazesi gaddar ve acımasız uygulamalardan, insan haklarını merkeze alan uygulamalar kadar çeşitlilik göstermiştir. Ceza kavramını açıklamaya çalışan teorilerin tartışma konusu ise cezanın amacı üzerine olmuştur. Cezanın amaçları; suça karşılık toplumsal bir tepki, suç işleyenin ıslahı ve caydırıcı olması şeklinde ortaya çıkmıştır. Suç işleyen bireylerin, işledikleri suçlardan dolayı haklarında verilen kararların infazı ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilmektedir. Ceza infaz kurumları mimari yapısı ve güvenlik ihtiyacına göre çeşitli türlerde inşa edildiğini ve hizmet vermektedir. Ayrıca kurumların fiziki koşullarının insan hakları ve onuru açısından uygun olması, ceza infazına tabi tutulan şahsın ıslahı için gerekli koşulları taşıması hususu her geçen gün önem kazanmaktadır. Jandarma Genel Komutanlığı mülki görevleri kapsamında; ceza infaz kurumlarının koruması, mahkumların sevk ve nakil hizmetlerinde görev almaktadır. Bahsedilen görevlerin yerine getirilmesinde ise birbirinden bağımsız birden fazla kurumun müşterek çalışması gerekmektedir. Bu çalışmanın önemi; hükümlü ve tutukluların konuşlandığı kamu kurumunun güvenliğini alan, ayrıca tutuklu/hükümlülerin sevk ve naklini gerçekleştiren jandarmanın karşılaştığı sıkıntıları ortaya koymak ve muhtemel çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Jandarma, Kolluk, Sevk, Nakil, Güvenlik, Ceza İnfaz Kurumu

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

MOBİLLEŞTİRİLMİŞ PSİKOMETRİ YÖNTEMİ İLE GELENEKSEL YÖNTEMLERİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ*

Oğuzhan AYDEMİR, Sude Cansu TURGUT

Türkiye

Öz: Amaç: Bu çalışmada, günümüz şartlarında geleneksel yöntemler kullanılarak yüzyüze gerçekleştirilen dikkat testlerinin mobil ortamda yapılarak aradaki etkilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın diğer amacı, mobil cihazlarla uygulanan mobil (çevrimiçi) psiko testlerin psikometrik açıdan etkisini belirlemek ve mobil uygulanan dikkat testleri ile kâğıt-kalem testlerini psikometrik olarak karşılaştırmaktır. Gereç ve Yöntem: Bilişsel işlevlerde azalmanın ve dikkat dağınıklığının saptanması, önlenmesi ya da erken müdahale edilmesi için genç ve yaşlı nüfusun güvenilir, geçerli ve uygun yöntemlerle değerlendirilmesi gerekmektedir (4). Araştırma nicel bir çalışma olup mobil (çevrimiçi) cihazlarla uygulanan psiko testlerin, psikometrik açıdan etkisini belirlemek, kâğıt-kalem formu ve mobil destekli uygulanan dikkat testlerinden elde edilen puanların anlamlı bir biçimde farklı olup olmadığı, katılımcıların mobil uygulanan dikkat testlerinde ve geleneksel yönteme göre uygulanan forma göre, test puanlarında dikkat dağınıklığının tespitini sınamayı amaçlayan betimsel tarama türünde bir çalışmadır. Tarama modeli, değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumların belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modelidir (5). Bulgular: İz Sürme testi, Frankfurter dikkat testi, Stroop testi, Burdon dikkat testi ve görsel hafıza testi modellenerek mobil uygulamaya dönüştürülmüştür. Geleneksel kağıt-kalem tekniği uygulanan 100 katılımcı aynı zamanda, soruların ve şıkların karışık olarak sunulduğu mobil erişim yöntemi ile aynı teste alınmıştır. 100 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda geleneksel yöntemler sonucunda ortalama 41,20 puan alan gönüllüler, mobil uygulama ile gerçekleştirilen testler sonucunda ise ortalama 67,40 puan aldılar. Mobil adaptasyonun yaygınlaştığı günümüzde genç ve çocukların geleneksel yöntemlerden ziyade mobil yöntemlere karşı daha dikkatli ve yetenekli olduğu gözlemlenmiştir. Buna bağlı korelasyon sonucu "yüksek pozitif ilişki" şeklinde sonuçlanmıştır. r = 0.958769019769084 n=100, Σx Σy (Σx)2 =16000000, (Σy)2 =44488900, Σ(xy) = 296300, Σx2=188000, Σy2=478700 Sonuç: Kâğıt-kalem formunda uygulanan psikometri testi için kadın ve erkek katılımcılar arasında fark bulunmazken, geleneksel yöntem ile mobil uygulama yöntemi arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup, bu tarz testlerin mobil ortamda yapılmasının katılımcıların başarı oranını arttırdığı kanaatine varılmıştır. Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucu korelasyon katsayısı 0.958769019769084 olarak hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısı, değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermek için kullanılan bir değerdir. Bu sonuca göre mobil uygulama ile yapılan psikometri testlerinin katılımcının başarısını arttırdığı gözlemlenmiş olup dikkat ve başarı oranı aralarında yüksek pozitif ilişki bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Psiko Testler, Psikometri, Mobil Uygulama

* ORCID NO: 0000-0002-1611-0947, 0000-0003-4993-7905

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

ACİL DURUM YÖNETİM SİSTEMİ ESAS ALINARAK İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ MALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Seda KAYA, Hakan AYKUL

Türkiye

Öz: Hızlı sanayileşme süreci ile artan makineleşme ve gelişen teknolojik uygulamalar iş kazalarının sayısal olarak artmasına ve geniş bir alanı etkilemesine sebep olmuştur. İş kazalarının çalışan, çalışanın ailesi ve iş çevresi, işveren, işletme ve devlet açısından insani ekonomik ve hukuki boyutuyla pek çok olumsuz sonucu söz konusu olmaktadır. Literatürde görünen ve görünmeyen maliyetler (veya doğrudan ve dolaylı maliyetler) olarak sınıflanan bu olumsuzluklar ülkelere olan toplam maliyeti açısından bakıldığında ulusal kalkınmayı engelleyici ve ulusal refahı azaltıcı bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla işyerlerinde güvenli bir iş ortamının sağlanması noktasında kazaların ölçülebilen ve ölçülemeyen maliyetlerini önlemek ya da en aza indirmek temel amaç olup, bu noktada iş sistemindeki güvenliğin sürekli iyileştirilmesi açısından, kaza öncesi ve sonrasını bir bütün olarak kapsayacak şekilde süreç güvenlik maliyetlerinin belirlenmesi ve ölçümü önem kazanan bir konu olmaktadır. Bu çalışmada acil durum yönetim süreci dikkate alınarak bir iş sisteminin güvenlik maliyetlerinin belirlenmesi, sınıflandırılması ve yeni bir bakış açısıyla bir ölçüm sistemi geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak böylesine bir maliyet değerlendirme sisteminin iş sisteminin güvenlilik açısından hangi noktada olduğunu belirlemede çok daha gerçekçi ve çözüme yönelik bilgi ve bulgular sunacağı, aynı zamanda bu bilgi ve bulguların iş yöneticilerine iş sağlığı ve güvenliğinin önemini anlatmada etkili bir araç olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İSG Maliyetleri, İSG Ekonomisi, Acil Durum Yönetimi

* Bu çalışma 1. Sırada yer alan yazarın Dumlupınar üniversitesi yüksek lisans enstitüsünde yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0002-3333-9305, 0000-0003-3014-0947'

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

MURRAY BOOKCHIN'İN EKOLOJİK DÜŞÜNCE YOLCULUĞU*

Selcen ÖZKAN

Türkiye

Öz: "Toplumsal sorunları çözmeden ekolojik problemlerin çözülemeyeceğine inanan" Murray Bookchin, Çarlık dönemindeki Rus devrimci hareketleri içinde etkili roller üstlenmiş göçmen bir ailenin üyesi olarak 14 Ocak 1922'de New York City'de dünyaya gelmiştir. Çok küçük yaşlardan itibaren fırtınalı, ideolojik bir hayatın içinde bulunmuştur. Kendisinden büyük iki kardeşini İspanyol İç Savaşında kaybetmiştir. İkinci Dünya Savaşının başlarındaki Stalin ve Hitler arasındaki anlaşmaya kadar komünistlerle birlikte hareket etmiştir. İnsanın doğanın bir parçası ve var olan türlerden sadece biri olduğunu, doğanın insanlara hizmet etmek amacıyla yaratılmadığı görüşünü ileri süren, Derin Ekoloji Kuramı ile metafizik esasa dayandıran Mistik Ekolojinin ilkelerini pek çok bakımdan eleştiren Murray Bookchin, Toplumsal/Sosyal Ekolojinin fikir babasıdır. Sosyal Ekoloji, toplumla doğayı yüz yüze getiren sorunların, sosyal gelişmelerin doğal bir sonucu şeklinde değerlendirerek, siyasal ve sosyal problemlerin çözümü konusunda en dolaysız mesajı veren ekolojik düşünce olduğunu da göstermiştir. Murray Bookchin'e göre, doğanın sömürülmesi gereken bir meta şeklinde algılanmasının esas sebebi, sosyal tahakkümün sonucunda ortaya çıkan sınıf farkları, mülkiyet biçimleri ve hiyerarşidir. Liberalizmi, Marksizm ve muhafazakâr düşüncenin etkisiyle doğa üzerinde tahakküm kurma fikri, insanın insana yönelttiği tahakkümü de beraberinde getirmiştir. Ekolojik bunalımın kökeninde, hiyerarşi ve tahakkümü doğuran, toplumun derinlerindeki ahlaki ve ruhsal değişimlerin irdelenmesini teklif eden Murray Bookchin, doğa üzerindeki tahakkümün, insanın insan üzerinde, erkeğin kadın, yaşlıların gençler üzerinde, bir etnik grubun diğeri, devletin toplum, bürokrasinin birey, bir sınıfın diğer sınıflar, son olarak da sömürgeci güçlerin, sömürge durumuna düşürülmüş halklar üzerinde kurdukları tahakkümü doğurduğu görüşündedir. Bookchin, sınıf farklarının ortadan kalktığı, sömürünün olmadığı sınıfsız bir toplum yaratılsa bile tahakkümün ortadan kalkmayacağı inancındadır. Ayrıca hiyerarşi ve tahakkümün var olduğu sürece doğaya hükmetmenin önlenemeyeceğini de belirtir. Biz bu çalışmamızda diğer ekolojik akımları da dikkate almak suretiyle Murray Bookchin'in ortaya koyduğu sosyal ekolojinin temel prensipleri, insan-doğa ilişkilerine yaklaşımı ve ekolojik çözüm önerilerinin neler olduğunu değerlendirmeye çalışacağız. Ayrıca, Murray Bookchin'in çalkantılı hayatını, sosyal ve kültürel çevresini, onun fikirlerinin olgunlaşmasına yardımcı olan kişi ve olaylara da ışık tutacağız.

Anahtar Kelimeler: Murray Bookchin, Düşünce Dünyası, Sosyal Ekoloji

* ORCID NO: 0000-0001-9638-9724

ÖĞRETMEN ADAYLARININ OTANTİK LİDERLİK ALGISI İLE ÜNİVERSİTELERİNE DUYDUKLARI GÜVEN İLİŞKİSİ*

Selçuk DEMİR

Türkiye

Öz: Liderlik, araştırmalara sıklıkla konu olan olgulardandır. Otantik liderlik ise güncel liderlik yaklaşımlarındandır. Güven, yıllar içerisinde oluşan ancak bir anda kaybedilebilen ve insan ilişkilerinde önemli rol oynayan kritik bir tutumdur. Güven duygusunun, birçok bireysel ve örgütsel açıdan olumlu çıktısı bulunmaktadır. Bu araştırmada, otantik liderlik ve güven kavramları, bu kavramlar arasındaki ilişki incelenmektedir. Bu araştırmanın amacı; öğretmen adaylarının otantik liderlik algısının, üniversitelerine duydukları güven ile ilişkisinin açığa çıkarılmasıdır. Çalışmanın evreni; Türkiye'de bir devlet üniversitesindeki öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden meydana gelmektedir. Belirlenen bu evrenden yansızlık kuralına uyumlu olarak 179 üniversite öğrencisi, basit rastgele seçkisiz örnekleme yöntemiyle örnekleme dahil edilmiştir. Araştırmanın verilerine; "Otantik Liderlik Ölçeği" ve "Öğrencilerin Üniversitelerine Duydukları Güven Ölçeği" aracılığıyla ulaşılmıştır. Ölçeklere; güvenirlik, betimsel, korelasyon ve regresyon analizleri uygulanmıştır. Araştırmada yararlanılan ölçeklerin güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu açığa çıkarılmıştır. Öğretmen adaylarının, öğretim elemanlarının otantik liderlik davranışları sergilemelerine ilişkin algısı, "4: Sık sık" düzeyindedir. Üniversitelerine duydukları güven ise "3: Kısmen katılıyorum" şeklindedir. Korelasyon değeri göz önüne alındığında; otantik liderlik algısı ile üniversiteye duyulan güven duygusunun orta düzeyde, pozitif ve istatistiksel bakımdan anlamlı ilişkili oldukları saptanmıştır. Regresyon analizi neticesinde, öğretmen adaylarının; öğretim elemanlarının otantik liderlik davranışları sergilemelerine yönelik algılarının, üniversitelerine duydukları güveni istatistiki bakımdan anlamlı yordadığı açığa çıkarılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otantik Liderlik, Üniversiteye Duyulan Güven, Öğretim Elemanı, Öğrenci

* ORCID NO: 0000-0003-2904-6443

ÖĞRETMENLERİN DEĞİŞİME AÇIKLIK TUTUMUNUN BAZI KİŞİSEL DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Selçuk DEMİR

Türkiye

Öz: Öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirmeleri, diğer bir deyişle kendilerini yenilemeleri önemlidir. Böylelikle hem sundukları öğretimin niteliği artmakta hem de kurumları gelişmektedir. Bu değişim sürecinin, okul yöneticileri tarafından etkili bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir. Etkili bir değişim süreci yönetimi, öğretmenlerin yeniliklere ve değişimlere sıcak bakmalarını sağlamaktadır. Bu durumun ise öğretmenlerin yeni bir fikir ya da ürün üretmek için risk almalarını kolaylaştırmaktadır. Bu araştırma, tarama modelinde tasarlanmıştır. Bu araştırmada amaç; öğretmenlerin değişime açıklık tutumlarının bazı kişisel değişkenlere göre incelenmektir. Bu çalışmanın evreni; Şırnak ilinde çalışan ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenleridir. Basit seçkisi örneklem yöntemiyle yansızlık kuralına uygun bir biçimde çalışma evreninden örneklem alınmıştır. Bu çalışmanın örneklemi, Şırnak ilinde görev yapan 189 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri; "Öğretmenlerin Değişime Açıklık Ölçeği" ile toplanmıştır. Bu ölçek, beşli likert tipinde puanlanmıştır. Verilere; güvenirlik analizi, betimsel ve çıkarımsal istatistikler uygulanmıştır. Ölçeğin Cronbach-alfa güvenilirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin değişime açıklık tutumu, orta düzeyin üzerinde olduğu görülmüştür. Bu çalışmada, öğretmenlerin değişime açıklık algısının; cinsiyet, yaş, medeni durum, okuldaki kıdem ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca bu araştırmada; öğretmenlerin değişime açıklık algısının, okul türü değişkeni bakımından anlamlı bir fark oluşturduğu açığa çıkarılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bu farkın; ilkokul ile lise öğretmenleri arasında olduğu bulunmuştur. İlkokul öğretmenlerinin değişime açıklık tutumunun, lise öğretmenlerinin değişime açıklık tutumundan istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Değişime Açıklık, Okul Yöneticisi, Öğretmen

* ORCID NO: 0000-0003-2904-6443

10-12 YAŞ GRUBU YÜZÜCÜLER İLE SEDANTER BİREYLERİN REAKSİYON DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ*

Serdar ÇEKİÇ, Kadir DİLER, Gamze ERİKOĞLU ÖRER

Türkiye

Öz: Bu araştırmada 10-12 yaş grubu kadın yüzücüler ile aynı yaş grubundaki kadın sedanter bireylerin reaksiyon verilerini karşılaştırmak amacıyla planlanmıştır. Araştırma katılımcıları sporcu ve sedanter olmak üzere iki gruba ayrılmışlardır. Sporcu grubu 8 kadın yüzücüden (yaş 11,25±0,25 yıl, boy uzunluğu 150,1±0,9 cm, vücut ağırlığı 41,3±0,5 kg, VKI 18,3±0,2 kg/m²), sedanter grup ise 8 kadın bireyden oluşmuştur (yaş 10,88±0,30 yıl, boy uzunluğu 147,3±0,6 cm, vücut ağırlığı 39,40±0,5 kg, VKI 18,4±0,2 kg/m²). Deneklere işitsel ve görsel olmak üzere baskın el reaksiyon testi uygulamış ve testlerin her biri üçer kez tekrarlanarak en iyi reaksiyon süresi değerleri kayıt edilmiştir. Reaksiyon verilerinin tespit edilmesi amacıyla Newtest cihazı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi SPSS 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. İki grup arasında fark olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Çalışma sonucunda sporcu grubun baskın el reaksiyon değerleri sedanter grup ile karşılaştırıldığında %95 güven aralığında gruplar arasında baskın el parametrelerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0.05$). Araştırma neticesinde yüzme antrenmanları yapan kişilerin sendanter bireylere göre daha iyi reaksiyon değerlerine sahip oldukları söylenebilir. Düzenli olarak spor yapan kişilerin reaksiyonda dahil olmak üzere bazı motorik özelliklerinin geliştiğini, hem gelişim hem de sağlık açısından bireylerin daha iyi durumda olmaları için spor ya da egzersiz gibi aktivitelere yönlendirilmeleri tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Reaksiyon Zamanı, Yüzme, Kız Çocukları

* ORCID NO: 0000-0003-2142-1341

SÖZEL ÖZET SUNUMLAR

ÜTOPYA VE DİSTOPYALARDA KADININ TOPLUMDAKİ YERİ: DEVLET VE CESUR YENİ DÜNYA ÖRNEĞİ

Sonnur İRKİN

Türkiye

Öz: Bu tebliğde meşhur bir ütopya ve distopyada kadının durumu incelenecek toplumsal anlayışımıza yön veren, herkesçe tanınmış iki önemli eser üzerinden yapılan toplum mühendisliği mercek altına alınacak ve kadının ütopik ve distopik iki eserdeki konumu irdelenecektir. Bu araştırmada literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Platon'un Devlet adlı ütopik eseriyle Aldous Huxley'in Cesur Yeni Dünya adlı eserleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Devlet'te kadının durumu farklı noktalardan değerlendirilebilir. O dönemdeki Atina toplumsal yaşamında kadına hemen hemen hiçbir noktada söz hakkı tanınmamaktadır. Platon'un ideal devletinde ise kadınlar koruyucular sınıfına dahil olabilmekte, erkeklerle aynı eğitimi alabilmektedir. Fakat bu yorumun aksine Platon'un sisteminde anti-feminist bir tutum olduğu iddiasına da ulaşmak mümkündür. Cesur Yeni Dünya'da herkes herkese aittir fikri kapsamında kadının birey sayılmaması, ayrıca annelik olayının kadın bedeni dışında gerçekleşmesi hatta anne kelimesinin dahi müstehcen sayılması kadına değer verilmediğinin bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Ütopya, Distopya, Kadın, Kadın Hakları

YÖNETİCİLERİN ETİK LİDERLİK VE ÖRGÜTSEL ADALET DAVRANIŞLARININ ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTSEL BAĞLILIK DÜZEYLERİNE ETKİSİ*

Zabit MÜRŞİL

Türkiye

Öz: İşletmelerde çalışmakta olan personellerin yöneticinin davranışlarına göre yapmış olduğu işe verdiği önem, değer, işi yapma şekli gibi konular üzerindeki etkisinin ölçülmesi ve yöneticinin personellere olan yaklaşımı hissettirmiş olduğu eşitlik ve adalet duygusunun personelin çalışması ve kuruma olan bağlılığını nasıl etkilediğini yapılacak olan anketlerle ölçmeye çalışarak yönetici davranışlarının çalışanın kurumam bağlılığı üzerindeki etkisi ölçümlenecektir. Yöneticilerin etik liderlik ve örgütsel adalet davranışlarının çalışanların çalıştıkları kuruma olan bağlılıklarını ölçümlemek üzere çalışma yapılması amaçlanmıştır. Yapılacak çalışmada anket ile veriler toplanarak analizler yapılacaktır. Araştırma Kuveyttürk Katılım Bankası A.Ş bünyesinde çalışan personellere uygulanmıştır. Araştırmanın amacı kurumda çalışmakta olan çalışanların "Yöneticilerin Etik Liderlik ve Örgütsel Adalet Davranışlarının Çalışanların Örgütsel Bağlılık Düzeylerine Etkisi" ölçülmesidir. Anket yolu ile veriler toplanarak analizler yapılmıştır. Anket formu oluşturulurken Colquitt (2001) tarafından geliştirilen Örgütsel Adalet Algısı ölçeğinden yararlanılmıştır. Kuveyttürk Katılım bankasının her yıl uygulamış olduğu çalışan bağlılığı anketten de yararlanılmıştır. Uygulanan olan anket online olarak yapılmış veriler analiz edilmiştir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma öncesinde katılımcılara anketin bilimsel amacı anlatılacak ve elde edilecek verilerin bir yüksek lisans çalışmasına yön vereceği ve anketin isimsiz olarak doldurulacağı aktarılacaktır. Sonrasında katılımcılara konu kapsamında belirlenen anketler dağıtılacak ve anket formlarının cevaplanması istenecektir. Çalışmanın amacı, verilerin nasıl kullanılacağı, ne için yapıldığı ile ilgili gereken detaylar çalışmanın başında katılımcılara açıklanacaktır. Anket formu ile ilgili yanlı cevap verdiklerini açıkça belirtenlerin ya da belli edenlerin örnek kapsamından çıkarılacakları ve formu istedikleri anda bitirebilecekleri anket dağıtımı öncesinde duyurulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Etik Liderlik, Örgütsel Adalet, Çalışan Bağlılığı, Liderlik

* Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0002-6079-2068

KIYAMET KAYDIRMA (DOOMSCROLLİNG): TEORİK BİR BAKIŞ*

Önder BALTACI

Türkiye

Öz: Kıyamet kaydırma (doomscrolling), son zamanlarda, özellikle sosyal medyanın ve 24 saatlik haber döngüsünün yükselişiyle yaygın bir şekilde tanınan bir terimdir. İnternetteki olumsuz haberler veya olaylar arasında sürekli gezinme eylemini ifade eder ve genellikle endişe, korku ve umutsuzluk duygularına neden olur. Haberdar olmak önemli olsa da aşırı kıyamet kaydırma kişinin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Kaygı, depresyon ve bunalmışlık duygularına yol açabileceği gibi üretkenliği azaltabilir ve uykuyu bozabilir. Ek olarak, kişinin dünya algısını çarpıtabilir ve çarpık bir gerçeklik yaratabilir. Kıyamet kaydırma ile ilgili en büyük sorunlardan biri, bağımlılık yapabilmesi ve durdurulmasının zor olabilmesidir. İnsanların farkında olmadan haber akışlarında gezinmek için saatler harcamasına neden olabilir. Üstelik, internette gördüğümüz haberlerin çoğunun sansasyonel doğası, dünya algımızı çarpıtarak, işlerin gerçekte olduğundan daha kötü olduğuna inanmamıza yol açabilir. Bu, kaygı ve korku duygularının yanı sıra medyaya ve diğer bilgi kaynaklarına karşı güvensizliğe katkıda bulunabilir. Kendinizi kötü durumda bulursanız, haber tüketiminize sınır koymanız ve egzersiz, meditasyon veya sevdiklerinizle vakit geçirme gibi kişisel öz bakım faaliyetlerine sağlamamız önemlidir. Olumlu haberlere ve çözümlere odaklanıp alternatif bilgi kaynakları bulmak da faydalı olabilir. Sonuç olarak, bilgi sahibi olmak önemli olsa da aşırı kıyamet kaydırmanın refahımız üzerindeki etkisinin farkında olmak çok önemlidir. Kaydırma için harcanan zamanı sınırlamanız, dengeli ve güvenilir bilgi kaynakları aramanız ve refahı ve pozitifliği teşvik eden faaliyetlerde bulunmanız önerilir. Sınırlar belirleyerek ve kişisel bakım yaparak, bu davranışın olumsuz etkilerini azaltabilir ve bilgilenmek ile ruh sağlığımızla ilgilenmek arasında sağlıklı bir denge kurabiliriz.

Anahtar Kelimeler: Kıyamet Kaydırma, Doomscrolling, Sosyal Medya Haberleri

* ORCID NO: 0000-0002-9974-8507

KAPLAN EBEVEYNLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Önder BALTACI

Türkiye

Öz: Katı veya otoriter ebeveynlik olarak da bilinen kaplan ebeveynliği, yüksek akademik ve davranışsal beklentileri, katı kuralları ve çocuklar üzerinde sıkı kontrolü vurgulayan bir ebeveynlik tarzıdır. Bu ebeveynlik tarzı Asya kültürlerinde ortaya çıktı ve Batı dünyasında tartışmalı bir konu haline geldi. Kaplan ebeveynler, son derece kontrolcü ve otoriter olan daha çok Çin kökenli ebeveynlerdir; çocuklarının boş zamanlarını, oyun tarihlerini ve ders dışı etkinlikleri ne pahasına olursa olsun onları yüksek düzeyde başarıya götürmek için reddederler. Çocuğun ihtiyaçları, istekleri veya duygusal iyiliği için çok az veya hiç endişe duymadan aşırı derecede kontrolcü, sert ve sorgusuz sualsiz itaat talep ediyorlar. Kaplan ebeveynliğin savunucuları, bunun başarılı, motive olmuş ve yüksek başarıya sahip çocuklar ürettiğini savunuyorlar. Bu, katı disiplin, titiz akademik beklentiler ve otoriteye itaat ve saygıya odaklanma yoluyla elde edilir. Kaplan ebeveynler, bu yöntemlerin çocuklarının rekabetçi bir dünyada başarılı olmasına yardımcı olacağına ve çocuklukta yaptıkları fedakarlıkların uzun vadede karşılığını alacağına inanıyor. Kaplan ebeveynliği eleştirenler, bu ebeveynlik tarzının aşırı sert olabileceğini ve çocuklar için olumsuz sonuçlara yol açabileceğini savunuyor. Kaplan ebeveynliğin çocukların yüksek düzeyde stres, düşük öz saygı ve zayıf sosyal beceriler yaşamasına neden olabileceğini savunuyorlar. Ek olarak, akademik başarıya odaklanmak, gelişimin yaratıcılık, duygusal zeka ve zihinsel sağlık gibi diğer önemli yönlerinin ihmal edilmesine yol açabilir. Sonuç olarak, kaplan ebeveynliği hem yararları hem de sakıncaları olan bir ebeveynlik tarzıdır. Motive olmuş ve yüksek başarıya sahip çocuklar üretebilirken, hem ebeveynler hem de çocuklar için olumsuz sonuçlara da yol açabilir. Ebeveynlerin kendi ebeveynlik tarzlarının çocukları üzerindeki etkisinin farkında olmaları ve yüksek beklentiler ile destekleyici, besleyici bir ortam arasında bir denge bulmaları önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kaplan Ebeveyn, Kaplan Anne, Ebeveyn Tutumu

* ORCID NO: 0000-0002-9974-8507

GREAT DISASTER EARTHQUAKE AND HUMAN

Hayrettin GÜMÜŞDAĞ

Türkiye

Abstract: It is known that one of the biggest disasters is earthquake. Every year, many earthquakes occur in our country and around the world with more or less intensity. It is a fact that there will be many earthquakes now and in the future, as there have been many devastating earthquakes in our country and around the world in the past. People are affected not only physically and economically but also psychologically as a result of these events. Earthquake is one of the most important and destructive natural disasters in the world. An earthquake is a natural disaster that causes destruction in the cities where it occurs and also destroys the human psychology. Earthquakes, like other natural disasters, can cause trauma and people can give various reactions according to their emotions, thoughts and behaviors. Human psychology after the earthquake; It goes through three phases: shock, passivation, and recovery. The person exposed to the earthquake experiences psychological shock. Major disasters are one of the most important reasons for the deterioration of the social and psychological structure of the individual. The fact that the earthquake is a natural disaster shakes the individual's beliefs about external effects and controlling his own life. The fact that the earthquake is a natural disaster shakes the individual's beliefs about external effects and controlling his own life. Increasing the level of knowledge, that is, individuals having what to do before, during and after the earthquake, can provide individuals with a sense of control to a certain extent. This is achieved through the measures taken against the possibility of an earthquake. This study has been prepared in order to reveal the psychosocial impact of the 7.7 and 7.6 magnitude earthquake that occurred in the South East region of Turkey. The psychological and social consequences of the disaster in the 11 cities where the earthquake occurred do not differ from city to city due to the fact that the cities are adjacent to each other. With this study, we aimed to raise awareness and educate people on this issue by revealing the psychosocial effects of the earthquake on children and adults.

Keywords: Earthquake, Human, Psychology, Trauma, Impact

‘BABİL’DE ÖLÜM İSTANBUL’DA AŞK’IN UKRAYNACAYA KAZANDIRILMA ÖZELLİKLERİ*

Iryna PRUSHKOVSKA

Ukrayna

Öz: Türkiye-Ukrayna arasında farklı alanlarda uzun tarihli ilişkiler mevcuttur ve aralarında her geçen gün kültürlerarası iletişim gittikçe güçlenmektedir. Özellikle son beş yıl içinde diplomatik, siyasi, askeri ve tabii ki kültürel alanlarda Türkiye ve Ukrayna ciddi anlamda paylaşım zirvesini yaşamaktadır. İskender Pala’nın ‘Babil’de Ölüm İstanbul’da Aşk’ romanının Ukrayna okuruna kazandırılması (2019) sözü geçen iş birliğinin yeni bir delilidir. İ. Pala’nın romanı Ukrayna diline çevirip Slav kültürüne anlaşılır bir şekilde sunabilmesi için çevirmenin kültürel özelliklerin çakışma sorunlarını çözmesi söz konusu: 1. Romanda işlenen Osmanlı Devleti’nin 370 yıllık tarihi meselesi; 2. Ukrayna’da az bilinen Leyla ve Mecnun mesnevisi ve detayları; 3. Ukrayna karşılığı olmayan kelimeler ve terimler (abdal, aşık, beylerbeylik, daf, caize, enderun, zaviye v.s.), 4. Metnin şiirsel özellikleri (bilindiği gibi şiir çevirileri en zor olanlardandır). ‘Babil’de Ölüm İstanbul’da Aşk’ romanının Ukraynaca versiyonu çok tecrübeli olan türkolog ve dil uzmanı olan Oles Kulçınskiye aittir. Orhan Pamuk, Bilge Karasu, İlber Ortaylı, Mario Levi, Aziz Nesin, Refik Halit Karay gibi önemli isimler Ukrayna kültüründe O. Kulçinskiy sayesinde mevcuttur. Şimdi de İ. Pala’nın romanı Ukrayna okurlarına sunulmuştur. Edebi metinler hem bilgi verme amacı hem estetik, sanatsal zevk verme amacına yönelik. Bu yüzden çevirmenler edebi metinlerin hem dilsel yani yüzeysel yapısını hem de anlamsal (derin yapısını) en güzel şekilde erek dile çevirebilmeliler. ‘Babil’de Ölüm İstanbul’da Aşk’ eserinin Ukraynacaya çevirisini incelediğimiz zaman ortaya hem çok kaliteli gerçek Türk eseri, hem de ansiklopedik kültürel bilgileri içeren, çevirmenin dipnotlarıyla zenginleştirilmiş olan, Ukrayna halkına yakınlaştırılmış olan bir eser ortaya çıkmakta. O. Kulçınskıy sadece detaylı dipnotlarıyla kalmayıp tarihi konularla ilgili kendi bilgilerini de paylaşmakta. Böylece yazar (İ. Pala) ve çevirmen (O. Kulçınskıy) arasında roman sayfalarında kültürlerarası diyalog ve polemi söz konusu. Böylece, Türk edebi kültürünün 21. yüzyılda yurtdışında ve ayrıca Ukrayna’da etkin bir şekilde yaygınlaşmasının büyük rolü Türk dünyasını iyi bilen kaliteli çevirmenlerin yoğun çalışmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Roman, İ. Pala, Ukrayna Kültürü, Kazandırma

* ORCID NO: 0000-0003-1949-0911

SOCIAL VIOLENCE AND A STUDY ON AFGAN WOMEN EXPOSED TO VIOLENCE

Amail LOHARANI

Afghanistan

Abstract: It is among the known facts that women see a secondary value in many underdeveloped or developing world countries. From past to present, women are seen as a commodity that can be bought and sold as a secondary item in many world countries. We can say that the restrictions and sanctions imposed on women, especially in the countries of the world governed by the Islamic faith, are very severe, even inhumane practices. It is also a form of violence that women are bought and sold as a commodity within the framework of Islam and religious beliefs, leaving them in the background and not being valued. There are many types of violence against women, especially in Afghanistan. The most important of these are psychological and physical violence. Every year, many women lose their lives due to the violence against tens of hundreds of women. Or even if it is considered a crime against humanity, their lives can be ended. The aim of the study was focused on the types of violence against women in Afghanistan, and the negative effects of these types of violence on women were tried to be examined. In the research, a total of 259 women with different demographic characteristics were interviewed by face-to-face interview technique. The information obtained from these interviews was recorded on a voice recorder and later deciphered and adapted to the study. Almost all of the participating women stated that they were exposed to at least one different type of violence, felt worthless, and continued their lives in an obligatory and coercive way. It has been said that showing all kinds of practices and violence within the framework of religious belief is tried to be shown as an escape and a solution to violence. As a result of the research, all of the participating women said that they were not satisfied with the geography they lived in, that they did not see any value as women, and that they did not feel safe in terms of life and safety in life. They made statements that they did not live a social life in the environment they were in, and that they were unhappy by living a completely introverted and closed life.

Keywords: Woman, Violence, Customs, Faith, Law, Sharia

RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATION AND CULTURE: A REVIEW ON DEVELOPMENT

Alawi NASRI, Khalida CHAOU

Algeria

Abstract: When we look at the developed world countries, we see that they have carried out serious studies in the field of education. In a study conducted by Becker (2001), it was emphasized that societies can achieve their superiority over other societies only with their differences in education. The contribution of education on the development of culture is quite high. When we look at the findings of a different study conducted by Oaerter and Montada (2002), it is stated that an uneducated society will be condemned to exploitation and use in many areas. The superiority and difference of societies from other societies can only be achieved by providing quality education. Although education is important in many areas of life, it can now be shown as a duty that the individual is obliged to take in the face of the necessities of life. Developed societies in many areas of education show that they have superiority in health, technology and many other areas, especially in economy. In addition, education contributes to the development of the individual and has an important effect on the creation of a more conscious and quality society. Public support is also very important for the continuous development of the field of education, supporting it with new investments and renewing itself. In many societies, culture is also shown as a process of human dignity, acceptability, respect, value, and most importantly, a continuity in the classical sense. But culture and education should be seen as two parts of an inseparable whole. However, in many underdeveloped societies, cultural values still come before educational values. The concepts of customs and traditions cause the individual and society to fall behind in terms of education. Researches also confirm this situation with the findings obtained. In short, we can say that it is impossible to talk about the future of individuals and societies without education.

Keywords: Education, Culture, Quality, Continuity, Custom, Individual, Society

INDIVIDUAL PERCEPTION OF PHYSICAL DISABILITIES OF SELF ESTEEM AND OPTIMISM

Lukas ROTTENSTEINER, Vanessa LISA

Austria

Abstract: Self is the whole or the whole state of the person or person that makes him/herself. Self-existence and personality values express self-respect. We can also call this situation self-efficacy. In the study, it was aimed to determine the values perceived in terms of optimism and other individuals within the self-concept. A study was conducted on 265 female and male students studying at high school level. In this study, different questions were asked to the participating students and answers were sought to these questions. In particular, the attitudes and behaviors of individuals with physical disabilities are among the findings to be determined in the research. A questionnaire consisting of a five-point Likert scale was used in the research. The model of the research consists of three different types of variables. Relationships between these variables were examined and correlation analysis was performed for their comparison. In particular, determining the attitudes and behaviors of the participants towards physically disabled individuals constitutes the basis of the study. Again, the attitudes and behaviors of the participants in terms of self-efficacy and self-esteem are among the dimensions of the research. The obtained findings were analyzed with different statistical analysis methods. Regression analysis and factor analysis were performed. After the findings, it was concluded that the participants were sensitive about self-efficacy and optimism, and they were also responsible for the physically disabled individuals. Nearly all of the participants, 92%, are among the results found in the findings that they hold themselves responsible for tolerance, support, help and social participation towards individuals with physical disabilities.

Keywords: Student, Competence, Optimism, Perception, Self, Emotion, Physical Disability, Individual

SOCIAL PROBLEMS EXPERIENCED BY SYRIAN MIGRANTS: THE EUROPEAN EXAMPLE

Florian MATTES, Mathias KORMANN

Austria

Abstract: People from different countries of the world, called immigrants or asylum seekers, have faced very different problems from the past to the present. This situation is among the questions that still continue today. In particular, people of underdeveloped world countries migrate to developed world countries in order to provide more welfare and social value. Due to the civil war in Syria, millions of Syrian individuals had to flee or take refuge in different countries of the world. This situation has caused Syrian individuals to have problems in terms of health, economy, language, belief, education, accommodation and many other aspects, especially personal. Among the European Union countries, Germany and Greece are among the countries that receive the most asylum seekers. When we look at the data of a study conducted by IOM in 2017, it shows that Syrian refugees migrated to 28 different European Union countries. While 138,000 people were refugees in 2014 across European countries, this figure increased to 311,000 in 2015. In 2016, it reached 363,401 people. It is seen that Syrian immigrants prefer the sea route during their migration to European Union countries. On 29 November 2015, the European Union prepared a migration action plan. The key country in this plan was Turkey. Refugees who migrated to European Union countries by sea and land will be sent to Turkey and the European Union will provide cash assistance for their accommodation in Turkey. However, although such an agreement and program has been made, it still reveals that Syrian refugees migrate to European Union countries intensively through different channels. When the results obtained at the end of the research are evaluated; It shows that the individuals who have to migrate due to the civil war in Syria have many problems and cause serious problems in adaptation. We see that the most important problems are housing, economy, employment, health and education problems. In terms of Austria, we can say that the refugee problem is very serious.

Keywords: Migration, Refugee, Asylum, War, Syria

THE EFFECT OF FREE ENTERPRISE AND ITS APPLIED POLICIES ON ECONOMIC SUSTAINABILITY

Nora MITCHELL, Colton WHITE

Canada

Abstract: The public policies implemented for the entrepreneurship and entrepreneurship development are very important. Because the continuity of these policies forms the basis of economic sustainability. Self-entrepreneurship causes individuals and institutions to act with more self-confidence, a sense of belonging and economic innovations, creating a social benefit. This has been the case throughout human history. Especially towards the end of the 1970s, it has been revealed that entrepreneurship is a very important business activity. When we look at the entrepreneurial activities in developing or underdeveloped world countries, it reveals that especially women entrepreneurs and agriculture-based entrepreneurship are at the forefront. Entrepreneurship also causes the destruction of the traditional understanding of society. We cannot say that women entrepreneurs can be accepted in countries of the world that are less developed in terms of education. The aim of this study is to determine the problems experienced by women entrepreneurs and the benefits they provide within the framework of the applied economic policies. In the study, an application was carried out for a total of 1531 women entrepreneurs. The method of applying the method of the research was prepared in the form of analyzing it with different econometric analysis methods in line with the econometric data and reaching the conclusion. After the analysis of the findings and data, it has been revealed that women entrepreneurs have a very successful and sustainable economic activity in the business they do. In addition, it is among the findings and results that small-capital enterprises turn into rather large enterprises over time.

Keywords: Entrepreneur, Woman, Business, Economy, Activity, Policy

THE EFFECT OF INTERNATIONAL RELATIONSHIP ON ECONOMIC GROWTH

Joway CHAO, Lan YANG, Heng DONG

China

Abstract: Among the policies of many countries in the world are the achievements in international relations. Economic development also depends on international political and economic success. In many scientific and literature studies, it is pointed out that it is important by emphasizing this situation. Robust and healthy policies implemented internationally also contribute to commercial superiority. When we look at the world countries that are not economically inadequate or successful, it shows that they are not particularly successful in international relations. Economic superiority or success comes first among the most desired expectations in underdeveloped world countries. It shows that the welfare level of the countries that have superiority in financial and economic terms is also quite high. We can also say that the world countries, which gain superiority in international politics and relations, create product markets with many world countries in economic terms. It reveals that the countries that have achieved economic success are particularly high in health, education and social welfare. In the study, the policies implemented by the G20 countries, which have achieved international political and political success, were determined as the aim of the study. When the findings and results obtained after the research are evaluated, it is revealed that economic power can only be achieved with international politics and political relations built on solid foundations. For this reason, it reveals the importance of international policy practices in developing and underdeveloped world countries.

Keywords: Politics, Policy, Economy, Development, Market, Relationship

GLASS CEILING SYNDROME: AN EXAMPLE APPLICATION ON FEMALE EMPLOYEES

Niyazi GIORGIOU, Marcos MATSOUKA

Cyprus

Abstract: One of the most common problems faced by many women in the business world is the restrictions called glass ceiling syndrome. Among the most important dimensions of this problem are gender discrimination and inequality. It can be said that this problem, which is experienced in many societies, has not been eliminated and still continues. The study is an application research study. This research was carried out on 647 female participants with different personality traits who had glass ceiling syndrome and had problems in this sense. All of the participating women are employees in managerial positions. The study was expanded through a questionnaire prepared for female managers in businesses working in different fields of activity with a minimum of 50 or more employees. We hope that this applied study, which is also expressed as the "glass ceiling" problem of the invisible restrictions applied to women in many business life and society, will be beneficial for the literature. In line with the findings we have obtained within the scope of the research, it has been concluded that almost all of the women are exposed to restrictions in different subjects and sizes, and that the most important restrictions are psychological wear, creating a workload, forcing them to work on different subjects other than their responsibility and duty, harassment and unfair wages. . In addition, it is among the results determined that there is no slowing down or no promotion in terms of professional promotions.

Keywords: Woman, Work, Work, Practice, Hate, Injustice

CULTURAL INTERACTION AND REFLECTIONS OF THE SAME LANGUAGE FAMILY: A STUDY ON EGYPT

Omar TOMA, Hussein KANAAN, Nassor MANSOUR

Egypt

Abstract: The aim of this study is a research study on how language family and sciences affect each other. Many different cultures have different languages from the past to the present. These languages have different features and interpretations within themselves. In particular, we can say that languages that systematically influencing and interacting with each other are also considered as a language group from the same family. In the literature studies, it is stated that the most important factor in the existence of society and its members is language. In the study, the language types used in Egypt from yesterday to today and the other language groups from the same origin affecting these languages were examined comparatively. In addition, many scientific studies on how the languages used interact from the past to the present and how they affect each other have contributed to the study. When we look at the other factors that affect the language structure ecologically and geographically, it is concluded that especially the changing culture and cultural activity is an important factor on language use. It is seen that cultural change is effective on the language used by that society, and it is accepted as the reason for the differences or the change in the language structure. When we look at the studies on language in recent years, it is seen that the interactions between nature and ecological linguistics are seriously examined and the results in this direction are emphasized. It is a different result that the effective and correct use of language has negative effects in many fields and branches of science. When the studies carried out in this direction are examined, as a result, the correct use of the language has revealed its importance in terms of cultural and international use. It should not be forgotten that the use of language is also a very important concept in the field of education. As a result, when the findings obtained after the study were evaluated, it was concluded that there was a significant effect between the structure of the language used and the culture, and that this effect created differences between the language used and the language family.

Keywords: Language, Culture, Interaction, Language Family, Ecology, Difference

THE RELATIONSHIP OF SOCIAL LIFE AND SOCIAL WORK IN ETHIOPIA: A RESEARCH FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

Ephrem ALEMAYEHU, Tsega Aragie TKUYE

Ethiopia

Abstract: It is among the known facts that there is a strong relationship between education and economy. When the developed world countries are examined, it is seen that they are economically strong and make serious investments and practices in the field of education. The importance of public support is felt in many stages of education. Meeting the social needs of individuals in education life is one of the dimensions of success in education. Ethiopia's GNP increased its economic power from 64.6 billion dollars in 2015 to 95.6 billion dollars in 2020. It should not be forgotten that the social life in the country, which derives most or almost all of its income from agriculture, is also agriculture-oriented. The level of education is therefore far behind. According to 2022 data, there are 15 universities across the country. However, despite the number of universities, the number of graduates from these universities is quite low. When we look at the education data of 2020, it is known that the literacy rate is around 40% for women and 50% for men. When we look at primary school children, we see that 40% are included in the education system. This shows that the level of education and its rate are quite low. In parallel with the country's economy and power, we can say that the provision of social services is insufficient or even non-existent at some points. When we look at the findings we have obtained within the scope of the study, it is seen that public service and social services are insufficient and almost non-existent due to economic inadequacy, an economy based on agriculture and an agriculture-oriented population. The social services and public support offered to primary and high school students are also insufficient and not at the desired level. For this reason, it can be said that the education level of the educated population of the country is far behind, and that the developing individuals live an agriculture-oriented life away from education due to social and economic inadequacy.

Keywords: Education, Social Work, Economy, Individual, Student

THE PROBLEM OF ADAPTATION AND THE RELATIONSHIP OF FORCED MIGRATION

Alexis MELEZAN, Vincent KOUYATÉ

France

Abstract: Migration; it is seen and defined as a necessity in many societies. There are many reasons for the phenomenon of migration. It is seen that economy, education, health and war cases come first among these. In particular, the concept of migration should be gathered under two headings. These are defined as migration within the country, out of the country or between countries. International migration; The most important or compulsory reason for migration between countries is the element of war. The following reason for migration is the economic insufficiency, the migration element experienced by the individual or the migrating society due to a more prosperous life and expectation. There are many different problems experienced with migration. At the beginning of these, we can list the adaptation problems, cultural problems, language problems, education problems, belief problems, legal problems, political problems. The biggest migration phenomenon in recent years is the migration from east to west. The first of these is the migration phenomenon that the majority of the people experience due to the civil war in Syria. Due to concepts such as culture, belief and language, many peoples, individuals and communities experience these problems deeply and problems arise in terms of harmony. Every society has its own culture and belief values. These values can be listed as innate, genetically transmitted and later learned values. These problems were expressed in the same way in the application and the literature studies we conducted in our study. When we look at the findings of many studies in the literature, it is shown that the most important migration problem is the problems experienced in cultural and belief adaptation. Apart from this, political sanctions, minority and exclusion problems are among the problems experienced.

Keywords: Migration, Problem, Harmony, Relationship, Culture, Faith

CULTURAL OWNERSHIP AND SOCIETY IMPACT

Gabriele FIEDLER, Simone GOTTSCHALK, Kristin BUSCH

Germany

Abstract: The most important value that creates a society is culture and cultural values. Culture is an important concept that develops itself over time, which is formed by the combination of many structural values. Belonging to a culture or feeling belonging is a very important value. Having the cultural values to which the individual belongs also contributes to the formation of a road map that people will follow throughout their life. Every society or community has undertaken the task of transferring its own cultural values from generation to generation. This task is a strong self-assembled structure. It is not easy to change. Every culture has its own sanctions, obligations and indispensables. One of the most important building blocks of culture is the geographical structure in which the culture is located. The most important concept that follows this is the concept of belief. The concepts of belief in a society determine what the lifestyle of that society will be. In fact, belief makes the legal structure of the society, the lifestyle, the basic living conditions such as eating and drinking and education, as well as making it a necessity. Culturally, it is very difficult for these sanctions to be accepted by the individual or the community and to make them a part of life. In order to achieve this, it is necessary to feel that you belong to that culture and cultural values. A large number of literature studies were examined within the scope of the research. Within the scope of the studies examined, culture is a set of values transferred from generation to generation, and belonging to that culture or accepting the sense of belonging necessitates the individual to be integrated with the culture. At the end of the research, it was concluded that cultural values are the most important factor and dimension in shaping a society.

Keywords: Culture, Value, Belonging, Society, Individual, Generation

MIGRATION PROBLEM OF SYRIAN REFUGEES IN EUROPEAN UNION COUNTRIES

Edith BAUMANN, Laura SCHUMACHER

Germany

Abstract: The problem of forced migration in Syria has deeply affected the European Union countries as well as many other countries in the world. Among the problems experienced at the beginning of these effects are the negativities to be evaluated under the headings such as harmony, culture, economy, health, education and employment. The civil war in Syria is also considered a crime against humanity. When the data of many studies conducted in the sense of literature are examined, it is stated that children, the elderly and women experience a lot of problems, especially due to the civil war. We can state that due to the death of a large number of people due to this civil war, and economic and financial inadequacy, individuals and the Syrian people are not able to meet their health, education and protection/shelter needs, and that they have serious negativities and problems. Within the scope of the research, Syrian individuals who migrate to European Union countries as refugees primarily experience cultural incompatibility and cannot meet their compulsory needs such as shelter and health. Due to the continuation of social and cultural life, employment or economic competence cannot be provided, and internal conflicts are among the observed negativities. We can say that social exclusion is experienced intensely in terms of personal or cultural aspects. We can say that within the framework of European Union integration, the perception of Syrian immigrants as a threat is also in question. Apart from this, it is seen that the majority of European Union countries emphasize that this migration can become a regime problem. As a result, Syrian immigrants who experience forced migration cause many problems in the European Union countries in terms of economy, employment, education, culture, health, housing, regime and politics, and cause the union countries to spend more economically.

Keywords: Migration, Syria, Refugee, EU, Shelter, Need, Policy

THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE PROBLEM AND FORCED MIGRATION

Felix SCHÖNWÄLDER, Elias LÖFFL

Germany

Abstract: Language, which is a cultural value, plays an important role in the structure of many societies. Language is the most important communication tool used by the individual and society to integrate with each other. There are many scientific research studies on language. Cultural change also causes changes in language structure. Especially cultural developments, innovations, the participation of members of society from different cultures and the change in the language structure appear as an inevitable result. We know that there have been many forced migrations from the past to the present. When these migrations occur due to necessity, they can be interpreted as international migration, that is, migration between countries and even between continents. We can cite the United States of America as an example of the country in the world where the most cultural differences are experienced due to this immigration problem. It can also be considered as a continent that receives thousands and millions of immigrants from many countries of the world. With the coming together of these different cultures, the emergence of the language problem is an inevitable problem. After the findings of this study, which was carried out for the people of 8 different world countries who have faced the problem of refugee or forced migration living in different world countries, some inferences were determined as a result. The participants in the study stated that they mostly have language problems in the country they live in, they cannot explain what they want to say about their problems accurately and as they want, and they face different problems depending on this. When we look at the solution proposals for language problems, we can say that it is a necessity for immigrant individuals and communities to be educated in terms of language during rehabilitation processes, and policies should be produced to solve this problem.

Keywords: Immigration, Language, Problem, Individual, Community, Necessity, Culture

CHILD LABOR AND BULLYING IN GANA

Ato BARNES, Amponnsah SANDRA, Agyapong QUARCOO

Ghana

Abstract: About 10% of Ghana's population consists of child workers. According to the project data carried out under the program of (USAID) U.S. Agency for International Development reveals the fact that 2.7 million children are engaged in forced labor in Ghana. It has been reported that the majority of these children are employed in forced labor, heavy work, unequal remuneration, work areas where children shoul never be employed, and that they are bullied to work. It is also included in the report that these school-age children are forced to work in very heavy jobs, the working hours are very long, and they are exposed to irreparable physical and mental damages. According to the population data of 32.83 million (2021), it is stated that the rate of children forced to work in Ghana corresponds to 10% of the population. In a study by Save The Children dated June 16, it was emphasized that 6 million boys and 9 million girls in Sub-Saharan Africa could not benefit from education and did not have the opportunity to receive education. It is among the reported data that child labor is common in countries such as Ghana, Somalia, Guinea Bissau, Benin, Cameroon and Mali, and children are deprived of their right to education and forced to work. It is among the clearly known country facts that the number of illiterate individuals is still very high in Ghana, where it has been reported that the literacy rate has only recently risen to 70%. It should not be forgotten that forcing children to work instead of education is a form of bullying. In this study, it has been tried to emphasize that it is a necessity for the countries of the world to support the education rights of children living in Ghana, which is one of the developing or underdeveloped countries.

Keywords: Education, Bullying, Child, Labor, Necessity, Economy, Colonialism

GREECE ECONOMIC REFLECTIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

Christos NTOUVLIS

Greece

Abstract: The Covid-19 pandemic process, which is based in China and affects the whole world, has deeply affected many EU countries, especially Greece. At the beginning of these negativities, we can interpret the rapid emergence of economic problems and other related problems. In this study, two different dimensions were considered for the purpose. The first dimension is to examine the Greek economy within the scope of literature within the framework of the models of capitalism, and the second dimension is to analyze how the Greek economy was affected during the Covid-19 epidemic process as an analyte. When the literature reviews are examined within the scope of the study, Greece has created a practical structure on comparative political economy relations. Especially since the 1980s, it is among the facts that the country's economy has shaped itself by making a difference in terms of country leaders. It cannot be said that political leaders and structures in Greece have a very serious participation in economic ideas. It is seen that some policies from this past have been implemented during the Covid-19 epidemic process. In a good sense, it cannot be said that the implementation of an epidemic process policy has been implemented. It can be said that the Greek economy has been seriously affected during the Covid-19 epidemic process. The pandemic, which caught the Greek economy in an unexpected and unprepared process, brought many negativities with it. At the beginning of the most important problems, we can list the factors such as employment, remote work, health expenditures and the difficulty of social life. In addition, it is among the realities that the economic policies implemented in the economy have not been able to improve themselves from the past to the present.

Keywords: Pandemic, Epidemic, Economy, Literature, Employment, Social Life

NEGATIVE EFFECTS OF FORCED MIGRATION ON SYRIAN REFUGEES

Dinos ANTONIOU, Nick VEIS

Greece

Abstract: Forced migration due to the civil war in Syria; It has negatively affected Greece, especially EU countries, in many different issues. For Greece, which is used as a gateway to European Union countries, many economic and social costs of this forced migration have occurred. The increase in the unregistered employment rate, economic losses, cultural corruption and problems in the field of health; It has brought significant negative effects on the Greek economy. We can also say that the same problems will be evaluated within the framework of different dimensions by EU countries. The creation and making of more permanent solution proposals should be perceived as a responsibility by the country's governments. It is necessary to establish closer relations with the Syrian administration, and to quickly implement the solutions that can be produced for the fundamental solution of the migration problem. The problems experienced in terms of the country's economy were even more affected by this forced migration and caused the size of the external debt to increase gradually. There are many different problems experienced in terms of internal security. These are facts that can also be considered cultural conflicts. When the scope of the research and the findings obtained as a result are evaluated, it is necessary not to ignore the fact that forced migration is not acceptable, regardless of where it is. Migration should be accepted as an important problem of individuals and societies, and it should not be forgotten that domestic and foreign political power and practitioners are responsible for strategically implementing sanctions for the solution of these problems. Migration should be accepted as an event that negatively affects individuals by creating permanent or serious destruction of serious negativities in terms of economic, health, culture, belonging, health, education, political and religious values.

Keywords: Migration, Necessity, Economy, Perception, Impact, Refugee, War

A COMPARISON ON MODELING OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND INDONESIA

Gajendra MASIH, Kuldeep VERMA

India

Abstract: The aim of the research is to compare different education management models in Indonesia and India. The research is in the form of a qualitative research. Some analytical techniques have been used for comparison. The dimension that is desired to draw attention to in the research is that it is a strategically embedded research. In the research, it was planned to collect the sources, to simplify and categorize the data, to prepare the obtained data in a qualitatively explainable way with the multi-technical method. In addition, it is among the objectives to be a study in terms of literature by using different formulas in the preparation of findings and comments. Within the framework of the data and findings obtained after the research, the education data between Indonesia and India were analyzed comparatively. The model used in this analysis also reveals that it is a model used in almost the same direction as the models used in many different studies. It reveals that the education models used or applied in Indonesia are applied to more religious and belief concept characters. In terms of character education, Indonesia seems to have a more dominant structure than India. It is confirmed by the results obtained from the research data that the applied education models constitute a very important dimension in the upbringing of the individual and in the future planning. It reveals the fact that education with a dominant character is more challenging and does not provide many opportunities and possibilities for the individual in terms of restrictions, self-confidence and structural changes in the use of preference rights. It reveals that religious education and tendencies in India are more flexible and more equitable in terms of individual preferences compared to Indonesia.

Keywords: Education, Comparison, Model, Initiative, Quality, Difference

A RESEARCH ON THE ACQUISITION OF SOCIAL SKILLS OF SECONDARY STUDENTS: THE CASE OF INDONESIA

Debora SELLO, Ika FUJIATI

Indonesia

Abstract: One of the most important practices applied in gaining social skills is the freedom of initiative and increasing the possibilities of emotional approach. Social skills also contribute more to the use of self-confidence awareness in the later life process of the individual. In this study, an applied research was conducted on 89 secondary school students. Written consent was obtained from the parents of the students who participated in the study. The answers to the questions directed to each student were taken by an education expert who is an expert in his field. The obtained data were analyzed with different statistical analysis techniques. With the analysis findings obtained, the interpretation phase was started. It has been determined that the most important effect in the acquisition or provision of social skills is the dimension of self-confidence. In addition, it has been observed that the individual's free movement, change, change, and activities in different areas are effective on the acquisition of social skills. Apart from numerical training and techniques in personal development, the fact that the individual takes an active role in the activities performed by many individuals in a more emotional and social sense has also shown that it is effective on the individual's social skill acquisitions. When we look at the data and results of many scientific researches on this subject, it is seen that it supports the results we have obtained. It reveals that emotional development and skill are also effective on the social skills of the individual. When we look at the data of a study on this subject, it has been determined that primary school students who experience emotional intensity achieve higher success in establishing a more social, open and bilateral relationship.

Keywords: Openness, Emotionality, Sociability, Skill, Student, Individual

THE RELATIONSHIP OF DEATH PENALTY AND CORRUPTION: THE CASE OF INDONESIA

Agus WIBOWO, Fauzi QOIRI

Indonesia

Abstract: In many countries of the world, corruption is accepted as a legal problem and a crime. Each country has criminal practices according to its own legal system. Corruption causes a country to suffer economic losses. Corruption also seriously damages the welfare and moral values of a society. While working on corruption and economic losses in Indonesia in many ways; this crime, which threatens the country's economy, is considered extraordinary in the country. Despite the use of many different methods regarding corruption, results have been obtained indicating that a deterrent effect cannot be achieved in the country regarding these enforcements. To increase this deterrence, the advocacy of the death penalty by the country's government and society has emerged. In the fight against corruption, theses have been defended that the death penalty will play an important role in the welfare of the country and in the elimination of corruption. Although the death penalty is accepted as a violation of human rights, it remains up-to-date in many countries around the world. In this study, it has been prepared as a literature review of the Indonesian country's perspective on whether the death penalty for the eradication or elimination of corruption can be used as a enforcement. The data and practices regarding the death penalty practices of the world countries that still apply the current death penalty are included in the scope of the study. A legal normative method in the research also forms the basis of the study. As a result, the use of the death penalty as a preventive measure in ensuring social justice or its life is unacceptable in terms of crimes against humanity. However, it should not be forgotten that it is important to reintegrate the criminals or perpetrators into society by aggravating the penalties applied in reducing the social order and crime. The death penalty is the most severe form of punishment that can be used to reform a society.

Keywords: Punishment, Corruption, Bribery, Execution, Economy, Society

THE CONCEPT RELATIONSHIP OF LAW AND JUSTICE

Erfan MOSHIRI, Kiarash MAHLOUJI

Iran

Abstract: Justice is a concept that must be used in many fields and subjects. In the simplest way, it can be said that justice is a person or an individual judging himself with conscience. Law, on the other hand, is an important practice in the manifestation or fair use of justice. It can be said that it is the common language of justice, which is also used in many countries of the world. Law is the management of the behavior of people and communities or animate and inanimate values. With a different definition, it is an attempt to manage or subordinate human behavior according to established rules. In 1969, Fuller defined law as the rule of people subject to determined rules, discipline and sanctions. There is also justice and inner morality of the law. For this reason, it is a necessity for the legal system to be just and have a sense of justice and morality. Since it is a discipline rule specialized in the field of law, it is a system and a set of sanctions applied by experts in the field. For this reason, judges, prosecutors and other members of the law, who are involved in the fair distribution of the law, should contribute to its fairness without discrimination and the principle of equality within the framework of the determined rules. This is also accepted as a moral obligation. Some theory of concepts for the internal morality and order of law was developed by Lon Fuller. These indicate that it is indispensable to operate the system in the legal system in the most fair and ethical way. In other words, the law acts according to the principle of fairness and equality, not according to the person. It obtains this power from its internal morality and discipline integrity in its system. There is no religion, language, race or sexism in the legal system. This distinction can never be made. Everyone is equal and has the same rights before the law. The person or persons are tried within the framework of the same system and rules before the law. It does not suffer any discrimination or discrimination. In general, we can say that the concept of law and justice is an indispensable whole and equality system.

Keywords: Justice, Concept, System, Discipline, Relationship, Context

THE INTERNATIONAL REFLECTION OF MAHSA AMANI'S DEATH

Ehsan HAMZEHE, Farzad FARHADIAN

Iran

Abstract: Masha Amini, also known as Zhina Amini, died on September 16, 2022 in Tehran, the capital of Iran. The death of Amini led to large-scale events in Iran. This situation has resonated in many countries of the world. Many human rights organizations, non-governmental organizations and societies stood up and condemned this event. Amini, who was taken into custody for not complying with the headscarf rules, which is a symbol of religious belief; They were beaten by the Iranian morality police and caused him to die. The fact that Amini is a 20-year-old young woman and the events she experienced were not accepted and condemned by many countries of the world. People revolted in more than 80 cities of Iran, and supporters of Amini were supported from abroad, especially in Canada, the USA, Syria, Iraq, Chile, England, EU member countries and many other world countries. This event contributed to the emergence of discrimination and violence against women in many countries around the world. It has been emphasized that seeing women in the background and accepting them as a religious symbol as the basis of morality is never an attitude and behavior in line with human rights. A woman is an individual with the same rights and equal values as men. It is never acceptable to make women a part of the colony, to be exposed to violence, to be discriminated against through discrimination and marginalization. Women have the same equal rights as men. This situation cannot be seen as a religious colony or a religious symbol. In this study, it is aimed to determine what the reactive approaches of other world countries are towards accepting the unfair and injustice suffered by Amini as a religious sanction. At the end of the study, it was concluded that it is unacceptable to see women as a colonial tool and religious symbol in developed world countries.

Keywords: Religion, Belief, Women, Violence, Exclusion, Communication, Women's Rights

FACTORS AFFECTING CONSUMER PREFERENCE IN HEALTH TOURISM

Daniel D'AMICO, Emanuele GIUFFRIDA

Italy

Abstract: Parallel to the rapidly developing technology, developments in health and health tourism are among the facts that cannot be ignored. Many countries in the world have accelerated their different initiatives and studies on health tourism and created new fields of work. Some world countries develop and maintain health tourism depending on their geographical features and advantages. It uses underground resources effectively. The countries of the world, which are focused on technology and advanced people, continue to create benefits for themselves in medical health tourism. These include in vitro fertilization, dental, organ transplantation, cancer, aesthetics, gender reassignment and many other fields. As the scope of this study, it has been tried to determine the reasons and factors that affect consumer preferences in health tourism. The study is a research study. In the study, SWOT analysis was used as a method. In the study, an application on elderly and disabled tourism was carried out. A total of 391 men and women who received service in an organization that provides tourism services for the elderly and the disabled participated. There are 72 private service beds in this service institution. There are 11 medical doctors, 23 nurses and 34 health personnel in different fields. After the study, it was shown that the most important factor affecting the preference reasons of the participants who received service from this institution, which provides health tourism services, is the provision of health services by the technical and professional team. Another important factor is the fact that the relevant institution uses the latest technology health devices and the price policy applied is acceptable for them. They stated that they prefer this health tourism service provider because the same services are charged higher, double or more in different health tourism institutions.

Keywords: Elderly, Health, Technology, Tourism, Preference, Factor

APPLICATION EXAMPLES OF FACTORS AFFECTING INDIVIDUAL INVESTOR PREFERENCES

Akimitsu UEDA, Masahiro SAKATA

Japan

Abstract: It is known that there are multifaceted factors affecting individual investment preferences in recent years. Cryptocurrency and virtual investments are at the forefront of these. The aim of the study is to determine the effect of investment instruments that make a significant impact and difference in individual preferences on individual investors. For this, the scope of the research consists of crypto money investment and transactions. The research has been prepared in the form of determining the causalities that are effective in terms of specialized or semi-specialized investors and making suggestions for other investors. The research was organized as an application study. A total of 429 people with different identities and personal characteristics participated in the research. Data from these participants were collected by on-line survey method. The data obtained from the participants were tested according to different econometric and statistical analyzes. The data were subjected to Anova and Tukey tests in terms of factors affecting crypto money investors as intergroup, intragroup and financial risk tolerance. According to the results obtained, the sum of squares between the groups was 1.891, the standard value was 3.2, the mean difference was -15023, and the standard error was .08211. Intra-group sum of squares was 39,236 standard value, 261 mean difference was -18101 and standard error was -09422. It has been observed that the participants between the ages of 18-25 use their investment preferences by taking more risks, the participants between the ages of 26-35 make investments with medium risk and the participants between 36-60 take less risk. It has been concluded that women take less risk than men, and that investors aged 26 and over determine their investment preferences by acting more inquisitively and sensitively.

Keywords: Risk, Investment, Choice, Factors, Cryptocurrency

THE RELATIONSHIP OF THE EUROPEAN UNION AND KOSOVO

Bledar MJESHTRI, Arber SHEHU

Kosovo

Abstract: Closer collaborative agreements with a comprehensive innovative focus were signed between Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Montenegro, North Macedonia and Serbia covering the years 2021-2027. Within the scope of Europe's 95.5 billion Euro research and innovation program, it is seen that these agreements with horizon partnership status constitute an important dimension. Studies on innovation, research, culture, education, youth issues, health and innovative approaches are included in the program to be supported by the EU. The support of Georgia and Israel to this study was considered as an important participation. In recent years, Kosovo has been making a name for itself by following a path that has been improving itself and constantly renewing itself in terms of culture and innovation. Having gained its independence in 2008, Kosovo is rapidly moving towards integration with the European Union. With the council decision numbered 2008/213/EC, this situation became official and came to life. Between 2013 and 2014, a stability and association agreement was negotiated between Kosovo and the EU, and it was signed on 27 October 2015 and entered into force on 1 April 2016. These developments have contributed to the faster development of Kosovo and to make new breakthroughs in the field of economic, cultural, innovative approaches and education. As a result, on 6 February 2018, the European commission published its enlargement plan to cover six western balkan countries; Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Albania, Montenegro, North Macedonia and Serbia. The plan stipulated that all six applicants would be able to join as members of the European Union after 2025.

Keywords: EU, Kosovo, Relationship, Union, Economy, Cooperation

SOME CRIMINOGENIC FACTORS AFFECTING THE APPEARANCE OF CORRUPTION: THE CASE OF KOSOVO

Gredi TOLAJ, Aldo ZENELI

Kosovo

Abstract: Corruption, which is generally interpreted and thought as a phenomenon, is one of the leading economic problems. At the same time, corruption is considered as a legal problem in many countries. Corruption is an important negativity that should be evaluated as a chronogenic legal problem. Corruption can be evaluated under many dimensions. Corruption is inevitable wherever there is a monetary value. The environment in which the concept of corruption is most intense is public institutions and events. The most important factor in experiencing the problems experienced in such institutions is social and political interests, nepotism, ignoring the law and keeping personal or supporter interests at the forefront. Lack of control in the public sector, nepotism, self-interest and management focused on personal enrichment are the most important factors in the occurrence of corruption. Corruption is a major crime phenomenon and situation. In this regard, many international countries are acting jointly. This move is a must. It is a reality that must be present for the effective functioning of the financial order and functioning. Corruption problems, which have emerged due to various reasons in recent years, can also be characterized as a social problem. The elimination of such crimes and activities can only be achieved through effective and permanent solutions by state institutions and the implementation of heavy sanctions within the framework of the rule of law. Cooperation between citizens and the state is also important in the fight against corruption. The importance of the state-citizen relationship cannot be ignored in the elimination of crimes related to the concept and phenomenon of corruption. The importance of the citizen-state relationship is felt more in detecting and revealing a criminal. Corruption as a type of crime forms the basis of the study and it has been tried to reveal the suggestions and practices regarding the prevention of this crime. By emphasizing the cause and effect relationship of corruption in Kosovo, solution proposals were created and it was revealed that the results of the study aimed at supporting institutions, individuals and structures fighting corruption in terms of literature would be beneficial.

Keywords: Crime, Corruption, Fight, Cooperation, Economy, Finance

PUBLIC MANAGEMENT REFORM PRACTICES: A STUDY ON KOSOVO

Aldi HALILAJ

Kosovo

Abstract: In terms of public administration, the importance of reforms is quite high. Although these reforms differ according to the area and structure in which they are implemented, they also cause structural change by making a difference. Especially the steps taken by Kosovo, which declared its independence in 2008, to integrate with the EU are among the reforms that cannot be ignored. Council decision 2008/213/EC is therefore important for reforms. The initiatives on liberalization of citizen visas between the EU and Kosovo, which are shown as major reforms, are so important that they cannot be ignored. Since the middle of 2018, although all the dialogues have gone well and the necessary criteria have been met, visa liberalization has not been achieved yet. The reason for this situation is the deficiencies in border security of Kosovo at the beginning of the most important problems. In addition, document security, fight against corruption, structural problems related to organized crime and inadequacy of practices are among the issues that draw attention. Another important problem is the refugee problem. In addition, EU embassies in Pristina are also seen as an important reason for this visa problem. When we look at the evaluations made within the framework of the findings obtained from the progress reports of the EU commission on Kosovo; As the most important problem, Kosovo's electoral reform, inadequacy of public administration in building strong and independent institutions and inadequacies in transparency are stated as the negativities that need to be eliminated in ensuring visa liberalization. Sanctions related to organized crime and the inadequacy of the reforms required to be developed in this direction are among the negativities mentioned in the related report.

Keywords: Reform, Kosovo, Implementation, Freedom, EU, Public

INTERNATIONAL MARKETING TECHNIQUES AND CONSUMER PREFERENCES: THE CASE OF COCA-COLA

Ahmad NAJEEB, Faraj ALASKAR

Kuwait

Abstract: Marketing is an important activity integrity internationally. This is very important for international businesses. Although the techniques used in the field of marketing create differences in terms of companies, organizations, countries, products and consumers, their strategies also vary. Product diversity also brings this situation along. The differentiation of each product or the same product type also necessitates the implementation of these strategies. Coco-Cola, an international brand, has an important position in the world market and has many different product items. The brand, which incorporates global studies and marketing strategies and techniques; It contributes more to R&D investments, especially marketing, every year. Among the most important strategies of Coco-Cola is its applications for customer and market segmentation. Drawing a more intense emotional brand image in product advertisements is one of the techniques used in marketing strategies. In particular, the preferences of consumers, geographical structure, culture, education, belief and practices to eliminate the marketing techniques of other similar competitors in the market are very important. These marketing techniques reveal that it is an inevitable result for Coco-Cola to gain an unrivaled superiority in the international market and to maintain an international brand power by providing a higher profit margin. The strength of Coco-Cola's market in Kuwait is undeniably great. At the end of the study, it was concluded that Coco-Cola has a significant power in cold ice drink and energy and fruit juice beverage preferences in Kuwait.

Keywords: Marketing, Strategy, Choice, Business, Technical, Consumer

CONSUMER PREFERENCES AND ONLINE SHOPPING DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Mateo RODRIGUEZ, Oscar RAMOS

Mexico

Abstract: Epidemics are at the forefront of international and global health problems. There have been many epidemics from past to present. One of them is the Covit-19 pandemic epidemic process, which started in China in 2019. This epidemic process has deeply affected many countries of the world in terms of economy, health, culture, education, politics and tourism. We can show it as people being imprisoned in their homes, isolating themselves from social life, and most importantly, changing living standards. In this process, we can say that personal needs are met with online shopping, since human relations are almost eliminated. In fact, although online shopping and sales are common in many developed world countries, this situation peaked during the pandemic and made its importance felt deeply. Many new online shopping sites have been opened, and it has improved its national and international trade volume. On the other hand, online sales sites with well-known and past references have increased their profitability tenfold and added value to their brand values. Depending on the pandemic process, consumer preferences have also changed. Unnecessary purchases were made, and consumers were enabled to contribute to the field by making more purchases with the internet and portable technological devices. In this study, which was prepared with a focus on Mexico, it is aimed to contribute to the literature by evaluating the reasons, factors and negativities that affect consumer preferences during the pandemic process. The study was tried to be concluded by means of a survey form prepared for the research by reaching the participants via the internet with a simple random method. At the end of the research, it was concluded that consumption preferences differed and changed during the pandemic process, shopping spree was experienced, consumers spent more intensively due to this non-necessary shopping, and these expenditures were made with bank credit cards.

Keywords: Consumer, Preference, Online Shopping, Internet, Epidemic, Credit Card

UNIVERSITY STUDENTS' PARTICIPATION IN RISK MANAGEMENT IN THE COVID-19 PANDEMIC

Jonathan GUDIÑO

Mexico

Abstract: Risk and management are considered as two parts of an inseparable whole. This situation has been expressed in many literature studies, and it has been expressed numerically in the application results. The covid-19 pandemic process, which started in China at the end of 2019 and quickly affected all the countries of the world, caused people to stay in their homes. This situation has led to a change in the field of education and the education sector, and the rapid implementation of new practices. This is also considered an experience. This study is an application and research study. It is aimed to determine the risk management regarding the problems experienced by educators and students during the distance education process during the Covid-19 pandemic process. This study, carried out at a Mexican state university, provides support for characterizing the e-learning process and revealing the results of how it can be applied more effectively in the upcoming epidemic periods. The data obtained within the scope of the research were analyzed with the SPSS 25 statistical program. A total of 1025 students with different characteristics participated in the research. Different statistical analyzes were used in the analysis of the data obtained in the study. Among these analyzes, the analysis was tried to be strengthened with the Kruskal-Walles test. The problems experienced in remote connection devices in the research, eye strain caused by the continuous use of the devices, excessive workload, the perception of the materials used in education and their contribution to the education received, the absenteeism experienced by the participants, the quality of education and the risks of education are the questions investigated in the research. At the end of the research, it was concluded that the Mexican state university is not very sufficient in distance education e-learning, after the answers and analysis of the research questions, the learner and the student do not have sufficient quality education, and risk management cannot be managed effectively.

Keywords: Education, E-Learning, University, Student, Pandemic, Risk

THE RELATIONSHIP OF NEPAL ECONOMY AND SEASONAL MIGRATION

Bhumika TAMANG, Rai ANITA

Nepal

Abstract: The most important source of economic income for the Nepalese people is their dependence on the farming system. It is one of the technologically underdeveloped countries in the world. Due to climate change, problems have started to be experienced in agriculture and farming, and this has caused the people of Nepal to migrate. Traditionally, agricultural products are irrigated with natural rain and plants meet their water needs in this way. However, the climate change experienced has negatively affected Nepal's agricultural classical farming system. 80% of Nepalese people are still below the poverty level, representing the rural and agricultural segment. These people are dependent on the economic income obtained from farming and live accordingly. These negativities have made it necessary for the Nepalese people to face drought and migrate. Nepalese people have increased the rate of migration to work as workers in India more intensively. Marginalization due to migration, changes in education and perspective have also occurred. Perspectives of people living in agriculture and rural areas have changed due to migration. We can see that it has determined a more technology-sensitive and focused lifestyle. The results of the research are among the values determined at the end of the research, where the drought caused by the climate change caused the Nepalese people to migrate to different countries of the world more intensely, there is an internal migration from rural areas to more urban areas, and the individuals who are farmers work in different business lines as low-paid unskilled workers.

Keywords: Economy, Migration, Necessity, Season, Worker, System, Drought

DETERMINING THE FACTORS AFFECTING FEMALE ENTREPRENEURS

Pieter-Jan KLAREN, Lennerd GIJSBERS

Netherlands

Abstract: This study was prepared for women who are entrepreneurs in the field of agriculture in the Netherlands. The research is a quantitative research. Within the scope of the research, a questionnaire form was prepared for the subject and content of the research. The questionnaire form consists of two different parts. In the first part, there are preferential questions that include the personal information of the participants, and in the second part, there are questions consisting of a 5-point likert scale. A total of 289 women entrepreneurs participated in the research. All of these participants continue their working lives actively. All of the participants are active in the agricultural field. It provides income by producing livestock and products from animal husbandry, farming and agriculture-related jobs. In order to obtain more data and make comparisons within the framework of the research, 428 different articles prepared for women entrepreneurs in this field were examined. The findings were evaluated by making different statistical analyzes. In line with the comments made after the findings, in accordance with the scope and purpose of the research, it was seen that the women entrepreneurs who participated in the research were economically free and had more self-confidence values. The results of the studies conducted in terms of the literature also support this situation. Economic competence revealed that women entrepreneurs have the idea that they are beneficial to the development of their psychological and self-confidence feelings. It has been observed that the idea that they create an individual and social contribution in the economic sense is dominant. The results of the literature studies examined also support these data. We have determined and reached that the results of this study and the results of our study are compatible with each other.

Keywords: Woman, Entrepreneur, Factor, Agriculture, Economy, Preference

TRANSFORMATION IN HEALTH AND ITS EFFECTS: THE CASE OF NIGERIA

Oreoluwa FUWAPE, Adewumi BABALOLA

Nigeria

Abstract: Health is an important problem of many societies and individuals. The innovations that have emerged due to the technological developments in recent years also make serious contributions to the solution of the problems in the field of health. In this study, which was prepared as an example of Nigeria, the problems and deficiencies in the field of health and the importance of transformation in health were emphasized. The power of developed countries and developing countries' economies is a dimension that is felt very much in the field of health. For this reason, development in the field of health can only be achieved with economic superiority. One of the biggest health problems in Nigeria is underdevelopment. In addition, another problem is the problem of brain drain. We can state that one of the biggest losses of the country is the migration of trained health personnel to different world countries or countries with a higher economy and higher income level. The emergence of brain drain is one of the countries that have the most problems among African countries, especially in the health sector of the country, especially in Nigeria. In Nigeria, one of Africa's largest economies, eight out of 10 doctors are looking for a job abroad to find a better working environment, due to the low salaries of medical professionals, the difficulties in the healthcare system and poor working conditions. For this reason, Nigeria loses 700 of its doctors to Europe annually. According to the UK General Medical Council, the number of Nigerian doctors relocated to the UK more than doubled in 2016 compared to 2006, with more than 5,000 Nigerian doctors registered in the UK. It is estimated that around 20,000 Nigerian medical doctors currently work outside the country.

Keywords: Health, Medicine, Doctor, UK, Job, Work, Welfare, Economy, Wage

THE EFFECT OF DIFFERENTIATION OF NIGERIAN YOUTH'S DOMESTIC EDUCATION ON SOCIALIZATION

Ajanaku OLUWATOYIN, Azeez BUSHEEROH

Nigeria

Abstract: The Gross Domestic Product of Nigeria, which has the largest economy in Africa, is 400 billion dollars. It also has the largest population in Africa. With a population of 200 million, we can say that it is an African country that many countries see as an economic market. It is one of the 8 countries with the largest oil reserves in the world. It has many different types of beliefs. It mostly includes Christianity with 80.4%, Islam with 43.6%, Protestantism with 40.8%, Pentecostalism with 18%, Anglicanism with 12.3%, Catholic with 9.3% and Animism with 5.9%. While the density of the Christian population lives in more fertile lands and forested areas, communities with other faiths differ. There is a small Jewish community in Nigeria. This belief and geographical distribution is also reflected in the educational understanding of individuals and communities. Belief lifestyles are also effective on the socialization of individuals and communities. In particular, it is observed that the society and its members of the Islamic religion lead a warmer and more intertwined life, while these close ties are not observed in other faith types. The Jewish community, on the other hand, is more introverted and has a structure within itself. When the education understanding and policies of the country are examined, it is observed that it has a more modern and high quality education structure compared to other African countries. There are 116 universities with different functions and structures in the country. The type of belief believed in shaping the family structure and understanding of education and the economic power of individuals have a shaping power on the quality of education. Nigeria, which is the seventh largest country in the world in terms of population, has an increasing population rate day by day. This situation forces individuals and communities to socialize outside of the country's religious values. In line with the findings obtained at the end of the study, it was determined that belief, geographical structure, region of residence, economic power and identity structure of the individual had an important effect on education and socialization.

Keywords: Education, Socialization, Faith, Youth, Population, Influence, Family, Economy

CHALLENGES IN SOCIAL SERVICE PROVISION OF POLITICAL APPROACH IN NIGERIA

Olayemi IBIWOYE

Nigeria

Abstract: Nigeria, which is an African country with the world's seventh largest population and attracts attention with its underground wealth, has varying political approaches depending on different belief types. Nigerians, who live in large sections as an indigenous tribal people, also host ideas from many different perspectives. Especially in the 14th century, Muslim Nigerians tend to choose their political approach in terms of this belief more close to their own beliefs. In addition, Christian communities with a large majority of the population also display a political approach within the framework of their own beliefs. The tribes, which are considered to be the largest communities of the country, exert a significant influence on this political formation. The Yoruba tribes in the Southwest region and the Igbo tribes in the Southeast region have the greatest influence and power in this sense. There are also tribes of different sizes. These are; the Tiv, Iraw, Ibibino, Efik and Velfe tribes. The Hausa-Fulani tribes, which dominate the northern region and are decisive in the country's administration, active in trade and active in farming, are seen as the shaping power of the political functioning of the country. It also shows that some tribes still have faith in terms of idolatry. There are also hundreds of tribal languages used by hundreds of tribal groups in the country. This situation also limits the provision of services in terms of the country administration. Since there is no common language, religion and understanding of approach, it cannot be said that the country's authority offers a service of the desired quality and competence in terms of social services. When the data and results of many literature researches are evaluated, it is determined that more than 300 languages are used in the country. This situation also affects the diversity and quality of education. For this reason, it is not possible to offer the same service type and content to each community and individual of the people of the country. For this reason, the quality and acceptability of the service provided becomes more difficult. It cannot be said that there is a fully harmonious socialization in terms of society. Hausa, Yoruba and Igbo languages, which are accepted by the country and regarded as respectable among the indigenous languages, have a significant impact on the distribution of the service and social understanding of the country.

Keywords: Language, Socialization, Politics, Politics, Service, Community, Faith

SOCIAL WORK AND ITS SOCIAL REFLECTION IN NIGERIA

Mobolaji ADELEYE, Temitope Mobolanle AJIBADE

Nigeria

Abstract: Although there was no complete westernization in the country after the period of British colonization, it can be seen that the understanding of social work settled in the communities of countries with developed culture and education. In particular, some of the big tribes that have power in the country in the political sense are in a structure with different practices in order to have power in the country's administration and in the economic sense. The fact that more than half of the people in Nigeria are Muslims causes them to differ in their social understanding due to the concepts of faith. There is a style and dominance depending on the understanding of Islam in the administration of the country. The fact that the literacy rate of the country is around 67% is also an important reason for social understanding. The fact that there are 116 universities spread across the country contributes to the integration of the society and the young population within the framework of social understanding. Especially among the tribes, customs, religion, language, lifestyle, tribal culture and family structure are among the important reasons for socialization. In general, there are differences between socialization in public spaces and more social structure within the country. In the country where tribal and family socialization is more intense, there is also a diversity of socialization in different tribal communities depending on belief and lifestyle. In general, it would be correct to talk about an integration and sharing within the society. The fact that Nigeria has a better level of welfare compared to other African countries in economic terms is also among the important factors of socialization. We can even say that the economic factors are in the first place. In terms of port trade, the country is better than other African countries. It has very modern buildings. The country's oil resources also contribute to the creation of large business areas, making it beneficial for bilateral business relations. The findings we obtained after this study show that the country hosts a diversity of colors in terms of socialization depending on its economic, religion, belief, language and tribal structure. The country's economic and underground riches add even more importance to this colorfulness.

Keywords: Socialization, Country, Tribe, Religion, Language, Faith, Community, Service

DOMESTIC VIOLENCE AND A STUDY ON PERUAN WOMEN

Feliciano Espinoza CONDESO, Neil Albornoz MACCHA

Peru

Abstract: Violence is a set of concepts that are evaluated in many ways and that can never be accepted in the legal sense with belief. Violence has many different dimensions in itself. These can be considered as physical, mental, economic and discrimination. The aim of the study is to address domestic violence and the social, physical, mental and personal problems of women affected by this violence. The research was prepared as an application study. A 5-point Likert scale, validity and reliability questionnaire was used in the research. In this survey, first of all, there are yes-no questions in order to determine the information about the demographic structures of the participants. Some of these questions have options as a, b, c, d, e, f, g, h. The questions related to the subject of the research mostly consist of scaled questions to determine the knowledge of women who are victims of violence or the traumatic dimensions of the violence they experience and other problems experienced. A total of 681 women with different identities, characteristics, education, age and economy participated in the study. When we look at the research findings; 81.6% of the participating women are married women. 43% of these women have two or more children. And not all of these women have any regular income. 76.9% of the women participating in the research stated that they were victims of violence due to different reasons. Approximately 11% of the participants stated that they received traumatic treatment due to the violence they suffered, and that this violence created continuity. All of the women who were exposed to violence emphasized that violence is an unacceptable and inhuman form of behavior and emphasized the necessity of severe punishment of those who tend to perpetrate violence. It is also among the findings that almost all of the women who are victims of violence do not have an economic power and income, and that women who are married and have children are more exposed to violence. In addition, all of the women who were victims of violence complained that they could not provide support and legal personal protection due to the violence they suffered.

Keywords: Violence, Woman, Victim, Family, Law, Economy

EXAMINATION OF ECONOMIC MATERIALS WITH MIND MAPPING METHOD

Anastasia DUMITRU, Andrei IGNAT, Madalina Ilie VINTILA

Romania

Abstract: The aim of the research is to reveal how economic materials are examined with the social mental mapping method. It should be emphasized that this concept and approach is a social understanding. This is to ensure that the information, findings and values about how individuals or communities have acquired their mental achievements from the past to the present are determined and interpreted. The concept of mental mapping can actually be said to be the sum of the values that visual and numerical data provide depending on the acquisition or experience of the individual as of the moment of birth. Mental mapping is an important dimension for both teachers and learners as it includes cognitive, affective and behavioral elements. Because this system or application provides integrity with many sensory and physical characteristics of the person. In the method part of the research, the information on how the participants who participated in the research mapped the materials in the economic sense was tried to be interpreted. Our research took about 19 months. During this period, women, men, married, single, retired, working, students and unemployed people between the ages of 18 and 65 were the determinants of the research. All of them participated in the research on a voluntary basis. Participants in the research were determined by the simple random method. Questions in economic understanding and applications with different shapes expressing different economic values were directed to the participants. Interviews with all participants were conducted face-to-face. No participant was guided by the practitioner and the transparency of the research was prioritized. A total of 5203 people participated in our research. We analyzed the data we obtained from these participants with different methods and applications and moved on to the conclusion part. Considering the analysis and interpretive values obtained after the research, we determined that the factor that provides the most effective permanence in the mental mapping of economic materials is the sense of responsibility or necessity.

Keywords: Mind, Map, Economy, Method, Material

ERGOGENIC PRODUCT CONSUMPTION AND CONSUMER PERCEPTION

Claudia MĂLĂERU, Pirciu ALIN, Irina GENTARAU

Romania

Abstract: It is among the known facts that ergogenic products, which are consumed unconsciously today, cause some negative effects on the user in the course of time. It should be emphasized that the perception of ergogenic product consumption, which is accepted as an athlete's food or as a nutritional supplement, is a misunderstood fact. Generally, we can say that belief concepts or false information are among the most important factors of ergogenic product consumption. Our study, which we prepared as an application-oriented research, was conducted on a questionnaire prepared for a total of 283 amateur athletes between the ages of 18-45 in 15 different private sports businesses. The questions in the questionnaire consisting of 25 different scaled questions were asked to these participants. The total number of amateur athletes within the scope of the study is 2101 people. The number of people using ergogenic products among this total is 982 amateur athletes. The research was conducted on a voluntary basis. The targeted implementation period is 90 days and this implementation was completed in 61 days. Questionnaire forms for the participants were carried out by face-to-face application. The data obtained from the participants were analyzed with different analysis methods in the SPSS 25 statistical program. In line with the findings obtained after the analysis, almost all of the participants stated that they used nutritional supplements without any expert advice. Most of the participants stated that they did not have enough knowledge about the content of the ergogenic product used, and that they acted and used in line with the guidance and information from the environment. It is among the results of the research that some participants have type 1 and type 2 diabetes mellitus and are constantly using drugs, some participants are directed to do sports by a specialist doctor due to excessive weight, and these people use products with ergogenic content unconsciously and without expert opinion.

Keywords: Ergogenic Product, Consumer, Athlete, Product, Health, Activity

PREFERENCES FOR SPORTS ACTIVITIES AND STUDENT PARTICIPATION IN UNIVERSITIES

Laura Maria VLADOIU, Dumitru ELEN

Romania

Abstract: This research is an example of an application carried out on undergraduate students studying in sports science departments of 4 different universities. The research took approximately 8 months. During this period, 1st, 2nd, 3rd and 4th grade undergraduate students participated in the research. The same questionnaire forms used in the research were directed to each participant. The number of people participating in the research is 756. All of these people were carried out on the basis of simple random method and voluntariness. It has been determined that the people participating in the research differ in terms of their nationality and that approximately 6% of these participants are people from different countries of the world. During the research, the knowledge level of the participants, especially in terms of sportive activities, was tried to be determined with a pre-test. After this information obtained, the scaled questions in the questionnaire used in the main research were restructured. It has been shown that almost all of the participants are volunteers in terms of sports activities, and that such activities contribute to the increase of personal development and knowledge level of the field, socialization and participation preferences. It has been concluded that the activities carried out by universities, especially sportive and social activities, create an important value in terms of interpersonal relations. It is among the suggestions that social activities should be carried out in a broader sense rather than limitations, and that the participants should be given the opportunity to participate more in economic and international terms. In addition, suggestions that encourage each participant and that these events are held in different countries of the world will make a difference with an important participation draw attention.

Keywords: Activity, Sports, Activity, University, Student, Culture

A REVIEW ON INNOVATIVE APPROACH AND CORPORATE BUSINESS

Jaehong SONG, Wonmo YANG

South Korea

Abstract: Innovation and diversity provide businesses with importance in terms of recognition and different values in terms of branding and retention. The aim of the study is to determine the corporate identity, innovative studies, R&D and consumer-oriented applications of the 4 big world brand producer companies operating in the field of technology. First of all, the product range of the 4 manufacturing enterprises included in this research, from the past to the present, the technology investments applied in the products produced, position in R&D and the market are examined. In addition, it is another aim of the study to determine whether the technology investments of these manufacturers are for product diversity or for the development of the same product. These enterprises operating in many countries of the world, especially in the developed world countries, are frequently mentioned with the variety of products they produce in economic and technological terms. In terms of consumers, there are also findings that the sense of belonging is an important dimension. In particular, there are computers, medical medical devices with advanced artificial intelligence software, smart home appliances and similar products, where the most important product locomotive of these manufacturers in terms of the market is smart mobile phones. However, it is clearly seen that the 4 manufacturing companies, which are the subject of the research, mostly develop their production with smart mobile phones and computers. It is clearly seen that these enterprises have a very large economic capital power and have an important place in terms of profitability and financial power. Within the framework of the research, it should not be overlooked that 4 manufacturing enterprises make R&D investments over 20% every year and develop them by investing in themselves in terms of technology and marketing. In addition, it is among the findings that the annual profit rates do not decrease and increase every year, and even double and triple their profitability compared to the previous year.

Keywords: Innovation, Business, Production, Technology, Corporate Identity, Marketing

ACCEPTANCE OF DIGITAL MANAGEMENT BY INDIVIDUAL USERS

HeeHun KIM, Hongseok GOM

South Korea

Abstract: It is among the known facts that there is a gradual change between the classical and digital management mix and different management concepts. Depending on today's terms and conditions, we see that the technology-oriented management style is more sensitive and user-oriented. Today, it is known that the advantages and differences brought by the digital age are actively used in many areas. In particular, the importance of digital management in corporate management and corporate strategic management makes itself felt more. Especially in strategic management and planned management systems, the importance of digital management emerges in the more effective and rapid progress of communication. The advantages of digital management in achieving the targeted success by providing fast and reliable communication in today's conditions within the corporate structure is a more effective and accepted management style than classical management. In terms of individual users and the managed ones; The approval process for the plans and practices of the senior management, and the importance of digital management in the faster implementation of the application come to the fore. Today, have a voice internationally and in many masses, provides a very competitive advantage in the rapid implementation of transactions in terms of logistics, financial, economic, political, approval and acceptance. After the findings obtained in this study, which was prepared as a literature review within the framework of the purpose and scope of the study, it was seen that digital management is more effective and beneficial by individual users, user-friendly and provides faster operation. In addition, it has been concluded that digital management creates a significant advantage in the more permanent, fast and effective management of requests for competition, logistics, approval, suggestions, requests, complaints and negativities.

Keywords: Management, Digital, Individual, Users

GLOBAL CLIMATE CHANGE AND INTERNATIONAL IMPLEMENTATIONS

Yannick PFISTER, Marcel HABEGGER

Switzerland

Abstract: Global climate change is accepted as a very important problem for all countries of the world. Developed and developing world countries are rapidly implementing joint multi-faceted studies, practices and sanctions regarding the increasing environmental pollution and the problems that arise with it. Climate change, especially global warming, melting of glaciers and increasing risks have reached frightening dimensions. In order to eliminate, improve, prevent and rehabilitate these problems, multifaceted protocols and joint agreements are made. It is a very important issue to implement rooted and permanent practices in growth strategies, energy policies, health, agriculture, food, sustainable climate practices or policies, environment and human health. In this regard, multi-faceted programs are rapidly being implemented under the leadership of developed world countries. At the beginning of these programs, "As a result of the studies carried out under the leadership of the United Nations and international organizations, the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) was created in 1992 and the Kyoto Protocol (KP) in 1997 and the Paris Agreement (PA) in 2015." While UNFCCC, KP and PA introduce legal regulations to limit anthropogenic greenhouse gas emissions, on the other hand, they have become increasingly active in international emission trade, technology and capital movements. The Conference of the Parties, also known as the COP, was started to be organized. The First Conference of the Parties (COP 1) was held in Berlin, Germany in 1995, COP 3 was held in Kyoto, Japan, where the Kyoto Protocol was adopted, and COP 21, where the Paris Agreement was adopted, was held in Paris, France. Negotiations on the applicability of the agreement are hosted by different countries in November every year. More effective and efficient use of energy-based consumption, development of environmentally oriented and sensitive production technologies, and greenhouse gas reduction have been rapidly implemented within the framework of these practices and programs.

Keywords: Climate, Change, Global Issues, Implementation, Protocol, Energy, Environment

THE RELATIONSHIP OF HUMAN RESOURCES MANAGEMENT AND DIGITALIZATION

Adrien STÄCHELI, Nicolas BERGER, Mattéo HUBER

Switzerland

Abstract: Human resources management is a very important unit especially for international and global businesses, and it is a management part that is very difficult to control in terms of risk. The emergence of problems in human-oriented structural functioning and the rapid improvement of these problems is a very important strategy. It is equally important that the strategies created for this purpose are permanent and effective. Today's businesses follow a dynamic process in their own internal structure in terms of institutionalizing, providing competitive advantage, taking fast and effective decisions, realizing and implementing them. Therefore, the importance of digital management is felt more. In this study, which was carried out as a case study on a corporate enterprise with 8500 employees and branches in many different countries, the importance of digitalization in terms of human resources, which is a part of internal management, was tried to be revealed. An applied analysis was carried out on the business model for the study. The human resources activities of the company in the last 10 years were examined in general and a questionnaire was applied to all employees working in the human resources department. Data and information obtained from the application were analyzed with SPSS 23 statistical program. Anova and different statistical methods were used in the analysis. After the analysis obtained, the data were interpreted and concluded. The data of the last five and the last ten years of the human resources practices of the sample enterprise in the last ten years were compared. After the comparison, from the data of the last five years, it has been concluded that the business provides profitability and benefit in terms of faster decision-making, performance evaluation, productivity and business tracking systems after digitalization, and that the human resources costs are both higher in financial terms and lower in terms of efficiency before digitalization.

Keywords: Performance, Efficiency, Cost, Analysis, Management, Digital, Resource Management

MULTICULTURAL AND EDUCATIONAL ATTITUDE OF PARENTS

Lucas MORRIS, Brantley HALL

United States

Abstract: It is impossible not to talk about change and interaction in culture and intercultural relations. For this reason, the effect of cultural types on each other is a fact that cannot be ignored. Many cultures have changed from the past to the present, and have also been influential on other cultures and have brought about changes in form and acceptance. The concept of multiculturalism has also created a difference in the understanding of education. Because every culture has its own unique structure, understanding, practice, education, customs, traditions and beliefs. At the beginning of the most important values of a culture are the concepts of belief, customs, traditions and its own rules. For this reason, the way of education and discipline of a culture is shaped in line with the values of that culture. Examples of multicultural societies are the United States, Germany, Canada, Spain, Italy, France, and the United Kingdom. These world countries are home to different cultures. Although it does not have a multicultural structure compared to these world countries, Switzerland has a unique culture. The Swiss education system is transferred to the cantons according to the Federal Constitution. Due to this administration, there is a great diversity in education. According to the understanding of a confederation, that is, a federal state, basic rules are determined and needs are met according to these rules. Education up to tenth grade in the country is provided free of charge by the state and is compulsory. Kindergarten education is also a compulsory education and is provided free of charge by the state. College, vocational schools and university education are also provided free of charge by the state. The general expenses and financing of these trainings are financed by the cantons and municipalities. The primary school starting age in the country is 6 in all cantons. This training period is 5 years. Vocational choices in the country usually take shape after primary school depending on the student's ability and skill. In this regard, parental attitudes, behaviors or directions also have a significant impact on the student. However, with a more individualistic attitude, parents do not experience any pressure on the student. The choice is governed by the student.

Keywords: Culture, Education, Attitude, Process, Parent, Student, System

NEGATIVES OF CULTURAL CORRUPTION AND SOCIAL MEDIA RELATIONSHIP ON SOCIETY INDIVIDUALS

Travis LAMBERT, Diana CARTER

United States

Abstract: Cultural corruption is widespread in the United States, which is home to many different cultures, beliefs, origins, colors, and races. For this reason, it cannot be said that the country has an accepted cultural structure. There are different problems that arise due to pluralistic life in many multicultural societies. Corruption comes first among these problems. In pluralist societies, democratization and adaptation of identities is very difficult. For this reason, cultural problems in pluralistic societies need to be evaluated from many different perspectives. In this work, which was prepared as a sociological analysis research study, the problems experienced in the cultural sense were compiled in terms of literature and compared with the corruption in the USA, where pluralistic cultural corruption is experienced. When we look at the results of many scientific researches, we see that understanding of religion, race, culture, economy, geographical structure, color and education are the leading causes of corruption. For this reason, it should not be forgotten that corruption is an inevitable result in large pluralistic societies. Many problems arise with corruption, and the implementations for the improvement of these problems become impossible by both the country administration and other members of the society. Because corruption causes a society to be shaken to its foundations and damaged. In the words of Canadian scientist McLuhan, corruption is when a person ignores all values, loses themselves, and becomes uncultured and unbelieving. In the USA, where many cultures try to live together, there are many different problems that have arisen due to the corruption experienced in recent years. Many different practices and studies are carried out to improve and eliminate these problems. In this study, suggestions are presented on the factors that cause corruption and how to create a benefit on individuals by using communication channels on corrupt society members.

Keywords: Corruption, Culture, Exclusion, Individual, Society, Media, Communication

THE ECONOMY'S EFFECT ON SOCIAL AND CULTURAL DEVELOPMENT: THE CASE OF USA

Tobias PORTER, August FOSTER, Camila THOMPSON

United States

Abstract: Economic power comes first among the factors with the most important reason on social change. This power differs as it descends to the country, society, community and individuals. The cultural development of a society only needs to be dependent on its own past values, and it must establish an economic relationship with urbanization and social change. In other words, it should create a strong bond and bridge between these values and itself. Otherwise, it will cause many values to disappear. The relationship between cultural development and education has gained a different dimension in developed societies. This dimension is closely related to the dignity of the individual in society. When we look at the researches of scientists working in the field of social sociology, development is defined as the self-healing of a society in many senses. These contribute to the preservation of the cultural values of that society. In the protection of these values, the power in the economic sense creates a difference and causes the emergence of different values in itself. The relationship between urbanization, social change and economic development should not be ignored in the USA, which is one of the leading countries in the developed world, and in developing countries. Because, although cultural differences and diversity cause problems in different aspects of a society, they also contribute to the formation of different values in terms of color. At the beginning of these, modern urbanization, which emerged with economic power, is among the indispensables of social change. The study aimed to reveal what the relationship between cultural development and economic power is by evaluating the literature and different aspects.

Keywords: Culture, Geography, Faith, Development, Economy, Power

DETERMINING THE CAUSES OF OBESITY IN TERMS OF INDIVIDUAL HEALTH

Rosalie MOORE, Daniel BROCK

United States

Abstract: There are many different studies on the problem of obesity, which is among the most important problems of developed and developing world countries. It is tried to contribute to the field by emphasizing the causality of these. It is among the known facts that obesity occurs due to many negative reasons. When the findings and results of many studies are evaluated, we see that obesity is a fundamental problem and requires the creation of an individual and social integrity in terms of its improvement. Obesity, which is a social and personal health problem, needs to be evaluated in many ways. In this study, it is aimed to evaluate the social reflection of obesity and the psychologically perceived health problem of the individual. The causes of obesity, its occurrence, the factors that cause its emergence, the constraints and negativities it creates on the individual are tried to be determined what is the point of view in the family, which is considered as the smallest unit in the social sense, especially in the psychological sense. The thoughts of the clients who applied to a private psychological support clinic and provided psychological support from this clinic, the problems they experienced, the problems that emerged regarding physical and mental traumas, and the solution proposals created for these problems and issues were emphasized. The information and data obtained were evaluated with the support of the literature. It is the choice of obesity as an escape route, especially in suppressing the traumatic emotional problems that the person or the individual has experienced in the past, which is associated with causality from a root. It is among the findings that many factors such as domestic violence, exclusion, rejection, devaluation, harassment, psychological and physical pressure have significant effects on obesity. It should not be forgotten that the practices related to psychological healing for this problem are a long-term path.

Keywords: Obesity, Psychology, Health, Exclusion, Support

A STUDY ON CYBER BULLYING AND HIGH SCHOOL STUDENTS: THE CASE OF ZIMBABVE

Dakarai MSHOPERI

Zimbabwe

Abstract: The rate of literacy among the population aged 15 and over in Zimbabwe is 86.5% according to the data of the 2015 study. This rate is 88.5% men and 84.6% women's education level. The 11-year mandatory in the country applies to both genders. The use of social media is very common, especially in high schools. The widespread use of communication technologies and social media causes problems in terms of cyberbullying. Cyberbullying, especially among students, causes many problems. In this quantitative research study model, a research study was conducted on 180 different high school students. In order to conduct research on the sampled students in the study, 4 field expert teachers were assigned. 180 students were divided into two different groups. Each group consists of 90 students, and the data obtained from the groups were evaluated numerically and qualitatively and grouped again. The problems experienced by students who were exposed to cyberbullying were tried to be determined. These problems were determined as violent messages, sexually explicit posts, peer pressure, demands for close contact, impulses for entertainment and boredom, anxiety, jealousy and different psychological reasons. It was determined that students exposed to these problems caused problems such as truancy, emotional instability, self-anxiety, fear, suicidal thoughts, internal conflict, self-harm and loss of appetite. As a solution proposal, it has been determined that creating a safer technological space, making the environments for social media and internet use more secure, rehabilitating individuals who have problems and supporting them in terms of personality and psychology, especially self.

Keywords: Bullying, Peer, Student, Education, School, Communication, Social Media

1. ULUSLARARASI SOSYAL VE MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR KONGRESİ

POSTER ÖZET SUNUMLAR

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK VE BENLİK SAYGISI İLE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Pelin Gönül ŞAHİN, Emel Aner AKTAN

Türkiye

Öz: Bu araştırmada üniversite öğrencilerinde psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç yanında üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık, benlik saygısı ve girişimcilik eğilimlerindeki farklılıklar incelenmiştir. Araştırmaya Nişantaşı Üniversitesi'nde eğitim gören 406 öğrenci katılmıştır. Araştırmada kullanılacak verileri toplamak amacıyla sosyo-demografik bilgi formu, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık, benlik saygısı ve girişimcilik eğilimi düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin gelecek algısı düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamazken; yapısal stil, aile uyumu, sosyal kaynaklar, kendilik algısı, sosyal yeterlilik arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin benlik saygıları ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı, negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. En fazla farklılığın araştırmaya katılan öğrencilerin girişimcilikle ilgili ders/eğitim alıp almamalarına göre ortaya çıktığı belirlenmiştir. Girişimcilikle ilgili ders/eğitim alan öğrencilerin yapısal stil, kendilik algısı, sosyal yeterlilik, sosyal kaynaklar düzeylerinin almayanlardan; girişimcilikle ilgili ders/eğitim alan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin almayanlardan yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin arasındaki farklılığın en fazla girişimcilikle ilgili ders/eğitim alıp almamalarına göre olduğu, bu farklılıkların psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısında olduğu, ilginç bir şekilde girişimcilik eğilimlerinde bir farklılığa yol açmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Dayanıklılık, Benlik Saygısı, Girişimcilik Eğilimi, Üniversite Öğrencileri

* Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Nişantaşı Üniversitesi'nde yapılan Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0002-8882-3006

DENTAL AKSİYETESİ OLAN BİREYLERDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI GRUP TERAPİSİ'NİN ETKİNLİĞİNİN İNCELENMESİ*

Salise CABBAR TOP, Devran TAN

Türkiye

Öz: Amaç: Anksiyete, bilişsel, somatik, duygusal ve davranışsal bileşenleri olan ruhsal ve fizyolojik bir durumdur. Bu bileşenler tipik olarak huzursuzluk, endişe, korku ve tasalanmayla ilişkili hoş olmayan bir his oluştururlar. Bu bozukluklar, kişinin duygularının işleyiş şeklini değiştirir ve aynı zamanda fiziksel belirtilere neden olur. Dental anksiyete genellikle, diş bakımından kaçınma, kötü ağız sağlığı ve psikososyal etkilerin ortak özellikler olduğu ve genellikle zamanla artan bir kısır döngü olarak tanımlanır. Bu araştırmanın amacı; bilişsel davranışçı terapi (BDT) ile çalışılan grubun dental anksiyete düzeylerinde değişim ile oluşup oluşmadığı araştırılmasıdır. Yöntem: Araştırma örneklemi için; İstanbul ilinde özel diş kliniklerine başvuran 18-35 yaş arası yetişkin 125 hastaya dental anksiyete skalası anket olarak uygulanmıştır. Anket sonucuna göre anksiyete seviyesi en yüksek 30 kişi belirlenmiştir. Bunlardan 10 kişiye 8 seans olarak yapılandırılmış bilişsel davranışçı grup terapisi online bir platform olan Zoom üzerinden uygulanmıştır. Diğer 10 kişiye herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Kişisel Bilgi Formu" , "Dental Anksiyete Skalası" , "Sağlık AnksiyetesiÖlçeği" , "Beck Anksiyete Ölçeği" ve "Beck Depresyon Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde bağımsız t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon ve çoklu regresyon kullanılmıştır. Bulgular: Araştırma bulgularına göre anksiyete ve depresyon düzeyi her iki gruptaki hastaların 27-30 yaş aralığındaki hastalarda, kadın cinsiyette, çalışmayan hastalarda anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Araştırmada ayrıca çalışma grubundaki hastalara uygulanan bilişsel terapinin hastaların anksiyete ve depresif duygularının iyileşmesini sağladığı tespit edilmiştir. Sonuç: Bu araştırmada; BDGT yöntemi ile 8 seanslık online bir çalışma yapılarak, dental anksiyetelerinin düştüğü gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, Anksiyete, Dental anksiyete

* Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Nişantaşı Üniversitesinde yapılan yüksek lisans üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0001-5762-1009

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKALARI*

Selin ULUĞBAY

Türkiye

Öz: Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa kıtasında barışı sağlamak ve ortak geçmişten yola çıkarak aynı amaçlar etrafında birleşmek amacıyla altı üye devlet tarafından kurulmuş bir birliktir. 1951 yılında Federal Almanya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Fransa ve İtalya önce Kömür ve Çelik topluluğunu kurmuştur. Ticari ortaklık üzerinden barışı sağlama amacı taşıyan bu topluluk, sonrasında ekonomik alışverişlerini daha da genişletmeye karar verdi ve 1957 senesinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kurdu. İlerleyen yıllarda Avrupa ülkelerinin çoğunu içine alan birliğin an itibariyle 28 üyesi vardır. Avrupa Birliği'nin özellikle 1980'li yıllardan itibaren amacı sadece ekonomik anlamda birlik olma ve serbest ticaret değil, üye ülkelerin vatandaşlarının hepsi ile ortak kültür oluşturarak Avrupalılık kimliği etrafında birleşmek ve küresel dünyada bir hareket etmektir. Bu amaçla ortak kimlik oluşturmak için kültürel entegrasyona ağırlık verilmiş ve özellikle görünürlük üzerine yoğunlaşarak vatandaşlarda Avrupalılık bilinci temellendirilmeye çalışılmıştır. Kültürel yaygınlaşma günümüzde de devam etmektedir. Avrupa Birliği ile yaklaşık 55 yıllık bir geçmişi olan ve şu anda da aday ülke olan Türkiye de kültürel politikalarla etkileşime geçmiştir. Türkiye'de kültürel küreselleşmenin etkileri, kendini ekonomi, sağlık, eğitim ve hukuk gibi alanlarda göstermektedir. Avrupa Birliği politikaları, bu alanlardaki değişimlere ön ayak olan Avrupa Birliği politikalarının rolü oldukça önemlidir. 1991 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması'nın ardından yapılan kültürel faaliyetlerle yaygınlaştırma süreci halen devam etmektedir. Türkiye de kendi kültürünü Avrupa'ya tanıtmak adına çeşitli girişimlerde bulunmakta ve bunları sürdürebilir hale getirmek için çalışmalarını sürdürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Sanat, Avrupa Birliği, Kültür Politikaları

* ORCID NO: 0000-0001-9213-5874

BRUKSİZMİN DUYGULARI TANIMA DÜZEYLERİ VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ İLE İLİŞKİSİ*

Sema SAÇLI, Devran TAN

Türkiye

Öz: Bruksizm, dişlerin birbirine sıkı sıkıya temas etmesiyle birlikte diş sıkma ve gıcırdatmayı içeren gün içerisinde veya gece meydana gelen parafonksiyonel bir aktivitedir. Genellikle diş sıkma gün içerisinde yaşanılan parafonksiyonlar olsa dahi uyku esnasında yaşanılan parafonksiyonlar hem diş sıkma hem de gıcırdatmayı içermektedir. Yetişkinlerde çocuklara nazaran daha seyrek rastlanan bruksizmin oluşumunda etkili olan nörolojik, psikososyal, patofizyolojik, genetik, morfolojik, sistemik vb. çeşitli etiyolojik faktörler bulunmaktadır. Birincil bruksizm biçimleri arasında gündüz diş sıkma ve uyku bruksizmi bulunur. Sekonder bruksizm formları ise nörolojik, psikiyatrik veya uyku bozuklukları veya ilaçların kesilmesi ile ilişkilidir. Bu araştırmada bruksizm ile etkileşim halinde olmaları durumunu araştırmak üzere kişilik özellikleri ve duygu körlüğü olarak özetlenebilecek aleksitiminin yanı sıra; anksiyete, depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar da kapsama dahil edilerek bruksizmin psikolojik sebep ve sonuçlarını belirlemek amaçlanmıştır. 163 katılımcıyla gerçekleştirilen çalışmada, amaç doğrultusunda katılımcılara Eysenck Kişilik Anketi, Beck Depresyon ve Anksiyete Envanterleri ile Toronto Aleksitimi Ölçeği uygulanmıştır. Katılımcıların yaş, cinsiyet vb. sosyodemografik özellikleri baz alınarak psikolojik açıdan bruksizm meydana getiren sebepler incelenmiştir. Araştırmada sonuç olarak bruksizimin alt durumları nörotizm başta olmak üzere çeşitli kişilik özelliği alt faktörleriyle anlamlı ilişki göstermiştir. Buna ek olarak bruksizmin alt durumlarının duyguları tanıma zorluğu ve duyguları ifade zorluğu başta olmak üzere aleksitiminin alt faktörleriyle anlamlı ilişkisi saptanmıştır. Ayrıca bruksizmin alt durumlarının en yoğun ilişkiselliği depresyon ve anksiyete ile gösterdiği söylenilebilir. Bu durum bruksizmin çeşitli biçimlerini yaşayan bireylerin depresyon ve anksiyete başta, çeşitli psikolojik sorunları yaşayabileceğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bruksizm, Aleksitimi, Depresyon, Anksiyete, Kişilik Özellikleri

* Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Nişantaşı Üniversitesinde yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0003-2093-9878

DEPRESYON ALGISI YÜKSEK GÖNÜLLÜLERE UYGULANAN BDT (BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ)' NİN VE ÇÖZÜM ODAKLI TERAPİNİN KARŞILAŞTIRILMASI*

İlayda ŞANLI, Devran TAN

Türkiye

Öz: Amaç: Depresyon sıkıntı, keder ve geçmişteki yaşanmış olumsuz durumları bünyesinde barındıran bir bunalım halidir. Sıkıntı, keder gibi duygudurum bozuklukları insanların hayatında sıklıkla tekrarlanmaktadır. Depresyon insanların yaşam alanını olumsuz etkilemektedir. Depresyonun ortaya çıkmasında birçok sebep bulunmaktadır. Bu nedenle depresyonun tedavisi oldukça karmaşık ve önemli bir konudur. Bu araştırmada, gönüllü bireylerin depresyon düzeylerine çalışma durumu, çocuğa sahip olma durumu, kronik rahatsızlığı sahip olma durumu, bakmakla yükümlü olunan bireye (çocuk dışında) sahip olma durumu, daha önce psikolojik destek alma durumu, gelir düzeyi, medeni durumu, eğitim durumu ve yaş gibi değişkenlerin etkisi belirlenmiş ve uygulanan her iki terapi yönteminden Çözüm Odaklı Terapi (ÇOT) ve Bilişsel Davranışçı Terapi'nin (BDT) hangisinin daha başarılı olduğu araştırılmıştır. Yöntem: Araştırmanın örneklemini 18-55 yaş aralığındaki gönüllü bireyler oluşturmuştur. Çalışmada toplam 24 gönüllü bireyden veri toplanmıştır. Bireyler iki gruba ayrılmıştır ve bir gruba çözüm odaklı terapi yöntemi diğer gruba ise bilişsel davranışçı terapi yöntemi uygulanmıştır. Araştırmada Veri Toplama Aracı olarak "Beck Depresyon Ölçeği" ve ''Demografik Bilgi Formu'' kullanılmıştır. Anket form verileri SPSS 22.0 veri analiz programına aktarılarak gerekli analizler yapılmıştır. Bulgular: Araştırma bulgularına göre her iki terapi yönteminin de (ÇOT ve BDT) depresyon skorlarını azalttığı elde edilmiştir. Ancak ÇOT yönteminin BDT yöntemine göre daha etkili olduğu belirlenmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde depresyon algısına değişkenlerin etkili olduğu gözlenmiştir. Sonuç: Bu araştırmada Çözüm Odaklı Terapi yöntemi BDT yöntemine göre daha kısa sürede daha etkili sonuçlar alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Depresyon, Bilişsel Davranışçı Terapi, Çözüm Odaklı Terapi

* Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Nişantaşı Üniversitesinde yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0002-2673-8666

BİPOLAR BOZUKLUK TANISI OLAN BİREYLERDE DANS VE HAREKET TEMELLİ ÇALIŞMANIN İŞLEVSELLİK, KAYGI DÜZEYLERİ VE BAŞA ÇIKMA TUTUMLARINA ETKİSİ*

Zilan KAKİ, Devran TAN

Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı bipolar bozukluk tanısı olan bireylerde dans ve hareket temelli çalışmanın işlevsellik, kaygı ve başa çıkma tutumlarına etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda deney ve kontrol grubundaki katılımcıların kaygı ve başa çıkma tutumları ön ve son test değerleri ölçülmüş ve deney grubundaki katılımcıların işlevsellikteki değişimleri katılımcıların değerlendirme ve yorumları üzerinden nitel verilerin içerik analizi yapılmış ve araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Araştırmanın evreni 18-45 yaş arası bipolar bozukluk tanısı olan bireyler, örneklemini ise 8 deney 8 kontrol grubu olmak üzere 16 kişi oluşturmaktadır. Deney grubu katılımcıları ile 8 hafta boyunca dans ve hareket çalışması yapılmıştır. Araştırma örneklemine remisyon dönemindeki bireyler dahil edilmiştir. Araştırma için katılımcıların demografik ve bipolar bozukluk ile alakalı bilgileri için sorular içeren Demografik Bilgi Formu, Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği, Young Mani Derecelendirme Ölçeği, Beck Kaygı Ölçeği, Başa Çıkma Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında dans ve hareket çalışması müdahalesinin deney grubu katılımcılarında başa çıkma tutumları (COPE-R) kendine yardım alt boyutuna anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Deney grubunun son ölçüm puanlarına bakıldığında Beck kaygı ölçeği ile başa çıkma tutumları yaklaşım alt boyutu ile negatif yönlü, sakınma ve kaçınma alt boyutu ile pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Nitel içerik analizi bulgularına bakıldığında katılımcıların grup etkileşimi, farkındalık ve kendine yardım temalarında ortaklaştıkları ve eyleme geçme, kendini sakinleştirme, değişim, damgalanma ile mücadele, farklı bakış açısı geliştirme gibi alt kodlarda pozitif anlamda bir geri bildirim alındığı görülmüştür. Elde edilen bu verilerle alan yazından örnek çalışmalarla tartışılmış ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bipolar Bozukluk, Kaygı, İşlevsellik, Başa Çıkma, Dans

* Bu çalışma birinci sırada yer alan yazarın Nişantaşı Üniversitesinde yapılan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. ORCID NO: 0000-0002-7266-7459

BOSPHORUS BRIDGE
HAGIA SOPHIA
GALATA TOWER
MECIDIYE MOSQUE
CERENTINE COLUMN
MAIDEN'S TOWER
NEW MOSQUE
GERMAN FOUNTAIN
HAYDARPAŞA TRAIN STATION
DOLMABAHCE PALACE
OBELISK OF THE OPESIUS
İSTIKLAL AVENUE
SÜLEYMANİYE
BEYAZIT TOWER
SIRKECI TRAIN STATION
GRAND BAZAAR